

เกิดอะไรในแถบตะวันตก ?

ไสว บุญมา

สตรีที่น่านับถือ

ในช่วงเวลา ๑๐ กว่าปีที่ผ่านมา ผมติดตามความเคลื่อนไหวของสตรีคนหนึ่งค่อนข้างสม่ำเสมอ เพราะเธอเป็นคนเก่งและน่าสนใจที่สุด เธอเกิดในครอบครัวค่อนข้างมีอันจะกิน เรียนหนังสือเก่งมากพร้อมกับทำกิจกรรมสารพัด กิจกรรมนั่นเองที่พาเธอไปสัมผัสกับเด็กยากจนในแหล่งเสื่อมโทรมต่าง ๆ จนในที่สุดจุดประกายให้เธอหาทางช่วยผู้ด้อยโอกาส

ในระหว่าง ๔ ปีที่มหาวิทยาลัย เธอแสดงความสามารถหลากหลาย ในปีสุดท้ายเธอได้รับเลือกเป็นประธานนักศึกษา และสอบได้คะแนนเป็นที่ ๑ เธอจึงได้รับเชิญขึ้นแสดงปาฐกถาในงานพิธีประสาทปริญญาของมหาวิทยาลัย นับเป็นนักศึกษาคนแรกที่ได้รับเกียรติเช่นนั้น แต่ในงาน

นั่นเองที่เธอแสดงความกล้าถึงขนาดต่อว่าแขกสำคัญต่อหน้าธรรมาภิบาล ความกล้า หรืออาจเรียกว่าก้าวก่ายก็ได้ ทำให้หนังสือสารชื่อดังนำเรื่องของเธอบันทึกไปตีแผ่

คำปราศรัยของเธอตอนหนึ่งสร้างความสนใจให้สื่อมวลชนอย่างยิ่ง เป็นเรื่องอำนาจเงินซึ่งเธอเห็นว่ากำลังจะพาสังคมอเมริกันเดินหลงทาง เธอพูดทำนองว่าผู้ใหญ่เริ่มพาสหรัฐฯ ไปในทางที่ผิดและถึงเวลาแล้วที่จะหลีกเลี่ยงให้คนรุ่นใหม่ เธอจบคำปราศรัยด้วยกลอนซึ่งสร้างความสั่นสะเทือนแบบถึงรากเหง้าของผู้เข้าร่วมพิธีที่เดียวละ กลอนตอนหนึ่งมีว่า

My entrance into the world of so-called social problems
Must be with quiet laughter, or not at all.
The Hollow Men of anger and bitterness
The bountiful ladies of righteous degradation
All must be left to a bygone age.

ฉันก้าวออกนอกประตูไปสู่โลก
ไม่เศร้าโศกห่วงใยหรือไร้หวัง
หญิงมงามายชายใจดวงโปรดฟัง
คนล้ำหลังโลกยุคใหม่ไม่ต้องการ

เมื่อจบมหาวิทยาลัยเธอไปเรียนกฎหมายในสถาบันมีชื่อ และได้พบชายในฝัน ด้วยความเก่งแกร่งกล้า เธออาจหางานได้หลายอย่างซึ่ง

ต่างจะทำให้เธอเป็นมหาเศรษฐีในพริบตา ทว่าเธอเลือกไปทำงานเพื่อบริการเยาวชนและคนด้อยโอกาสในกรุงวอชิงตัน หลังจากนั้นไม่นานเธอก็สละงานและอนาคตอันสดใสเพื่อตามคนรักไปอยู่ในบ้านที่แสนกันดารของเขา นั่นเป็นเวลากว่า 30 ปีมาแล้ว

เธอทุ่มเทให้เขาทุกอย่างในระหว่างที่เขาลเล่นการเมืองจนได้รับความสำเร็จสูงสุด

เมื่อไม่นานมานี้เธอเขียนหนังสือออกมาเล่มหนึ่ง ซึ่งอาจแปลว่า **“เยาวชนเป็นลูกของทุกคนในสังคม”** (It Takes a Village) หนังสือเล่มนี้มีข้อเสนอลากหลายซึ่งอาจสรุปง่าย ๆ ได้ว่า โลกยุคนี้มีความเกี่ยวพันโยงใยในวงกว้าง แต่เด็กถูกทิ้งขว้างให้ว่าเหวห่างเหิน พฤติกรรมของเราพวกผู้ใหญ่ในสังคม โดยเฉพาะของพ่อแม่เท่านั้น ที่จะมีผลผลักดันและสร้างเยาวชนรุ่นหลัง ฉะนั้นผู้ใหญ่ต้องเปลี่ยนพฤติกรรมถ้าหวังจะทำให้เด็กวันนี้ เป็นคนดีคนเก่งของสังคมต่อไปในภายภาคหน้า หนังสือเล่มนี้ขายดีมาก แต่เธอกลับบริจาคเงินรายได้ทั้งหมดเพื่อการกุศล

ความเป็นคนเก่งแกร่งกล้า ทำให้เธอถูกครหาไม่สิ้นสุด แม้แต่การไม่ยอมหย่าสามีเจ้าชู้ก็มีชาวบ้านตำหนิ พอสามีหมดอำนาจ เธอมีโอกาสเป็นมหาเศรษฐีอีกครั้ง ทว่าเธอเลือกลงเล่นการเมือง การเป็นนักการเมืองในสหรัฐฯ ไม่ทำให้ร่ำรวย ต้องเล่นด้วยใจศรัทธาเพื่อรับใช้ประชาชนเท่านั้น เธอได้รับเลือกเป็นสมาชิกวุฒิสภามาตั้งแต่ต้นปี ๒๕๔๔

เธอผู้นั้นคือวุฒิสมาชิก **ฮิลลารี รอดแฮม คลินตัน** (Hillary Rodham Clinton) ภรรยาของอดีตประธานาธิบดี บิลล์ คลินตัน

การเล่นการเมืองสร้างความประทับใจให้เธอมาก ประวัติของเธอ บ่งว่า เธอเป็นคนเก่งแกร่งกล้าจนอาจเรียกว่าหัวแข็งแบบตลกขบขัน แต่งานใหม่ทำให้เธอพบแนวคิดใหม่ซึ่งอาจสรุปได้สั้น ๆ ว่า *ความก้าวหน้าอย่างยั่งยืนเกิดขึ้นจากความสมดุล*

เธอเริ่มปฏิบัติตัวตามแนวคิดซึ่งเธอเรียกสั้น ๆ ว่า **Equipoise**

คำนี้เป็นคำผสมระหว่าง Equi กับ Poise ซึ่งถ้าอ่านคำอธิบายของผู้เล่าเรื่องของเธอจะเข้าใจยากที่สุด แต่มันเป็นแนวคิดที่คนไทยได้ยินอยู่เป็นประจำ ส่วนคนไทยจะกระทำตัวตรงกับความหมายของคำหรือไม่ ยังเป็นปริศนา

ฮิลลารี รอดแฮม คลินตัน นับถือศาสนาคริสต์ เธอทุ่มเทความเก่งแกร่งกล้า และพลังความคิดเพื่อเกื้อหนุนสังคมมาตั้งแต่เรียนชั้นมัธยม จึงอาจเป็นไปได้ว่าผลของการกระทำนั้น เกิดบุญเกิดกุศลที่ทำให้เธอประสบสังขารและสามารถดำเนินชีวิตได้อย่างสมดุล

ผมแน่ใจว่า Equipoise หมายถึง **ทางสายกลาง**

เป็นไปได้ไหมที่ชาวคริสต์ก็อาจพบทางสายกลางอันเป็นทางดำเนินชีวิตที่ราบรื่นถ้าเขาพยายามสั่งสมกรรมดี โดยเฉพาะการช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน ?

หนังสือที่น่าอ่าน

เมื่อเร็ว ๆ นี้ผมอ่านหนังสือเล่มหนึ่งซึ่งขายดีมากในย่านกรุงวอชิงตัน หนังสือชื่อว่า **Globalization and Its Discontents** เขียนโดย ดร. โจเซฟ สติกลิตซ์ (Joseph Stiglitz) เจ้าของรางวัลโนเบลสาขาเศรษฐศาสตร์ปี ๒๕๔๔ ผมเห็นว่าหนังสือนี้น่าจะมีประโยชน์ต่อคนไทย แต่เนื่องจากหนังสืออ่านค่อนข้างยาก จึงนำมาเล่าไว้เป็น ๗ ตอนในคอลัมน์ “บ้านนอก-เมืองนอก” ของนิตยสาร **เนชั่นสุดสัปดาห์** เริ่มจากฉบับวันที่ ๒๓ กันยายน ๒๕๔๕ ผมแปลชื่อหนังสือว่า “*ความหม่นหมองของโลกาภิวัตน์*”

ประเด็นหลักของหนังสือมีว่า คนจำนวนหนึ่งกล่าวหาว่าโลกาภิวัตน์เลวร้าย เพราะมันทำให้คนจำนวนมากตกอยู่ในวังวนของความยากจน สิ่งแวดล้อมเสื่อมโทรมและโลกขาดเสถียรภาพ จนถึงกับมีผู้เสนอให้ยกเลิกโลกาภิวัตน์เสียเลย

เนื่องจากกองทุนการเงินระหว่างประเทศ (ไอเอ็มเอฟ) ธนาคารโลก และองค์การการค้าโลกเป็นสถาบันหัวหอกในการตั้งกฎเกณฑ์ของโลกาภิวัตน์ ฉะนั้นเมื่อมีการประชุมของสถาบันนี้ ณ ที่ใด ผู้ต่อต้านกระแสโลกาภิวัตน์ก็จะรวมตัวกันประท้วงอย่างรุนแรงติดต่อกันมาหลายปีแล้ว

ดร. สติกลิตซ์ แย้งว่าโลกาภิวัตน์มิใช่สิ่งเลวร้าย ตรงข้ามมันสร้างประโยชน์มหาศาล โดยเฉพาะมันช่วยคนเป็นร้อย ๆ ล้านคนให้มีฐานะดีขึ้นเมื่อประเทศของพวกเขาอาศัยความสะดวกในการติดต่อสื่อสารพัฒนา

ประเทศให้ก้าวหน้า โลกาภิวัตน์มีพลังที่จะสร้างประโยชน์มหาศาลต่อไป ปัญหาไม่ใช่อยู่ที่ตัวโลกาภิวัตน์ หากอยู่ที่การจัดการของกระบวนโลกาภิวัตน์ ซึ่งมี ๓ สถาบันดังกล่าวเป็นหัวหอก

เนื่องจากประเทศมหาอำนาจทางเศรษฐกิจเป็นผู้ถือเสียงข้างมาก ในไอเอ็มเอฟ ธนาคารโลกและองค์การการค้าโลก กฎเกณฑ์และนโยบายต่าง ๆ ที่สถาบันเหล่านี้ตั้งขึ้นจึงสะท้อนฐานความคิดของประเทศมหาอำนาจ และเพื่อผลประโยชน์ของประเทศมหาอำนาจเป็นหลัก

ไอเอ็มเอฟ มีสถานะสูงกว่าสถาบันอื่นและเป็นตัวสร้างปัญหา มากที่สุดในระยะเวลาสองทศวรรษที่ผ่านมา เพราะเป็นหัวหอกหลักที่สะท้อนฐานความคิดของสหรัฐอเมริกาในแนว ตลาดเสรีแบบตกขอบ (Market Fundamentalism) สหรัฐอเมริกาเริ่มใช้แนวคิดนี้ในสมัยประธานาธิบดี โรนัลด์ เรแกน (๒๕๒๓-๒๕๓๑) แนวความคิดนี้เป็นฐานของ ฉันทามติแห่งวอชิงตัน (Washington Consensus) ซึ่งสื่อไทยกล่าวถึงบ่อย ๆ

ตลาดเสรีแบบตกขอบ เชื่อว่าตลาดเสรีเป็นพาหนะในการพัฒนาเศรษฐกิจ ตลาดสามารถแก้ปมเศรษฐกิจได้หมด ปัญหาเกิดขึ้นเมื่อรัฐบาลเข้าไปยุ่งเกี่ยวกับการทำงานของตลาด ในอีกนัยหนึ่ง แนวความคิดนี้ ศรัทธาในอำนาจของตลาดแต่ไม่ศรัทธาในประสิทธิภาพของรัฐบาล ฉะนั้น รัฐบาลจะต้องเลิกเข้าไปควบคุมตลาด

รัฐบาลสหรัฐฯ นำแนวความคิดนี้มาใช้ในระหว่าง โรนัลด์ เรแกน เป็นประธานาธิบดีโดยการยกเลิกมาตรการควบคุมสถาบันการเงินต่าง ๆ ปลดปล่อยให้พวกเขาทำอะไรต่อมิอะไรกันได้อย่างเสรี ผลปรากฏว่าในเวลาไม่นานก็เกิดวิกฤติ ระบบการเงินล่มสลาย ทำให้รัฐบาลต้องเข้าไปแก้ไข โดยใช้เงินภาษีไปราว ๒๐๐,๐๐๐ ล้านดอลลาร์

ทั้ง ๆ ที่ระบบนี้ได้สร้างความหายนะให้เห็นแล้ว แต่ไอเอ็มเอฟยังเชื่อในระบบตลาดเสรีแบบตกขอบและเร่งให้ประเทศด้อยพัฒนาเล็ก กฎเกณฑ์ต่าง ๆ อย่างรวดเร็วโดยเฉพาะเกี่ยวกับการควบคุมตลาดเงินทุน ซึ่งในที่สุดมีผลทำให้เกิดวิกฤติเศรษฐกิจในประเทศต่าง ๆ เกือบทั่วโลก รวมทั้งในประเทศไทยเมื่อกลางปี ๒๕๔๐ ด้วย

ตรงข้ามกับแนวความคิด ตลาดเสรีแบบตกขอบ ได้แก่ ระบบคอมมิวนิสต์ ซึ่งเชื่อว่ารัฐบาลสามารถแก้ปมเศรษฐกิจได้หมด ระบบตลาดเสรีต่างหากที่เป็นตัวสร้างปัญหา

อย่างไรก็ตามประเทศต่าง ๆ ที่นำแนวความคิดนี้มาใช้ นำโดยสหภาพโซเวียต ได้ล่มสลายไปเกือบหมดแล้ว ยกเว้นเกาหลีเหนือกับคิวบา ซึ่งกำลังอยู่ในภาวะหยดข้าวหยดน้ำ

ในหนังสือ ความหม่นหมองของโลกาภิวัตน์ ดร. สติกลิตซ์ เสนอว่าระบบตลาดไม่สามารถแก้ปมเศรษฐกิจได้ทุกอย่าง รัฐบาลก็ไม่สามารถทำได้เช่นกัน เราไม่สามารถหยุดกระแสโลกาภิวัตน์ได้ และไม่สามารถยกเลิกสถาบันหัวหอกทั้ง ๓ ได้เพราะโลกต้องการสถาบันในแนวอุดมการณ์ที่

สถาบันทั้ง ๓ ถูกตั้งขึ้นมา ฉะนั้นทางออกคือเราต้องปรับปรุงทั้ง ๓ สถาบัน
 ผมอ่านหนังสือซึ่งอ่านยากเล่มนั้นกลับไปกลับมาหลายเที่ยว แน่ใจ
 ว่าถ้า ดร. สติกลิตซ์ เป็นคนไทยและคุ้นเคยกับฐานความคิดของชาวพุทธ
 เขาอาจเรียกข้อเสนอต่าง ๆ ของเขาว่าแนวความคิดแบบ **ทางสายกลาง**
 ทางสายกลางระหว่างระบบตลาดเสรีแบบตกขอบและระบบ
 คอมมิวนิสต์

สิ่งที่น่าสังเกตคือ แนวความคิดนี้ไม่มีส่วนประกอบตายตัว มีความยืดหยุ่นไปตามความเหมาะสมกับสถานการณ์ ฉะนั้นเป็นไปได้ไหม
 ว่าสังคมที่มีบุญเท่านั้นจึงจะพบแนวความคิดอันเหมาะสมกับสถานการณ์
 และพัฒนาสำเร็จอย่างยั่งยืน ? สังคมมีบุญเป็นอย่างไร ?

เหตุการณ์นำติดตาม

ในช่วงเวลาหลังเกิดวิกฤติเศรษฐกิจในเมืองไทยเมื่อกลางปี ๒๕๔๐
 อาร์เจนตินาดูจะเป็นดาราของลงมาจากไอเอ็มเอฟ ทั้งสองได้รับการกล่าว
 ถึงบ่อยมาก ไม่ว่าจะจากสื่อมวลชนหรือคนเดินถนนหลากหลายกลุ่ม
 จำนวนมากถามว่าเมืองไทยจะล่มสลายคล้ายอาร์เจนตินาหรือไม่ และมี
 คนตอบกันไปต่าง ๆ นานา

จากวันนั้นถึงวันก่อนสิ้นปี ๒๕๔๕ ผมมีโอกาสมาเมืองไทย ๙ ครั้ง
 รวมเวลาที่มานั่งนอนอยู่ในเมืองไทยก็คงใกล้ ๆ ๒ ปีเต็ม จากที่ได้ฟังคน
 ไทยหลากหลายกลุ่ม ผมสรุปว่าคนไทยรู้เรื่องอาร์เจนตินาและไอเอ็มเอฟ

จริง ๆ น้อยมาก บางคนตีพิมพ์หนังสือออกมาแต่ยังสอซัดว่าไม่ได้สัมผัส
 อาร์เจนตินาและไอเอ็มเอฟอย่างลึกซึ้งเลย

หนังสือชื่อ **ไอเอ็มเอฟ ไอเอ็มเอฟ ไอเอ็มเอฟ** เป็นหนังสือที่
 ขายได้น้อยที่สุดในจำนวนหนังสือของผม ๑๐ เล่ม อาจจะเป็นเพราะชื่อ
 ของมันค่อนข้างจะน่ากลัว หรือปกสีไม่ชวนซื้อ แต่ผมคิดว่าสาเหตุสำคัญ
 คือคนไทยไม่ค่อยสนใจเรื่องไอเอ็มเอฟอย่างจริงจัง หนังสืออีกเล่มหนึ่ง
 ซึ่งคงชื่อว่า **ประชานิยม: พาหะแห่งความล่มสลาย ?** จะออกจาก
 โรงพิมพ์เร็ว ๆ นี้ ในนั้นจะมีประวัติการพัฒนาของอาร์เจนตินาและของ
 ไทยย้อนหลังไปหลายร้อยปี เนื่องจากผมเชื่อว่าการประเมินเหตุการณ์
 ปัจจุบันจะต้องทำความเข้าใจไปถึงอดีต

ในอีกนัยหนึ่ง กรรมที่สังคมต่าง ๆ สั่งสมมาแต่อดีตจะมีผลถึง
 ปัจจุบัน การประเมินว่าเมืองไทยจะมีโอกาสเกิดวิกฤติซ้ำซากเหมือนอาร์
 เจนตินาหรือไม่ ต้องย้อนไปเปรียบเทียบความเป็นมาของ ๒ ประเทศนี้
 จากอดีตด้วย

ผู้ที่อ่านนิตยสาร **เนชั่นสุดสัปดาห์** คงจำได้ว่าผมเขียนถึงอาร์
 เจนตินาหลายครั้งในระหว่างช่วงปีที่ผ่านมา อย่างไรก็ตาม สิ่งหนึ่งซึ่งผม
 ไม่ได้กล่าวไว้ชัดเจน ทั้งในบทความและในหนังสือเล่มล่าสุด ได้แก่การ
 พัฒนาของอาร์เจนตินาจากแนวคิด ๒ ข้อ

ข้อแรกมีที่มาจากเศรษฐกิจและการเมืองของอาร์เจนตินาตกอยู่
 ในมือของเศรษฐกิจที่ทำการเกษตรเป็นหลัก คนกลุ่มนี้มีที่ดินจำนวนมาก

และคุมอำนาจอยู่กว่า ๑๐๐ ปี ในระหว่างนั้นการปฏิวัติอุตสาหกรรมเกิดขึ้นในสังคมแถบตะวันตก แต่ชาวนาของอาร์เจนตินาไม่เต็มใจให้เกิดการอุตสาหกรรมขึ้นในประเทศของเขา ไม่ต้องการนำเทคโนโลยีสมัยใหม่ไปใช้ อาร์เจนตินาจึงค่อย ๆ ล้าหลังประเทศตะวันตกอื่น ๆ ทั้ง ๆ ที่ครั้งหนึ่งเคยร่ำรวยเป็น ๑ ใน ๑๐ ของโลกและมีรายได้สูงกว่าประเทศในยุโรปตะวันตกเกือบทั้งหมด

ยิ่งไปกว่านั้นผลของการพัฒนายังไปตกอยู่ในมือของคนกลุ่มน้อย ผู้มีที่ดินจำนวนมากอีกด้วย

อย่างไรก็ตาม การอุตสาหกรรมค่อย ๆ ก่อตัวขึ้นในอาร์เจนตินา และวิวัฒนาการเรื่อย ๆ จนในที่สุดได้รับการส่งเสริมหลังจากอิทธิพลของมหาเศรษฐีที่ดินค่อย ๆ ลดลง เมื่อมาถึงสมัยหลังสงครามโลกครั้งที่ ๒ ฐานความคิดในการพัฒนาก็กระโดดไปสู่อีกขั้นหนึ่งอย่างสมบูรณ์ ขั้นนี้มีความคิดว่าต้องเก็บภาษีพวกเจ้าของที่ดินอย่างขูดรีด แล้วนำเงินนั้นไปใช้พัฒนาอุตสาหกรรมและเพื่อสวัสดิการสังคม

ความคิดนั้นวิวัฒนาการเป็นการใช้ลัทธิประชานิยมแบบสุดโต่ง พร้อมกับการพัฒนาอุตสาหกรรมโดยรัฐเข้าไปมีส่วนในการลงทุนโดยตรง โดยผ่านรัฐวิสาหกิจจำนวนมาก

รัฐหยิบยื่นสารพัดประโยชน์ให้ประชาชนเกือบทุกกลุ่ม โดยเฉพาะชนชั้นกรรมกร การกระทำนั้นต้องใช้งบประมาณ ในขณะที่เดียวกันการพัฒนาอุตสาหกรรมก็ต้องใช้งบประมาณ นอกจากเพื่อการลงทุนในเบื้องต้น

แรกแล้ว ยังเพื่อสนับสนุนรัฐวิสาหกิจให้อยู่ได้อีกด้วย เพราะรัฐวิสาหกิจส่วนมากขาดประสิทธิภาพและขาดทุน ไม่สามารถยืนอยู่บนขาของตัวเองได้

นอกจากนั้นรัฐบาลอาร์เจนตินายังเรียนรู้อย่างรวดเร็วว่า การหยิบยื่นประโยชน์เพื่อเอาใจประชาชน หรือการให้ “ของเปล่า” นั้นไม่มีวันสิ้นสุด การเรียกร้องเอาประโยชน์ไม่มีวันลด มีแต่จะเพิ่มขึ้น เมื่อไม่ได้ก็เกิดการประท้วงอย่างแพร่หลายถึงขนาดเลือดตกยางออก นำไปสู่ความแตกแยกทางสังคมและการเมืองอย่างรุนแรง แต่มันก็สายเกินแก้เสียแล้ว

รัฐบาลประชานิยมจึงหาทางออกด้วยการใช้เงินสำรองของประเทศจนหมด เมื่อหมดแล้วก็ยืมจากต่างประเทศ เมื่อยืมจนไม่มีใครให้ยืมอีกต่อไปก็ทำสิ่งหนึ่งซึ่งวิชาเศรษฐศาสตร์ถือว่าเป็นการฆ่าตัวตาย นั่นคือพิมพ์ธนบัตรจำนวนมหาศาลขึ้นเพื่อปิดงบประมาณ

อาร์เจนตินาจึงมีประวัติของการประสบวิกฤติซ้ำซาก บางครั้งเงินเพื่อปีละเป็น ๑๐๐๐% เป็นหนี้เป็นสินแบบล้นพ้นตัวจนอยู่ในภาวะล้มละลาย ต้องล้มลุกคลุกคลานมานานหลายสิบปีและเมื่อตกอยู่ในภาวะเช่นนั้นแล้วก็เสมือนตกอยู่ในวังน้ำวน ยากที่จะแหวกออกมาได้

จากที่ได้ศึกษาอาร์เจนตินา ผมค่อนข้างแน่ใจว่าหากชาวอาร์เจนตินาไม่ทำอะไรแบบสุดโต่งมาตั้งแต่ต้น เริ่มจากเศรษฐีชาวนามาย่อมให้มีการอุตสาหกรรม จนถึงการลงทุนพัฒนาอุตสาหกรรมโดยเก็บภาษีชาวนามาแบบขูดรีด ประกอบกับการใช้ลัทธิประชานิยมแบบเข้มข้นเพื่อผลประโยชน์

ทางการเมือง อาร์เจนตินาจะไม่พัฒนาถอยหลังดังที่เห็นอยู่ในปัจจุบัน ในอีกนัยหนึ่ง อาร์เจนตินายิ่งพัฒนายิ่งวิกฤติเพราะมองไม่เห็น **ทางสายกลาง** มาตั้งแต่ต้น

ณ จุดนี้รัฐบาลของนายกรัฐมนตรีกักซิณ ชินวัตร ได้ครองอำนาจมา ๒ ปีและมีแนวโน้มที่จะครองต่อไปอีกเป็น ๑๐ ปี นโยบายบางอย่างสื่อว่ารัฐบาลนี้นำลัทธิประชานิยมเบื้องต้นมาใช้ ไม่ว่าจะเป็นกองทุนหมู่บ้าน ธนาคารประชาชน หรือการประกันสุขภาพถ้วนหน้า (๓๐ บาทรักษาทุกคน) เป็นไปได้ไหมว่าถ้านโยบายประชานิยมเบ่งบานไปแบบกูไม่กลับคล้ายอาร์เจนตินา นั่นคือ ไม่จำกัดอยู่ในทางสายกลางซึ่งรัฐบาลมีงบประมาณสนับสนุนอย่างเพียงพอ เมืองไทยจะประสบวิกฤติซ้ำซากไม่ต่างกับอาร์เจนตินา ?

ดูนาฏศิลป์อย่างไรให้สนุก

ชนิกา วัฒนาศรี

นาฏศิลป์ในความหมายของคนทั่วไป คือ การแสดงที่เป็นเรื่องราว และจบลงในตอนหนึ่ง ๆ ได้แก่ โขน ละคร และชุดที่เป็นการแสดง เบ็ดเตล็ด ได้แก่ ระบำ รำ ฟ้อน แต่คำว่า “นาฏศิลป์” ในที่นี้หมายถึง **ศิลปะของการรำ** ที่มีความงดงามด้วยลีลาของการแสดงที่สื่อความหมายไปตามจังหวะของดนตรี แสดงออกมาจากอารมณ์และความรู้สึก จนทำให้ผู้พบเห็นคล้อยตามและชื่นชมกับภาพที่ปรากฏ เรื่องของนาฏศิลป์ เป็นเรื่องใหญ่และมีรายละเอียดมาก ผู้ที่สัมผัสได้จะต้องมีใจรักอย่างแท้จริง ซึ่งจะต้องติดตามอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ เพราะศิลปะประเภทนี้เป็นศิลปะไร้รูปแบบ ขณะที่เรากำลังชมภาพที่เคลื่อนไหวอยู่นั้น เราจะบันทึกไว้ในความทรงจำเท่านั้นแล้วก็จะเลือนหายไป และ

หากจะนำภาพนั้นให้ปรากฏอีกครั้งก็จะไม่เหมือนเดิม ศิลปะนี้เป็นลักษณะเฉพาะตัวและจะบ่งบอกถึงลักษณะที่มาที่ไปของแต่ละท่าทำได้เป็นอย่างดี การที่จะตัดสินว่างามไม่งาม ถูกหรือผิดอย่างไรนั้นเป็นสิ่งที่กระทำให้เด็ดขาดลงไปได้ยาก คนภายนอกกระทำได้แต่เพียง **มองรู้ ดูออก** เท่านั้น

การดูนาฏศิลป์อย่างไรให้สนุก แม้เป็นคำตอบที่ไม่ตายตัวแต่โดยทั่ว ๆ ไปแล้ว ผู้ดูควรจะมี**ความรู้เกี่ยวกับวรรณคดี**เป็นพื้นฐานไว้บ้าง จะได้มีอารมณ์คล้อยตามไปกับตัวละคร เนื่องจากบทละครนั้นส่วนหนึ่งก็มาจากวรรณคดีที่ผู้เขียนบทละครต้องเลือกสรรแต่เฉพาะถ้อยคำที่ไพเราะมีความหมายเป็นคติสอนในที่คนทั่วไปรับได้ อย่างเช่นเรื่อง อิเหนารามเกียรติ พระอภัยมณี สังข์ทอง ฯลฯ การรู้วรรณคดีจะทำให้เราติดตามตัวละครไปโดยไม่เบื่อหน่ายและสามารถจะคาดการณ์ล่วงหน้าได้ว่าจะเกิดอะไรขึ้น และบางตอนผู้เขียนบทละครก็นำมาจากตำนานพื้นบ้านเรื่องใดเรื่องหนึ่ง เช่น เรื่องขุนช้าง—ขุนแผน ไกรทอง สาวเครือฟ้า นางสิบสอง ท้าวผาแดงนางไอ่ ฯลฯ การนำวรรณคดีมาทำเป็นละคร ผู้ชมจะได้รับความรู้แปลกใหม่ไปพร้อมกับความสำราญ นอกจากนี้ยังมีบทละครประเภทเกร็ดจากวรรณคดี เช่น ประวัติของเทพเจ้า อาทิ รามสูระ-เมขลา พระพิฆเนศร์ การชมละครที่มีการนำเสนอแบบนี้ จะเพลินกว่าการอ่านหนังสือและเหมาะกับคนทุกเพศทุกวัย ทั้งอาจจะได้ผลข้างเคียง คือ เป็นการปลูกจิตสำนึกให้กับเยาวชนหรือผู้สนใจได้ติดตาม

เรื่องราวของละครเรื่องนั้น ๆ ต่อไป อย่างเช่น รายการศรีสุขนาฏกรรมที่นำเสนอการแสดงในสิ่งละอันพันละน้อย มีความหลากหลายและจบลงด้วยการแสดงละครตอนสั้น ๆ ตอนเดียว ทั้งทำด้วยการให้คติสอนใจ และ/หรือ ให้ความรู้สึกทางอารมณ์

นอกจากนี้**การรู้ภาษาท่า**ที่ในวงการนาฏศิลป์ เรียกว่า **นาฏยภาษา** จะทำให้ดูละครได้เข้าใจเพราะจะทำให้รู้ว่าตัวละครจะบอกอะไรเท่ากับว่าเราได้อ่านวรรณคดีที่มีความไพเราะและงดงามด้วยภาษาและลีลาท่าทาง ท่าต่าง ๆ ที่ตัวละครสื่อความหมายออกมานั้นส่วนใหญ่ก็เลียนแบบมาจากธรรมชาติมันเอง อันมีการแสดงอารมณ์ความรู้สึกออกมา เช่น อารมณ์รัก โกรธ เกลียด ดีใจ เสียใจ อาย สนุกสนาน รื่นเริง นี่คือการอารมณ์ของมนุษย์ทุกคนหรือท่าที่แสดงกิริยาพื้น ๆ ของมนุษย์ เช่น กิน ยืน เดิน นั่ง นอน หัวเราะ ร้องไห้ เหน็ดเหนื่อย ฯลฯ นอกจากนี้ยังมีท่าที่ประดิษฐ์ขึ้นจากปรากฏการณ์ของธรรมชาติ เช่น ฝนตก ลมพัด น้ำไหล บัวชูฝัก บัวบาน ฯลฯ และเลียนแบบท่าทางอันเป็นธรรมชาติของสัตว์ เช่น ท่ากวางเดินดง ท่าหงส์บิน ท่านกยูง ท่าพ่อนาง ท่าช้างประสานงา ท่าเสือทำลายห้าง ท่าช้างทำลายโรงฯ หรือท่าจำที่เลียนแบบกิริยาอาการของคน เช่น เยื้องกราย สอดสร้อยมาลา ชักแบ่งผัดหน้าและท่าจำสาย ท่าต่าง ๆ เหล่านี้จะบอกให้คนดูรู้ว่าการเยื้องกรายนั่นก็คือการเดินแบบนวยนาดกรีดกราย ทำสอดสร้อยมาลาก็คือ ทำรอยดอกไม้ ทำชักแบ่งผัดหน้าก็คือการแต่งตัว ท่าจำสาย

อิเหนา ตอน อิเหนาจากถ้ำเพื่อไปแก้สังขยที่เมืองดาหา

ก็คือการเดินทางที่เป็นระเบียบ หรือทำำที่นำมาจากลายไทย เช่น เมขลา ล้อแก้ว พระรามมาโก่งศิลป์ คือ ทำำพระรามแผลงศร ทำำำในภาษานาฏศิลป์มีเป็นร้อย ๆ พัน ๆ ทำำ ต้องใช้เวลาในการศึกษาอย่างต่อเนื่อง เป็นเวลานานจึงจะเข้าใจ ทำำำต่าง ๆ เหล่านี้จะสื่อความหมายแทนภาษาของถ้อยคำราวกับว่าเราได้อ่านวรรณคดีหรือวรรณกรรมที่มีภาพเคลื่อนไหว

หรือเมื่อเราดูโขน เราก็จะสังเกตเห็นความแตกต่างระหว่างยักษ์ กับลิงว่ามีความเหมือนและแตกต่างกันอย่างไร ที่มีความเหมือนคือใช้ผู้แสดงเป็นชายส่วนความแตกต่างคือ ผู้แสดงเป็นยักษ์นั้น จะมีลักษณะสูงใหญ่ ออกผาย ไหล่ผึ่ง หน้าเชิด ทำำำของยักษ์จึงดูเข้มแข็งแต่แฝง

ไว้ด้วยลีลาของความสง่างาม ส่วนลิงเป็นสัตว์ที่มีลักษณะหลุกหลิก คล่องแคล่วว่องไว ทำำำของลิงจึงดูรวดเร็วไม่หยุดนิ่ง มีความน่ารักอยู่ในตัว

เมื่อรู้ความหมายของภาษาทำำที่เป็นพื้นฐานแล้ว ควรจะมีความรู้เกี่ยวกับ**ทำำองเพลง**ที่บรรเลงประกอบกิริยาอาการของตัวละคร เช่น การเดินทาง การแสดงความเศร้าโศกเสียใจ การเกี่ยวพาวาสี การแสดงอารมณ์โกรธ ทำำำแสดงความดีใจสมหวัง เพลงที่บรรเลงประกอบกิริยาอาการเหล่านี้จะฟังไม่ยาก เพราะจะสอดคล้องกับอารมณ์ของตัวละคร เช่น ตอนที่พระรถเสนหนีจากนางเมรีทั้ง ๆ ที่ยังไม่อยากจาก เป็นบทบาทที่คร่ำครวญแสดงความอาลัยอาวรณ์อย่างสุดซึ้ง ดนตรีจะบรรเลงเพลงทะเลาะ-โอด และในบางครั้งก็จะมีบทร้องบอกให้เข้าใจด้วย ดังตอนที่พระรามตามกวาง ขณะที่กวางทองหลอกล่อพระรามจนอ่อนใจแล้ว พระรามจึงตัดสินใจแผลงศรไปที่กวางนั้น บทร้องตอนนี้ใช้ทำำองเพลงทะเลาะหรือในบางครั้งที่มีการปลอมตัว หากต้องการความรวดเร็วใช้บรรเลงเพลงเร็ว ถ้าเป็นการเปลี่ยนแปลงที่มีความหมายใช้เพลงตระนิมิต แต่ถ้าแปลงตัวเสร็จแล้ว มีความพอใจชื่นชมในความงามของตนเองว่าแปลงได้เหมือนจริงหรือไม่ก็จะใช้ทำำองเพลงดูฉาย สำหรับเพลงที่ใช้ในการดำเนินเรื่องจะเป็นทำำองเพลงที่มีลักษณะรวบรัดไม่เยิ่นเย้อ จัดอยู่ในประเภทเพลง 2 ชั้น เป็นส่วนใหญ่ซึ่งง่ายต่อการฟัง หากตัวละครมีความหลากหลายทางเชื้อชาติเพลงที่บรรเลงก็จะเปลี่ยนไปตามสัญชาติ

โขน : ตอนยกรบ

ของตัวละครนั้น ๆ ส่วนเพลงหน้าพาทย์ต่าง ๆ ที่ใช้บรรเลงประกอบกิริยาอาการของตัวละครเป็นประเภทหน้าพาทย์ชั้นต้น ง่ายแก่การเข้าใจ เช่น เพลงเชิด เพลงเสมอ เพลงช้า-เพลงเร็ว โอด ฯลฯ

นอกจากนี้ตำแหน่งแห่งที่ของตัวละครก็น่าสนใจ เพราะเป็นองค์ประกอบที่ทำให้เราดูละครได้เข้าใจยิ่งขึ้น เป็นต้นว่าการเข้า – ออกของตัวละคร ตามปกติเท่าที่ปฏิบัติกันมา ตัวละครเริ่มออกทางขวาของเวที (ซ้ายมือของคนดู) ส่วนทางซ้าย (ขวามือของคนดู) เป็นทางเข้า จะมีเป็นบางครั้งที่ใช้เป็นทางออกก็ในกรณีพิเศษ เช่น สอนทางกันหรือจำเพาะเจาะจงหมาตามทิศนั้นตามท้องเรื่อง มีบางเวลาที่ใช้ทางขวาของเวทีเป็นทางเข้าก็ในกรณีแปลงตัวเท่านั้น และในการต่อสู้กันจะจัดผู้ชนะ

ไว้ทางขวาผู้แพ้ไว้ทางซ้าย โปรดสังเกตว่าในการต่อสู้กันระหว่างพระรามและทศกัณฐ์ในการรบทุกครั้ง กองทัพของพระรามจะอยู่ทางขวาของเวทีตลอด ส่วนกองทัพของทศกัณฐ์จะอยู่ทางซ้ายมือ เหตุที่จัดเช่นนี้ก็ด้วยเหตุผลว่า ในการรบกันจะต้องมีฝ่ายแพ้ฝ่ายชนะ ฝ่ายใดที่เป็นฝ่ายแพ้จะเข้าเวทีทางซ้าย ดังนั้นจึงจัดฝ่ายแพ้ไว้ทางซ้าย สิ่งเหล่านี้เป็นกฎเกณฑ์ทางนาฏศิลป์ ตัวอย่างที่ยกมานี้เป็นเพียงการบอกเล่าเก้าสิบเท่านั้น รายละเอียดยังมีอีกมาก

การดูนาฏศิลป์ให้เกิดสุนทรียะทางอารมณ์ได้ จะต้องอาศัยองค์ประกอบทางการร้องและบรรเลงเข้าร่วมด้วย เสียงดนตรีที่ผสมกลมกลืนกับกระแสเสียงของนักร้อง จะช่วยให้บรรยากาศในการชมการแสดงเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน หากนักร้องมีกระแสเสียงแบบสั้นหรือเล็กแหลมเมื่อมาร้องบทบาทของนางเอกที่มีในหน้าสวยสดงดงาม จะทำให้เกิดความรู้สึกว่าเสียงของนักร้องไม่เหมาะกับตัวละคร สิ่งนี้นักร้องพึงมีคือ ขณะที่ร้องต้องสอดใส่อารมณ์ให้สัมพันธ์กับบทบาทของนักแสดงจึงจะทำให้เกิดการฟังสบายหูดูสบายตา ลักษณะของนักร้องที่ดีนั้นควรมีลำคอใหญ่ เพราะร้องได้เต็มเสียง และสำเนียงที่เปล่งออกมาก็ต้องชัดเจน ได้แก่ตัว ร. ล. ไม่ร้องบีบเสียงซึ่งจะทำให้คนฟังเหนื่อยไปด้วย

จะดูนาฏศิลป์ ดูอย่างไรให้สนุกนั้น จำเป็นต้องอาศัยปัจจัยหลายอย่างประกอบกัน หากเราคนไทยหันมาสนใจนาฏศิลป์มากขึ้นแล้ว ก็จะเป็นหนทางหนึ่งที่ทำให้ศิลปะประเภทนี้ได้รับการสืบทอด เพราะศิลปะ

จะอยู่ได้ก็ด้วยตัวศิลปินและผู้ชม นาฏศิลป์นั้นเป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่บรรพบุรุษได้สร้างสมมาเป็นเวลานาน เราถูกหลอหลอนจนกระทั่งได้ตระหนักถึงความสำคัญอันนี้ไว้ ในขณะที่กระแสแห่งวัฒนธรรมตะวันตกกำลังไหลบ่าเข้ามาอย่างไม่หยุดยั้ง แต่หากว่ารากเหง้าแห่งวัฒนธรรมของไทยแข็งแกร่งพอ กระแสแห่งวัฒนธรรมตะวันตกก็ไม่สามารถจะทำลายได้ ผู้เขียนขอวิงวอนให้เราคนไทยช่วยกันสืบทอดศิลปะของการแสดงด้านนี้ไว้ และขอฝากบทกลอนไว้บทหนึ่งว่า

“ศิลปะชาติเชิดเชิดเฉลา	ให้พริ้งเพราคู่โลกลานถวิล
ศิลปะจะอยู่คู่ฟ้าดิน	ศิลปินต้องพิทักษ์รักอาลัย
นาฏศิลป์ ถิ่นศึกษาหาความรู้	จะคงอยู่เป็นหลักมั่นทันสมัย
เป็นแหล่งร่วมศิลปินในถิ่นไทย	ขอให้ไพศาลสัมฤทธิ์นิรันดร์”

นรก – สวรรค์ ในไตรภูมิพระร่วง
ถาจะหมดความหมาย

สุภิตร อนุศาสน์

วรรณคดีไทยเรื่อง เถภูมิกถา หรือไตรภูมิกถา หรือไตรภูมิพระร่วง เป็นวรรณคดีพระพุทธศาสนาเล่มสำคัญเล่มหนึ่งของไทย พระยาสิทธิ (พระมหาธรรมราชาลิไทย) ทรงพระราชนิพนธ์ขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 1888 ขณะดำรงพระยศเป็นพระมหาอุปราชเมืองศรีสัชนาลัย ต้นฉบับปัจจุบันได้มาจากจังหวัดเพชรบุรี เข้าใจว่าเป็นหนังสือที่จารขึ้นไว้ในรัชกาลสมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรี พ.ศ.2321 หนังสือเล่มนี้ได้รับการตีพิมพ์ครั้งแรกในงานพระเมรุพระเจ้าบรมวงศ์เธอพระองค์เจ้าประสาธน์ศรีไส และพระเจ้าบรมวงศ์เธอพระองค์เจ้าประไพศรีสอาด พ.ศ. 2455 (สมเกียรติ วันทะนะ 2526 : 73)

วัตถุประสงค์ในการพระราชนิพนธ์ หากพิจารณาจากข้อความที่ พระยาสิทธิไทยทรงแสดงไว้ในบานแพนง รวมทั้งจากคาถานมัสการพอสรุป ความได้ว่าเพื่อเทศนาโปรดพระราชมารดาและเพื่อเป็นการเจริญพระอภิธรรม ดังข้อความที่ว่า “...ใส่เพื่อมีอรรถพระอภิธรรมและจะใคร่เทศนาแก่ พระมารดาท่าน อนึ่งจะใคร่จำเริญพระอภิธรรมใส่... ผู้ใดจัก ปรารถนาสวรรค์ นิพพานจงสดับนี้ฟังไตรภูมิภคด้วยทำนุก่อร่าง อย่าได้ประมาทสักอันดังนี้จึงจะได้พบพระศรีอริยโมตริเจ้า เมื่อจะ ลงมาตรัสแก่สัพพัญญุตญาณในโลกนี้แล” (พระญาติไทย 2506 : (11) — (13))

วิธีการพระราชนิพนธ์ไตรภูมินั้น พระยาสิทธิไทยทรงศึกษารวบรวม ข้อความต่าง ๆ จากคัมภีร์พระพุทธศาสนาตั้งแต่พระไตรปิฎก อรรถกถา ฎีกา และปกรณ์พิเศษต่าง ๆ มาเรียบเรียงขึ้นเป็นวรรณคดีโลกศาสตร์เล่ม แรกที่แต่งเป็นภาษาไทยเท่าที่มีหลักฐานอยู่ในปัจจุบัน (นิยะดา เหล่าสุนทร 2538 : 11)

ไตรภูมิแปลว่าแดนสาม ซึ่งประกอบด้วย กามภูมิ รูปภูมิ และอรูป ภูมิ เสฐียรโกเศศ (2515 : 10 — 15) ได้อธิบายภูมิทั้ง 3 ไว้ว่า

1. กามภูมิ คือแดนที่เกี่ยวข้องกับกามตัณหา ยังมีความรัก โลก โภภะ หลง มีสุขมีทุกข์ สัตว์ไปเกิดเป็นสัตว์นรกในแดนนรก ไปเกิดเป็น เปรตในแดนเปรต ไปเกิดเป็นยักษ์มารในแดนอสุรกาย สามแดนนี้ไตรภูมิ เรียกว่า อบายภูมิ เป็นดินแดนทุกขที่มีความเดือดร้อนมาก ส่วนแดนที่มี

ความสุขหรือ สุขคติภูมิ ได้แก่สัตว์ไปเกิดเป็นคนในแดนมนุษย์ ไปเกิดเป็น เทวดาบนสวรรค์ 6 ชั้น หรือที่เรียกกันทั่วไปว่า ฉกามาพจร

2. รูปภูมิ คือแดนมีสุขไม่มีเรื่องกามปะปน ผู้ไปเกิดในแดนนี้ เรียกว่า พรหม หรือพรหมโลก มี 16 ชั้น หรือที่เรียกกันว่า โสฬสพรหม ถือ กันว่ามีสุขยิ่งกว่าเทวดา

3. อรูปภูมิ คือแดนพรหมซึ่งไม่มีรูป มีแต่จิต มี 4 ชั้น

นอกจากจะกล่าวถึงแผ่นดินทั้ง 3 คือ กามภูมิ รูปภูมิ อรูปภูมิ ซึ่งเป็นภูมิของสิ่งมีชีวิตหรือสัตว์โลกระดับต่าง ๆ แล้ว เนื้อเรื่องยังกล่าวถึง โลกแห่งวัตถุหรือธรรมชาติแวดล้อม โดยมีจุดมุ่งหมายที่ต้องการย้ำให้เห็น ว่าไม่เฉพาะแต่สัตว์หรือชาวโลกในชั้นต่าง ๆ เท่านั้นที่มีความไม่เที่ยงแท้ โลกแห่งวัตถุธรรมชาติแวดล้อม ก็มีความไม่เที่ยงแท้เช่นกัน ในตอนท้าย ของหนังสือไตรภูมิจึงเป็นการแสดงนิพพานภค ว่าด้วยเรื่องนิพพาน หรือ ที่เรียกว่าโลกุตระภูมิ เป็นการอธิบายวิธีปฏิบัติเพื่อบรรลุนิพพาน สุตทำย เป็นอวสานพจน์ กล่าวถึงอานิสงส์ของการฟังไตรภูมิว่าจะทำให้ได้ทิพยสมบัติ นิพพานสมบัติ (พระราชวรมูณี 2526 : 3 — 10)

การที่เนื้อเรื่องไตรภูมิพระร่วง เน้นการบรรยายภาพความน่ากลัว ของนรก ความริ้นรมย์ดงามของสวรรค์อย่างละเอียดนั้น เสฐียรโกเศศ (2515 : 20) อธิบายว่าน่าจะเพื่อใช้สอนศาสนาทางอ้อมแก่คนชั้นสามัญ ซึ่งจะได้ผลดีกว่าสอนทางตรงและตอนท้าย จึงสรุปว่าเรื่องนรก สวรรค์ เป็น คติทางโลก ซึ่งไม่จริงยั่งยืน สิ่งที่เที่ยงแท้แน่นอนมีเพียงแต่การนิพพาน

เท่านั้น ผู้ที่จะบรรลุถึงการนิพพานต้องบำเพ็ญเพียร ปฏิบัติตามหลักธรรม
ของพระพุทธเจ้า

ตัวอย่างการกล่าวถึงบาป

บาปที่ทำให้ผู้กระทำไปเกิดในนรก ในไตรภูมิกล่าวไว้ 12 ประการ

คือ

ใจอันหนึ่งมีรู้ว่าบาป แลกระทำบาปเองด้วยใจกล้ายินดี

ใจอันหนึ่งมีรู้ว่าบาป แลยินดีกระทำบาปเมื่อมีผู้ชวน

ใจอันหนึ่งมีรู้ว่าบาป แลกระทำเองด้วยใจอันกล้าแลยินดี

ใจอันหนึ่งมีรู้ว่าบาป แลยินดี กระทำบาปเมื่อมีผู้ชวน

ใจอันหนึ่งมีรู้ว่าบาป แลกระทำเองด้วยใจอันประกลาย* มียินดี

ยिनร้าย

ใจอันหนึ่งมีรู้ว่าบาป แลกระทำเพื่อมีผู้ชวนแลกระทำด้วย

ใจอันร้ายอันประกลาย

ใจอันหนึ่งมีรู้ว่าบาป แลกระทำเองด้วยใจอันประกลาย

ใจอันหนึ่งมีรู้ว่าบาป แลมีผู้ชวนแลกระทำด้วยใจอันประกลาย

ใจอันหนึ่งประกอบด้วย โกรธ ซึ่ง เคียด กระทำบาปด้วยใจอัน

กล้าแข็งแรงแลร้าย

* ประกลาย หมายถึง ความวางเฉยไม่ยินดียिनร้าย (ราชบัณฑิตย-
สถาน, 2544 : 417)

ใจอันหนึ่งประกอบด้วยโกรธ ซึ่ง เคียด กระทำบาปเพื่อเหตุมีผู้ชวน

ใจอันหนึ่งมีเชื่อบาป มีเชื่อบุญ แลกระทำบาปด้วยใจอัน

ประกลาย

ใจอันหนึ่งยอมขึ้นฟังดังกองเท่า** อันคนเอาก้อนเส้าทอดย่อมจม
ลงทุกเมื่อ

(พระญาติไทย 2506 : 10-11)

การบรรยายภาพของนรกบ่าว 16 ชุม ก็ะบอกถึงบาปที่เคยกระทำ
อยู่ในมนุษยโลกว่าทำอะไรไว้ เมื่อตายไปจะตกนรกขุมใด ถูกทรมานและ
ถูกลงโทษอย่างไร เช่น ผู้ที่กล่าวคำหยาบคายต่อสมณพราหมณ์ ผู้ทรงศีล
ผู้เฒ่า ผู้แก่ทั้งปวง จะไปเกิดใน สุนัขนรก นรกขุมนี้จะมิสุนัขตัวใหญ่เท่า
ช้างสาร 5 ชนิด แร้งกา ตัวใหญ่เท่าเกวียนคอยขบกัดกิน ผู้ที่มีหน้าที่เก็บ
ภาษีแต่ปฏิบัติหน้าที่อย่างมิชอบจะตกนรก โบราณนิพนธ์นรก ต้องไปกิน
อาจมาต่างข้าวต่างน้ำทุกวัน ผู้ที่เคยลักทรัพย์และใส่ความผู้อื่น จะตกนรก
สัตติหตนรก ถูกยมบาลช่วยกันไล่ต้อนและใช้อาวุธทิ่มแทงจนร่างกาย
แหลกเหลว หรือผู้ที่ประพฤติดิฉินศีลข้อ 3 คือ เป็นชู้กับสามีหรือภรรยาผู้อื่น
จะตกนรก โลหิมพลีนรก หรือ นรกต้นจิว ยมบาลจะต้อนให้ปีนต้นจิวที่มี
หนามแหลม ขึ้นไปหาชู้ ถ้าไม่ขึ้นยมบาลจะเอาหอกและเหล็กร้อนแทง

** เท่า หมายถึง กองเกล้า, กองขี้เกล้า (ราชบัณฑิตยสถาน, 2544 :
282)

นอกจากนี้ยังมีแรงปากหนา กากปากเหล็กคอยจิกเนื้อ มีสุนัขคอยไล่ขบกัด เป็นต้น

การบรรยายความรุ่มรมย์ของเมืองสวรรค์จะบรรยายตั้งแต่สวรรค์ชั้นฉกามาพจรจนถึงสวรรค์ชั้นพรหม โดยเริ่มต้นอธิบายว่า เทวดามี 3 ประเภท คือสมมุติเทวดา คือพระมหากษัตริย์ผู้ทรงทศพิธราชธรรม อุบัติเทวดา คือ เทวดาซึ่งเกิดในสวรรค์ตั้งแต่ชั้นจาตุมหาราชิกจนถึงพรหมโลก และวิสุทธิเทวดา คือพระพุทธรูปเจ้าพระปัจเจกโพธิเจ้า และพระอรหันต์ วิมานของเทวดาจะงดงามต่างกันยิ่งสวรรค์ชั้นสูง ๆ ยิ่งมีความงดงาม แต่ความสุขของเทวดา หรือแม้แต่พรหมยังไม่ยิ่งใหญ่เท่านิพพานสมบัติ ไตรภูมิพระร่วงกล่าวถึงสมบัติในนิพพานไว้ว่า สมบัติในนิพพานนั้นสุขพันประมาณแล้วหาอันจะเปรียบบมิได้ บมิรู้เป็นพยาธิตาพารสิ่งใด บมิรู้เฝ้า บมิรู้แก่ บมิรู้ตาย บมิรู้ฉิบหาย บมิรู้พลัดพราก จากกันสักอัน สมบัติยิ่งมนุษย์โลกและเทวโลก และพรหมโลก (พระญาณไทย 2506 : 313)

ระยะเวลาในนรกและสวรรค์นั้น เสฐียรโกเศศ (2515 : 26) อธิบายว่าระยะเวลาในนรกยาวนานมาก สัตว์นรกขุมแรก (สัตตชีพนรก) มีอายุยืนได้ 500 ปี นรก 1 วัน 1 คีน ของเมืองนรก เท่ากับ 9 ล้านปี ของเมืองมนุษย์ ส่วนนรกขุมต่อ ๆ ไปก็จะมีอายุนับทวีคูณจำนวนปี ของนรกขุมแรก ระยะเวลาของเมืองสวรรค์ เสฐียรโกเศศ (2515 : 16) อ้างว่า ชาวบ้านทั่วไปมักกล่าวว่า 100 ปี เมืองมนุษย์เท่ากับ 1 วัน 1 คีน ของเมืองสวรรค์ ระยะเวลาดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าเวลาของความทุกข์ทรมาน

ผ่านไปเข้ามา ตรงข้ามกับเวลาของความทุกข์จะผ่านไปอย่างรวดเร็ว บทบาทหรืออิทธิพลของหนังสือไตรภูมิพระร่วงต่อสังคมไทยนั้น ชลธิรา กัดอยู่ (2517 : 106 – 201) ได้แสดงความคิดเห็นว่าหนังสือไตรภูมิมีบทบาทหน้าที่ที่สำคัญด้านหนึ่งคือบทบาทในการปลูกฝังอุดมการณ์ทางการเมือง โดยตั้งอยู่บนพื้นฐานอุดมการณ์ทางศาสนาและศีลธรรม เช่น สอนให้ประชาชนถือศีลห้าเพื่อให้สังคมดำรงอยู่ได้โดยปกติสุข สอนให้คนทำความดี ทำบุญให้ทานเพื่อให้สังคมมีการอุดหนุนเจือจันซึ่งกันและกัน

ในสภาพปัจจุบันกาลเวลาที่เปลี่ยนแปลงไป สังคมไทยสมัยสุโขทัยต่างไปจากสังคมปัจจุบัน ซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงทั้งด้านสภาพสังคม เศรษฐกิจ การเมือง การปกครอง ค่านิยม ตลอดจนวัฒนธรรม มีผลทำให้บทบาท

ของหนังสือไตรภูมิพระร่วง ในด้านการปลุกฝังอุดมการณ์ทางศาสนาและศีลธรรมลดน้อยลง

ดูเหมือนว่าคนไทยจำนวนไม่น้อยเลิกสนใจ คลายความหวาดกลัวนรก ไม่สนใจความสุขบนสรวงสวรรค์ หันหลังให้หนีพาน แต่หันมาสนใจ

สวรรค์บนดินกลายเป็นสังคมนวัตกรรม ไม่สนใจว่าความสุขของตนเองจะสร้างความเดือดร้อน เสียหายแก่ผู้อื่น หรือสังคม จิตวิญญาณแห่งความดีงามเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข พ่ายแพ้อำนาจแห่งความเห็นแก่ตัว เห็นแก่ได้ ทำให้การฉ้อราษฎร์บังหลวง การคดโกงงบประมาณแผ่นดิน โกงค่าทางด่วน นมโรงเรียน การฆ่าและทำร้ายกันอย่างรุนแรง ฯลฯ ปรากฏเป็นข่าวอย่างสม่ำเสมอ ประกอบกับการมีสื่อโฆษณาเผยแพร่ให้ผู้คนเห็นอยู่ทุกวัน เช่น ลูกอมเม็ดเดียวสามารถดับความร้อนแรงของไฟนรก หรือภาพโฆษณาเครื่องดื่มชูกำลัง ที่แสดงให้เห็นถึงยมบาลตงงานต้องมาช่วยทอดปาท้องโก๋ขาย เพราะคนไม่ยอมตาย เป็นภาพลักษณะที่ขาดความน่ายำเกรง ทั้งยังชวนให้ตกลงขบขัน ก็ยิ่งทำให้ความกลัวนรกลดลงไปเรื่อย ๆ

แม้วรรณคดีเรื่องไตรภูมิพระร่วง จะมีการนำมาเรียนมาศึกษาในสถาบันการศึกษาระดับต่าง ๆ แต่ก็มีผู้เรียนเพียงน้อยนิด คำศัพท์ที่เข้าใจยาก ภาษาพื้นสมัย มีผลทำให้ความเข้าใจความซาบซึ้งลดน้อยลง บทบาทในการชี้้นำเพื่อสังคมศาสนาสู่ขั้วลดลงตามลำดับ ทำให้นึกถึงคำที่นักปราชญ์ท่านกล่าวไว้ว่า **เมื่อทิ้งของเก่ามาจับถือของใหม่ก็ไม่ได้แน่น ในที่สุดเก่าก็หาย ใหม่ก็ไม่ได้กลายเป็นไม่มีอะไรยึดถือ เปรียบเหมือนเมื่อก่อนเคยนุ่งผ้าเก่าขาดรุ่งริ่ง และสกปรกน่ารังเกียจก็ทอดทิ้ง แต่จะนุ่งอย่างใหม่ก็ไม่รู้จักนุ่ง กลายเป็นคนไม่นุ่งผ้า** (เสฐียรโกเศศ 2515 : 38)

บรรณานุกรม

- ชลธิรา กัดดอยุ่. 2517. “ไตรภูมิพระร่วง : รากฐานของอุดมการณ์ทางการเมืองไทย”. *วารสารธรรมศาสตร์*. 4(1), 106 – 201.
- นิยะดา เหล่าสุนทร. 2538. *ไตรภูมิพระร่วง การศึกษาที่มา*. กรุงเทพฯ : ห้างหุ้นส่วนจำกัดภาพพิมพ์.
- พระญาติไทย. 2506. *ไตรภูมิพระร่วง*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : ศึกษาภัณฑ์พาณิชย์.
- พระราชวรมนู. 2526. *ไตรภูมิพระร่วงอิทธิพลต่อสังคมไทย*. กรุงเทพฯ : แสงรุ่งการพิมพ์.
- ราชบัณฑิตยสถาน. 2544. *พจนานุกรม ศัพท์วรรณคดีไทยสมัยสุโขทัยไตรภูมิภคา*. กรุงเทพฯ : ราชบัณฑิตยสถาน.
- สมเกียรติ วันทะนะ. 2526. “ไตรภูมิพระร่วง : ดินก้อนเดียวในดินแดน” ใน *ไตรภูมิพระร่วงอิทธิพลต่อสังคมไทย*. กรุงเทพฯ : แสงรุ่งการพิมพ์.
- เสฐียรโกเศศ(นามแฝง). 2515. *เล่าเรื่องในไตรภูมิ*. กรุงเทพฯ : อักษรไทย.

พระราชพิธีสารท... ประเพณีสารท ถึงภูมิปัญญากระยาสารท

ผศ.ยุพา ยิ้มพงษ์

ประเพณีไทยและภูมิปัญญาไทย สองอย่างนี้เป็นสิ่งที่เกิดคู่กันตลอดมา กล่าวคือเมื่อมีประเพณีใด ๆ ก็ตาม ก็จะมีภูมิปัญญาเกี่ยวกับประเพณีนั้นควบคู่กันไปด้วย ในประเทศไทยประเพณีต่าง ๆ มีมากมาย แต่ที่เป็นประเพณีหลักของประเทศคือ ประเพณีในแต่ละเดือนของไทย เริ่มตั้งแต่ประเพณีเดือนอ้ายถึงประเพณีเดือนสิบสอง ประเพณีแต่ละเดือนในรอบปีนี้เอง พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงพระราชนิพนธ์หนังสือพระราชพิธีสิบสองเดือน นับเป็นสมบัติที่ทรงคุณค่าทางประเพณีของชาติไทย ในหนังสือพระราชพิธีสิบสองเดือนยังได้กล่าวถึงภูมิปัญญาไทยหลากหลายบรรจุเป็นเนื้อหาในหนังสือเล่มนี้ ซึ่งก็สอดคล้อง

กับนโยบายการพัฒนาประเทศปัจจุบัน ซึ่งรัฐบาลพยายามที่จะกระตุ้นเศรษฐกิจของประเทศ โดยอาศัยภูมิปัญญาไทยให้ประชาชนนำภูมิปัญญาดั้งเดิมที่มีอยู่มาช่วยสร้างอาชีพของคนในชุมชน เพื่อให้เศรษฐกิจของชุมชนเข้มแข็งอันอาจนำไปสู่เศรษฐกิจของประเทศเข้มแข็งขึ้น

ประเพณีที่ผู้เขียนจะกล่าวในที่นี้ เป็นประเพณีหนึ่งในหนังสือพระราชพิธีสิบสองเดือนเรียกว่า พระราชพิธีสารท เป็นพระราชพิธีเดือนสิบ ในหนังสือพระราชพิธีสิบสองเดือนกล่าวไว้ว่า.....การพระราชพิธีสารทเป็นพิธีของพราหมณ์ พุทธศาสนาทำตามอย่างพราหมณ์...สารทเป็นนักขัตฤกษ์ที่นิยมของคนทั้งปวงทั่วไปว่าเป็นสมัยที่จะได้ทำบุญ เมื่อ ปี เดือน วัน คีนล่วงมาถึงกึ่งกลางรอบ.... งานพระราชพิธีสารทมีการถือน้ำพระพิพัฒน์สัตยาด้วย (พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว 2506 : 73 – 75)

คำว่า สารท แปลว่า ฤดูใบไม้ร่วง ซึ่งตรงกันทั้งในประเทศจีนและอินเดีย ส่วนในประเทศไทย เป็นช่วงฤดูฝนต่อกับฤดูหนาว ฤดูสารทเป็นเวลาที่พืชพันธุ์ธัญชาติและผลไม้เริ่มสุก อาทิ ข้าวกำลังใกล้แก่ ชาวนาจะนำข้าวเปลือกที่ใกล้แก่นี้มาตำเป็นข้าวเม่า ข้าวตอก ส่วนถั่วลิสง งาก็กำลังได้ผลผลิตใหม่ ดังนั้นอาหารที่นิยมทำกันในวันสารทก็คือ กระจยา สารท กระจยาสารท หมายถึง ข้าวที่ทำในฤดูสารท เหตุที่ทำกระจยาสารทก็มาจากการทำข้าวมธุปายาสที่ผสมด้วยน้ำตาล น้านม เป็นอาหารของชาวอินเดีย เมื่อมาทำในเมืองไทยก็มีการเปลี่ยนแปลงไปบ้างและทำในฤดูสารท จึงเรียกว่า กระจยาสารท ตามประวัตินครคดีไทยในหนังสือ

ตำรับทำวศรีจุฬาลักษณ์ ได้กล่าวถึงพิธีสารทว่ามีมาตั้งแต่สมัยกรุงสุโขทัยแล้ว.....เมื่อถึงพิธีสารท เจ้าพนักงานจะตกแต่งโรงพิธี ตั้งเตาถนอมข้าวมธุปายาส เกี่ยวข้าวมาตำเป็นข้าวเม่า ข้าวตอก รีดนมวัว เครื่องปรุงมีขัณฑสกร น้ำผึ้ง น้ำอ้อย น้ำตาล นมสด พวงเวรเครื่องจัดปรุงมธุปายาสใส่ภาชนะยกขึ้นตั้งเตา จัดให้สาวงามถนอม ชาวดุริยางค์ประโคมฆ้องกลอง มีมหรสพแสดง ซึ่งเป็นผู้หญิงล้วน เสร็จแล้วพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว นำข้าวมธุปายาสไปถวายพระ ทรงทำตลอด 3 วัน เป็นพระราชประเพณี (นิพนธ์ สุขสวัสดิ์ 2520 : 126)

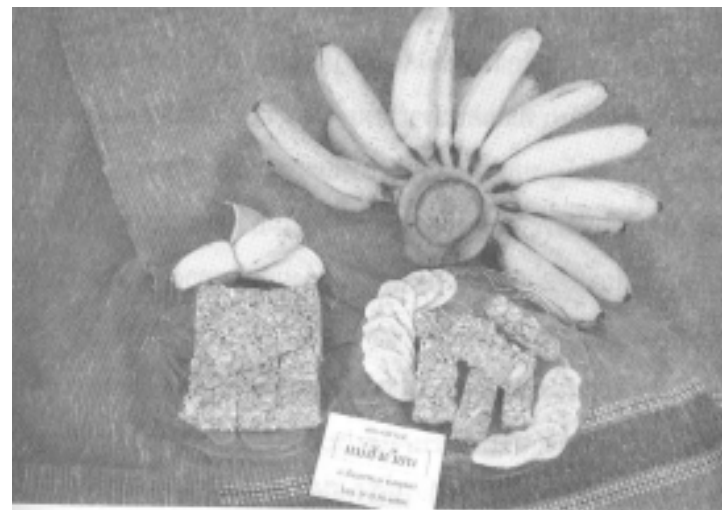
ประเพณีวันสารทของไทย ตรงกับวันแรม 15 ค่ำ เดือน 10 เป็นประเพณีที่ชาวพุทธได้ทำบุญอุทิศส่วนกุศลให้แก่บรรพบุรุษ ญาติพี่น้องผู้ล่วงลับไปแล้ว วันสารทนี้ถือว่าเป็นวันกึ่งกลางของรอบปี ซึ่งเป็นเวลาที่ข้าวในนากำลังออกร่วงเป็นน้านม การทำบุญนี้จึงถือว่าเป็นสิริมงคลแก่ข้าวในนาด้วย

การทำบุญสารทตามประเพณีไทย แตกต่างกันไปบ้างตามท้องถิ่น เช่น ภาคอีสานมีการทำบุญข้าวสาก คือ ข้าวสากนั่นเอง พิธีนี้ทำกันในวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 10 เพราะกลางเดือน 10 บรรดาผีญาติพี่น้องที่ล่วงลับไปแล้ว และผีไม่มีญาติทั้งหลาย ได้รับการปลดปล่อยจากขุมนรกเพื่อมารับส่วนบุญ ถ้าใครไม่ทำบุญถือว่าไม่กตัญญูต่อญาติพี่น้อง (เขียนมาถึงตรงนี้ ผู้เขียนมองดูตัวเองก็เข้าข่ายเป็นคนไม่กตัญญูต่อญาติพี่น้อง เพราะไม่ได้ไปทำบุญ)

ส่วนทางภาคใต้ ประเพณีวันสารทภาษาพื้นเมืองเรียกว่า “รับเปรตส่งเปรต” เป็นประเพณีทำบุญเพื่ออุทิศส่วนกุศลให้ผู้ล่วงลับไปแล้ว เป็นประเพณีที่ทำในวันสารทกลางปี วันรับเปรตทำในวันกลางเดือน 10 ส่วนวันส่งเปรตทำในวันสิ้นเดือน 10 มีการทำบุญตักบาตรถวายสังฆทานในตอนเช้า บ้างสุกุลอัฐิเวลาเย็น ขนมที่นิยมนำไปทำบุญของภาคใต้ ได้แก่ ขนมลา ขนมพอง ขนมต้ม ยาสาด เป็นต้น

ประเพณีสารท นอกจากความประสงค้ในการทำบุญ เพื่ออุทิศส่วนกุศลไปให้บรรพบุรุษแล้วยังมีผลทางอ้อม เช่น เป็นการอบรมให้คนกลัวบาป เพราะเกรงจะตกนรก และยังเป็นโอกาสที่ญาติพี่น้องได้มาร่วมชุมนุมพบปะกันเป็นครั้งใหญ่ ขนมที่ทำนอกจากได้ถวายพระแล้วก็มีการแจกจ่ายกันไปในหมู่ญาติพี่น้อง เป็นการแสดงความเคารพรักสามัคคีกัน นับเป็นการสร้างความเข้มแข็งให้ชุมชนอีกทางหนึ่ง

ในวันสารท ชาวบ้านจะนำโภชนาหารพร้อมทั้งกระยาสารท และกล้วยไข่ไปตักบาตรธารณะกันที่วัด (เสฐียรโกเศศ 2514 : 199) กระยาสารทเป็นขนมที่ทั้งหวานทั้งมัน จึงมีผู้นำไปรับประทานกับกล้วยไข่ ซึ่งก็เข้ากันดีและพอดีกับวันสารทเป็นฤดูที่กล้วยไข่กำลังได้ผลผลิต การรับประทานกระยาสารทกับกล้วยไข่ คงนิยมรับประทานด้วยกันมาเป็นเวลานาน ดังข้อความในนิราศเดือนของนายมี พรธมนนาไว้ว่า

ถึงเดือนสิบเห็นกันเมื่อวันสารท	ใส่องค์โภชนากระยาสารท
กระยาสารทกล้วยไข่ใส่โตกพาน	พวกชาวบ้านถ้วนหน้าธารณะ
เจ้างามคมหมี่สุลินบ	แล้วจับจบทัพพิน้อมศีระชะ
หยิบข้าวของกระยาสารทใส่บาตรพระ	ธารณะเสร็จสรรพกลับมาเรือน

ที่กล่าวมาเป็นการเล่าถึงพระราชพิธีสารท ประเพณีสารทอย่างสั้น ๆ เพื่อนำมาสู่จุดประสงค์อีกประการของบทความนี้ ผู้เขียนต้องการขยายความรู้ ภูมิปัญญาไทยเรื่อง การกวนกระยาสารท ซึ่งเป็นภูมิปัญญาของครอบครัว ผู้เขียนที่อยากนำมาเล่าสู่เพื่อนฝูงเพราะเห็นว่าหลายคนคงรู้จักกระยาสารท

แม่สั่งเวียน ว่าอ้อย สะอาด ข่ายแพงมาก แต่ก็ขายดีมากเช่นกัน อีกระการคือทำนอริการบตีสมศักดิ์ มากบุญ อริการบตีสถาบันราชภัฏ เทพสตรี ผู้ล่งลับ ท่านเคยปรารภกับผู้เขียนว่า ท่านอยากนำสูตรมาเป็น ของสถาบันราชภัฏเทพสตรี กวนขายในนามสถาบัน และกวนตลอดปี ซึ่ง ผู้เขียนได้เรียนท่านว่า ระยะเวลาที่บ้านไม่สามารถกวนขายตลอดปีได้ จะกวนได้เพียง 2 เดือนตามฤดูกาลของผลผลิตทางเกษตรที่นำมาเป็น เครื่องกวน นอกฤดูนี้แล้วผลผลิตเหล่านั้นจะด้อยคุณภาพลง

การกวนกระยาสารเป็นธุรกิจครอบครัวของผู้เขียน ตั้งแต่ จำความได้ จำได้ว่าพอเข้าพรรษาได้ประมาณ 2 – 3 สัปดาห์ แม่ก็จะ กวนกระยาสารให้กินกันทุกปี ที่บ้านมีพี่น้องมาก แม่ก็จะทำขนมเลี้ยง ลูก ๆ เพราะซื้อไม่ไหว จำไม่ได้ว่าอ้อยหรือไม่ เมื่อผู้เขียนโตขึ้นไปเรียนที่ ไหนไปทำงานที่ไหนถึงเทศกาลก็จะนำกระยาสารไปแจกเพื่อน ๆ ต่อมา มีผู้ติดใจขอซื้อบ้าง จึงมีการกวนขายประมาณ 40 กว่าปี ขายกันตั้งแต่ ราคา กิโลกรัมละ 10 บาท จนถึงปัจจุบันขาย กิโลกรัมละ 130 บาท ผู้ เขียนเคยแซวแม่ว่าเป็นกระยาสารที่แพงที่สุดในประเทศไทย) การขายก็ มิได้มีวางจำหน่ายตามท้องตลาดหรือตามร้านขายทั่วไป ส่วนใหญ่ผู้ซื้อ จะไปซื้อเองที่บ้าน ขายปลีก-ขายส่ง ก็ขายราคาเดียวกันหมด ปีหนึ่ง ๆ กวนประมาณ 150 – 200 กระทะ ๆ ละ 30 กิโลกรัม จำนวนก็ กิโลกรัม ท่านลองตนเอง มองดูตัวเลขจำนวน กิโลกรัมแล้วนำกวนขายทั้งปี แต่ที่ ทำไม่ได้และไม่ยอมทำก็เพราะสาเหตุ 2 ประการ คือ

1. คนกวนสู้ไม่ไหว ตลอดเวลาที่กวนจะเหนื่อยมากเพราะเป็น งานหนักจริง ๆ การเตรียมวัตถุดิบทุกอย่าง ต้องละเอียด พิถีพิถัน ในวัน กวนต้องเริ่มตั้งแต่ตี 3 กว่าจะเสร็จราว 3 ทุ่ม ทำกันอย่างนี้ทุกวัน

2. วัตถุดิบที่นำมากวนจะมีคุณภาพก็อยู่ในช่วง 2 – 3 เดือนที่ กวนนี้เท่านั้น หลังจากนั้นจะด้อยคุณภาพลง ข้อนี้เป็นสาเหตุสำคัญที่ ทำให้ไม่สามารถกวนกระยาสารได้ตลอดปี

เมื่อใกล้เวลาจะกวนกระยาสาร จะต้องเตรียมซื้อวัตถุดิบที่สำคัญ คือ งา ต้องรับซื้อไว้ตั้งแต่เดือนกรกฎาคม มิฉะนั้นชาวไร่ส่งงาเข้าโรงงาน หมด วัตถุดิบอย่างอื่นไม่ต้องกักตุนเพราะหาซื้อง่าย

เครื่องกวนกระยาสาร ได้แก่ งา ข้าวเม่า ข้าวตอก ถั่ว น้ำตาล แป๊ะแซ และกะทิ

การเตรียมการ

1. เริ่มจาก งา จะต้องใช้งาดำ ก่อนโหลกต้องผัดงาดำเอาผงและ งาเมล็ดสีบออกไปครั้งหนึ่งก่อนแล้วนำมาโหลกให้ขาว ชาวบ้านเรียกว่า ซ้อมงา อุปกรณ์ที่ใช้ในการซ้อมงาคือ ครกใหญ่ ๆ ที่ทำจากโคนต้นตาล ความกว้างของปากครกประมาณ 50 เซนติเมตร ต่ำด้วยสากไม้ ความ ยาวของสากประมาณ 1.50 เมตร นำงาที่แช่น้ำตอน 4 – 5 ทุ่ม รุ่งเช้า ตี 3 เริ่มซ้อมงา โหลกให้ขาวพยายามอย่าให้สากกระทบครก เพราะงาจะ แตกใช้การไม่ได้ จากนั้นนำงาที่โหลกขาวแล้วทุกเมล็ดมาล้างน้ำโกรกด้วย น้ำมาก ๆ รินเอาเปลือกดำ ๆ และงาแตกงาลีบออก จากนั้นนำงามาซัด

ด้วยมือในตะแกรงอีกครั้ง เพื่อให้ก้อนดินเล็ก ๆ ที่ติดมากับงาออก เมื่อได้ งาที่ขาวและปราศจากเศษดิน เศษหินเล็ก ๆ แล้วนำงาออกตาก บ่าย ๆ งาแห้งจึงเก็บไว้ ปีหนึ่ง ๆ ใช้งาประมาณ 20 กระสอบ ไม่สามารถซ่อม ได้หมดก่อนกวน พอเริ่มกวนก็จะซ่อมไปกวนไป การใช้งาดำซ่อมให้ เป็นงาขาวจะเหลืองาประมาณ 1 ใน 3 ของทั้งหมด นี่คือน้ำจิ้มที่ทำให้ กระจายสารพัดต้นสูง งาขาวที่ซัดมาจากโรงงานและงาพันธุ์ขาวจะไม่ใช้ เพราะคุณภาพไม่ดี

2. ข้าวเม่า ต้องเลือกข้าวเม่าที่มีกลิ่นหอม เป็นข้าวเม่าใหม่ มิใช่ ข้าวเม่าค้างปี นำข้าวเม่ามาเลือกเก็บเปลือกข้าว และข้าวเม่าที่ติดกันเป็น ก้อนทิ้ง ผัดข้าวเม่าที่หักและข้าวเม่าลีบทิ้ง ข้าวเม่าพวกนี้จะเบาเวลาใส่ กระดังฝัดออกจะออกง่าย

3. ข้าวตอก เก็บเปลือกข้าวที่ติดมาออกให้หมด

4. ถั่วลิสง ต้องล้างถั่วอย่างดีมาใช้ ราคาแพงเท่าไรไม่เกียจ เพราะถั่วลิสงเป็นวัตถุดิบที่ต้องพิถีพิถันมากต้องเลือกถั่วที่ออกใหม่ และเป็นถั่วลิสงอย่างดีจริง ๆ คนขายถั่วจะต้องหาซื้อถั่วชั้นหนึ่งจากชาวไร่มา ขายให้ เพราะถ้าถั่วไม่ดีจะมีเมล็ดเสียมาก ซึ่งทุกคนคงทราบดีว่าถั่วลิสง ที่เสีย นอกจากรับประทานจะเหม็นแล้ว ยังมีสารอะฟาท็อกซิล ที่เป็นสาร ก่อมะเร็งซึ่งเป็นอันตราย ดังนั้นจะต้องคัดถั่วที่เสียทิ้งให้หมด ถึงต้องล้าง มาไว้ครั้งละ 300–500 กิโลกรัม ถั่วลิสงต้องคั่วในวันที่จะกวน ปีหนึ่ง ๆ ใช้ถั่วลิสงหลายพันกิโลกรัม

5. น้ำตาล น้ำตาลต้องใช้น้ำตาลมะพร้าวสังพิเศษ คือ ต้องสั่งจาก ชาวสวนโดยตรง เป็นน้ำตาลจากต้นมะพร้าวแท้ ๆ ไม่ปนน้ำตาลทรายขาว และไม่เป็นแป้ง น้ำตาลปีบที่ขายทั่วไปตามท้องตลาด มีใช้น้ำตาลแท้กวน แล้วจะมีปัญหาทำให้กระจายสารพัดต้น ร่วนซุย ใช้ไม่ได้

6. แบะแซ ใช้ได้ทั่วไป

7. กะทิ จะสั่งมะพร้าวมาทีละ 300 – 400 ผล ปีหนึ่ง ใช้มะพร้าว หลายพันผล

วิธีการกวนกระจายสาร

ในวันที่จะกวนกระจายสารจะต้องเตรียมเครื่องกวน คือ

1. นางาที่โกลกไว้ขาวแล้วแช่น้ำ ล้างให้สะอาดอีกครั้ง แล้วนำมา คั่วในกระทะให้เหลือง ใช้ทางมะพร้าวนำมาทำให้มีลักษณะคล้ายมือ คั่ว งาให้ทั่ว ๆ จนงาเหลืองแล้วผัดงาที่คั่วแล้วให้งาที่ใหม่และงาเมล็ดเล็ก ๆ ออกให้หมด คั่วงาต้องคั่วในวันกวนเท่านั้น

2. ข้าวเม่า คั่วข้าวเม่าทีละ 1 กำมือ คั่วให้พองเสมอกัน กระจายสาร 1 กระทะ ใช้ข้าวเม่าประมาณ 1 กระบุง ต้องคั่วกันแต่เช้ามืดเช่นกัน เมื่อ ได้ข้าวเม่าพองแล้ว นำข้าวเม่ามาร่อนด้วยตะแกรงที่สานห่าง ๆ พอ ประมาณ เพื่อร่อนเอาเฉพาะข้าวเม่าที่เต็มเมล็ดและพองมาก ๆ ส่วน เมล็ดข้าวเม่าที่ไม่พอง และข้าวเม่าเมล็ดหักเหลือไม่เต็มเมล็ดจะลอดช่อง ตะแกรง ข้าวเม่าที่ลอดตะแกรงจะทั้งหมด จึงเหลือข้าวเม่าดีประมาณ 1 ใน 2 ส่วน

3. ข้าวตอก เป็นส่วนประกอบที่ใส่เพียงเล็กน้อย ใส่เพียง 2 กำมือเท่านั้น

4. ถั่วลิสง ถั่วลิสงเป็นงานที่หนักที่สุด เดิมคั่วด้วยทราย เพื่อให้เมล็ดเหลืองเสมอกัน ต่อมาใช้เครื่องคั่วที่รุนแรงคนแต่ต้องคอยระวัง เพราะใช้ทั้งไฟฟ้าและเตาแก๊สพร้อม ๆ กัน ถ้าเมล็ดถั่วจะเหลืองเกินไปใช้ไม่ได้ ดังนั้นต้องมีคนงาน 1 คน คอยการคั่วถั่วให้พอดี จากนั้นนำถั่วที่คั่วทิ้งไว้ให้เย็นแล้วนำมาทำให้เมล็ดแตก ผัดเปลือกออก แล้วช่วยกันเก็บถั่วเสียทิ้ง การเก็บถั่วเสียทิ้งใช้เวลาและสายตามาก บางครั้งถ้าถั่วเสียมากจะเหลือถั่วดีไม่เท่าไร ช่วงทำยา ๆ ของการกวนมักมีปัญหาเรื่องถั่ว เพราะช่วงฤดูฝนถั่วเสียง่ายดูภายนอกก็ดี ๆ แต่พอคั่วแล้วจะเห็นว่าเสียมาก ส่วนจมูกถั่วลิสงก็ต้องเก็บออก แล้วเช็ดถั่วด้วยผ้าสะอาด ไม่ให้มีผงติด ถั่วเสียเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้ต้นทุนสูง เพราะบางทีถั่ว 10 กิโลกรัม เก็บถั่วเสียทิ้งแล้วเหลือถั่วดีประมาณ 3 – 4 กิโลกรัม ถั่วเสียเอาไปทิ้งที่ไหน มีคนมาขอไปรับประทาน และพ่อค้าที่นำถั่วดิบมาส่งจะขอซื้อไปในราคา กิโลกรัมละ 10 บาท ถามเขาว่าเอาไปทำอะไร พ่อค้าถั่วบอกว่าเอาไปปนขายส่ง เป็นถั่วลิสงปนส่งขายตามร้านก๋วยเตี๋ยว นี่คือความจริงที่จะเรียนให้ทราบ ว่าถ้าท่านไปรับประทานก๋วยเตี๋ยวตามร้านท่านพึงระวัง

5. นำเครื่องกวนมา ข้าวเฒ่า ข้าวตอก ถั่วลิสงที่คัดเลือกอย่างดีแล้วผสมกันในกะละมังใหญ่ ผสมให้เข้ากันโดยให้ทุกอย่างกระจายคลุกเคล้าเฉลี่ยกันไป

6. กะทิ ต้องขูดมะพร้าวในวันกวน คั้นด้วยเครื่องคั้นมะพร้าว น้ำที่ใช้คั้นเป็นน้ำมะพร้าว

7. น้ำตาลและแบะแซคั้นกะทิใส่แยกคนละหม้อ นำขึ้นตั้งไฟอ่อน ๆ คนจนกว่าน้ำตาลแบะแซละลาย แล้วนำมากรองด้วยผ้าขาวบางอย่างหนาและสะอาด นำตั้งไฟ

8. เริ่มกวนน้ำตาล แบะแซ ที่กรองแล้ว ตั้งไฟโดยใช้พายขนาดที่ ใช้พายเรือคนน้ำตาล ต้องคนตลอดเวลาหยุดไม่ได้ ใช้เวลาเคี่ยวน้ำตาลประมาณ 3 ชั่วโมง ขึ้นตอนนี้ต้องคุมไฟให้ดี ไม่ให้ไฟแรงเกินไป เมื่อน้ำตาลค่อนข้างงวด ต้องคอยดูว่าจะใช้ได้หรือยัง ขึ้นตอนนี้มีเทคนิคการสังเกตน้ำตาล ภาษาที่บ้านเรียกว่า การจับน้ำตาล ปัจจุบันที่บ้านมีคนจับน้ำตาลเป็นคนเดียว ผู้เขียนกำลังเรียนรู้วิธีการจับน้ำตาล แต่ไม่ค่อยมีเวลาเพราะไม่ค่อยได้อยู่ช่วยทำ วิธีการคือ นำน้ำใส่กะละมัง ตักน้ำตาลโรยในน้ำ แล้วลองจับดู ขึ้นนี้เป็นเทคนิคสุดยอดที่ทำให้กระยาสาทรทุกกระทะได้ที่พอเหมาะ ไม่แข็ง ไม่อ่อน และมีลักษณะเหมือนกันทุกกระทะ

9. เมื่อน้ำตาลได้ที่ ยกกระทะลงจากเตาเทเครื่องกวนที่ผสมคลุกเคล้ากันดีแล้ว ตามข้อ 5 เทลงกระทะถึงตอนนี้คือการกวนกระยาสาทรจริง ๆ จะใช้คน 4 คน จัดเครื่องกวน 2 คน ใช้ตะหลิวขนาดใหญ่คอยช่วยกวน ทั้ง 4 คน ช่วยกันกวนอย่างรวดเร็วให้เครื่องกวนกับน้ำตาลคลุกเคล้ากันให้ทั่ว

10. นำกระยาสารที่กวนเข้ากันดีแล้ว ตักใส่ถาดไม้ที่รองด้วย พลาสติกทนความร้อน รับประทานด้วยส้อม ใช้ช้อนแก้วกลมล้างให้สะอาด ทั้งภายนอกและภายในคลึงกระยาสารทให้เรียบ จากนั้นตัดกระยาสารท ให้มีขนาดเท่า ๆ กัน บรรจุจุดปิดปากถุงไม่ให้ลมเข้า ห่อด้วยกระดาษเป็น อันเสร็จ

เดิมการกวนกระยาสารทไม่ค่อยได้ใช้เครื่องมือช่วย ทำให้กวนได้ วันละไม่มาก ต่อมาซื้อเครื่องคั่วถั่วลิสง เครื่องคั้นกะทิ และเพิ่มคนงาน ทำให้กวนได้มากขึ้น สูงสุดได้ถึงวันละ 4 กระทะ แต่ต้องเริ่มตั้งแต่ตี 3 กว่า จะเสร็จประมาณ 3 – 4 พุ่ม ผู้อ่านเห็นว่าการกวนกระยาสารทน่าสนใจ ไหม ถ้าเทียบกับขนมเค้ก ขนมอื่นแล้ว กรรมวิธียุ่งยากกว่ากันมากมาย ขนมเค้กปอนด์หนึ่ง ๆ ราคาตั้งแต่ 100 บาทขึ้นไป อย่างไหนน่าทำธุรกิจ มากกว่ากัน

สิ่งหนึ่งที่อยากจะเสนอผู้อ่าน คือ คุณค่าทางโภชนาการของ กระยาสารท ถ้าพิจารณาส่วนผสมของกระยาสารทแล้ว ส่วนผสมที่น่า มากวนกระยาสารทมีคุณค่าทางโภชนาการดังนี้

1. งา เป็นอาหารที่มีคุณค่าทางโภชนาการอย่างวิเศษที่สุด ชาวญี่ปุ่น ชาวจีน ชาวเกาหลี รู้ถึงคุณค่าของงาเป็นอย่างดี จึงนำมา ทำเป็นน้ำมันสำหรับปรุงอาหาร คุณค่าของงามีดังนี้

1.1 งา 100 กรัม ให้โปรตีนถึง 26 กรัม

1.2 งา มีกรดอะมิโนที่มีประโยชน์ต่อดับและไต และช่วยหล่อ เลี้ยงอวัยวะต่าง ๆ ภายในร่างกาย

1.3 งา มีธาตุเหล็ก สังกะสี ฟอสฟอรัส ที่จำเป็นต่อร่างกาย

1.4 งา มีกรดไขมันไม่อิ่มตัว และวิตามินอี สำหรับกรดไขมัน ไม่อิ่มตัวจะช่วยลดโคเลสเตอรอล ส่วนวิตามินอีจะช่วยชะลอความแก่

1.5 งา มีแคลเซียมสูงมาก โดยเฉพาะงาดำ 100 กรัม มี แคลเซียมสูงถึง 1,452 มิลลิกรัม รับประทานงาไม่ต้องกลัวเป็นโรคกระดูก พรุน

1.6 งา ช่วยบำรุงสมองได้เป็นอย่างดี

1.7 แพทย์แผนจีนใช้งาดำเป็นยาบำรุงร่างกาย บำรุง สมรรถภาพของร่างกาย

2. ข้าวเม่า ข้าวตอก เป็นข้าวที่ดำทั้งเปลือก เอาเปลือกออก ไม่มี การขัดสี เป็นข้าวที่เป็นธรรมชาติประโยชน์ของข้าวเม่า มีทั้งกากใย อุดม ด้วยวิตามิน ข้าวเม่าจัดอยู่ในประเภทข้าวซ้อมมือ ช่วยให้หายจากโรค เหน็บชา ผู้เขียนรับประทานข้าวประเภทข้าวกล้อง – ข้าวซ้อมมือมาหลายปี ปรากฏว่าอาการภูมิแพ้ที่เคยเป็นปัจจุบันดีขึ้น เคยแนะนำเพื่อนฝูงหลาย คนให้หันมารับประทานข้าวกล้อง – ข้าวซ้อมมือ แทนข้าวขัดขาว ซึ่งมี ประโยชน์ต่อร่างกายน้อยมาก พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ท่านก็เสวย ข้าวกล้อง

3. ถั่วลิสง ถั่วส่วนใหญ่อุดมไปด้วยโปรตีนและไขมัน มีแร่ธาตุต่าง ๆ และกรดไขมันชนิดไม่อิ่มตัว ซึ่งช่วยป้องกันโรคหัวใจได้

4. น้ำตาลบีบ เป็นน้ำตาลสเวนแท้ ไม่ผ่านกระบวนการขัดขาว การขัดน้ำตาลให้ขาวขาวสเวนจะใช้ผงขัดขาวใส่ลงขณะกวนน้ำตาลในกระทะ ซึ่งผงขัดขาวมีอันตรายต่อร่างกายโดยเฉพาะกับไต

5. กะทิ ดูเหมือนจะเป็นสิ่งที่มีประโยชน์น้อยที่สุด แต่ไม่ใส่ก็ได้ เพราะกระยาสารทถ้าไม่ใส่กะทิก็คะหวานอย่างเดียวไม่อร่อย กะทิเท่าที่ทราบกันทั่วไปคือ มีโคเรสเตอรอลสูง คนจึงกลัวส่วนผสมนี้ของกระยาสารท ความจริงโคเรสเตอรอลมิได้เป็นผู้ร้ายอย่างเดียว ส่วนดีคือช่วยบำรุงสมองให้เจริญเติบโต

ถ้าพิจารณาแต่ละส่วนผสมแล้วลองนำมาชั่งน้ำหนักดูว่าระหว่างประโยชน์หรือคุณค่าทางโภชนาการของกระยาสารทกับส่วนที่ไม่ค่อยมีประโยชน์แล้ว ผู้อ่านพิจารณาและตัดสินใจว่าจะรับประทานกระยาสารทหรือไม่ แต่ที่แน่ ๆ ของอะไรก็ตามรับประทานมากเกินไปก็ไม่ดี กระยาสารทไม่เหมาะสำหรับคนเป็นโรคเบาหวาน สำหรับผู้เขียนได้พิสูจน์กับตัวเองมาหลายปีจนได้ข้อสรุปว่า รับประทานกระยาสารทในช่วงฤดูการกวนกระยาสารท แล้วไปตรวจเลือดทุกปีปรากฏว่าโคเลสเตอรอลในเลือดลดลง และไม่ได้ตรวจเฉพาะตัวเอง ยังชวนคนข้างเคียงไปตรวจด้วย ผลก็คือโคเลสเตอรอลในเลือดของคนข้างเคียงก็ลดลงเช่นกัน เท่าที่เขียนมาใช้จะโฆษณาสินค้าของตัวเอง แต่พูดตามที่สังเกตมาหลายปี อีกประการหนึ่ง

กระยาสารทของที่บ้านไม่ต้องโฆษณาคนก็รู้จักตามมาซื้อถึงที่บ้านจนกวนไม่ค่อยทันอยู่แล้ว ไม่ได้ใช้หลัก Promotion ของวิชาการตลาดเท่าไรนัก เพราะคุณวันดี พุ่มพวง แม่ตัวอย่างของอำเภอบ้านแพรง จ.อยุธยา เป็นผู้ให้คำแนะนำให้ตั้งชื่อกระยาสารทแม่สังเวียน อีกทั้งท่านช่วยให้คนรู้จักกว้างขวางขึ้นทุกปีด้วยการนำไปทำบุญถวายพระ แจกจ่ายเพื่อนฝูงของท่านมากมายหลายร้อยราย ทำให้กระยาสารทแม่สังเวียนมีชื่อเสียงแพร่หลายมากขึ้นเรื่อย ๆ จนมีคนมาขอสัมภาษณ์บ่อย ๆ บางคนมาชวนให้ไปประกวดในงานต่าง ๆ แต่คนบ้านนี้ไม่ชอบประกวด ขอทำขายปีละ 2 เดือนเพียงพอแล้ว นี่คือภูมิปัญญา “กระยาสารท” ไทย

หนังสืออ้างอิง

- กนิษฐีย์ พรหมเสน 2545. **อาหารบำรุงสุขภาพ**. กรุงเทพฯ : ซีเอ็ดดูเคชั่น.
- จุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว, พระบาทสมเด็จพระ. 2506. **พระราชพิธีสิบสองเดือน เล่ม 3**. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภา.
- ทอง เมฆสดี และหมอลหลวง. 2507. **ประเพณีไทยและพิธี 12 เดือน พิธีมงคลต่าง ๆ**. กรุงเทพฯ : พิทยาการ.
- เบญจมาศ พลอินทร์. 2522. **พระราชพิธีสิบสองเดือน**. สงขลา : วิทยาลัยครูสงขลา.
- สมัย วิถีรุ่งโรจน์. 2536. **ศึกษาประเพณีไทยในโคลงทวาทศมาส**. สงขลา : วิทยาลัยครูสงขลา.
- สาทิส อินทรกำแหง. 2544. **บ้านชีวิตใหม่ด้วยชีวิต เล่ม 1**. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ : บริษัทอมรินทร์ปับลิชิ่ง แอนพับลิชชิ่ง จำกัด.
- สุภาณี นิยมสุนทร. 2542. **โภชนาบำบัดสูตรอาหารสมุนไพรร**. กรุงเทพฯ : สุขภาพใจ.
- อนุমানราชธน, พระยา. 2544. **วัฒนธรรมและประเพณีต่าง ๆ ของไทย**. พระนคร : คลังวิทยา

ข้อสอบภาษาอังกฤษ ปรนัย VS. อัตนัย

มัทนา ศุภนคร

หลายคนกล่าวโทษข้อสอบแบบปรนัย (Objective tests) ว่าเป็นตัวการที่ทำให้เด็กไทยปัจจุบันเรียนไม่เก่งเหมือนเด็กสมัยก่อน ครูต้องออกข้อสอบให้เป็นอัตนัย (Subjective tests) นักเรียนจึงจะเก่งจริง ข้อสอบแบบไหนที่เรียกว่าข้อสอบ “ปรนัย” และแบบไหนที่เป็นข้อสอบ “อัตนัย” จึงเป็นที่มาของบทความนี้ บทความนี้ไม่มีจุดมุ่งหมายที่จะตัดสินว่าข้อสอบแบบใดดีกว่าแบบใด แต่หากจะเสนอแนวการออกข้อสอบที่มีคุณภาพและหลากหลายสำหรับครูภาษาอังกฤษ

Test Specifications

ถ้าต้องการให้ข้อสอบภาษาอังกฤษเป็นข้อสอบที่ดีมีคุณภาพ ครูจะต้องคำนึงถึงคำถาม 2 ข้อ คือ จะสอบอะไร และจะสอบอย่างไร กล่าวคือครูต้องกำหนดคุณลักษณะของข้อสอบ (Test specification) ก่อนที่จะลงมือออกข้อสอบ Alderson, Clapham และ Wall ได้เสนอคำถามในการกำหนดคุณลักษณะของข้อสอบไว้ 12 ข้อ

1. มีวัตถุประสงค์อะไรในการสอบครั้งนั้น ๆ สำหรับครูภาษาอังกฤษ การสอบแต่ละครั้งมักเป็นไปตามจุดประสงค์ข้อใดข้อหนึ่ง คือ เพื่อวัดความก้าวหน้าของผู้เรียน เพื่อจัดกลุ่มผู้เรียน เพื่อวินิจฉัย เพื่อวัดความถนัดทางภาษา เพื่อวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เพื่อคัดเลือกผู้ประสงค์เข้าเรียน หรือวัดสมรรถภาพทางภาษา

ประเภทของแบบทดสอบ	วัตถุประสงค์
1. Proficiency Test	เพื่อวัดทักษะหรือความสามารถทางภาษาของบุคคล แบบทดสอบชนิดนี้มักเป็นแบบทดสอบมาตรฐาน เนื้อหาไม่ขึ้นกับหลักสูตรหรือการเรียนการสอนของรายวิชาหรือสถาบันใดโดยเฉพาะ
2. Progress Test	เพื่อวัดความก้าวหน้าในการเรียนภาษาของนักเรียนในการเรียนหลักสูตรหรือรายวิชา เนื้อหาของแบบทดสอบเป็นไปตามจุดประสงค์ของรายวิชา

3. Diagnostic Test	เพื่อตรวจสอบข้อบกพร่องในการเรียนภาษาของนักเรียน การสอนของครู หรือกระบวนการเรียนการสอน สำหรับใช้ในการปรับปรุงกระบวนการเรียนการสอนของรายวิชาใดรายวิชาหนึ่ง เนื้อหาของแบบทดสอบเป็นเนื้อหาในรายวิชานั้น
4. Entrance Exam	เพื่อคัดเลือกบุคคลเข้าศึกษาต่อในระดับหรือหลักสูตรต่าง ๆ เนื้อหาของแบบทดสอบมาจากหลักสูตรที่ผู้เรียนเคยเรียนมาในระดับก่อน
5. Aptitude Test	เพื่อวัดความถนัดทางภาษาผู้เรียน เพื่อใช้ทำนายความสามารถของผู้เรียน
6. Placement Test	เพื่อใช้จำแนกผู้สอบในการจัดกลุ่มตามระดับความสามารถ ข้อสอบต้องมีอำนาจจำแนกสูง เนื้อหาขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์
7. Achievement Test	เพื่อวัดและประเมินผลการเรียนของนักเรียนแต่ละรายวิชา เนื้อหาขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์และเนื้อหาของรายวิชานั้น ๆ

บางครั้งครูอาจใช้แบบทดสอบฉบับเดียวสอบเพื่อหลายจุดประสงค์ก็ได้ เช่น บางครั้งครูอาจวินิจฉัยข้อบกพร่องหรือความก้าวหน้าในการเรียนของนักเรียนได้จากแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ก็ได้ มหาวิทยาลัยหลายแห่งใช้คะแนนวิชาภาษาอังกฤษจากการสอบคัดเลือกเข้าศึกษาต่อใน

มหาวิทยาลัยจัดกลุ่มนักศึกษาปีที่ 1 ในการกำหนดรายวิชาที่นักศึกษาต้องเริ่มเรียน

2. ผู้สอบคือใคร รายละเอียดที่ต้องคำนึงเกี่ยวกับผู้สอบ คือ อายุ เพศ ระดับชั้น ระดับความสามารถ ความสนใจ ฯลฯ
3. ข้อสอบควรมีกี่ฉบับ หรือกี่ตอน เช่นข้อสอบ 4 ทักษะ ควรจะแยกสอบเป็นสองครั้ง หรือสอบในคราวเดียวกันทั้ง 4 ทักษะ
4. จะใช้สถานการณ์ใดในการสอบจะสอบปฏิบัติ สอบสัมภาษณ์ หรือสอบข้อเขียน
5. จะใช้เนื้อหาอะไรในการสอบ เช่น ใช้ข่าว นิทาน บทความ หรือรูปภาพใด
6. จะสอบทักษะ หรือความสามารถอะไรบ้าง เช่น จะทดสอบศัพท์ ไวยากรณ์ ฟัง พูด อ่าน เขียน หรือไม่
7. รายละเอียดของแต่ละทักษะมีอะไรบ้าง ไวยากรณ์ที่จะสอบได้แก่เรื่องอะไร คำศัพท์อะไร หน้าที่ของภาษา (Function) ที่จะทดสอบมีอะไรบ้าง
8. งาน (Task) ที่จะใช้ในข้อสอบเป็นอย่างไร จะให้นักเรียนฟัง เทป หรือใช้ปากกากับกระดาษ จะแยกสอบทีละหัวข้อ ทีละทักษะ หรือสอบแบบบูรณาการ เป็นต้น
9. จำนวนข้อสอบในแต่ละตอนควรมีกี่ข้อ ให้นำหนักของแต่ละตอนหรือแต่ละข้อเท่ากันหรือไม่

10. วิธีการทำข้อสอบจะใช้แบบใดบ้าง เป็นปรนัยหรืออัตนัย จะใช้วิธี เลือกตอบ เติมคำ สัมภาษณ์ ฯลฯ

11. จะใช้คำสั่งอย่างไร มีตัวอย่างการทำข้อสอบหรือไม่
12. มีเกณฑ์การให้คะแนนอย่างไร ตอบคำถามได้ถ้าสะกดผิด จะหักคะแนนหรือไม่ เป็นต้น

การกำหนดคุณลักษณะของข้อสอบตามรายการข้างต้นมีความเกี่ยวพันกันระหว่างรายละเอียดต่าง ๆ เช่น การเลือกเนื้อเรื่องที่จะสอบ การใช้คำสั่ง วิธีการทำข้อสอบ ฯลฯ การตอบคำถามข้อใดข้อหนึ่งต้องสอดคล้องกับข้ออื่น ๆ เสมอ และอาจต้องตอบคำถามวนไปวนมาหลายครั้ง นอกจากนี้ครูยังต้องพิจารณาเรื่องเวลาในการออกข้อสอบ การสร้างข้อสอบ การตรวจข้อสอบ และการตรวจให้คะแนนด้วย

Test Qualities

ปัญหาของการออกข้อสอบสำหรับครู ได้แก่ปัญหาเรื่องคุณภาพของข้อสอบ การใช้คะแนนการสอบตัดสินผลการเรียน ครูจำเป็นต้องแน่ใจว่าคะแนนที่นักเรียนทำได้เป็นคะแนนตามความสามารถของนักเรียนจริง ๆ ไม่ใช่ได้คะแนนน้อยหรือมากเพราะคุณภาพของข้อสอบ ข้อสอบที่ดีควรมีคุณลักษณะอย่างน้อย 2 ประการ คือ

1. ความตรง (Validity) ข้อสอบที่ดีต้องวัดได้ตรงกับสิ่งต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง อาทิเช่น ตรงกับทักษะหรือ Function ที่ครูสอน หรือต้องการ

วัดทักษะการพูด ข้อสอบนั้นต้องให้นักเรียนได้พูด ไม่ทดสอบด้วยข้อเขียน และถ้าวัดความสามารถในการฟัง นักเรียนที่ฟังเก่งต้องทำคะแนนได้สูง เป็นต้น

2. ความเที่ยง หรือความเชื่อมั่นได้ (Reliability) ข้อสอบที่มีความเชื่อมั่นสูงหมายถึงเมื่อนำไปสอบอีก คะแนนของผู้สอบจะคงที่ คนที่เคยได้คะแนนสูง จะยังคงได้คะแนนสูงเหมือนเดิม

ข้อสอบที่ดีต้องมีทั้งความตรงและความเที่ยง อย่างไรก็ตาม ข้อสอบที่มีความเที่ยง อาจจะไม่ใช้ข้อสอบที่มีความตรง เช่น ทดสอบความสามารถในการเขียนโดยให้นักเรียนแปลคำ 50 คำ ทดสอบ 2 ครั้งคะแนนของนักเรียนเท่าเดิม ข้อสอบนี้ไม่มีความตรง แต่มีความเที่ยง

Item Types

ความแตกต่างของข้อสอบแบบปรนัย(Objective test) และอัตนัย (Subjective test) อยู่ที่การตรวจให้คะแนน ไม่ได้ขึ้นกับรูปแบบของข้อสอบ ถ้าผู้ตรวจข้อสอบไม่ต้องใช้วินิจฉัย (Judgement) ในการให้คะแนนเป็น ข้อสอบที่มีคำตอบที่ตายตัว ไม่ว่าจะใครตรวจหรือใช้เครื่องมือใดในการตรวจ ผลของคะแนนเท่ากัน ส่วนข้อสอบที่ผู้ตรวจต้องใช้วินิจฉัยหรือวิจารณญาณ ในการให้คะแนน เป็นข้อสอบแบบอัตนัย ผู้ตรวจแต่ละคนตรวจข้อสอบฉบับเดียวกันอาจให้คะแนนไม่ตรงกัน

ข้อสอบแบบปรนัย

1. Multiple-choice ได้แก่ข้อสอบที่มีข้อคำถาม(Item) แล้วให้นักเรียนเลือกคำตอบจากตัวเลือก (Choices) ที่กำหนดให้ ในวิชาภาษาอังกฤษ ยังมี Multiple-choice completion หมายถึงข้อคำถามเป็นประโยคที่ไม่สมบูรณ์ แล้วให้นักเรียนเลือกคำที่ถูกต้องสำหรับช่องว่างที่เว้นไว้ ตัวอย่าง

Where can we buy stamps? At the_____.

A. bank B. post office C. grocery store D. bakery

I lived with them_____one year.

A. for B. since C. during D. while

2. Dichotomous item เป็นข้อสอบที่ให้ทางเลือก 2 ทาง เช่น True-False Yes-No หรือ Same-Different

ตัวอย่าง Write T in front of the sentence which is true and F in front of the sentence which is false
_____Sheep have wool but fish don't.

Circle S if the sounds are the same and D if you hear different sounds.

(students hear) 1. ship sheep (students circle) 1. S D

3. Matching ได้แก่ข้อสอบจับคู่ มีข้อความ 2 คอลัมน์ ให้นักเรียนจับคู่ข้อความในคอลัมน์ซ้ายที่มีความสัมพันธ์กับข้อในคอลัมน์ขวา

ตัวอย่าง Match the element in column A with the element in column B to make a word.

A	B
___car	a. room
___cup	b. pet
___bed	c. net
___night	d. board

4. Information transfer ได้แก่ การนำข้อมูลไปจัดทำเป็นรูปแบบอื่น เช่น อ่านเรื่องแล้วเขียนข้อมูลในรูปแบบ ตาราง กราฟ ฯลฯ

5. Ordering tasks ให้นักเรียนปฏิบัติตามคำสั่ง เช่น

Put the following words in order to complete the sentence.

There were _____.

trees years million ago orange twenty

คำตอบ There were orange trees twenty million years ago.

The following sentences are from one paragraph Put them in the correct order. Write the letter of each in the space on the right. Sentence D comes first.

A. it was called 'The Last Waltz' 1_D

B. the street was in total darkness 2__

C. because it was one he and Richard
had learnt at school 3__

D. Peter looked outside 4__

E. He recognized the tune 5__

F. And it seemed deserted 6__

G. He thought he heard someone
whistling 7__

คำตอบ 1D 2G 3E 4C 5A
6B 7F

6. Editing ข้อสอบประกอบด้วยเนื้อเรื่องที่ประกอบด้วยข้อผิดพลาด (Errors) แล้วให้นักเรียนแก้ไขให้ถูกต้อง

7. Gap-filling หรือ Completion การให้ประโยคหรือข้อความที่เว้นช่องว่างให้นักเรียนเติม เช่น ให้เติม Article หรือ Preposition เกี่ยวกับเวลา เป็นต้น

8. Cloze เลือกข้อความ(Passage) 1 เรื่อง เว้นช่องว่างในข้อความอย่างเป็นระบบ กล่าวคือ เว้นทุก ๆ คำที่ 5 หรือ 6 หรือ 7 ของข้อความ ยกเว้นประโยคแรกและประโยคสุดท้าย คำที่ถูกเว้นต่างจาก Completion เพราะทุก ๆ คำที่ 5 หรือ 6 หรือ 7 เป็นคำประเภท

ต่าง ๆ หลากหลาย นักเรียนต้องมีความสามารถหลายด้านจึงจะเติมได้
ถูกต้อง บางครั้งอาจให้คำตอบ เป็นแบบเลือกตอบก็ได้

9. C-test คล้าย Cloze แต่แทนที่จะเว้นทุก ๆ คำที่ 5 หรือ
6 หรือ 7 ข้อสอบแบบ C-test จะเว้นทุกคำที่สองหรือคำเว้นคำ และไม่เว้น
ทั้งคำ จะเว้นเพียงครึ่งคำ โดยครูขึ้นต้นคำให้ครึ่งหนึ่ง เช่น teac ____
สำหรับคำว่า teacher

ตัวอย่าง Everybody loves oranges. They ar_ sweet an_
juicy. Th__ are i_ sections s_ it i_ easy t_ eat
th__ .

เฉลย Everybody loves oranges. They are sweet and
juicy. They are in sections so it is easy to eat
them.

10. Dictation การเขียนตามคำบอกแล้วเขียนตามที่ครูอ่านให้ฟัง
3 ครั้ง อ่านทั้งเรื่องด้วยความเร็วปกติในครั้งแรก ครั้งที่สอง อ่านข้อความ
ในความเร็วปกติที่ละวลี (Phrase) เว้นระยะเวลาให้นักเรียนเขียนตาม
และครั้งที่สามอ่านแบบเดียวกับครั้งแรก

11. Short-answer questions ให้นักเรียนอ่านเนื้อเรื่องแล้วตอบ
คำถามสั้น ๆ

12. Transforming sentences ให้นักเรียนเปลี่ยนรูปประโยค

ตัวอย่าง Rewrite the following sentences, starting with the
words provided.

The new sentence must be as close as possible
to the original.

It was John who saved my life.

If _____

ข้อสอบแบบอัตนัย

1. Sentence construction ให้นักเรียนแต่งประโยคโดยกำหนด
คำ หรือสถานการณ์ให้ เช่น Write sentences from the words given
using the correct tenses.

1. Barry / sell / his old car / and / buy / a new one /
last week

2. Compositions and essays นักเรียนเขียนเรียงความ
โดยออกคำสั่งให้ชัดเจน เช่น Write an essays for your teacher
saying whether you agree with the following saying.

“ You Can Gain Knowledge from Travel ”

3. Summaries ใช้ในการทดสอบการฟังและการอ่าน ใช้
สำหรับนักเรียนระดับสูงขึ้นไป เพราะเป็นทักษะยาก เพื่อให้ง่ายขึ้นอาจ
ออกข้อสอบแบบ Gap-filling ให้นักเรียนเติมคำก็ได้

4. Oral interview ทดสอบทักษะฟัง-พูดของนักเรียน ในการ สัมภาษณ์ที่ดีครูต้องเตรียมคำ

ถามที่ป้องกันไม่ให้นักเรียนตอบเพียง 1-2 คำ แต่ให้นักเรียน ตอบเป็นข้อความต่อเนื่องยาว ๆ

5. Information-gap activities ให้นักเรียนมีข้อมูลที่ต่างกัน เช่น ภาพที่ต่างกัน หรือภาพที่เป็น

เรื่องราวต่อกัน แล้วให้นักเรียนสื่อความหมายกันเพื่อหาข้อ แตกต่าง หรือเพื่อเรียงลำดับภาพ

6. Describing ทดสอบพูดหรือเขียน โดยให้นักเรียนดูภาพ แล้วบรรยาย โดยการเล่าหรือเขียน การเลือกภาพที่ต้องคำนึงถึงคำศัพท์ ที่นักเรียนเคยเรียนมาแล้ว

ข้อสอบบางชนิดไม่ได้มีความเป็นปรนัยหรืออัตนัยโดยสมบูรณ์ บางครั้งมีลักษณะของทั้งสองนัยอยู่ด้วยกัน เช่น การเปลี่ยนรูปประโยค ในบางครั้งครูอาจได้ประโยคที่คาดไม่ถึงเพราะยังไม่ได้สอน แต่นักเรียน สามารถทำได้ ครูก็ต้องใช้วินิจฉัยในการให้คะแนน แม้แต่ข้อสอบอัตนัย ครูก็ยังสามารถทำให้คะแนนมีลักษณะเป็นปรนัยมากขึ้นได้ เช่น ข้อสอบ การเขียนย่อหน้า อาจแบ่งคะแนนเป็นส่วนย่อย ๆ กำหนดคะแนนของแต่ละส่วนย่อย พร้อมทั้งเกณฑ์ให้คะแนน ดังตัวอย่าง

	5	4	3	2	1
grammar					
fluency					
vocabulary					
content					
spelling					

ค่าคะแนน

- Grammar: 5 สามารถใช้ไวยากรณ์ที่เรียนมาได้ดี – มีที่ผิดเพียง 1-2 ที่
 4 ผิดประเด็นที่ไม่สำคัญ (preposition หรือ article) เพียง 2-3 ที่
 3 ผิดประเด็นสำคัญเพียง 1-2 ที่ และไม่สำคัญ 2-3 ที่
 2 ผิดประเด็นสำคัญที่ทำให้สื่อสารผิดพลาด ขาดความเข้าใจ โครงสร้างประโยค
 1 ผิดประเด็นสำคัญหลายที่ ไม่เข้าใจโครงสร้างประโยค แทบจะไม่ถูกเลย

ฯลฯ

อัตนัย หรือ ปรนัย

ปัญหาปัจจุบันของครูภาษาอังกฤษ คือจะใช้ข้อสอบแบบปรนัย หรืออัตนัยดี ข้อสอบทั้งสองแบบมีข้อดีและข้อเสียต่างกัน กล่าวคือ ข้อดี ของข้อสอบแบบปรนัยคือ ตรวจง่าย สามารถออกข้อสอบได้มากข้อ จึง ครอบคลุมเนื้อหาหรือออกรายละเอียดได้มากกว่า ให้คะแนนได้ยุติธรรม

และแม้จะมีนักเรียนมากเท่าใดก็ตรวจให้คะแนนได้เป็นเกณฑ์เดียวกัน ข้อเสียก็คือจำกัดเสรีภาพในการตอบ นักเรียนไม่สามารถแสดงความคิดเห็นได้โดยเสรีเพราะจำกัดคำตอบ นักเรียนทำมีโอกาสเดาคำตอบได้ง่าย และใช้เวลามากในการออกข้อสอบ ขณะที่ข้อดีและข้อเสียของข้อสอบอัตนัยเป็นไปในทางตรงกันข้ามกับข้อสอบแบบปรนัย

ในการสอบวิชาภาษาอังกฤษ ครูจะเลือกใช้ข้อสอบแบบอัตนัยหรือปรนัย ขึ้นอยู่กับความเหมาะสมของสถานการณ์ในการทดสอบ ได้แก่ ระดับของผู้เรียน ทักษะที่ต้องการทดสอบ ระยะเวลาที่ใช้ในการสอบและตรวจข้อสอบ จำนวนนักเรียน ฯลฯ เช่น การสอบคำศัพท์สำหรับนักเรียนระดับต้น ๆ มักจะให้ให้นักเรียนจับคู่ภาพกับคำ หรือให้นักเรียนออกเสียงคำศัพท์จากรูปภาพ เพราะยังไม่มีทักษะการอ่านและเขียน ซึ่งเป็นข้อสอบแบบปรนัย หรือการสอบทักษะการพูด ก็ต้องใช้วิธีการสัมภาษณ์หรือบรรยายภาพ ซึ่งเป็นข้อสอบแบบอัตนัย การสอบอ่านเพื่อความเข้าใจ อาจใช้ทั้งข้อสอบปรนัยและอัตนัย การเขียนเรียงความ ต้องใช้ข้อสอบอัตนัย เป็นต้น

ในปัจจุบันข้อสอบแบบอัตนัยมีความสำคัญเพิ่มมากขึ้นเรื่อย ๆ ด้วยเหตุผลว่า ต้องการให้นักเรียนคิดได้อย่างลึกซึ้งและเขียนเรียบเรียงแสดงความคิดเห็นได้ จึงมีนโยบายและข้อกำหนดให้ครูออกข้อสอบปลายภาคเป็นอัตนัยในอัตราส่วนเพิ่มขึ้นทุกวิชา รวมทั้งวิชาภาษาอังกฤษด้วย

ผู้เขียนเห็นว่า การสอบปลายภาคเป็นการสอบเพื่อสรุปรวบยอด (Summative) เมื่อสิ้นสุดการเรียนในแต่ละภาคเรียน มักจำกัดด้วยเวลาและเงื่อนไขอื่น ๆ ครูควรใช้ข้อสอบแบบอัตนัยเพื่อวัดสิ่งสำคัญ ๆ ที่ต้องการความลึกซึ้งควบคู่กับข้อสอบปรนัยที่วัดได้ครอบคลุม ในการวัดย่อย ๆ ระหว่างการเรียน (Formative) หรือการให้งานและแบบฝึกแต่ละครั้ง ครูต้องใช้ข้อสอบแบบอัตนัยให้สม่ำเสมอ โดยไม่ต้องรວัดจากเพียงการสอบปลายภาคเพื่อจะสร้างให้นักเรียนมีทักษะการคิดการเขียนตามที่ต้องการ อย่างไรก็ตาม ในการทดสอบย่อย ๆ ระหว่างภาค ครูไม่ควรใช้ชนิดของข้อสอบที่ซ้ำซาก หากครูใช้ข้อสอบหลากหลายทั้งอัตนัยและปรนัย จะช่วยให้นักเรียนสนุกสนานกับทำแบบฝึกหัดและการทดสอบ

References:

Alderson, J. Charles, Clapham, Caroline and Wall, Dianne.

Language Test Construction, Cambridge University Press,
Cambridge, 1995

Bachman, Lyle F. and Palmwe, Adrian S. **Language Testing in**

Practice, Oxford University Press, Oxford,1996

Heaton, J.B. **Classroom Testing**, Longman, New York, 1990

Hughs, Arthur. **Testing for Language Teachers**, Cambridge
University Press, Cambridge, 1989

Madson, S. Hrold. **Techniques in Testing**, Oxford University
Press, Hong Kong,1983

“ โยเร ” กับสังคมไทย

ไอลดา ศราทธทัต

บทนำ

เมื่อเอ่ยถึงคำว่า โยเร ท่านผู้อ่านหลายท่านอาจเคยได้ยินมานานแล้ว บางท่านอาจรับรู้ว่ายโเรเป็นเรื่องของการรักษาโรคโดยใช้พลังจากฝ่ามือ บางท่านอาจเคยมีเพื่อนหรือคนรู้จักที่เคยเข้ารับ”โยเร” และได้รับการบอกเล่าต่อมาว่า “รับโยเรแล้วดีขึ้น นอนหลับสบาย โรคภัยไข้เจ็บหายไป และมีความสุขในชีวิตมากขึ้น” ท่านเคยสงสัยหรือไม่ว่า **“โยเร” คืออะไร? “โยเร” เข้ามาในสังคมไทยได้อย่างไร? และ “โยเร”ให้อะไรแก่สังคมไทยบ้าง?**

โยเรคืออะไร?

“โยเร” มาจากภาษาญี่ปุ่นคำว่า “โจเร” (Johrei) ซึ่งมีความหมายว่า “การชำระดวงวิญญาณให้สะอาดบริสุทธิ์” โจเรเป็นส่วนหนึ่งของหลักคำสอนของศาสนาเซไกคิเวเคียว ซึ่งเป็นศาสนากลุ่มใหม่ของญี่ปุ่นที่เพิ่งเกิดขึ้นเมื่อ 60 ปีก่อนในช่วงที่ประเทศญี่ปุ่นพ่ายแพ้สงครามโลกครั้งที่ 2 และสภาพของสังคมญี่ปุ่นในขณะนั้นอยู่ในภาวะขาดแคลน ยากไร้ เต็มไปด้วยปัญหาอาชญากรรมมากมาย มีหน้าซ้ำคนญี่ปุ่นยังต้องเผชิญกับโรคระบาดร้ายแรงอย่างวัณโรค จากภาวะดังกล่าวทำให้คนญี่ปุ่นตกอยู่ในภาวะขาดกำลังใจและไร้ซึ่งความหวังของชีวิต ศาสนากลุ่มใหม่จึงเกิดขึ้นมาอย่างมากมายในช่วงนี้ เพื่อที่จะช่วยดูให้คนญี่ปุ่นกลับมามีความหวังในชีวิตได้ใหม่อีกครั้ง โดยศาสนากลุ่มใหม่นี้ได้เผยแพร่ความเชื่อในเรื่องของไสยศาสตร์ โดยการพึ่งพาเทพเจ้าเบื้องบนโดยอ้างว่าเทพเจ้าได้ให้อำนาจของพระองค์ผ่านศาสดาของตน เพื่อที่จะได้ช่วยคุ้มครองให้คนที่กำลังประสบกับความทุกข์ให้ผ่านพ้นจากความทุกข์ดังกล่าวได้ด้วยศรัทธาและปาฏิหาริย์ ซึ่งหากเข้ามาเป็นสมาชิกของศาสนาของตน ซึ่งจะได้รับ การคุ้มครองและพ้นทุกข์ได้ทันทีในชาตินี้

ศาสนาเซไกคิเวเคียวเองก็เกิดขึ้นได้ด้วยจุดประสงค์เดียวกันในข้างต้นนี้ โดยผู้ก่อตั้งได้ใช้ชื่อว่า “เซไกคิเวเคียว” ซึ่งมีความหมายว่า “ศาสนาเพื่อช่วยเหลือโลก”

หลักคำสอนของศาสนานี้มีความเชื่อหลักอยู่ 4 ประการคือ

1. กฏจิตนากาย
2. วิบากกรรม
3. หน้าที่ของศาสนิกในการสร้างโลกในอุดมคติ
4. เกษตรกรรมชาติ

กล่าวคือ ศาสนาเซไกคิเวเคียวมีความเชื่อว่ามีจักรวาลนี้มีโลกปรากฏอยู่สองด้านคือ **โลกกายทิพย์และโลกกายเนื้อ** ซึ่งโลกทั้งสองอยู่คู่กัน อุปมาเหมือนดังเช่น เหยี่ยวที่ต้องมี 2 ด้าน ซึ่งโลกกายทิพย์และโลกกายเนื้อ ต่างมีปฏิสัมพันธ์ต่อกัน หากจิตซึ่งอยู่ในโลกของกายทิพย์เป็นเช่นใด ย่อมจะต้องส่งผลสะท้อนไปถึงกายซึ่งอยู่ในโลกของกายเนื้อให้เป็นเช่นนั้นด้วย

ศาสนาเซไกคิเวเคียวมีความเชื่อว่า แต่เดิมจิตของมนุษย์เป็นจิตที่บริสุทธิ์ ประภัสสรและเป็นหนึ่งเดียวกับจิตของเทพเจ้าซึ่งเป็นจิตที่บริสุทธิ์ ต่อมาจิตนั้นได้ขุ่นมัวเนื่องจากกิเลสที่พอกพูนสะสมมากขึ้นในจิตใจ ทำให้จิตของมนุษย์แยกออกจากจิตบริสุทธิ์ของเทพเจ้า ความขุ่นมัวอันเกิดจากกิเลสที่สะสมพอกพูนในจิตใจได้สร้างบาปในรูปแบบต่าง ๆ ก่อให้เกิดวิบากกรรมที่จะต้องมาชดใช้ โดยการเกิดเป็นมนุษย์เพื่อที่จะได้รับการชำระล้างจิตขุ่นมัวนั้นให้สะอาดบริสุทธิ์ด้วยกระบวนการชำระล้างในรูปแบบต่าง ๆ เช่น ประสพเคราะห์กรรมหรือภัยพิบัติในชีวิต ถูกทุกข์หรือปัญหาต่าง ๆ รุมเร้า มีโรคภัยไข้เจ็บร้ายแรงตามระดับของความขุ่นมัวในจิตใจ

ทำให้ได้รับความทรมานหรือแรงบีบคั้นทางใจอย่างแสนสาหัส หากความ ชุณมัวในจิตใจมีมาก ผลนั้นก็จะแสดงออกทางกายในรูปแบบต่างๆดังที่ กล่าวมาแล้วในข้างต้นมากตามไปด้วย

กระบวนการชำระล้างจิตใจให้บริสุทธิ์จากวิบากกรรมหรือความ ชุณมัวทั้งหลายตามหลักการของศาสนานี้กล่าวว่ามี 2 ลักษณะ คือ

1. ชำระล้างกรรมโดยประสพเคราะห์กรรม ภัยพิบัติในชีวิต โรคภัย ร้ายแรง เพื่อให้ความชุณมัวแสดงออกมาในรูปแบบต่าง ๆ ทางกายซึ่งก่อ ให้เกิดทุกข์ วิธีนี้เรียกว่า **“โจกะ”** (Johka)

2. ชำระล้างกรรมโดยการขอรับพลังบริสุทธิ์จากเทพเจ้าเบื้องบนที่ ประทานแสงแห่งธรรมะผ่านฝ่ามือของศาสดาหรือศาสนิกของศาสนานี้ที่ ได้รับอนุญาตให้ได้เป็นผู้เผยแพร่แสงทิพย์ซึ่งในภาษาไทยเรียกว่าเทพรังสี (เสฐียร พันธรั้ง 2529, น.223) เพื่อชำระล้างจิตใจให้บริสุทธิ์ วิธีนี้เรียกว่า **“โจเร”** (Johrei) หรือภาษาไทยเรียกว่า **“โยเร”**

กระบวนการชำระล้างทั้งสองลักษณะ วิธีการโจเร หรือชำระล้าง จิตวิญญาณให้สะอาด โดยใช้พลังของแสงทิพย์นั้นจัดเป็นวิธีที่ง่ายต่อการ ปฏิบัติและเห็นผลได้รวดเร็วที่สุด สามารถทำให้ชีวิตรอดพ้นจากการได้รับ วิบากกรรมที่รุนแรงต่างๆ และทำให้ร่างกายแข็งแรงปราศจากโรคภัยไข้ เจ็บ เนื่องจากจิตใจได้รับการชำระล้างให้สะอาดจากแสงทิพย์แห่งธรรมะ ของเทพเจ้า

วิธีการรับแสงทิพย์นั้น เพียงแค่ขอรับพลังแสงดังกล่าวผ่านฝ่ามือ ของศาสนิกของศาสนานี้ ระยะเวลาที่ใช้ในการรับโจเรในแต่ละครั้ง เพียง 20-30 นาที โดยการให้ศาสนิกผู้นั้นโจเรตามจุดต่าง ๆ ทั่วร่างกาย เช่น หน้าผาก กลางกระหม่อม ท้ายทอย คอ บ่าซ้ายขวา ท้อง ไตซ้ายขวา หลัง ก้นกบ เป็นต้น โดยให้โจเรทั้งด้านหน้าและด้านหลังของร่างกาย ซึ่งแต่ละ จุดจะเป็นจุดที่สะสมพลังงานที่เป็นพิษเกิดจากการสะสมความชุณมัวใน จิตใจไว้มากและผลนั้นจะไปสะสมตามจุดต่าง ๆ ดังกล่าว (ปณิธาน วังสุริยพันธ์ 2540, น.65)

การรับโจเรควรจะมีการรับอย่างต่อเนื่อง เพื่อสลายก้อนพิษตาม จุดต่าง ๆ ให้หายไป ทำให้ร่างกายสะอาด โรคภัยไข้เจ็บหายไป จิตใจได้ รับการเยียวยาเนื่องจากความชุณมัวเบาบางลงไป ทุกข์ภัยน้อยลงทำให้ ชีวิตของผู้รับโจเรมีความสุขมากยิ่งขึ้น เหมือนได้พบกับปาฏิหาริย์ เมื่อเข้ารับการโจเร ด้วยเหตุนี้ผู้รับการโจเรหลายท่านจึงมักกล่าวว่า **“รับ โยเรแล้วดีขึ้น นอนหลับสบาย โรคภัยไข้เจ็บหายไป และมีความสุขในชีวิต มากขึ้น”**

นอกจากนี้ตามหลักคำสอนของศาสนาเซไกคิเวเคียวยังได้กำหนด หน้าที่ของผู้รับโจเรว่า เมื่อชีวิตมีความสุขร่างกายสะอาดเพราะรับโจเร บุคคลผู้นั้นยังต้องมีหน้าที่ในการเป็นผู้ให้โจเรแก่ผู้อื่นด้วย เพื่อให้ผู้อื่น หลุดพ้นจากวิบากกรรมของตนและชีวิตของผู้นั้นจะได้มีความสุขมากยิ่งขึ้น ซึ่งถือเป็นการสร้างบุญของผู้ให้โจเรวิธีหนึ่ง ตามหลักคำสอนของศาสนา

เกี่ยวกับการเผยแผ่โยเรเพื่อสร้างโลกในอุดมคติซึ่งเป็นโลกที่มีแต่ความสุขสงบตามตำนานของพระศรีอาริยมตไตรยในศาสนาพุทธ กล่าวคือโลกปัจจุบันนี้อยู่ในช่วงของกัลป์ที่กำลังเกิดกระบวนการชำระล้างโลกอย่างรุนแรงซึ่งมีปัญหาต่างๆเกิดขึ้นมากมาย การให้ใจเรแก่บุคคลอื่นคือการทำให้บุคคลเหล่านั้นมีความสุขชุ่มมัวในจิตใจและลดวิบากกรรมของตนให้น้อยลง ซึ่งเป็นการทำให้เพื่อนมนุษย์ด้วยกันมีความสุขมากขึ้น โลกก็จะสุขสงบมากขึ้นและสามารถสร้างโลกในอุดมคติได้เร็วขึ้น

การให้ใจเรสามารถทำได้โดยการเข้าเป็นศาสนิกซึ่งจะต้องเข้ารับการอบรมเกี่ยวกับหลักคำสอนทางศาสนาเป็นเวลา 2 วัน 1 คืน จึงจะได้รับพระที่เรียกว่า พระโอยคาริหรือพระรัศมีใช้แขวนไว้ที่คอ เพื่อใช้รับแสงทิพย์ที่เทพเจ้าประทานมามอบให้แก่ผู้รับการใจเร

ตามหลักการของศาสนาการให้ใจเรถือเป็นการสร้างบุญวิธีหนึ่งเปรียบได้กับการตักบาตรในศาสนาพุทธ และการหาศาสนิกใหม่เพื่อเผยแผ่ใจเรก็เป็นการสร้างบุญวิธีหนึ่งเปรียบได้กับการบวชพระ 1 รูป ซึ่งปัจจุบันศาสนิกได้เร่งมือในการสร้างบุญโดยวิธีดังกล่าวให้กับตนเองเพื่อที่จะทำหน้าที่ของศาสนิกในการสร้างโลกในอุดมคติให้ปรากฏขึ้นในเร็ววัน

อย่างไรก็ตาม การปฏิบัติหน้าที่ของศาสนิกดังกล่าวในการให้ใจเรในการสร้างบุญนั้น ยังต้องพึงพาร่างกายที่ดำรงชีวิตโดยถูกหลักอนามยหลักคำสอนของศาสนาได้กล่าวถึงการมีชีวิตอย่างสอดคล้องกับธรรมชาติ โดยการรับประทานอาหารที่ไม่ใช้กระบวนการของสารเคมีที่มีการสร้าง

สารพิษไปสะสมในร่างกายและทำลายระบบการทำงานของร่างกาย ศาสนานี้สนับสนุนให้มีการทำเกษตรธรรมชาติหลีกเลี่ยงการใช้สารเคมีต่อพืชผักต่าง ๆ ในบ้านของศาสนิกและเผยแผ่แนวความคิดดังกล่าวไปพร้อม ๆ กับการให้ใจเรแก่บุคคลอื่นด้วย

“โยเร” เข้ามาในสังคมไทยได้อย่างไร?

ศาสนาเซโกคเวเคียวได้เผยแผ่หลักคำสอนเกี่ยวกับการใจเรไปยังประเทศต่าง ๆ มากมายในช่วง 30 กว่าปีที่ผ่านมา เช่น ใต้หวัน ฮองกง ไทย อังกฤษ อเมริกา บราซิล เป็นต้น แต่กลับได้รับความนิยมมากในประเทศโลกที่สามคือประเทศบราซิลซึ่งเป็นอันดับหนึ่งและประเทศไทยเป็นอันดับรองลงมา โดยสังเกตได้จากจำนวนของศาสนิกที่เพิ่มสูงขึ้นทุกปี

สำหรับประเทศไทยนั้นในปัจจุบันมีจำนวนสมาชิกประมาณ 380,000 คน (สำรวจเมื่อ เมษายน 2545) ศาสนานี้ได้เผยแผ่หลักคำสอนเกี่ยวกับการใจเรเป็นครั้งแรกโดยศาสนาจารย์ชาวญี่ปุ่น ชื่อ นายคาสุโอะ วาคูกามิ ในปีพุทธศักราช 2512 โดยมีสำนักงานเล็ก ๆ ที่ถนนสุรวงศ์ กรุงเทพฯ ในช่วงแรกการเผยแผ่ใจเรนั้นยังไม่ได้ได้รับความนิยมเท่าที่ควรเนื่องจากปัญหาเกี่ยวกับเรื่องภาษาของผู้เผยแผ่ และยังไม่มีการแปลหลักคำสอนเป็นภาษาไทยทำให้คนไทยไม่เข้าใจในเรื่องของการรับใจเร ต่อมาผู้เผยแผ่ได้รับการสนับสนุนจากเพื่อนชาวญี่ปุ่นที่รู้จักกับคนไทยในระดับสูงแนะนำให้ จัดทะเบียนในรูปแบบมูลนิธิเพื่อที่จะสามารถเผยแผ่

ศาสนาได้อย่างถูกต้องตาม กฎหมายจึงได้จดทะเบียนเป็นมูลนิธิโดยใช้ชื่อว่า “มูลนิธิบำเพ็ญสาธารณะประโยชน์ด้วยกิจกรรมทางศาสนา” ในปีพุทธศักราช 2513 และได้ตั้งสำนักงานใหม่ที่ ซอยสีฟ้า ถนนพหลโยธิน กรุงเทพฯ ซึ่งปัจจุบันได้กลายเป็นสำนักงานใหญ่ของศาสนาประจำประเทศไทย

หลังจากนั้นได้มีการแปลหลักคำสอนทางศาสนาเป็นภาษาไทย เพื่อให้เผยแพร่ปรัชญาทางศาสนาเป็นเหตุให้มีจำนวนศาสนิกชาวไทยเพิ่มมากขึ้น ซึ่งต่อมามูลนิธิได้รับการรับรองจากกรมศาสนาให้จัดเป็นองค์กรย่อยของศาสนาพุทธมหายาน นิกายคิเวศเดียว ในปีพุทธศักราช 2519

อย่างไรก็ตาม ในช่วงนี้ศาสนากลับถูกโจมตีจากสื่อมวลชนอย่างมากในแง่การเป็นศาสนาต่างชาติ โดยถูกกล่าวหาว่าฉากหลังขององค์กรเป็นสายลับให้กับประเทศญี่ปุ่นในการเสาะหาน้ำมันภายในประเทศไทยทำให้เกิดอุปสรรคในการเผยแพร่ศาสนา จากการให้โจเรแก่คนไทย จึงดำเนินการในรูปแบบใหม่ในด้านการทำสาธารณะประโยชน์ โดยการสร้างโรงเรียนศูนย์อาชีวเกษตรสงเคราะห์ ไทย-ญี่ปุ่น ที่อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่ เพื่อให้การศึกษาแบบให้เปล่าแก่บุตรหลานของเกษตรกร เนื่องจากพบว่า 80% ของคนไทย มีอาชีพเป็นเกษตรกร โดยการให้การศึกษานี้เน้นเรื่องการทำเกษตรกรรมชาติเป็นหลัก ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของหลักคำสอนของศาสนา ขณะเดียวกันก็เผยแพร่ปรัชญาทางศาสนาเกี่ยวกับการโจเรพร้อมกันด้วย

จากการดำเนินงานในลักษณะการสร้างสาธารณะประโยชน์เช่นนี้ได้สร้างความไว้วางใจและความเชื่อถือจากเกษตรกรเป็นลำดับแรกและได้ขยายวงกว้างมากขึ้นทำให้กระแสการต่อต้านได้เบาบางลงและหมดไป ในที่สุด จนสามารถเผยแพร่ศาสนาโดยการทำสาธารณะประโยชน์ในการให้การศึกษาด้านเกษตรพร้อมกับการสอนศาสนาเกี่ยวกับการให้โจเรได้กว้างขวาง ซึ่งในภายหลังได้ย้ายโรงเรียนศูนย์เกษตรสงเคราะห์จากเชียงใหม่มาก่อตั้งที่ ตำบลชำผักแพว อำเภอแก่งคอย จังหวัดสระบุรี โดยใช้ชื่อว่า โรงเรียนเกษตรสงเคราะห์ศูนย์สระบุรี จัดการศึกษาแบบให้เปล่า เปิดสอนในสาขาเกษตร พืชศาสตร์ สัตวบาลและวิชาพื้นฐานทั่วไป พร้อมทั้งแพร่ปรัชญาทางศาสนาในเนื้อหาการเรียนแก่บุตรหลานของเกษตรกร นอกจากนี้ยังจัดอบรมเกี่ยวกับด้านเกษตรกรรมชาติแก่ผู้สนใจทั่วไปอีกด้วย โดยมีการสร้างศูนย์อบรมเกษตรกรรมชาติคิเวศ ในเนื้อที่เดียวกันนี้ด้วย

อย่างไรก็ตาม แม้ว่าการดำเนินงานของมูลนิธิที่ดำเนินการในลักษณะการจัดการสาธารณะประโยชน์ในแง่จัดการศึกษาให้เปล่าพร้อมทั้งสอนปรัชญาทางศาสนาจะราบรื่นขึ้นกว่าแต่ก่อน ในปีพุทธศักราช 2527 กรมการศาสนาได้มีมติเพิกถอนใบอนุญาตในการเผยแพร่ศาสนาในฐานะศาสนาพุทธมหายานนิกายหนึ่ง เนื่องจากพบว่ามูลนิธิ ขาดองค์ประกอบสำคัญขององค์การทางศาสนาตามคำจำกัดความของ ราชบัณฑิตยสถาน ทำให้มูลนิธิ ต้องเปลี่ยนลักษณะการเผยแพร่ในฐานะองค์กรทางศาสนา

ที่รับอุปถัมภ์โดยกรมศาสนาไปเป็นมูลนิธินิติบุคคล สังกัดกองเอกชนสัมพันธ์ สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ (ประกาศกรมการศาสนา อ้างถึงใน พิชัย วงศ์กลม 2539, น.177) โดยมีรายได้จากแหล่งเงินทุนดังนี้

1. เงินบริจาคของสมาชิก
2. เงินลงทุนจากกิจการของมูลนิธิฯ
3. ททรัพย์สินหรือมรดกที่มีผู้ยกให้โดยไม่มีเงื่อนไขผูกพันกับ

มูลนิธิฯ

เป็นเหตุให้ตั้งแต่นั้นมามูลนิธิฯต้องหารายได้เองจากกิจกรรมต่าง ๆ ทั้งการหาจำนวนศาสนิกใหม่เพิ่มเติมโดยมีรายได้จากค่าสมาชิก เงินบริจาค และการจำหน่ายผักปลอดสารพิษจากโรงเรียน หรือรายได้จากการจัดอบรมทางการเกษตรธรรมชาติ และอื่นๆ ซึ่งโครงการส่วนใหญ่จะได้รับการสนับสนุนทั้งหน่วยงานราชการและหน่วยงาน เอกชน และมักจะแฝงปรัชญาเกี่ยวกับการใจเรไว้ด้วย

ในปัจจุบันมูลนิธิฯนี้ได้ขยายตัวกว้างขวางมากในประเทศไทย กล่าวคือ นอกจากโรงเรียนเกษตรสงเคราะห์ที่สระบุรี ศูนย์ฝึกอบรมทางการเกษตร และสำนักงานใหญ่ที่กรุงเทพฯ แล้ว ยังมีสาขาย่อยของมูลนิธิอยู่ทั่วประเทศ ปัจจุบันมีทั้งสิ้น 23 สาขา คือ สำนักงานใหญ่กรุงเทพ สาขาสระบุรี สาขานครราชสีมา สาขาธนบุรี สาขาเชียงใหม่ สาขาลำปาง สาขาสุโขทัย สาขาแก่งคอย สาขาจันทบุรี สาขาฉะเชิงเทรา สาขาแพร่

สาขานนทบุรี สาขาอ่อนนุช สาขาร้อยเอ็ด สาขาอุบลราชธานี สาขาน่าน สาขาพิษณุโลก สาขาภูเก็ต สาขาสระแก้ว สาขาระยอง สาขาสุราษฎร์ธานี สาขาฝาง สาขาหาดใหญ่ เป็นต้น ซึ่งแต่ละสาขาก็สร้างกลุ่มเครือข่ายมากมายตามบ้านของศาสนิกกระจายไปทั่วประเทศไทยและมีแนวโน้มว่าจะขยายตัวกว้างยิ่งขึ้น

“โยเร”ให้อะไรกับสังคมไทยบ้าง?

จากกิจกรรมที่กล่าวไปแล้วในข้างต้นนั้น การใจเรของศาสนาเซไกคิวเซเคียวได้สร้างประโยชน์ให้กับสังคมไทยแม้จะเป็นองค์กรศาสนาจากต่างชาติ ซึ่งสามารถแบ่ง ได้ 2 ลักษณะคือ

1. **ด้านนามธรรม** การใจเรนั้นได้ช่วยเหลือทางด้านการศึกษาจิตใจของศาสนิกที่เป็นคนไทยซึ่งส่วนใหญ่มักจะเป็นชนชั้นล่างที่ประสบปัญหาหรือเคราะห์กรรมต่าง ๆ ในชีวิต เช่น ผู้ที่มีปัญหาครอบครัวหรือผู้ที่มีฐานะยากจน ผู้ที่มีโรคภัยไข้เจ็บร้ายแรง ไม่สามารถพึ่งพาแพทย์ได้ จึงเลือกที่จะรับใจเรในฐานะการแพทย์ทางเลือกที่อาศัยความศรัทธาและปาฏิหาริย์ที่เชื่อว่าใจเรจะรักษาโรคได้ จากแนวความคิดของการชำระล้างกรรมหรือก้อนพิษต่างๆในร่างกายโดยอาศัยแสงทิพย์ของเทพวังสี

นอกจากนี้ใจเรยังช่วยสร้างความหวังในการมีชีวิตที่ดีขึ้นของผู้รับใจเรโดยการเข้าเป็นศาสนิกเพื่อเผยแพร่แนวความคิดที่จะสร้างโลกให้เป็นโลกอุดมคติซึ่งทุกคนล้วนมีความสุข เนื่องจากไม่มีปัญหาในชีวิตอันเกิด

จากความซุ่มมัวในจิตใจหรือวิบากกรรมต่าง ๆ และพร้อมที่จะปฏิบัติสิ่งดี ๆ ให้แก่เพื่อนมนุษย์ด้วยกันอันมีพื้นฐานจากความเมตตาต่อกันโดยการให้ใจเร

2. ด้านรูปธรรม การใจเรของมูลนิธิบำเพ็ญสาธารณะประโยชน์ ด้วยกิจกรรมทางศาสนาได้ให้ประโยชน์แก่สังคมไทยโดยเฉพาะทางด้านการให้ความรู้ทางการเกษตรธรรมชาติแบบให้เปล่าแก่เกษตรกร ตลอดจนผู้ที่มีความสนใจเข้ารับการอบรมที่ศูนย์อบรมของมูลนิธิฯ ซึ่งปัจจุบันนี้แนวความคิดดังกล่าวได้รับการเผยแพร่ และได้รับการตอบรับอย่างกว้างขวางในสังคมไทย

นอกจากนี้มูลนิธิฯ ยังได้มีโครงการร่วมกับหน่วยงานรัฐบาลและเอกชนต่าง ๆ มากมาย ซึ่งองค์กรดังกล่าวมักจะสอดคล้องกับนโยบายของรัฐบาล เช่น โครงการบำบัดน้ำเสียร่วมกับกรุงเทพมหานคร โครงการแผ่นดินธรรมแผ่นดินทองร่วมกับกระทรวงมหาดไทย โครงการเกษตรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมร่วมกับโครงการสวนพระองค์สวนจิตรลดา, กรุงเทพมหานคร, การไฟฟ้าฝ่ายผลิต และโครงการของมูลนิธิฯ เกี่ยวกับ การ อบรมอาสาสมัครให้ความช่วยเหลือติดตามผลผู้เลิกยาเสพติด เป็นต้น

บทสรุป

“โยเร” หรือ “ใจเร” ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของหลักคำสอนศาสนาเซไกคิเวเซเคียวซึ่งเป็นศาสนาต่างชาติดำเนินเข้ามาในประเทศไทยและสร้างประโยชน์

ต่างๆในประเทศไทยทั้งทางด้านนามธรรมและรูปธรรม โดยได้ดำเนินงานในรูปแบบของมูลนิธิเป็นเวลาประมาณ 33 ปีในปัจจุบัน ผู้เขียนได้มองเห็นถึงการเจริญเติบโตขององค์กรที่ขยายใหญ่มากขึ้นจากการที่ “โยเร” ได้รับการตอบรับจากสังคมไทยมากขึ้นนั้น สาเหตุน่าจะเป็นเพราะการดำเนินงานของมูลนิธิฯ ไม่ขัดต่อบริบทของสังคมไทยซึ่งเดิมเป็นสังคมการเกษตร แม้ในปัจจุบันจะมีการเปลี่ยนแปลงบริบทของสังคมไปในรูปแบบของสังคมอุตสาหกรรมที่จะต้องประสบปัญหาทางสังคมหลายประการอันเกิดจากกระบวนการเปลี่ยนแปลงทางสังคมไทย “โยเร” ก็ยังสามารถที่จะนำแนวความคิดทางศาสนาในการที่จะสามารถเยียวยาและแก้ไขปัญหาทางใจของคนในสังคมได้

นอกจากนี้การดำเนินงานของมูลนิธิฯ ที่เป็นการจัดการด้านสาธารณะประโยชน์เป็นหลักและได้รับการสนับสนุนจากหลายองค์กร ยังเป็นส่วนสำคัญที่สร้างความน่าเชื่อถือของมูลนิธิฯ ในการที่จะหาสมาชิกใหม่ได้มากยิ่งขึ้น

ผู้เขียนมีความเห็นว่า แม้ศาสนานั้นจะเป็นศาสนาต่างชาติดำเนินการดำเนินงานนั้นยึดประโยชน์ของสังคมเป็นหลัก น่าจะเป็นโอกาสที่ดีของคนในสังคมที่จะเปิดรับแนวความคิดใหม่มากกว่าที่จะปิดกั้นโอกาสอย่างไรก็ตามการเปิดรับโอกาสนั้นควรจะขึ้นอยู่กับหลักการของเหตุผลมากกว่าที่เปิดรับอย่างมกมายโดยมิได้ศึกษาเนื้อหาหรือแก่นแท้ของสิ่งใหม่ซึ่งอาจจะก่อให้เกิดผลเสียมากกว่าผลดีที่จะได้รับ

“โยเร” ก็เป็นสิ่งใหม่ที่อยู่ในสังคมไทยมานานที่คนไทยน่าจะมีการศึกษาถึงผลได้และผลเสียที่มีต่อสังคมไทยอย่างเป็นรูปธรรม

บรรณานุกรม

- เสฐียร พันธงชัย. **ศาสนาใหม่ญี่ปุ่น**. กรุงเทพมหานคร : ราชบัณฑิตยสถาน, 2529
- ปณิธาน วังสุริยนันท์. "การปฏิบัติตามความเชื่อในลัทธิใหม่ของชุมชน". วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิตสาขาวิชาการศึกษานอกระบบ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2540.
- พิชัย วงศ์กลม. "ความเชื่อและพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับพระศรีอารียะเทโว". วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิตสาขาวิชาการศึกษาไทยคดีศึกษา (เน้นสังคมศาสตร์) คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร, 2539

พุทธวิถีการบริหาร (Buddhist Style in Management)

ประพันธ์ สุวรรณมณี

บทนำ

สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงมีพระคุณสมบัติยอดเยี่ยมหลายประการ เช่น ที่มีในพระไตรปิฎกกล่าวไว้ 9 ประการ ที่เรียกว่า พุทธคุณ 9 เช่น อรหิ สมุมาสมุพุทโธ พระองค์เป็นพระอรหันต์เป็นผู้ตรัสรู้เองโดยชอบ เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีพระคุณสมบัติอื่น ๆ อีกมากมายโดยเฉพาะพุทธวิถีในการบริหารและการปกครอง ซึ่งแสดงให้เห็นถึงพระคุณสมบัติของนักบริหารและนักปกครองชั้นยอดของพระองค์ เพราะพระคุณสมบัติในด้านนี้ของพระองค์นั่นเอง จึงทำให้พระองค์สามารถประกาศพระพุทธศาสนาได้อย่างรวดเร็วและเป็นปึกแผ่นคงสืบทอดมาถึงเราทั้งหลายถึงทุกวันนี้

ความหมายของคำว่า บริหาร

คำว่า บริหาร ตรงกับภาษาบาลีว่า “**ปริหร**” เป็นคำแสดง ความหมายถึง ลักษณะของการปกครองว่าเป็นการนำสังคมหรือหมู่คณะ ให้ดำเนินไปโดยสมบูรณ์ นำหมู่คณะให้พัฒนาไปพร้อมกัน “**ปริหร**” อาจบ่งถึงความหมายที่ว่า การแบ่งงาน การกระจายอำนาจ หรือการที่ สมาชิกในสังคมมีส่วนร่วมในการปกครองหมู่คณะก็ได้ ในพระไตรปิฎก มักจะใช้คำว่า “**ปริหร**” กับกลุ่มสังคม เช่น “**อหิ ภิกขุสงฆ์ ปริหริส สามี** เราจักปกครองภิกขุสงฆ์ เป็นต้น กิติ ตยัคคานนท์ กล่าวว่า “การ บริหาร คืองานของผู้นำหรือของผู้บริหารที่กระทำเพื่อให้กลุ่มคนที่มาอยู่ ร่วมกันทำงานให้สำเร็จบรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพ” หน้าที่ของนักบริหารปรากฏอยู่ในคำจำกัดความที่พระเมธีธรรมาภรณ์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) กล่าวไว้ว่า “การบริหาร หมายถึง ศิลปะแห่งการ ทำงานให้สำเร็จโดยอาศัยคนอื่น” จากการใช้ความหมายของคำว่า บริหารจะ เห็นได้ว่า การบริหาร (Administration) เป็นคำที่มีความหมายคล้ายคลึง หรือเหมือนกับคำว่า การจัดการ (Management) นอกจากสองศัพท์นี้จะมี ลักษณะใกล้เคียงกันแล้ว ยังมีศัพท์อื่น ๆ อีกมากที่นำมาใช้ผสมปนเป กันไป เช่น การบริหารรัฐกิจ สาธารณบริหาร หรือ รัฐประศาสนศาสตร์ ซึ่งถือว่าเป็นสาขาหนึ่งของรัฐศาสตร์ กล่าวโดยสรุป การบริหารเป็นทั้งศาสตร์ และศิลป์ เพราะการบริหารสามารถเรียนรู้และฝึกฝนเพิ่มเติมได้ แต่ใน ขณะเดียวกันการบริหารงานก็ต้องใช้ความรู้อันเป็นระบบที่เชื่อถือได้ร่วมกับ

การใช้เทคนิควิธีการต่าง ๆ เพื่อให้งานบรรลุผลโดยได้ทั้งงานและได้ทั้ง น้ำใจจากผู้ร่วมงาน

หลักการบริหารที่เราทั้งหลายมักจะนำมาใช้ในการบริหารงานนั้น มักจะนำแนวคิดหรือทฤษฎีของต่างประเทศมาใช้เป็นส่วนใหญ่ ดังที่กูลิก และเออร์วิค (Gulick and Urwick) จาก Management Theory and Practice ของเดล (Dale) ได้กล่าวถึงการบริหารงานให้ประสบผลสำเร็จ ผู้บริหารควรใช้กระบวนการบริหารงาน (Process of Management) 7 ประการ (POSDCRB) คือ

1. **การวางแผน (Planning)** เป็นการกำหนดลำดับกิจกรรมที่ จะต้องกระทำเพื่อให้บรรลุเป้าหมายตามที่ต้องการขององค์การ หรือ หน่วยงาน หรือการคาดการณ์ล่วงหน้าถึงความยุ่งยากหรืออุปสรรคที่พึง จะมี หรือการกำหนดนโยบายและแนวทางปฏิบัติเพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่ วางไว้

การกำหนดให้มีแผนงานเป็นการแสดงให้เห็นถึงความสามารถ ในการใช้ปัญญาของมนุษย์และใช้ความเพียรพยายามที่จะนำทรัพยากร และสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ มาใช้ให้เกิดประโยชน์

การวางแผนที่ดีย่อมทำให้ประสบผลสำเร็จถึงครั้งหนึ่งแล้ว ดัง คัมภีร์ยุทธศาสตร์ของ ซุนวู ที่ว่า “รู้เขา รู้เรา รบร้อยครั้ง ชนะร้อยครั้ง” เป็นการกล่าวให้เห็นถึงความสำคัญในการวางแผนที่ดีของแม่ทัพหรือผู้ บริหาร ย่อมทำให้รบชนะศัตรู อย่างไรก็ตาม การวางแผนงานที่ดีต้อง

อาศัยข้อเท็จจริง สถิติ ข้อมูลต่าง ๆ ทั้งอดีต และปัจจุบันนำมาร่วมพิจารณาประกอบการวางแผนด้วย ซึ่งการวางแผนเปรียบเสมือนการทำนายอนาคต จึงเป็นไปตามหลักจักขุมาของพระพุทธองค์

2. **การจัดองค์การ (Organizing)** คือ การกำหนดตำแหน่งสายการบังคับบัญชาในองค์การ มีตำแหน่งอะไรบ้าง แต่ละตำแหน่งมีอำนาจหน้าที่อย่างไร ใครสั่งการใคร ซึ่งเป็นไปตามสายงาน

3. **การจัดอัตรากำลัง (Staffing)** หมายถึง การสรรหาบุคคลเข้าทำงานในองค์การตามตำแหน่งหน้าที่ที่กำหนดไว้ โดยใช้หลักการใช้คนให้เหมาะกับงาน (Put the right man on the right job) เพื่อให้ทุกคนทำงานตามความสามารถและเกิดประโยชน์ต่อองค์การ ซึ่งคล้ายคลึงกับสัปปุริสธรรม ซึ่งพระพุทธเจ้าท่านสอนว่า คนมีหลายประเภทมีจริตแตกต่างกัน ต้องใช้คนให้เหมาะกับจริตของแต่ละคน (จริตก็คือนิสัย)

4. **การอำนวยการ (Directing)** หมายถึง การกำกับ สั่งการ และมอบหมายงานให้แต่ละฝ่ายหรือแต่ละงานนำไปปฏิบัติตามแผนหรือเป้าหมายที่วางไว้

5. **การประสานงาน (Coordinating)** เป็นการติดตามฝ่ายหรืองานต่าง ๆ ว่าได้ดำเนินการถึงไหน มีปัญหาอุปสรรคเกิดขึ้นที่ใด เพื่อป้องกันไม่ให้ผู้ร่วมงานละทิ้งงานหรือทุจริตต่อหน้าที่ ซึ่งเป็นไปตามหลักการบริหารนิยธรรม โดยผู้บริหารต้องหมั่นประชุมผู้ร่วมงาน

6. **การรายงาน (Reporting)** เป็นการรายงานผลงานที่ได้ดำเนินการไปแล้วว่าประสบผลสำเร็จมากน้อยเพียงใด มีปัญหาอุปสรรคอะไรบ้าง ซึ่งเป็นการควบคุมการทำงานอย่างมีหลักฐาน (การรายงาน) เพื่อการปรับปรุงงานให้ดียิ่งขึ้น ซึ่งเป็นไปตามหลักการบริหารนิยธรรมเช่นกัน

7. **การงบประมาณ (Budgeting)** เป็นการจัดทำรายงานการใช้จ่ายเงินในการดำเนินงานต่าง ๆ และรายงานเงินที่คงเหลือ เพื่อการวางแผนทางการเงิน (Fiscal Planning) และการควบคุมการใช้จ่ายเงิน ซึ่งเป็นไปตามหลักจักขุมาและหลักวิภูโร

คุณลักษณะของนักบริหาร

นักบริหารจะทำหน้าที่ทั้ง 7 ประการดังกล่าวได้สำเร็จ นักบริหารจะต้องเป็นผู้มีคุณลักษณะดังที่พระพุทธเจ้าตรัสไว้ในพุทธยาปณิกสูตร ดังนี้

1. **จักขุมา** หมายถึง ต้องมีปัญญาองการณโกล ต้องเป็นผู้ฉลาดสามารถในการวางแผนและฉลาดในการใช้คนคุณลักษณะข้อนี้ตรงกับภาษาอังกฤษว่า Conceptual Skill

2. **วิภูโร** หมายถึง ต้องเป็นผู้มีความสามารถในการจัดการธุระต่าง ๆ หรือกิจการทั้งปวงได้ดีมีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน ข้อนี้ตรงกับคำว่า Technical Skill

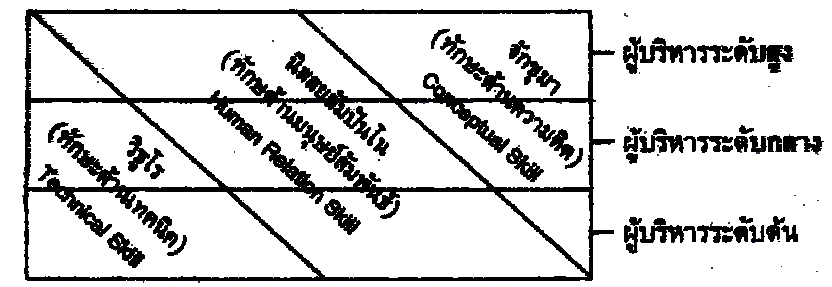
3. **นิสสยสัมปັນโน** หมายถึง เป็นผู้ที่มีมนุษยสัมพันธ์ดีกับเพื่อนร่วมงาน และบุคคลอื่น ซึ่งเป็นทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์ ข้อนี้ตรงกับคำว่า Human Relation Skill

คุณลักษณะทั้ง 3 ประการนี้มีความสำคัญมากน้อยต่างกัน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับระดับความแตกต่างของนักบริหาร ถ้าเป็นนักบริหารระดับสูงต้องรับผิดชอบในการวางแผนและควบคุมคนเป็นจำนวนมาก คุณลักษณะข้อที่ 1 (จักขุมา) และข้อที่ 3 (นิสสยสัมปັນโน) สำคัญมาก ส่วนข้อที่ 2 (วิภูโร) มีความสำคัญน้อยลงมา เพราะผู้บริหารระดับสูงสามารถมอบหมายงานด้านเทคนิค หรือวิชาการให้ผู้ร่วมงานไปดำเนินการแทนได้ตามความสามารถและความเหมาะสมของผู้นั้น

สำหรับผู้บริหารระดับกลาง คุณลักษณะทั้ง 3 ข้อ (จักขุมา วิภูโร และนิสสยสัมปັນโน) มีความสำคัญเท่า ๆ กัน กล่าวคือ ผู้บริหารระดับกลางจะต้องมีความชำนาญเฉพาะด้าน และมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีต่อผู้ร่วมงาน ในขณะเดียวกันก็ต้องมีปัญญาที่จะมองการณ์ไกลหรือการวางแผนงานในอนาคตและวางแผนตัวเองเพื่อที่จะเป็นผู้บริหารระดับสูงต่อไป

สำหรับผู้บริหารระดับต้น จะต้องเป็นผู้มีคุณลักษณะข้อ 2 (วิภูโร) และข้อ 3 (นิสสยสัมปັນโน) เพราะต้องลงมือปฏิบัติงานร่วมกับผู้ร่วมงานหรือทีมงานอย่างใกล้ชิด แต่อย่างไรก็ตาม ผู้บริหารระดับต้นจำเป็นต้องพัฒนาคุณลักษณะข้อ 1 (จักขุมา) ไปด้วย ก็คือ การพัฒนาปัญญาเพื่อเตรียมพร้อมเลื่อนขั้นขึ้นสู่ตำแหน่งผู้บริหารระดับกลางต่อไป

จากคุณลักษณะและทักษะของผู้บริหารระดับต่าง ๆ ตามที่ได้กล่าวถึงสามารถนำมาเขียนเป็นแผนภูมิภาพได้ดังนี้

หลักธรรมสำหรับการบริหาร

ในทางพระพุทธศาสนา มีหลักธรรมที่เป็นข้อปฏิบัติสำหรับนักบริหารหรือนักปกครองที่มีอำนาจหน้าที่ในการปกครองหมู่คณะ บริหารกิจการของหมู่คณะหรือประเทศชาติไว้อย่างมากมาย เพื่อให้ผู้ปกครองหรือผู้บริหารนั้นได้ใช้อำนาจหน้าที่ เพื่อประโยชน์สุขแก่ประชาชนและประเทศชาติอย่างแท้จริง พระพุทธเจ้าทรงเน้นถึงความสำคัญของผู้ปกครอง หรือผู้บริหารเป็นอย่างมากที่จะต้องประพฤติให้เป็นแบบอย่างแก่ผู้อื่นหรือผู้ใต้บังคับบัญชา ฉะนั้นหลักในการบริหารตามแนวพุทธศาสนาสามารถสรุปลงได้ 3 ประการ คือ

1. **การบริหารตน** เป็นหลักการที่ว่าผู้บริหารที่ดี ต้องสามารถบริหารควบคุมตนเองให้ดีเสียก่อน จึงจะสามารถบริหารคนอื่นได้ดี

2. **บริหารคน** เมื่อผู้บริหารสามารถบริหารตนได้ดีแล้ว ก็จะพัฒนาไปสู่การบริหารบุคคลหรือผู้ใต้บังคับบัญชา

3. **บริหารงาน** คนกับงานเป็นสิ่งที่คู่กัน ถ้าผู้บริหารสามารถจัดการกับตนเอง คนได้ดีก็จะนำไปสู่ความสำเร็จของการบริหารงานอย่างแน่นอน

หลักธรรมสำคัญที่ผู้บริหารหรือผู้ที่เตรียมตัว เพื่อเป็นผู้บริหารควร จะพัฒนาทั้ง 3 ด้าน คือ พัฒนาตน พัฒนาคคน และพัฒนางาน เพราะ การพัฒนาทั้ง 3 ด้านนั้น จะสร้างความสุขให้แก่ตนเองและสังคม ทำอย่างไร จะพัฒนาได้ทั้ง 3 ด้าน พระพิพิธธรรมสุนทร วัดสุทัศน์เทพวราราม ได้นำเสนอหลักธรรมในการบริหาร ซึ่งจะทำให้การบริหารตน บริหารคน และบริหารงาน บรรลุความสำเร็จสมความประสงค์ไว้ 11 ประการ คือ

1. **ส่งเสริมความรู้** สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้ทรงสั่งสอน บริษัทของพระองค์ให้ทุกคนมีความรู้ การสอนคนนั้นต้องจัดทำเป็นบัว 4 เหล่า คือให้ความรู้ตามลักษณะภูมิปัญญา ดังนี้

1.1 บัวพื้นน้ำ (อุคฆตติตัญญู) เป็นคนมีปัญญาเพียงยกหัวข้อธรรมะขึ้นแสดงก็บรรลุแล้ว หรือเพียงแต่ยกหัวข้อเรื่องก็เข้าใจแล้วไม่ต้องอธิบายมาก

1.2 บัวปริ่มน้ำ (วิปจิตัญญู) เมื่ออธิบายความหัวข้อนั้นก็บรรลุแล้ว

1.3 บัวใต้น้ำ (เนยยะ) ต้องอธิบายเนื้อหาให้ละเอียดก็เข้าใจ สามารถแนะนำให้เป็นคนดีได้

1.4 บัวใต้น้ำ (ปทปรมะ) อธิบายอย่างไรก็ไม่เข้าใจก็ต้องปล่อยเขาไป ให้เลิกสั่งสอน

ผู้บริหารคนใดที่พัฒนาแต่ความรู้ของตนเอง โดยไม่พัฒนาความรู้ของผู้ใต้บังคับบัญชาและผู้อยู่ในความปกครอง ย่อมไปไม่รอด เหมือนมีแต่สมอง แต่อวัยวะทุกส่วนเป็นอัมพฤกษ์อัมพาต การทำงานย่อมสำเร็จได้ยาก

2. **อยู่อย่างเสียสละ** ผู้บริหารต้องรู้จักเสียสละให้กับลูกน้อง เช่น ต้องมีสังคหวัตถุ 4 คือ ทาน ปิยวาจา อุตถจริยา และสมานัตตตา

2.1 ทาน โดยการเอื้อเฟื้อเจือจานแก่ลูกน้องด้วยวัตถุมาก น้อยตามแต่สถานการณ์

2.2 ปิยวาจา โดยการพูดจากับลูกน้องให้ถูกใจ ผูกใจผูกใจ รักจริงตั้งใจไว้ถูกสถานการณ์และถูกกับอารมณ์ของคน (ปิยวาจานี้ไม่จำเป็นต้องพูดครบพูดขาดเสมอไป มึงก็รู้ได้ แต่ต้องตรงกับคนและสถานการณ์ และที่สำคัญต้องมีเจตนาที่ดี)

2.3 อุตถจริยา โดยการลงไปบำเพ็ญประโยชน์ร่วมกับผู้น้อย โดยไม่เกี่ยงงอน เช่น ประธานงานศพ งานสวด งานบวช งานแต่งงาน ไปเยี่ยมยามป่วย ถามข่าว ให้ชื่อ — สกุลของเราไปร่วมในงานของลูกน้อง

2.4 สมานัตตตา โดยการวางตนสม่ำเสมอ

การเสียสละกำลังกาย กำลังใจ กำลังความรู้ กำลังความคิด และกำลังทรัพย์ เรียกว่า ร่วมด้วยช่วยกันในฐานะผู้บริหารและผู้ร่วมงาน ควรจะมีการเสียสละทั้งสองฝ่ายจึงจะเป็นสิ่งที่ประเสริฐที่สุด

3. **กระจายตำแหน่งงาน** อำนาจของงานนั้นไม่ใช่อยู่ที่รวมอำนาจผู้บริหารหลายคนประสบความสำเร็จ เพราะไม่ยอมแบ่งอำนาจลงไป การกระจายอำนาจภารกิจ เป็นสิ่งจำเป็นในการบริหารนโยบายแบบ TQC ก็เน้นการกระจายนโยบาย (Policy Deployment) โดยการกระจายงาน กระจายอำนาจ และกระจายภารกิจ การไม่กระจายงานทำให้งานไม่ทัน เพราะมีงานมาก ต้องใช้หลาย ๆ คนช่วยกันและทำงานเป็นทีม ลองมาพิจารณาต้นไม้ ต้นไม้ มีลำต้น มีราก มีกิ่งก้านสาขา และมีหน้าที่ต่างกัน และสร้างความสมดุลด้วย มิเช่นนั้นต้นจะเอียงจะล้มในที่สุด สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์ทรงกระจายตำแหน่งงานมี 80 พระอรหันต์เอก เรียกว่า **เอตทัคคะ** หรือ **อสีติมหาสาวก** ที่มีความเป็นเลิศในด้านต่าง ๆ เช่น พระโมคคัลลานะ ทรงยกย่องว่ามีฤทธิ์เสมอด้วยพระองค์ พระสารีบุตร ทรงยกย่องว่ามีปัญญาเสมอด้วยพระองค์ จำไว้เสมอว่า **“งานกระจุก ผู้บริหารตาย งานกระจาย ผู้บริหารรอด”**

4. **ประสานสามัคคี** งานทุกอย่างทุกชนิดมีปัญหาทั้งนั้นมีปัญหา ด้านการทะเลาะเบาะแว้ง แก่งแย่งชิงดี และมีความเข้าใจ คลาดเคลื่อน ผู้บริหารที่ดีต้องประสานสามัคคีให้ได้ การประสานสามัคคีนั้นผู้บริหารที่

ใหญ่ที่สุด ต้องประชุมโต๊ะกลม ต้องมีใจกล้า เผชิญหน้ากล้าเรียกประชุม ก่อนการประชุมต้องหาข้อมูลจากแต่ละคนก่อน เพื่อหาเหตุที่ถูกต้องไม่ ฟังความข้างเดียว แล้วนำมาตัดสิน ไม่ควรไล่โทษกัน หรือไล่บี้กัน จะสร้างความขัดแย้งบางท่านอาจเคยอ่านหนังสือ “การบริหารความขัดแย้ง” ก็พอจะเข้าใจปัญหาได้ดี การบริหารแบบไทย ๆ ที่ผิดพลาดคือ จับผิดและลงโทษทำให้ขาดการประสานสามัคคี ไม่ค่อยปรับความเข้าใจซึ่งกันและกัน แต่ชอบปรับทุกข์กัน ปรับโทษกัน การบริหารอย่างนี้มักล้มเหลวในที่สุด เพราะจะเกิดอาการ **“คนแตกความสามัคคี”** เพราะฉะนั้นควรระลึกไว้ว่า ความพร้อมเพียงของหมู่คณะในหน่วยงานนั้น ๆ ให้สำเร็จประโยชน์ได้ตั้งใจปรารถนา

5. **ไม่เอาดีแต่เพียงตัว** คือ ไม่เอาดีใส่ตัว เอาชั่วใส่ผู้อื่นเหยียบย่ำผู้อื่น แล้วเอาความดีมาใส่ตัวคนเดียว ย่อมเป็นไปไม่ได้ การบริหารที่ประสบความสำเร็จนั้นจะเกิดจากทีมงาน ดังนั้นการบริหารงานจะต้องช่วยกันต้องมีการยกย่องให้กำลังใจ มีการมอบของขวัญรางวัลให้เกียรติกัน ยกย่องเชิดชู แม้ผู้บริหารไม่มีอะไรจะให้ก็หัดพูดคำว่า **“ขอบคุณ”** ให้มันติดปากลูกน้องก็จะดีใจ ผู้บริหารยกย่องลูกน้อง ลูกน้องก็มีส่วนเกื้อกูลผู้บริหาร ศรัทธาผู้บริหาร ทำให้ผู้บริหารดูดีขึ้นไม่ได้ตกต่ำแต่อย่างใด ในกรการกล่าวคำว่า **“ขอบคุณ”** กับลูกน้อง

6. **ไม่เมาเรื่องเงิน** “เราให้เงินก็อย่างง อย่าไปหลงจนสุดขีด เงินก็เหมือนพวงมาลัย อาจะกลายเป็นพวงหรีด” เราจะต้องพิจารณาว่าเงิน

เป็นเพียงปัจจัยอย่างหนึ่งที่จะทำให้เกิดปัจจัย 4 คือ ข้าว ผัว ยา บ้าน เงิน เป็นปัจจัยที่ก่อให้เกิดความสะดวกร การบริหารงานถ้าผู้บริหารเห็นแก่เงินก็ จะใช้พนักงานอย่างทาส เอาเปรียบลูกน้อง หรือกินใช้จ่ายจนเพลิดเพลิน เจริญใจ คนระดับล่าง ระดับปฏิบัติภารกิจอย่าโลภเงินจนถึงกับโกงเงิน บริษัท พระพุทธเจ้าเสด็จไปพบตุงใส่เงิน ยังตรัสกับพระอานนท์ว่า นั่นเป็น ฐแห่งา เป็นอสรพิษที่จะกัดคนเสมอ การจะทำอะไรก็ตามต้องระวังเรื่องเงิน

7. **ไม่ใหญ่เกินผู้บังคับบัญชา** ผู้บังคับบัญชาคือ นายจ้างของเรา เราคือลูกน้องของท่าน บางคนชอบแอบอ้างนายไปหากินทางทุจริตหรือไป อ้างกับคนอื่น เพื่อจะได้อะไรบางอย่าง เลขาบางคนซึ่งใกล้ชิดกับผู้บังคับ บัญชา มักทำตัวใหญ่เกินผู้บังคับบัญชา พระอานนท์เถระใกล้ชิดกับพระ พุทธเจ้ามากที่สุด พระอานนท์ขอพรจากพระพุทธเจ้า คือ ขอย่าให้รับเข้า นิมนต์ ขอย่าส่งไปในที่นิมนต์ ขอย่าให้อะไรกับท่านเป็นพิเศษ เป็นต้น ท่านปฏิบัติงานไม่ใหญ่เกินผู้บังคับบัญชา และมีความอ่อนน้อมถ่อมตน

8. **ตั้งเมตตาไว้เป็นนิจ** ผู้บริหารต้องมีเมตตาต่อผู้ใต้ปกครอง ผู้ใต้ ปกครองต้องมีเมตตาต่อผู้บังคับบัญชา คำว่า “เมตตา” นี้ อาจตีความ หมายถึง ความรัก ความเคารพ ความนับถือ การบูชา การเทิดทูน จนถึง ความจงรักภักดี เทิดทูนเหนือเศียรเกล้า ผู้บริหารควรมีหลัก 3 ประการใน เรื่องความเมตตา คือ มือเอื้อม ปากอ้า และหน้ายิ้ม

มือเอื้อม คือ เอื้อมไปแต่ไปจับผู้ใต้ปกครองเป็นลักษณะ อាកารทางกายที่สร้างความเป็นกันเองเป็นห่วงเป็นใย แต่ต้องระวังอย่าให้ เป็นการกระทำอณาจารต่อลูกน้อง

ปากอ้า คือ เป่า ปลอบ ปลุก เป็นลักษณะทางวาจาในการให้ กำลังใจลูกน้องทางวาจา

หน้ายิ้ม คือการให้กำลังใจเป็นเรื่องของใจที่แสดงออกทางใบหน้า สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ก็ทรงปฏิบัติอย่างนี้ต่อพระสงฆ์ต่อพุทธบริษัท ของพระองค์เช่นเดียวกัน ส่วนผู้อยู่ใต้บังคับบัญชาก็ต้องไปเยี่ยมเยียนถาม ขาว หมอบกราบกราบไหว้ต่อผู้บังคับบัญชาบ้าง เราทุกคนจะอยู่ได้อย่างมี ความสุข

9. **ใครทำผิดต้องเด็ดขาด** ผู้บริหารงานต้องใจเพชรเด็ดขาด ผู้ใต้ บังคับบัญชาจึงจะยอมรับกฎเกณฑ์ ผู้บริหารต้องเดินทางสายกลาง คือ ใช้ ทั้งพระเดชพระคุณใครทำผิดต้องให้รางวัล ใครทำชั่วต้องลงโทษ ดังพระพุทธ พจน์ที่ว่า **นิคฺคณฺเห นิคฺคหารนํ** กำราบคนที่ควรกำราบ **ปคฺคณฺเห ปคฺคหารนํ** ยกย่องคนที่ควรยกย่อง

10. **ไม่ประมาทมัวเมา** สิ่งที่ไม่ควรประมาทมีการทำงาน ร่างกาย ที่แข็งแรงของเรา ความรู้ของเรามีอยู่ในขณะนี้ บริษัทจะยั่งยืนตลอดไป ไรศภัยไข้เจ็บ อุบัติเหตุ เงินทองที่มีอยู่ในขณะนี้ คู่แข่งทางการค้า ความไม่

ประมาณในการบริหารงานนั้นจะต้องแข่งขันกับเวลา แข่งขันกับบุคคลและแข่งขันกับพื้นฐานของการพัฒนาและสามัคคี

11. **ประมาณตัวตลอดเวลา** คือ การรู้จักประมาณตน ประมาณการ และประมาณสถานการณ์นั่นเอง การประมาณในธุรกิจ เช่น บริษัทเรามีคนครบหรือไม่ แต่ละคนมีความรู้ครบไหม เงินทุนครบไหม คู่แข่งเป็นอย่างไร เป็นต้น และที่สำคัญผู้บริหารต้องประมาณเหตุการณ์ประมาณสถานการณ์ด้วย ดังนั้นจำเป็นต้องมีการประชุมกัน “เอาความคิดมารวมกัน” คุณตัวเอง บริษัทที่เราทำธุรกิจอยู่ หน้าที่การงานที่ทำอยู่ ต้องประชุมวิเคราะห์สถานการณ์เสมอ ๆ เมื่อวิเคราะห์แล้วฟังเหตุฟังผลหาเหตุรากเหง้า แล้วตัดสินใจแก้ไขปัญหาและหาทางปรับปรุงพัฒนาให้ดียิ่งขึ้นต่อไป

พุทธวิธีในการบริหารที่กล่าวมานั้น เป็นเพียงส่วนหนึ่งของการนำพุทธธรรมมาประยุกต์ใช้ในการบริหารตน บริหารคน และบริหารงาน แต่ก็ถือว่าเป็นทฤษฎีที่ทำทำต่อบริษัท และผู้ที่เตรียมตัวจะเป็นนักบริหาร ดังนั้น ถ้าท่านคิดว่าทฤษฎีที่น่าเสนอมาทั้งหมด จะทำให้การบริหารนั้นประสบความสำเร็จแล้วไซ้ ท่านจะต้องลงมือปฏิบัติด้วยเพราะหลักธรรมที่พระพุทธเจ้าประกาศไว้ดีแล้วนั้น รอคอยพิสูจน์จากท่านทั้งหลาย เมื่อใดที่ท่านลงมือปฏิบัติได้แล้ว เมื่อนั้นท่านจะเป็นผู้บริหารที่ดีที่สุด เพราะจะได้หัวใจของผู้ตาม เพราะผู้มีธรรมอยู่ในหัวใจย่อมเป็นศูนย์รวมใจของคนร่วมงานและสามารถจัดการให้งานในหน้าที่สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี

FAME is a vapour

POPULARITY an accident

RICHES take wings

Those who cheer to-day

Will curse to-morrow

One thing endures

CHARACTER

ชื่อเสียงนั้นอันตรายได้เหมือนไอน้ำ

สูงแล้วดำร่ากันไปในสรรเสริญ

คนนิยมชมเฝ้าเพราะบังเอิญ

สมบัติเห็นสิ้นไปได้เหมือนบิน

บางคนชมเราไว้ในวันนี้

รุ่งอีกที่สบประมาทเสียดเสียสิ้น

จะชั่วดีมีไว้ให้อาจิด

คือ ถวิล คุณธรรมประจำใจ

บรรณานุกรม

กรมการศาสนา, กระทรวงศึกษาธิการ. 2525. **พระไตรปิฎกฉบับหลวง.**

เล่มที่ 10, 11, 12, 22, 27. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์การศาสนา.

กิติ ตย์คานนท์. 2538. **นักบริหารทันสมัย.** พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ :

สำนักพิมพ์บัตเตอร์ฟลาย.

ชนุตรา อธิธิธรรมวินิจ. 2540. **การบริหารงานด้วยหลักธรรม.** เอกสาร

ประกอบการสัมมนาเรื่อง วิสัยทัศน์การศึกษาศาสนาในศตวรรษ

หน้า จัดโดยบัณฑิตศึกษา สาขาศาสนาเปรียบเทียบ มหาวิทยาลัย

มหิดล.

พระเมธีธรรมภรณ์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต). 2541. **คุณธรรมสำหรับนัก**

บริหาร. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มูลนิธิพุทธธรรม.

สร้อยตระกูล (ติวยานนท์) อรรถมานะ. 2540. **สาธารณบริหารศาสตร์.**

พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

โอสถ โกศิน. 2536. **ธรรมบัญญัติแห่งชีวิต.** กรุงเทพฯ : หอรัตนชัยการ

พิมพ์.

Dale, Earnest. 1965. **Management : Theory and Practice.**

New York : McGraw-Hill Book Company.

<http://budmgt.topcities.com/budman/bm01/principle.html>

ประสบการณ์การใช้เทคนิค EDFR ในการวิจัยวัฒนธรรม

กาสั๊ก เต๊ะชันหมาก

1. การวิจัยอนาคต

จุมพล พูลภัทรชีวิน (2529 : 22-24) อธิบายว่า การวิจัยตลาด (Futures Research) เป็นการวิจัยที่ตั้งอยู่บนแนวคิดตามปรัชญา “อนาคตนิยม” (Futurism) ซึ่งเป็นแนวความคิดความเชื่อเกี่ยวกับทางเลือกอนาคตต่าง ๆ (Alternative Futures) ของกลุ่มประชากร หรือกลุ่มสังคมกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง โดยเป็นแนวความคิดที่เพิ่งเกิดใหม่และแพร่หลายเอไม่มานานมานี้ โดยมีความเชื่อว่าอนาคตเป็นเรื่องที่สามารถจะศึกษาได้อย่างเป็นระบบ การคิดเกี่ยวกับอนาคตของมนุษย์มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของมนุษย์ มนุษย์เป็นผู้สร้างอนาคต มนุษย์จึงต้องคิดเลือกทำอนาคตที่พึงประสงค์

ให้เกิดขึ้น ในขณะที่เดียวกันก็ต้องคิดและหาทางป้องกันทางเลือกอนาคตที่ไม่พึงประสงค์ที่อาจจะเกิดขึ้นได้ หรือถ้าหากอนาคตที่ไม่พึงประสงค์เกิดขึ้น จะต้องมีการเตรียมตัวอย่างไรจึงจะเผชิญกับมันได้อย่างมีประสิทธิภาพมากที่สุด นอกจากนั้น อนาคตนิยมยังเชื่อว่า การคิดถึงทางเลือกต่าง ๆ ในอนาคตช่วยให้มนุษย์มีความพร้อมที่จะเผชิญกับอนาคตและเข้าใจสถานการณ์ของมนุษย์ในปัจจุบันได้ดีขึ้น การเตรียมตัวเผชิญกับอนาคตตามแนวของอนาคตนิยมก็คือ การคิดและสร้างอนาคตเสียตั้งแต่ปัจจุบัน ดังที่นักอนาคตนิยมพูดอยู่เสมอว่า “The Future Is Now” ดังนั้นกระบวนการในการแก้ปัญหาของนักอนาคตนิยม จึงมีลักษณะที่เป็น “preactive” มากกว่า “reactive”

การศึกษาและ/หรือการวิจัยอนาคต เน้นไปที่การศึกษาทางเลือกอนาคตต่าง ๆ ที่เป็นไปได้ (Possible) หรือน่าจะเป็น (Probable) หลายทางไม่ใช่ทางเดียว การทำนายอนาคตของนักอนาคตนิยมจึงไม่มีลักษณะเหมือนการทำนาย (Prediction) ในวิทยาศาสตร์ ซึ่งมีอำนาจในการทำนายในแง่ของสถิติสูงกว่าการทำนายอนาคตที่นักอนาคตนิยมใช้การทำนายอนาคต (Futures forecasting) เปิดโอกาสให้มีความผิดพลาดสูงกว่า ดังนั้น นักอนาคตนิยมจึงนิยมใช้คำว่า Forecast มากกว่าคำว่า Predict ทั้งนี้เพราะสิ่งที่ทำนายไว้มักจะเกิดก่อนระยะเวลาที่เราทำนายอยู่เสมอ เพราะเมื่อมนุษย์ยังคิดเกี่ยวกับอนาคตที่พึงประสงค์ที่เป็นไปได้มากเท่าใดเขาก็จะพยายามที่จะทำให้เกิดขึ้นเร็วขึ้น

การวิจัยอนาคตนั้นมีการเน้นข้อมูล (Data — oriented) และมีระบบ ระเบียบ วิธีวิจัย ซึ่งอาจให้คำจำกัดความอย่างกว้าง ๆ ได้ว่าการวิจัยอนาคต หมายถึงวิธีการศึกษาอย่างเป็นระบบเกี่ยวกับทางเลือกอนาคตต่าง ๆ ที่เป็นไปได้ หรือน่าจะเป็นของกลุ่มประชากร หรือกลุ่มสังคมใดสังคมหนึ่ง โดยมีจุดมุ่งหมายที่จะ

1. บรรยายอนาคตรูปแบบต่าง ๆ (Alternative Futures) ที่จะเป็นไปได้ หรือน่าจะเป็นของกลุ่มประชากรที่ศึกษา
2. ประเมินสถานการณ์ในปัจจุบันเกี่ยวกับความรู้ต่าง ๆ ที่เรามีอยู่เกี่ยวกับอนาคตที่เป็นไปได้แต่ละทาง
3. บ่งชี้ผลกระทบและผลต่อเนื้อที่เป็นไปได้ต่าง ๆ ของแต่ละอนาคต
4. ให้สัญญาณเตือนภัยล่วงหน้าเกี่ยวกับอนาคตที่ไม่พึงประสงค์ที่อาจจะเกิดขึ้นได้
5. เข้าใจเบื้องหลังของกระบวนการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ

2. เทคนิค EDFR

EDFR (Ethnographic Delphi Futures Research) เป็นเทคนิคการวิจัยอนาคตอีกเทคนิคหนึ่ง พัฒนาขึ้นเพื่อช่วยเพิ่มศักยภาพของทั้งเทคนิค EFR และเดลฟาย ได้รับการค้นคิดและพัฒนาขึ้นโดย ดร.จุมพล พูลภัทรชีวิน ในฤดูใบไม้ร่วงปี 1979

EDFR เป็นเทคนิคการวิจัยอนาคตที่พัฒนาขึ้นโดยการนำจุดเด่นที่เป็นส่วนดีของทั้ง EFR และเดลฟาย มาใช้ประกอบกัน ส่วนดีของทั้งสอง เทคนิคช่วยแก้ไขวิธีการที่เป็นจุดอ่อนของแต่ละเทคนิคนั้น โดยทั่วไปแล้วขั้นตอนและวิธีการของ EDFR คล้ายกับเทคนิคเดลฟาย จุดเด่นที่ทำให้ EDFR แตกต่างจากเดลฟาย คือการใช้ EFR ในรอบแรกของเดลฟาย และให้โอกาสผู้เชี่ยวชาญได้พิจารณาข้อมูลที่ได้รับรวบรวมจากรอบแรก ของ EDFR และตอบอีก 2 – 3 รอบ ตามที่ต้องการตามวิธีการของเดลฟาย ซึ่งเป็นจุดที่ทำให้ EDFR แตกต่างจาก EFR

ใน EFR ระหว่างการสัมภาษณ์ นักชาติพันธุ์วรรณา (Ethnographer) ในเวลาที่เหมาะสม สรุปผลทั้งหมดที่ได้จากการสัมภาษณ์ แล้วขอให้ผู้สัมภาษณ์ตรวจแก้ข้อผิดพลาด หรือทำให้ถูกต้องมากยิ่งขึ้นในคำตอบเหล่านั้น ใน EDFR ผู้เชี่ยวชาญไม่เพียงพอบแต่ยอมรับและขัดเกลาคำตอบของตนใน EFR เท่านั้น แต่ยังสามารถยอมรับคำตอบของกลุ่ม โดยพิจารณาคำตอบของกลุ่ม (ซึ่งมักจะเสนอโดยค่าสถิติ) กลับไปพิจารณาคำตอบของตนเอง ผู้เชี่ยวชาญแต่ละคนจะได้รับการร้องขอให้ตอบและประเมินค่าคำตอบที่รวบรวมไว้ในรอบแรกของ EDFR (สัมภาษณ์ของ (EFR) ซึ่งอาจจะไม่อยู่ในความคิดของตนเอง วิธีการนี้จะกระทำ 2 – 3 รอบ เพื่อจะทำให้เกิดความสอดคล้องต้องกัน (consensus) ของกลุ่ม)

สำหรับขั้นตอนการวิจัยตามเทคนิค EDFR นั้น จุมพล พูลภัทรชีวิน (2525 : 13) ได้ทำการวิจัยนำร่องเรื่อง The Future of thai

Universities within the next 20 years โดยใช้เทคนิค EDFR ในการวิจัย ซึ่งมีขั้นตอนของการวิจัย 5 ขั้นตอน และจุมพล พูลภัทรชีวิน (2530 : 37 – 51) ได้อธิบายเพิ่มเติมไว้ดังนี้ คือ

ขั้นที่ 1 การเตรียมผู้เชี่ยวชาญ

การเลือกกลุ่มผู้เชี่ยวชาญนี้ เป็นเรื่องที่สำคัญมากเรื่องหนึ่งของการวิจัยอนาคต ทั้งนี้เพราะเรื่องของการเปลี่ยนแปลงของสังคมในอนาคตนั้นเป็นเรื่องที่ค่อนข้างจะสลับซับซ้อน มีความเป็นไปได้หลายรูปแบบ ดังนั้นกลุ่มบุคคลที่จะมองหรือคาดการณ์อนาคตได้อย่างชัดเจนถูกต้อง จึงจำเป็นต้องใช้กลุ่มผู้เชี่ยวชาญในเรื่องนั้น ๆ เป็นตัวอย่างในการศึกษาอนาคต ซึ่งถ้ามองในแง่ของสถิติก็มีความเชื่อว่าการคาดการณ์ของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญนั้น น่าจะเชื่อถือได้มากกว่าการคาดการณ์ของคนทั่ว ๆ ไป และเหตุผลที่สำคัญอีกประการหนึ่งก็คือว่า การเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในสังคมหรือในหน่วยงานหนึ่งหน่วยงานใดนั้น บุคคลที่อยู่เบื้องหลังการเปลี่ยนแปลงที่เราปฏิเสธไม่ได้มักจะเป็นกลุ่มผู้เชี่ยวชาญนั่นเอง ซึ่งอาจจะหมายรวมถึงกลุ่มของผู้บริหาร กลุ่มผู้มีอำนาจ ผู้ที่รู้เรื่องนี้ผู้ที่เป็นผู้ว่า ซึ่งนี่คือกลุ่มผู้เชี่ยวชาญในการศึกษา นอกจากนั้นผู้เชี่ยวชาญแต่ละคนก็มีความต้องการที่จะรู้ข้อมูล แลกเปลี่ยนความเชี่ยวชาญซึ่งกันและกันเพื่อประกอบการตัดสินใจ เพื่อประกอบการวางแผนการกำหนดนโยบาย เป็นต้น

สำหรับเกณฑ์ในการเลือกกลุ่มตัวอย่างของการวิจัยขนาดนั้น จะมีลักษณะที่แตกต่างไปจากการวิจัยทั่ว ๆ ไป เพราะต้องเน้นผู้เชี่ยวชาญ ดังนั้นการเลือกกลุ่มผู้เชี่ยวชาญจึงมีลักษณะเป็นแบบเจาะจงเลือก (Purposive Sampling) มากกว่าการสุ่ม (Random Sampling) และถ้าการศึกษานั้นมีจุดมุ่งหมายที่จะให้เกิดผลในการเปลี่ยนแปลงองค์การ หน่วยงาน หรือ สังคมที่กำลังศึกษาอยู่ก็จะต้องมี trick ในการเลือกผู้เชี่ยวชาญพอสมควร เช่น ต้องเลือกผู้บริหารในหน่วยงานนั้น ๆ เป็นต้น โดยการเจาะจงเลือกเลย หรือจะใช้วิธีโยนลูก Showball technique) ซึ่งมีระบบระเบียบมากขึ้น ทำให้สามารถลดปัญหาเรื่องความลำเอียงไปได้ ส่วนจะใช้ผู้เชี่ยวชาญจำนวนเท่าใดนั้น ไม่มีเกณฑ์แน่นอน แต่ควรจะมีจำนวนมากเข้าไว้ย่อมดีกว่า

การเตรียมตัวกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ (Preparing Subject) เป็นเรื่องที่สำคัญมาก เพราะมีผลกระทบต่อผลการวิจัยตลอดเวลา เนื่องจากการวิจัยขนาดโดยเฉพาะ EDFR หรือ Delphi นั้นกินเวลามาก จึงจำเป็นต้องได้รับความร่วมมืออย่างเต็มที่จากกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ ดังนั้นจะต้องมีการติดต่อล่วงหน้าก่อนเสมอจะต้องอธิบายถึงจุดมุ่งหมาย ขั้นตอนและระเบียบวิธี เวลาที่จะใช้ในแต่ละรอบย้ำให้เห็นความสำคัญของการวิจัยครั้งนี้ให้ชัดเจนว่ามีจุดมุ่งหมายและประโยชน์อย่างไรบ้าง หลังจากนั้นถ้าผู้เชี่ยวชาญให้ความร่วมมือกันดีวัน เวลา สถานที่ ในการสัมภาษณ์ในรอบที่ 1 ให้เรียบร้อยชัดเจน การเตรียมตัวผู้เชี่ยวชาญนี้ นอกจากจะเป็น

เครื่องยืนยันว่าจะได้รับความร่วมมือแล้ว ยังเปิดโอกาสให้ผู้เชี่ยวชาญแต่ละท่านได้ใช้ความเชี่ยวชาญได้เต็มที่ มีเวลาคิดล่วงหน้าจะให้ข้อมูลกับเราในลักษณะใดบ้าง

ขั้นที่ 2 การสัมภาษณ์แบบ EDFR

อาจจะยึดตามรูปแบบของ EFR คือ เริ่มสัมภาษณ์จาก Optimistic Realistic Scenario และตามด้วย Pessimistic Realistic Scenario แล้วก็ตามด้วย Most Probable Scenario ซึ่งมีข้อดีคือ ช่วยเตือนให้ผู้เชี่ยวชาญนั้น คิดหลายหลายมุมมองจะต้องคิดถึง 3 ภาพ เป็นอย่างต่ำ แล้วก็มองอย่างมีระเบียบ แต่อาจจะมีข้อเสีย คือ ถ้าผู้เชี่ยวชาญเลือกมองภาพใดภาพหนึ่งก่อนก็มักจะพูดได้เต็มที่ แต่พอรวมถึงภาพอื่น ๆ อาจจะตอบว่าไม่มีแล้ว หมดแล้ว ก็ได้จึงทำให้ได้ภาพไม่ครบทั้ง 3 ภาพ ที่ต้องการ

การสัมภาษณ์แบบ EDFR อาจจะสัมภาษณ์โดยขอให้ผู้เชี่ยวชาญพูดถึงแนวโน้มที่เป็นไปได้หรือน่าจะเป็น ไม่ว่าจะเป็แนวโน้มที่พึงประสงค์หรือไม่พึงประสงค์ พูดรวมออกมาในคราวเดียวกัน โดยผู้เชี่ยวชาญมีสิทธิที่จะเลือกเรื่องใด ที่เห็นว่ามีความเป็นไปได้ก่อนก็ได้ ทั้งนี้เพราะใน EDFR เราสามารถจำแนก อนาคตภาพที่พึงประสงค์หรือไม่พึงประสงค์ได้ โดยใช้สถิติอย่างง่าย ๆ ในรอบที่ 2 และ 3 หรือในรอบต่อ ๆ ไปได้

นอกจากนั้นในการสัมภาษณ์แบบ EDFR นี้ยังเปิดโอกาสให้ผู้วิจัยหรือผู้สัมภาษณ์สามารถเพิ่มประเด็นแนวโน้มที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญคนแรก ๆ ผนวกเข้าไปกับการสัมภาษณ์คนต่อไป ๆ ได้ เพราะจุดมุ่งหมายของการวิจัยอนาคต คือ การศึกษาแนวโน้มที่เพิ่มขึ้นให้มากที่สุดเท่าที่จะมากได้

เนื่องจากในการสัมภาษณ์แบบ EDFR นี้ เราสามารถให้ผู้เชี่ยวชาญพูดถึงแนวโน้มใดที่เห็นว่าเป็นไปได้ก่อนก็ได้ ดังนั้นเพื่อให้ได้ข้อมูลที่น่าเชื่อถือได้ในระดับหนึ่ง จึงต้องมีการตรวจสอบโดยใช้การสรุปสะสม (cumulative Summarization technique) ในทุกขั้นตอนหรือจะใช้การตรวจสอบโดยใช้แบบบันทึกการสัมภาษณ์ (Protocol) เพื่อให้ผู้เชี่ยวชาญได้ตรวจสอบและยืนยัน ความคิดของตนเองอีกครั้งหนึ่งก็ได้

ขั้นที่ 3 สังเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยจะต้องนำข้อมูลทั้งหมดที่รวบรวมได้จากการสัมภาษณ์ในรอบที่ 1 ของ EDFR มาสังเคราะห์และวิเคราะห์อย่างละเอียดและระมัดระวัง แล้วนำข้อมูลที่สังเคราะห์และวิเคราะห์แล้วนี้เพื่อเขียนเป็นประเด็นหรือแนวโน้มในแบบสอบถามต่อไป

ขั้นที่ 4 พัฒนาแบบสอบถาม

ผู้วิจัยจะต้องนำประเด็นหรือแนวโน้มที่สังเคราะห์แล้วมาสร้างเป็นแบบสอบถาม โดยควรจะใช้ภาษาที่สั้น กระชับ ชัดเจน โดยพยายาม

คงความหมายเดิมของผู้เชี่ยวชาญไว้ให้มากที่สุดเท่าที่จะมากได้ คือ ถ้าผู้เชี่ยวชาญใช้ภาษาที่ชัดเจนดีแล้วก็ไม่ต้องปรับปรุงแก้ไข แต่ถ้าไม่ค่อยชัดเจนและเรารู้ว่าในการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ หมายถึงอะไร เราก็ต้องแก้ไขคำพูดนั้นให้ตรงประเด็นมากที่สุด และจะต้องเขียนแนวโน้มที่มีประเด็นแนวโน้มเดียวต่อ 1 ข้อ อย่างให้มีแนวโน้มย่อย ๆ เล็ก ๆ ในแนวโน้มใหญ่ พยายามหลีกเลี่ยงถ้อยคำที่คลุมเครือ เช่น ดีขึ้น เลวลง เพิ่มขึ้น ควรใช้ภาษาที่แสดงความเป็นกลางมากที่สุดเท่าที่จะมากได้ พยายามหลีกเลี่ยงภาษาที่สื่อถึงทัศนคติ หรือความลำเอียงของผู้วิจัย

ขั้นที่ 5 ใช้วิธีการของเดลฟาย

ในขั้นนี้ผู้เชี่ยวชาญจะได้รับแบบสอบถามที่สมบูรณ์ และขอให้อ่านและพิจารณาข้อความแนวโน้มต่าง ๆ เหล่านั้น โดยผู้เชี่ยวชาญจะถูกรอให้อ่านและพิจารณาและเลือกว่าถ้าข้อความแนวโน้มนั้นเกิดขึ้นจริง ๆ จะเป็นอนาคตภาพที่พึงประสงค์หรือไม่พึงประสงค์ และให้พิจารณาโอกาสที่ข้อความเหล่านั้นจะเป็นไปได้ภายในเวลาที่กำหนด

สำหรับจำนวนรอบที่เหมาะสมนั้นขึ้นอยู่กับจุดมุ่งหมาย งบประมาณ เวลาและกำลังคนของการวิจัย โดยที่การจะหยุดที่รอบหนึ่งรอบใดนั้น ควรจะพิจารณาคำตอบที่ได้ในรอบต่าง ๆ ว่ามีความเป็นเอกภาพ (Homogeneity) แล้วหรือยังหรือมีความสอดคล้องกัน (Consensus) ของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญที่ครอบคลุมเรื่องที่เราศึกษามากพอหรือไม่ ถ้ามีมาก

พออาจจะหยุดในรอบที่ 2 หรือรอบที่ 3 ก็ได้ เรื่องจำนวนรอบนี้มีนักวิจัยศึกษาไว้ โดยพบว่าการทำจำนวนรอบ 3 รอบ เป็นจำนวนรอบที่พอดี นั่นคือ ความคลาดเคลื่อนจะมีไม่มาก ตั้งแต่รอบที่ 3 ขึ้นไป ความแตกต่างของผลที่ได้ไม่มีนัยสำคัญ (จุมพล พูลภัทรชีวิน, 2530 : 48)

EDFR และเดลฟาย

ในเทคนิคเดลฟาย คำถามต่าง ๆ จะถูกสร้างและควบคุมโดยผู้วิจัยเพื่อใช้ในการสอบถามรอบแรก ทำให้ความรู้ความชำนาญของผู้เชี่ยวชาญถูกจำกัดไว้แต่เฉพาะความคิดที่อยู่ในกรอบเท่านั้น แต่ยังมีความคิดอื่นที่ถูกปิดบังอำพราง หรือละเลยโดยผู้วิจัยเอง ตัวอย่างเช่นในการใช้เทคนิคเดลฟาย ถ้าผู้วิจัยต้องการศึกษาทางเลือกในขนาดของปัญหา A ซึ่งผู้วิจัยจะต้องสร้างและพัฒนาคำถามหรือหัวข้อที่เชื่อว่าสำคัญและเกี่ยวข้องกับปัญหา A เช่น $A_1, A_2, A_3, A_4, \dots$ และส่งคำถาม ย่อมได้รับคำตอบที่อยู่ในขอบข่ายของ 4 คำถามนี้

จากจุดที่ผู้วิจัยอาจไม่รู้หรือละทิ้ง A_5, A_6, \dots ซึ่งผู้เชี่ยวชาญได้พิจารณาเห็นว่าสำคัญและเกี่ยวข้องกับการศึกษาปัญหา A

ใน EDFR ทุกความคิด (ประเด็นปัญหา ผลสะท้อนกลับและอื่น ๆ จะถูกเก็บโดยผู้วิจัยในรอบที่ 1 ที่ 2 และที่ 3 ในรอบแรกของ EDFR ผู้เชี่ยวชาญจะถูกขอร้องให้วางแนวและพูดเกี่ยวกับทางเลือกในขนาดของการศึกษาปัญหา A เช่น A_5, A_6, \dots ซึ่งจะรวมเข้าเป็น

ส่วนหนึ่งของการศึกษาโดยตรง ถ้าผู้เชี่ยวชาญไม่พูดถึง A_1, A_2, A_3, A_4 ซึ่งผู้วิจัยสนใจแล้วผู้วิจัยก็สามารถจะสอบถามผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับเรื่องนี้ได้

EDFR และ EFR

ใน EDFR การเก็บอนาคตภาพ จะเริ่มต้นจากวิธีการของ EFR และข้อมูลสถิติที่เก็บรวบรวมในรอบที่ 2 และรอบที่ 3 โดยใช้วิธีการของเดลฟาย ซึ่งวิธีการนี้เหนือกว่า EFR ในการเอื้อให้ผู้วิจัยได้รวบรวมแนวโน้มได้มากกว่าที่จะได้จากการวิจัยแบบ EFR

เนื่องจากเทคนิคการสัมภาษณ์ที่แบบ EFR เป็นเทคนิคที่ยืดหยุ่นได้มาก แนวโน้มต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในขณะสัมภาษณ์ผู้สัมภาษณ์แต่ละคน จะไม่พูดถึงปัญหาที่จะศึกษาในเหตุผลเดียวกัน หรือสรุปในทิศทางเดียวกัน ตัวอย่างเช่นถ้าผู้ให้สัมภาษณ์คนหนึ่งกล่าวถึงแนวคิดพิเศษเพียง 1 แนวหรือแนวคิดอื่นที่ไม่ได้รับการกล่าวถึงโดยผู้ให้สัมภาษณ์คนอื่น ๆ ในกรณีนี้ แนวความคิดเหล่านี้จะต้องถูกละเลยหรือถูกลบทิ้ง เพราะไม่มีความสอดคล้องต้องกันในกลุ่มผู้ให้สัมภาษณ์ แต่ใน EDFR ทุก ๆ แนวโน้มและความคิดจะถูกเสนอไปยังผู้เชี่ยวชาญ เพื่อพิจารณาในรอบที่ 2 และรอบที่ 3 ในกระบวนการนี้แนวความคิดที่ถูกกล่าวถึงในรอบที่ 1 อาจจะได้รับพิจารณาเห็นพ้องต้องกันจากผู้เชี่ยวชาญก็ได้

ใน EFR อนาคตภาพที่เป็นไปได้มากที่สุดยากที่จะได้ แต่ใน EDFR เราจะได้อนาคตภาพที่เป็นไปได้มากที่สุด โดยการใช้เทคนิคเดลฟาย และค่าสถิติอย่างง่าย ๆ

โดยสรุปแล้ว EDFR เป็นเทคนิคการวิจัยอนาคตที่ได้รวมจุดเด่นที่เป็นส่วนดีของทั้งเทคนิคเดลฟายและ EFR ไว้ โดยใช้ส่วนดีของแต่ละเทคนิคช่วยแก้ปัญหาและแก้ไขจุดอ่อนของกันและกัน อย่างไรก็ตาม EDFR ไม่เพียงแต่จะเป็นเทคนิคที่สมบูรณ์สำหรับการวิจัยอนาคตเท่านั้น แต่ยังสามารถใช้ร่วมกับสังคมศาสตร์สาขาอื่น ๆ ได้อีกด้วย โดยสามารถใช้ได้กับการศึกษาสาเหตุของการขัดแย้งทางนโยบาย การแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรม การศึกษาเปรียบเทียบและความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ อย่างไรก็ตาม EDFR ก็เป็นเทคนิคที่ใช้เวลาในการวิจัยมาก

3. ประสิทธิภาพการใช้เทคนิค EDFR ในการวิจัยวัฒนธรรม

ผู้เขียนได้ วิจัยเรื่องอนาคตภาพและทางเลือกในอนาคตสำหรับการดำเนินงานด้านวัฒนธรรมในปี พุทธศักราช 2540 (scenarios and alternatives in the futures for cultural implementations in the year B.E. 2540) โดยใช้เทคนิค EDFR ในการวิจัย โดยคาดหวังว่าผลการวิจัยจะเป็นประโยชน์ และใช้เป็นแนวทางในการวางแผนดำเนินงานด้านวัฒนธรรมในปัจจุบันและในอนาคตให้สอดคล้องกับสิ่งที่ควรจะเป็น โดยดำเนินการวิจัยดังนี้

ก. กลุ่มตัวอย่างประชากร

ประชากร คือ ผู้เชี่ยวชาญด้านวัฒนธรรมที่อยู่ในประเทศไทย

กลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยทำการเลือกกลุ่มตัวอย่างของการวิจัยตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย (Purposive Sampling) โดยเลือกผู้เชี่ยวชาญซึ่งเป็นผู้ที่มีประสบการณ์เกี่ยวกับงานด้านวัฒนธรรม แบ่งเป็น 3 กลุ่ม คือ

1. กลุ่มผู้กำหนดนโยบายวัฒนธรรม โดยมีคุณสมบัติเพิ่มเติม ดังนี้
 - 1.1 เคยหรือดำรงตำแหน่งกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ ไม่น้อยกว่า 1 วาระ หรือ 3 ปี หรือ
 - 1.2 เคยหรือดำรงตำแหน่งอนุกรรมการในคณะกรรมการวัฒนธรรมชาติแห่งชาติ ไม่น้อยกว่า 3 ปี หรือ
 - 1.3 ดำรงตำแหน่งอธิบดีหรือรองอธิบดี หรือเทียบเท่า
2. กลุ่มผู้บริหารงานวัฒนธรรม โดยมีคุณสมบัติเพิ่มเติม ดังนี้
 - 2.1 ดำรงตำแหน่งผู้บริหารศูนย์วัฒนธรรมไม่น้อยกว่า 3 ปี หรือ
 - 2.2 ดำรงตำแหน่งผู้บริหารงานระดับสูงของสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติไม่น้อยกว่า 2 ปี

3. กลุ่มนักวิชาการ และ/หรือ ผู้สนใจงานด้านวัฒนธรรม โดยมีคุณสมบัติเพิ่มเติม ดังนี้

3.1 สอบหรือวิจัยเกี่ยวกับเรื่องวัฒนธรรมในสถาบันอุดมศึกษามาไม่น้อยกว่า 3 ปี หรือ

3.2 มีผลงานเกี่ยวกับเรื่องวัฒนธรรมจนเป็นที่ยอมรับกันอย่างแพร่หลาย หรือ

3.3 สนใจและให้การสนับสนุนงานด้านวัฒนธรรมด้วยดีเสมอมา

ผู้วิจัยเลือกผู้เชี่ยวชาญที่มีคุณสมบัติ ดังกล่าวดังนี้คือ

1. ในกลุ่มผู้กำหนดนโยบายวัฒนธรรมนั้น เนื่องจากผู้เชี่ยวชาญในกลุ่มนี้มีจำนวนไม่มากนัก ผู้วิจัยจึงเลือกผู้เชี่ยวชาญที่มีคุณสมบัติตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ และทำหนังสือขอความร่วมมือในการวิจัย พร้อมทั้งขอเข้าพบเพื่อชี้แจงรายละเอียดในการวิจัยด้วยตนเอง จนได้ผู้เชี่ยวชาญที่พร้อมและสมัครใจจะร่วมการวิจัยครั้งนี้ จำนวน 6 คน ซึ่งล้วนมีคุณสมบัติตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ข้างต้น

2. ในกลุ่มผู้บริหารงานวัฒนธรรมนั้น มีกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ 2 กลุ่มใหญ่ ๆ คือ

2.1 กลุ่มผู้บริหารงานระดับสูงของสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ ซึ่งประกอบด้วย เลขาธิการ รองเลขาธิการ ผู้อำนวยการกอง และหัวหน้างานตั้งแต่ระดับ 7 ขึ้นไป ผู้วิจัยได้ทำ

หนังสือขอความร่วมมือในการวิจัย พร้อมทั้งเข้าพบและชี้แจงรายละเอียดด้วยตนเอง โดยเรียงลำดับจากระดับสูงลงมา จนได้ผู้เชี่ยวชาญที่พร้อมและสมัครใจจะร่วมการวิจัยครั้งนี้ 4 คน ซึ่งล้วนมีคุณสมบัติตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ข้างต้น

2.2 กลุ่มผู้บริหารงานวัฒนธรรมในส่วนภูมิภาคและเอกชน ซึ่งประกอบด้วยกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ 4 กลุ่ม คือ

2.2.1 ศึกษาธิการจังหวัด ผู้วิจัยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างง่ายและทำหนังสือขอความร่วมมือในการวิจัย พร้อมทั้งเข้าพบและชี้แจงรายละเอียดด้วยตนเอง จนได้ผู้เชี่ยวชาญที่พร้อมและสมัครใจจะร่วมการวิจัยครั้งนี้ 1 คน

2.2.2 ประธานศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดที่ตั้งอยู่ในวิทยาลัยครู ผู้วิจัยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างง่ายและทำหนังสือขอความร่วมมือในการวิจัย พร้อมทั้งเข้าพบและชี้แจงรายละเอียดด้วยตนเอง จนได้ผู้เชี่ยวชาญที่พร้อมและสมัครใจจะร่วมการวิจัยครั้งนี้ 1 คน

2.2.3 ประธานศูนย์วัฒนธรรมจังหวัด ที่ตั้งอยู่ในโรงเรียนมัธยมสังกัดกรมสามัญศึกษา ผู้วิจัยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างและทำหนังสือขอความร่วมมือในการวิจัย พร้อมทั้งเข้าพบและชี้แจงรายละเอียดด้วยตนเอง จนได้ผู้เชี่ยวชาญที่พร้อมและสมัครใจจะร่วมการวิจัยครั้งนี้ 1 คน

2.2.4 ผู้บริหารศูนย์สังคีตศิลป์ ธนาคารกรุงเทพ ผู้วิจัยเลือกผู้บริหาร 1 คน และทำหนังสือขอความร่วมมือในการวิจัยจากบัณฑิต

วิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย พร้อมทั้งเข้าพบและชี้แจงรายละเอียดด้วยตนเองจนได้ ผู้เชี่ยวชาญที่พร้อมและสมัครใจจะร่วมการวิจัยครั้งนี้ 1 คน

3. กลุ่มนักวิชาการและ/หรือผู้สนใจงานด้านวัฒนธรรม ผู้วิจัยเลือกผู้เชี่ยวชาญที่มีคุณสมบัติดังกล่าว จำนวน 3 คน ให้เป็นผู้เสนอผู้เชี่ยวชาญคนอื่น ๆ ตามเกณฑ์ในการเลือกผู้เชี่ยวชาญดังกล่าวคนละ 5 ชื่อ แล้วนำรายชื่อที่ได้รับการเสนอนั้นมาจัดเรียงลำดับผู้ที่ได้รับการเสนอชื่อด้วยความถี่จากมากไปหาน้อยตามลำดับ จนได้รายชื่อผู้เชี่ยวชาญจำนวน 12 คน แล้วขอความร่วมมือในการวิจัยจากผู้เชี่ยวชาญดังกล่าว โดยผู้วิจัยทำหนังสือขอความร่วมมือในการวิจัยจากบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย พร้อมทั้งเข้าพบและชี้แจงรายละเอียดด้วยตนเอง จนได้ผู้เชี่ยวชาญที่พร้อมและสมัครใจจะร่วมการวิจัยครั้งนี้ จำนวน 7 คน ซึ่งล้วนเป็นผู้มีคุณสมบัติตามเกณฑ์ที่ได้กำหนดไว้ข้างต้น ซึ่งผู้เชี่ยวชาญจำแนกตามกลุ่มได้ดังนี้

ตารางที่ 1 แสดงการจำแนกผู้เชี่ยวชาญตามกลุ่ม

กลุ่มผู้เชี่ยวชาญ	จำนวน (คน)
1. กลุ่มผู้กำหนดนโยบายวัฒนธรรม	6
2. กลุ่มผู้บริหารงานวัฒนธรรม	8
3. กลุ่มนักวิชาการและ/หรือผู้สนใจงานด้านวัฒนธรรม	7
รวม	21

โทมัส ที แมคมิลแลน (Thomas T. Macmillan) อ้างใน เกษม บุญอ่อน (2522 : 28) ได้ศึกษาและเสนอผลการวิจัยเกี่ยวกับจำนวนผู้เชี่ยวชาญในการวิจัยตามเทคนิคเดลฟายว่าควรมีจำนวนเท่าไร จึงจะเหมาะสม พบว่าหากผู้เชี่ยวชาญมีจำนวนตั้งแต่ 17 คนขึ้นไป อัตราการลดลงของความคลาดเคลื่อนจะน้อยมาก เนื่องจากการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้เทคนิค EDFR ในการวิจัย ซึ่งมีการใช้เทคนิคเดลฟายในการรวบรวมข้อมูล ดังนั้น ผู้วิจัยจึงใช้ผลการศึกษาของโทมัส ที แมคมิลแลน เป็นแนวทางในการกำหนดจำนวนผู้เชี่ยวชาญ และถือว่าจำนวนผู้เชี่ยวชาญ 21 คนนี้ เหมาะสมในการเป็นกลุ่มตัวอย่างของการวิจัยครั้งนี้

ข. เครื่องมือที่ใช้การวิจัยและวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นเครื่องมือของการวิจัยตามเทคนิค EDFR ซึ่งเป็นแบบสัมภาษณ์และแบบสอบถามที่สร้างขึ้นตามกระบวนการวิจัยโดยใช้เทคนิค EDFR แล้วทำการเก็บข้อมูลด้วยตนเอง ตามขั้นตอนดังนี้

1. แบบสัมภาษณ์รอบที่ 1 โดยให้ผู้สัมภาษณ์มองอนาคตและทางเลือกในอนาคตสำหรับการดำเนินงานด้านวัฒนธรรม ในปี พ.ศ.2540 โดยให้มองทั้งอนาคตที่พึงประสงค์ (Optimistic Realistic : O—R) มองอนาคตภาพที่ไม่พึงประสงค์ (Pessimistic Realistic : P—R) และอนาคตภาพที่เป็นไปได้มากที่สุด (Most Probable : M—P) ผู้ให้

สัมภาษณ์มีอิสระที่จะมองภาพได้เต็มที่และให้ครอบคลุมปัญหาที่
ต้องการศึกษาด้วย คือ

1. สภาพสังคมและวัฒนธรรม
 - 1.1 ประชากรและระบบครอบครัว
 - 1.2 สังคมและโครงสร้างของสังคม
 - 1.3 ค่านิยมในสังคม
 - 1.4 ศาสนา
 - 1.5 ขนบธรรมเนียม ประเพณี และเอกลักษณ์ของ
ความเป็นไทย
 - 1.6 ศิลปะและวัฒนธรรม
2. องค์การในการดำเนินงานด้านวัฒนธรรม
 - 2.1 องค์การบริหารในส่วนกลาง
 - 2.2 องค์การปฏิบัติงานในส่วนภูมิภาค
 - 2.3 องค์การภาคเอกชน
3. งบประมาณและแหล่งสนับสนุนการดำเนินงานด้าน
วัฒนธรรม
4. การแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรม

นอกจากนี้ ยังมีอนาคตภาพที่ผู้ให้สัมภาษณ์พูดถึงแนวโน้มอื่นที่
อยู่นอกเหนือจากปัญหาที่ต้องการศึกษาก็เก็บรวบรวมมาด้วย ทั้งนี้เพราะ
การสัมภาษณ์ใน EDFR มีลักษณะที่ยืดหยุ่นได้มาก และเป็นเพียงทาง

เลือกของผู้ให้สัมภาษณ์ที่จะเริ่มมองอนาคตภาพที่แต่ละคนเห็นว่าจะเกิด
ขึ้นเท่านั้น ผู้สัมภาษณ์ได้ตรวจสอบความเที่ยงตรงและความเชื่อมั่นของ
ข้อมูลโดยการสรุปสะสม (Cumulative Summarization) โดยในแต่ละ
ช่วงผู้สัมภาษณ์ได้สรุปบทวนข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ให้ผู้เชี่ยวชาญ
ฟัง เพื่อให้ผู้เชี่ยวชาญแก้ไขเพิ่มเติมหรือขัดเกลาใจความให้ถูกต้อง
กระบวนการนี้จะกระทำซ้ำ ๆ ตลอดการสัมภาษณ์

2. แบบสอบถามรอบที่ 1 ผู้วิจัยรวบรวมความคิดเห็นที่ได้จาก
การสัมภาษณ์ในรอบแรกมาวิเคราะห์และสังเคราะห์อย่างรอบคอบ แล้ว
สร้างเป็นแบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับอนาคตภาพ และทางเลือก
ในอนาคตสำหรับการดำเนินงานด้านวัฒนธรรม ในปีพ.ศ.2540 แบบ
เลือกตอบและแบบประมาณค่า (Rating Scale) จำนวน 107 ข้อ ให้ผู้
เชี่ยวชาญแต่ละคนตอบโดย

2.1 พิจารณาเลือกว่าถ้าข้อความนั้นเกิดขึ้นจริงในปี พ.ศ.2540
จะเป็นอนาคตภาพที่พึงประสงค์ หรือไม่พึงประสงค์

2.2 พิจารณาให้ระดับความเป็นไปได้ที่แน่นอนในแต่ละ
ข้อความจะเกิดขึ้นจริง ภายในปี พ.ศ.2540

3. แบบสอบถามรอบที่ 2 ผู้วิจัยนำคำตอบที่ได้จากกลุ่มตัวอย่าง
มาคำนวณหาความถี่ ค่ามัธยฐาน (Mediam) และค่าพิสัยระหว่างควอไทล์
(Interquarile Range) ของแต่ละข้อแนวโน้ม แล้วสร้างเป็นแบบสอบถาม
ฉบับใหม่ที่ใช้ข้อความเดิม แต่เพิ่มข้อมูลทางสถิติเกี่ยวกับผู้เชี่ยวชาญที่

เลือกตอบว่าเป็นอนาคตที่พึงประสงค์ และไม่พึงประสงค์ ตำแหน่งของมัธยฐานช่วงของพิสัยระหว่างควอไทล์ และตำแหน่งที่ผู้เชี่ยวชาญคนนั้น ๆ ตอบในการตอบแบบสอบถามในรอบที่ 1 แล้ว ให้ผู้เชี่ยวชาญแต่ละคนพิจารณาแนวโน้มและคำตอบ ทั้งของตนเองและของกลุ่มในรอบที่ 1 ก่อนตอบใหม่อีกครั้งหนึ่ง

ในการตอบแบบสอบถามรอบนี้ ผู้เชี่ยวชาญแต่ละคนจะทราบว่าตนมีความคิดเห็นแตกต่างหรือไม่แตกต่างไปจากความคิดเห็นของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญทั้งหมดเพียงไร และจะให้พิจารณาว่าเห็นด้วยกับความสอดคล้องของความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญคนอื่น ๆ หรือไม่ หากไม่เห็นด้วยก็ให้แสดงเหตุผลประกอบการยืนยันคำตอบเดิมที่อยู่นอกพิสัยระหว่างควอไทล์นั้น

ผู้วิจัยได้นำคำตอบที่ผู้เชี่ยวชาญเลือกตอบในการตอบแบบสอบถามรอบที่ 2 นี้ มาคำนวณหาความถี่ ค่ามัธยฐาน ฐานนิยม ค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ และผลต่างระหว่างค่ามัธยฐาน และฐานนิยม แล้วเห็นว่าไม่แตกต่างจากคำตอบในการตอบแบบสอบถามรอบที่ 1 มากนัก และคำตอบของผู้เชี่ยวชาญมีความสอดคล้องต่อกันจึงหยุดการเก็บรวบรวมข้อมูลสำหรับการวิจัยครั้งนี้ และผู้วิจัยแปลผลจากคำตอบในรอบสุดท้ายนี้สรุปเป็นอนาคตภาพและทางเลือกในอนาคต สำหรับการดำเนินงานด้านวัฒนธรรมในปี พ.ศ.2540

ค. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ด้วยตนเอง โดยใช้การสัมภาษณ์ในรอบแรกตามเทคนิค EDFR โดยให้ผู้สัมภาษณ์มองอนาคตภาพ 3 ภาพ คือ อนาคตภาพที่พึงประสงค์ (O – R) อนาคตภาพที่ไม่พึงประสงค์ (P – R) และอนาคตภาพที่เป็นไปได้มากที่สุด (M – P) เกี่ยวกับอนาคตภาพและทางเลือกในอนาคต สำหรับการดำเนินงานด้านวัฒนธรรมในปี พ.ศ. 2540 แล้วทำการวิเคราะห์เนื้อหา (content Analysis) จากผลการสัมภาษณ์ในรอบแรกแล้ว นำมาสร้างเป็นแบบสอบถามรอบที่ 1 ในแบบเลือกตอบและแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 สเกล นำคำตอบจากแบบสอบถามรอบที่ 1 มาวิเคราะห์ค่าความถี่ ค่ามัธยฐาน และพิสัยระหว่างควอไทล์และตำแหน่งที่ผู้เชี่ยวชาญแต่ละคนตอบในการตอบแบบสอบถามรอบที่ 1 ของแต่ละคำถาม สร้างเป็นแบบสอบถามรอบที่ 2 นี้ ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์หาค่าความถี่ ร้อยละ

มัธยฐาน ฐานนิยม ความแตกต่างระหว่างค่ามัธยฐานกับค่าฐานนิยม และค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ แล้วนำมาแปลผล ดังนี้

1. ร้อยละ ผู้วิจัยนำความถี่จากจำนวนผู้เลือกตอบว่าเป็นอนาคตภาพที่พึงประสงค์ หรืออนาคตภาพที่ไม่พึงประสงค์มาคำนวณหาค่าร้อยละ แล้วแปลผลความถี่ ถ้าผู้เชี่ยวชาญเลือกตอบว่าเป็นอนาคตภาพที่พึงประสงค์ หรืออนาคตภาพที่ไม่พึงประสงค์ ตั้งแต่ร้อยละ 90 ขึ้นไป แสดงว่าข้อความนั้นกลุ่มผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นสอดคล้องกัน และถ้าผู้

ผู้เชี่ยวชาญเลือกตอบว่าเป็นอนาคตภาพที่พึงประสงค์ หรืออนาคตภาพที่ไม่พึงประสงค์น้อยกว่าร้อยละ 90 แสดงว่าข้อความนั้นกลุ่มผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นไม่สอดคล้องกัน

2. **มัธยฐาน** จากแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 4 สเกล ให้นำน้ำหนักคะแนนเป็น 5 ระดับ ดังนี้

- 1 คะแนน สำหรับข้อความที่เป็นไปได้น้อยที่สุด
- 2 คะแนน สำหรับข้อความที่เป็นไปได้น้อย
- 3 คะแนน สำหรับข้อความที่เป็นไปได้พอควร
- 4 คะแนน สำหรับข้อความที่เป็นไปได้มาก
- 5 คะแนน สำหรับข้อความที่เป็นไปได้มากที่สุด

ค่ามัธยฐานที่คำนวณได้จากคำตอบของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ แปลความหมายตามเกณฑ์ ต่อไปนี้

ค่ามัธยฐานต่ำกว่า 1.50 หมายความว่า กลุ่มผู้เชี่ยวชาญเห็นว่าข้อความนั้นเป็นไปได้น้อยที่สุด

ค่ามัธยฐานอยู่ในช่วง 1.50 ถึง 2.49 หมายความว่า กลุ่มผู้เชี่ยวชาญเห็นว่าข้อความนั้นเป็นไปได้น้อย

ค่ามัธยฐานอยู่ในช่วง 2.50 ถึง 3.49 หมายความว่า กลุ่มผู้เชี่ยวชาญเห็นว่าข้อความนั้นเป็นไปได้พอควร

ค่ามัธยฐานอยู่ในช่วง 3.50 ถึง 4.49 หมายความว่า กลุ่มผู้เชี่ยวชาญเห็นว่าข้อความนั้นเป็นไปได้มาก

ค่ามัธยฐานตั้งแต่ 4.50 ขึ้นไป หมายความว่า กลุ่มผู้เชี่ยวชาญเห็นว่าข้อความนั้นเป็นไปได้มากที่สุด

3. **ค่าพิสัยระหว่างควอไทล์** คำนวณค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ โดยการคำนวณค่าความแตกต่างระหว่างควอไทล์ที่ 3 กับควอไทล์ที่ 1 แล้วแปลความดังนี้ ถ้าค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ของข้อความมีค่าไม่มากกว่า 1.50 แสดงว่า ความคิดเห็นของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญที่มีต่อข้อความนั้นสอดคล้องต้องกัน แต่ถ้าผลการคำนวณค่าพิสัยระหว่างควอไทล์มากกว่า 1.50 แปลความว่า กลุ่มผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นไม่สอดคล้องกันเกี่ยวกับข้อความนั้น

4. **ความแตกต่างระหว่างฐานนิยมและมัธยฐาน** คำนวณหาค่าฐานนิยมของแต่ละข้อความ แล้วนำมาหาค่าความแตกต่างระหว่างค่าฐานนิยมกับค่ามัธยฐานของแต่ละข้อความ แล้วแปลความดังนี้ ถ้าข้อความใดมีผลต่างระหว่างค่าฐานนิยมกับค่ามัธยฐานไม่เกิน 1 แสดงว่า ความคิดเห็นของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญที่มีต่อข้อความนั้นสอดคล้องกัน แต่ถ้าข้อความใดมีผลต่างระหว่างค่าฐานนิยมกับค่ามัธยฐานมากกว่า 1 แสดงว่า ความคิดเห็นของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญที่มีต่อข้อความนั้นไม่สอดคล้องกัน

นำข้อความที่กลุ่มผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นสอดคล้องกัน ทั้งในส่วนของร้อยละ (ไม่น้อยกว่าร้อยละ 90) ส่วนของมัธยฐาน (ไม่น้อยกว่า 3.50

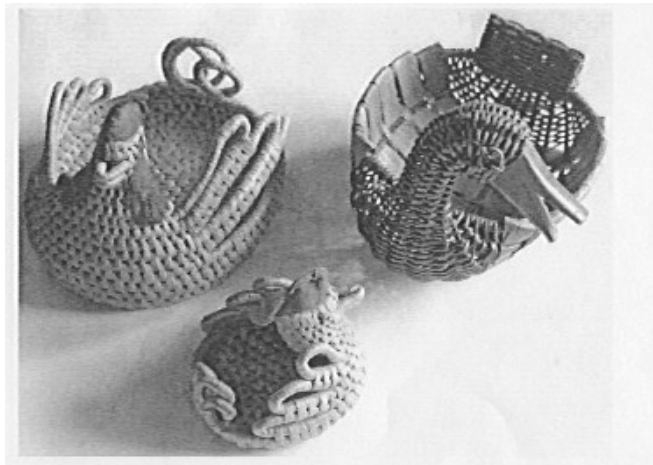
จาก 5 สเกล) พิสัยระหว่างควอไทล์ (ไม่มากกว่า 1.50) และความแตกต่างระหว่างฐานนิยมและมัธยฐาน (ไม่เกิน 1) มาสรุปเป็นความคิดเห็นของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งจะเป็นอนาคตภาพและทางเลือกในอนาคต สำหรับการดำเนินงานด้านวัฒนธรรมในปี พ.ศ.2540

ง. รายงานการวิจัย

การรายงานวิจัย ผู้วิจัยงานอนาคตภาพและทางเลือกในอนาคตสำหรับการดำเนินงานด้านวัฒนธรรมในปี พ.ศ.2540 โดยการวิเคราะห์เนื้อเรื่องแยกสภาพการณ์ออกเป็นประเด็นต่าง ๆ โดยรายงานเป็น 3 ภาพ คือ อนาคตภาพที่พึงประสงค์ อนาคตภาพที่ไม่พึงประสงค์ และอนาคตภาพที่เป็นไปได้มากที่สุด

เชิงอรรถ

1. จุมพล พูลภัทรชีวัน “การวิจัยอนาคต”. **วิธีวิทยาการวิจัย** 1, 1 (มกราคม – เมษายน 2529 : 22 – 24).
2. Poolpatarachevin, Chumpol “Ethnographic Delphi Futures Research : Thai University Pilot project” **Cultural and Education Futures** Vol. 2 No. 4, 1982 pp. 13.
3. จุมพล พูลภัทรชีวัน “เทคนิคการวิจัยอนาคตแบบ EDFR”. **ข่าวสารวิจัยการศึกษา**. 10 (มิถุนายน – กรกฎาคม 2530) : 37 – 51.
4. เล่มเดียวกัน, หน้า 48
5. เกษม บุญอ่อน, 2522 หน้า 28.

รายงานผลการวิจัย
พฤติกรรมกรเลือกซื้อสินค้าที่ระลึกของประชาชน
ที่มาเที่ยวจังหวัดลพบุรี

วิบูล จันทรรัมย์*

บทนำ

“กินของไทย ใช้ของไทย ร่วมใจประหยัด ”
“กินของไทย ใช้ของไทย เงินไม่รั่วไหลไปต่างประเทศ ”
“เที่ยวเมืองไทย ไม่ไปไม่รู้ ”

* อาจารย์โปรแกรมวิชาศิลปกรรม คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ สถาบันราชภัฏเทพสตรี

คำขวัญดังกล่าวเป็นนโยบายของรัฐบาลที่ต้องการรณรงค์และสร้างจิตสำนึกให้ประชาชนคนไทยได้ตระหนักถึงการท่องเที่ยวภายในประเทศ จากที่ผ่านมาคนไทยส่วนใหญ่มักนิยมไปเที่ยวต่างประเทศและได้จับจ่ายใช้สอยซื้อสินค้าอย่างฟุ่มเฟือย ทำให้เงินตรารั่วไหลเป็นจำนวนมาก จากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 และฉบับที่ 9 รัฐบาลได้ให้ความสำคัญต่ออุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเพิ่มขึ้น เพราะทำให้เกิดรายได้เป็นเงินตราต่างประเทศ และเกิดการหมุนเวียนทางด้านเศรษฐกิจภายในประเทศ ในส่วนของนโยบายการพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยว พ.ศ. 2540 - 2546 ได้พยายามสร้างค่านิยมให้ชาวไทยเพิ่มการเดินทางท่องเที่ยวและจับจ่ายใช้สอยในประเทศกระจายไปทั่วภูมิภาคตลอดปี เพื่อเพิ่มดุลการท่องเที่ยงให้มีมากขึ้น และยังเป็นการกระจายความเจริญไปสู่ท้องถิ่นอันจะเป็นผลดีต่อการพัฒนาการทางเศรษฐกิจโดยรวมของประเทศต่อไป อุตสาหกรรมท่องเที่ยว นับว่ามีบทบาทสำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศอย่างต่อเนื่องมาตลอด ทั้งนี้เพราะการท่องเที่ยวมีผลในการกระตุ้นให้เกิดการผลิต และการนำทรัพยากรมาใช้ให้เกิดประโยชน์อย่างเหมาะสม ในรูปของการบริการเกี่ยวกับการท่องเที่ยวและในรูปของสินค้าที่ระลึก ซึ่งในประการหลังนี้ทำให้ประชาชนในแหล่งท่องเที่ยวได้สร้างงานจากผลผลิตของท้องถิ่นให้เป็นสินค้าที่ระลึกเพื่อบริการนักท่องเที่ยวอีกด้วย

จังหวัดลพบุรีมีแหล่งท่องเที่ยวมากแห่งหนึ่งของประเทศ จึงมีประชาชนมาเที่ยวเป็นจำนวนมาก จากสถิติการท่องเที่ยวภายในประเทศ ภาคกลาง ปี 2539 พบว่ามีผู้มาเยี่ยมเยือนจังหวัดลพบุรีรวม 2,124,548 คน เป็นชาวไทย จำนวน 1,576,633 คน และชาวต่างประเทศ จำนวน 547,915 คน นักท่องเที่ยวชาวไทยมีค่าใช้จ่ายเฉลี่ยต่อคนต่อวัน 629.06 บาท เมื่อจำแนกเป็นค่าซื้อสินค้าและของที่ระลึก มีข้อมูลดังนี้ นักท่องเที่ยว 104.85 บาท (ร้อยละ 13.96) นักทัศนอาจร 170.26 บาท (ร้อยละ 30.15) และผู้เยี่ยมเยือน 147.17 บาท (ร้อยละ 23.34) เมื่อพิจารณาดูจำนวนเงินแล้วจะเห็นว่าปริมาณการใช้จ่าย และการซื้อสินค้าที่ระลึกของผู้มาเที่ยวจังหวัดลพบุรียังไม่มากนัก

การที่สินค้าที่ระลึกเป็นปัจจัยสำคัญอย่างหนึ่งในการสร้างรายได้ให้กับท้องถิ่น ทำให้เกิดการผลิตและจำหน่ายสินค้าที่ระลึกในลักษณะต่าง ๆ เพิ่มมากขึ้น ในเวลาที่ผ่านมาผู้ผลิตและผู้จำหน่ายส่วนใหญ่ยังขาดการศึกษาพฤติกรรมผู้บริโภคอย่างแท้จริง เช่น การออกแบบสินค้าในด้านรูปทรง สี วัสดุ และบรรจุภัณฑ์ ความเหมาะสมของราคาสินค้าแหล่งจำหน่าย และการประชาสัมพันธ์สินค้าให้นักท่องเที่ยวได้รู้จักอย่างแพร่หลายเพื่อจะทำให้สินค้าเป็นที่น่าสนใจ และตรงตามความต้องการของผู้บริโภค ปัญหาเหล่านี้สอดคล้องกับข้อมูลที่ได้จากการศึกษาปัญหาความพร้อมของจังหวัดลพบุรี พบว่าจังหวัดลพบุรียังขาดสินค้าที่ระลึกหรือหัตถกรรมพื้นเมืองที่เป็นเอกลักษณ์ของตน ทั้ง ๆ ที่มีงานหัตถกรรม

บางอย่างที่น่าส่งเสริมและพัฒนาขึ้นได้ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้ผลิตและผู้จำหน่ายไม่มีข้อมูลพื้นฐานที่จะใช้ในการปรับปรุงพัฒนาผลิตภัณฑ์ของตนให้สอดคล้องกับความสนใจของผู้บริโภคตามสภาพเศรษฐกิจและสังคมที่พัฒนาเปลี่ยนแปลงไป ในอดีตเคยทำอย่างไรปัจจุบันก็ยังคงเป็นไปในลักษณะแบบเดิม ดังนั้นความน่าสนใจของสินค้าที่ระลึกและปริมาณรายได้จากการขายสินค้า จึงเพิ่มขึ้นไม่มากนักเมื่อเปรียบเทียบกับบางจังหวัดที่มีการพัฒนาแล้ว ด้วยเหตุนี้ผู้ที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องจึงควรได้มีการวางแผนเพื่อพัฒนาสินค้าที่ระลึกให้มีมาตรฐาน และมีความเป็นเอกลักษณ์ของจังหวัดลพบุรี

จากปัญหาในเรื่องสินค้าที่ระลึกและผลกระทบดังกล่าวมาแล้ว วิจัยจึงทำการวิจัยเพื่อศึกษาว่าประชาชนที่มาเที่ยวจังหวัดลพบุรีมีพฤติกรรมในการซื้อสินค้าที่ระลึกอย่างไร มีปัจจัยทางด้านสินค้าอะไรบ้างที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าที่ระลึก และนักท่องเที่ยวมีข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการพัฒนาสินค้าที่ระลึกให้น่าสนใจอย่างไรบ้าง เพื่อนำผลการวิจัยไปแก้ไขและพัฒนาปรับปรุงเรื่องการออกแบบผลิตภัณฑ์สินค้าที่ระลึกให้เหมาะสมต่อไป

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาพฤติกรรมการเลือกซื้อสินค้าที่ระลึกของประชาชน ศึกษาปัจจัยทางด้านสินค้าที่มีผลต่อพฤติกรรมการเลือกซื้อสินค้าที่ระลึก และศึกษาเปรียบเทียบพฤติกรรมการเลือกซื้อสินค้าที่ระลึกของผู้ซื้อแต่ละวัย รวมทั้งข้อเสนอแนะในการพัฒนารูปแบบของ

สินค้าที่ระลึกอีกด้วย โดยได้ตั้งสมมติฐานการวิจัยไว้ว่า ประชาชนที่มาเที่ยวจังหวัดลพบุรีมีพฤติกรรมการเลือกซื้อสินค้าที่ระลึกแต่ละประเภทแตกต่างกัน ปัจจัยทางด้านสินค้า ได้แก่ รูปทรง วัสดุ สี และบรรจุภัณฑ์ของสินค้าที่ระลึกมีผลต่อการเลือกซื้อ ประชาชนที่มาเที่ยวแต่ละวัยมีพฤติกรรมการเลือกซื้อสินค้าที่ระลึกแตกต่างกัน ประชากรที่ศึกษา ได้แก่ ประชาชนที่มาเที่ยวจังหวัดลพบุรีซึ่งมีอายุระหว่าง 15-70 ปี และต้องเป็นผู้ซื้อสินค้าชนิดใดชนิดหนึ่งใน 3 ชนิด คือ ของกิน ของใช้ และของตกแต่ง เนื้อหาหรือตัวแปรที่ศึกษา ได้แก่ ลักษณะข้อมูลทั่วไปของผู้ซื้อ พฤติกรรมการเลือกซื้อ ปัจจัยทางด้านสินค้า เปรียบเทียบพฤติกรรมการเลือกซื้อ และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบสินค้าที่ระลึกในทัศนะของผู้ซื้อ

ประโยชน์จากการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้ผลิตสินค้าที่ระลึกจะได้นำข้อมูลไปพัฒนาปรับปรุงสินค้าให้ตรงกับความต้องการของผู้ซื้อ อันจะทำให้ปริมาณการผลิตการจำหน่ายเพิ่มมากขึ้น เป็นการส่งเสริมและเพิ่มรายได้ให้กับคนในท้องถิ่น ผู้จำหน่ายจะได้ข้อมูลจากงานวิจัยทำให้สามารถเลือกหาสินค้าที่ระลึกที่มีคุณภาพมาจำหน่ายได้ตรงตามความสนใจของผู้ซื้อ สถาบันการศึกษาที่เปิดสอนเรื่องที่เกี่ยวข้องจะได้นำผลการวิจัยมาพัฒนาการ และจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับสภาพความจริงทางการตลาด เพื่อสร้างงานให้นักศึกษาในภายหน้าจังหวัดอื่นที่มีปัญหาใกล้เคียงกันจะได้นำข้อมูลไปใช้ปรับปรุง และพัฒนาสินค้าที่

ระลึกของตน ทำให้เกิดการซื้อขายเพิ่มขึ้นจะส่งผลต่อการเพิ่มรายได้ของประชาชนทั่วประเทศต่อไป หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจการท่องเที่ยว เช่น การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม กรมการพัฒนาชุมชน รวมทั้งองค์กรเอกชนที่ผลิตสินค้าที่ระลึก จะได้นำผลการวิจัยไปกำหนดนโยบายและส่งเสริมเกี่ยวกับการท่องเที่ยวในจังหวัดลพบุรี ให้สอดคล้องกับผลการวิจัยนี้ เช่น จัดฝึกอบรมด้านการออกแบบผลิตภัณฑ์ ออกแบบบรรจุภัณฑ์ การส่งเสริมการตลาด และการประชาสัมพันธ์ให้กว้างขวางและบังเกิดผลดีต่อเศรษฐกิจของจังหวัดต่อไป

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดทฤษฎีและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ เพื่อนำมาใช้เป็นแนวทางในการศึกษาวิจัย ดังนี้

แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการท่องเที่ยว การท่องเที่ยวประกอบไปด้วยองค์ประกอบหลัก คือเป็นการเดินทางจากที่อยู่อาศัยปกติไปยังที่อื่นเป็นการชั่วคราว เดินทางด้วยความสมัครใจ และเป็นการเดินทางด้วยวัตถุประสงค์ใด ๆ ที่ไม่ใช่เพื่อการประกอบอาชีพหรือหารายได้ การท่องเที่ยวจึงประกอบไปด้วยกิจกรรมและบริการต่าง ๆ ที่ก่อให้เกิดประสบการณ์ในการเดินทาง เช่น การคมนาคมขนส่ง ที่พักแรม สถานขายอาหารและเครื่องดื่ม ร้านค้าของที่ระลึก สถานบันเทิง สิ่งอำนวยความสะดวกเกี่ยวกับกิจกรรมต่างๆ และการบริการต้อนรับสำหรับนักท่องเที่ยว การท่องเที่ยว

สามารถจำแนกได้เป็น 7 ประเภท ได้แก่ การท่องเที่ยวเพื่อชาติพันธุ์ การท่องเที่ยวเพื่อวัฒนธรรม การท่องเที่ยวเพื่อประวัติศาสตร์ การท่องเที่ยวเพื่อสิ่งแวดล้อม การท่องเที่ยวเพื่อการนันทนาการ การท่องเที่ยวเพื่อธุรกิจ และการท่องเที่ยวเพื่อเป็นรางวัล ส่วนนักท่องเที่ยวสามารถจำแนกออกเป็นกลุ่มได้ตามพฤติกรรมคือ นักท่องเที่ยวประเภทเน้นตัวเองเป็นศูนย์กลาง ประเภทเดินสายกลาง และประเภทชอบความหลากหลาย นักท่องเที่ยวแต่ละกลุ่มต่างก็มีพฤติกรรมการท่องเที่ยวและการบริโภคที่แตกต่างกันออกไป

แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับพฤติกรรม พฤติกรรมผู้บริโภค หมายถึงพฤติกรรมที่ผู้บริโภคทำการค้นหา การซื้อ การใช้ การประเมินผล และการบริการ ซึ่งคาดว่าจะสนองความต้องการของตน พฤติกรรมจะเกิดขึ้นได้ต้องมีสาเหตุทำให้เกิดและต้องมีสิ่งจูงใจหรือแรงกระตุ้น เพื่อมุ่งไปสู่เป้าหมาย กระบวนการตัดสินใจซื้อ เป็นขั้นตอนในการเลือกซื้อสินค้ามีขั้นตอนในการพิจารณาหลายขั้นได้แก่ การมองเห็นปัญหา การแสวงหาภายใน การแสวงหาภายนอก การประเมินทางเลือก การตัดสินใจซื้อ และทัศนคติหลังซื้อ ส่วนประสมการตลาด มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อ มี 4 อย่าง ได้แก่ ผลิตภัณฑ์ (product) หมายถึงสินค้าหรือบริการ ผลิตภัณฑ์ที่มีผลกระทบต่อพฤติกรรมการซื้อจะต้องมีความใหม่ มีความสลบซับซ้อน และมีคุณภาพเป็นที่ยอมรับ ราคา (price) หมายถึงสิ่งที่บุคคลจ่ายสำหรับสิ่งที่ได้มาซึ่งแสดงถึงมูลค่าในรูปของเงินตรา ราคาเป็นปัจจัยสำคัญที่ผู้

บริโภคใช้เป็นเกณฑ์ในการตัดสินใจซื้อ การจัดจำหน่าย (place) หมายถึงช่องทางที่ใช้เคลื่อนย้ายผลิตภัณฑ์หรือบริการจากองค์การไปยังตลาด การส่งเสริมการตลาด (promotion) เป็นการติดต่อสื่อสารเพื่อแจ้งข่าวสารจูงใจและเป็นการเตือนความจำลูกค้า ส่วนประสมการตลาดจึงมีอิทธิพลต่อกระบวนการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภคอย่างมาก

ทฤษฎีปัจจัยเกี่ยวกับสินค้าที่ระลึก สินค้าที่ระลึกหมายถึงสินค้าที่ทำให้เกิดความนึกถึงหรือคิดถึงเรื่องราวที่เกี่ยวข้อง แบ่งเป็น 3 ประเภท ได้แก่ ประเภทของกิน ประเภทของใช้ และประเภทของตกแต่ง สินค้าที่ระลึกควรมีเอกลักษณ์ของท้องถิ่น มีคุณค่า หายาก ราคาถูก มีลักษณะที่ดึงดูดใจความสนใจ มีรูปร่าง ขนาด น้ำหนักที่ไม่เป็นอุปสรรคต่อการขนส่ง ใช้วัสดุและแรงงานในท้องถิ่น แสดงขั้นตอนในการผลิต และมีฉลากชี้แจงรายละเอียดของสินค้า ปัจจัยเกี่ยวกับสินค้าที่ระลึกมี 4 อย่าง คือ รูปทรงของสินค้า เป็นสิ่งสร้างความสนใจให้กับผู้พบเห็นได้มาก สี เป็นสิ่งที่ช่วยให้สินค้ามีความสวยงาม น่าสนใจ ไร้ความรู้สึกของผู้พบเห็นให้เกิดความพึงพอใจ บอกสัญลักษณ์ของวัตถุ และยังช่วยให้สามารถจดจำได้ดียิ่งขึ้น วัสดุเป็นส่วนที่ทำให้สินค้ามีความแตกต่างกันทั้งด้านคุณภาพและรูปแบบบรรจุภัณฑ์ เป็นปัจจัยสำคัญอีกอย่างหนึ่งที่ทำให้ผู้บริโภคเกิดการรับรู้และมีความพึงพอใจในสินค้า ปัจจัยทั้ง 4 อย่าง จึงมีความสัมพันธ์กับการออกแบบของที่ระลึกอย่างมาก

สภาพจังหวัดลพบุรี ลพบุรีเป็นเมืองโบราณที่มีประวัติความเป็นมายาวนานตั้งแต่สมัยก่อนประวัติศาสตร์ มีความเจริญรุ่งเรืองต่อเนื่องกันเรื่อยมาหลายยุคสมัยจนถึงปัจจุบัน ลพบุรีจึงเป็นเมืองที่มีความสำคัญทั้งทางด้านโบราณคดี ด้านวัฒนธรรมประเพณี ด้านยุทธศาสตร์ ด้านการศึกษา และด้านการท่องเที่ยว การคมนาคมสะดวกทั้งทางรถไฟและรถยนต์ สามารถเดินทางเชื่อมกับจังหวัดต่างๆได้หลายเส้นทาง อาชีพของชาวลพบุรีแตกต่างกันไปตามภูมิประเทศเช่น การทำนา ทำสวน ทำไร่ เลี้ยงสัตว์ การประมง มีสินค้าที่ระลึกของจังหวัดลพบุรีมีหลายอย่าง ประเภทของกิน ได้แก่ ส้มปัก ปลาต้ม หมูต้ม ไช้เค็มดินสอพอง วุ้นน้ำมะพร้าว ประเภทของใช้ ได้แก่ ผ้าพื้นเมือง ผลิตภัณฑ์จากผ้าพื้นเมือง ดินสอพอง เครื่องจักสาน ประเภทของตกแต่ง ได้แก่ เครื่องทองเหลือง พระปรางค์สามยอดจำลอง ลิงจำลอง สินค้าที่ระลึกเหล่านี้พร้อมที่จะพัฒนาให้มีความน่าสนใจเพิ่มขึ้นได้อีก แหล่งท่องเที่ยวของจังหวัดลพบุรี มีหลายลักษณะเช่น แหล่งท่องเที่ยวทางโบราณคดี แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ แหล่งท่องเที่ยวที่มนุษย์สร้างขึ้น แหล่งท่องเที่ยวเหล่านี้มีอยู่กระจายไปทั่วทุกพื้นที่ของจังหวัด โดยเฉพาะในบริเวณตัวเมืองลพบุรีจะมีแหล่งท่องเที่ยวหนาแน่นกว่าที่อื่น การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ได้จัดทำรายการเส้นทางการท่องเที่ยวเพื่อให้นักท่องเที่ยวได้เลือกตามความสนใจหลายเส้นทาง ทั้งเส้นทางที่ท่องเที่ยวได้ภายในวัน

เดียวและเส้นทางที่ปักค้างคืนในแหล่งท่องเที่ยวนับว่าช่วยให้ความสะดวกแก่นักท่องเที่ยวได้เป็นอย่างดี

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง จากการศึกษาค้นคว้างานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเรื่องนี้แล้ว ไม่พบผลงานวิจัยที่ตรงกับเรื่องนี้โดยตรง แต่มีผลงานวิจัยที่มีตัวแปรที่เกี่ยวข้อง ดังต่อไปนี้

ปวีณา โทนแก้ว (2542) ได้ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่กำหนดรูปแบบการใช้จ่ายในการท่องเที่ยวภายในประเทศของคนไทย

อรณี บุญมีนิมิตร (2540) ได้ศึกษาเรื่อง พฤติกรรมการซื้อสินค้าที่ระลึกของนักท่องเที่ยวชาวไทย ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (2534) (อ้างจาก อรณี บุญมีนิมิตร, 2540, 22) ได้จัดทำรายงานการวิจัยเรื่อง โครงการสำรวจความต้องการของนักท่องเที่ยวในเรื่องการซื้อสินค้าของที่ระลึก ปี 2533

เพชรรัตน์ เพชรดี (2542) ได้ศึกษาเรื่อง การศึกษาพฤติกรรมการตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์นำดื่มบรรจุภาชนะปิดสนิท กรณีศึกษาในเขตอำเภอเมือง จังหวัดลำพูน

สุพัตรา จุฑาวิจิตรธรรม (2541) ได้ศึกษาเรื่อง พฤติกรรมการบริโภคสินค้าเครื่องใช้ไฟฟ้าในครัวเรือนของผู้บริโภคในเขตจังหวัดเชียงใหม่

วัฒนา ณ ระนอง (2534) (อ้างจาก ธนพร แดงขาว, 2541, 40-41) ได้วิจัยในโครงการศึกษาพฤติกรรมค่านิยม และทัศนคติของกลุ่มบุคคลในช่วงอายุ 20-30 ปี ในเขตกรุงเทพฯ

ฐิติรัตน์ เหมษฐิติ (2541) ได้ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อการซื้อผ้าไหมมัดหมี่เพื่อตัดชุดโอกาสพิเศษของข้าราชการสตรีสถาบันราชภัฏในเขตกรุงเทพมหานคร

ปาริชาติ วีระพันธุ์ (2539) ได้ศึกษาเรื่อง ความคิดเห็นต่อผ้าไทยของกรรมการองค์การพัฒนาสตรีในกรุงเทพมหานคร

กองสถิติและวิจัยการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (2540) ได้ศึกษาเรื่อง สรุปลักษณะการท่องเที่ยวในประเทศ

กองสถิติและวิจัยการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (2539) ได้ศึกษาเรื่อง การสำรวจสถิติการท่องเที่ยวภายในประเทศ ภาคกลาง

สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (2540) ได้ศึกษาเรื่อง โครงการศึกษาเพื่อจัดทำแผนแม่บทการพัฒนาการท่องเที่ยวของประเทศไทย

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (2538) ได้ศึกษาเรื่อง พฤติกรรมการท่องเที่ยวภายในประเทศของนักท่องเที่ยวไทย ปี 2537

พลตรีอาทิตย์ ศิริธร (2541) ได้ศึกษาเรื่อง วิสัยทัศน์การท่องเที่ยวของไทย ปีพุทธศักราช 2545

ระเบียบวิธีวิจัย

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบบรรยาย (Descriptive Research) มีขั้นตอนและวิธีดำเนินการวิจัยดังต่อไปนี้

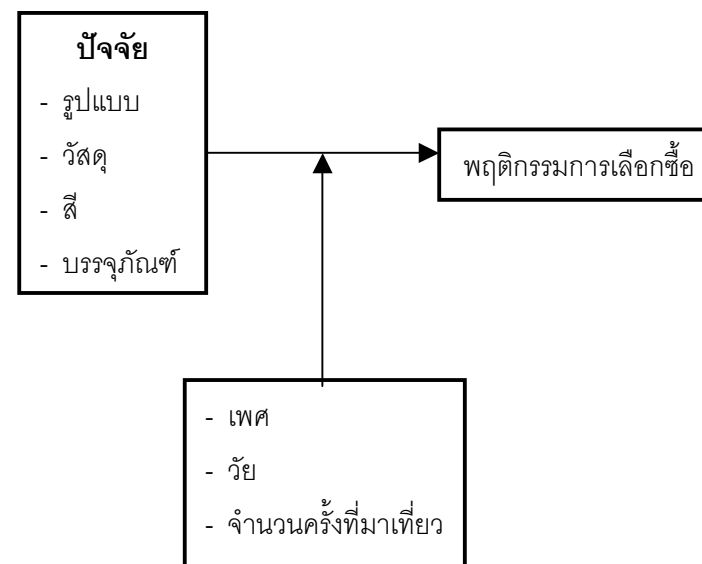
ประชากร (Population) ที่ศึกษาคือ ประชาชนที่มาเที่ยวจังหวัดลพบุรี ซึ่งมีอายุระหว่าง 15 - 70 ปี และเป็นผู้ซื้อสินค้าชนิดใดชนิดหนึ่งใน 3 ประเภท คือ ประเภทของกิน ประเภทของใช้ ประเภทของตกแต่ง จำนวน 352 คน โดยใช้ตารางสุ่มของ มอร์แกน (Morgan) โดยกำหนดความเชื่อมั่น 95% ความคลาดเคลื่อน .05

การเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร (Secondary data) ในการศึกษาครั้งนี้จำเป็นต้องศึกษาค้นคว้า ทฤษฎี แนวความคิด ด้วยการเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารที่มีอยู่แล้ว กฎเกณฑ์ หลักฐานและเอกสารของทางราชการ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องจากแหล่งต่าง ๆ โดยเฉพาะงานวิจัยจากห้องสมุดสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ รวมทั้งขอคำปรึกษาคำแนะนำจากผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เกี่ยวข้องต่าง ๆ นำมาวิเคราะห์เรียบเรียงและสรุปเป็นแนวทางในการศึกษาวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย (Research Tool) ในการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม ผู้วิจัยได้สร้างเครื่องมือขึ้นโดยอาศัยแนวคิด ทฤษฎี และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่กำหนดไว้ แล้วนำเครื่องมือนั้นไปให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 4 คน ตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหา (Content Validity) นำไปทดสอบกับประชาชนที่มาเที่ยวจังหวัดลพบุรี แล้วปรับปรุงแก้ไขเพื่อทำเป็นแบบสอบถามสำหรับเก็บข้อมูลต่อไป

การสุ่มตัวอย่าง (Sampling Technique) ใช้วิธีการสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive) เฉพาะผู้ที่ซื้อสินค้าที่ระลึก รวมทั้งสุ่ม

แบบเป็นระบบ (Systematic random sampling) คนเว้นคน ในเวลา 09.00-12.00 น. ตามแหล่งขาย ในวันเสาร์ และวันอาทิตย์ จำนวน 7 พื้นที่ ได้แก่ ร้านจำหน่ายสินค้าที่ระลึกบริเวณศาลพระกาฬ ร้านขายของที่ระลึก บริเวณพระนารายณ์ราชนิเวศน์ ร้านนำไทย อ.เมือง ศูนย์จำหน่ายผลิตภัณฑ์พื้นเมืองจังหวัดลพบุรี ศูนย์จำหน่ายผลิตภัณฑ์เครื่องทองเหลือง บ้านท่ากระยาง อ.เมือง ร้านจำหน่ายสินค้าพื้นเมืองริมถนนพหลโยธิน บ้านนายาว อ.เมือง และร้านธนาภิจ อ.บ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี ผู้วิจัยได้กำหนดกรอบแนวความคิด และกำหนดตัวแปร ดังนี้

การวิจัยครั้งนี้ เก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนามด้วยการสัมภาษณ์ ตามแบบสอบถามที่กำหนดไว้ โดยผู้วิจัยและนักศึกษาโปรแกรมวิชา ศิลปกรรม ชั้นปีที่ 4 จำนวน 8 คน ซึ่งผ่านการอบรมการเก็บข้อมูลมาเป็นอย่างดี เมื่อเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนามแล้ว ได้ตรวจสอบความถูกต้อง และความสมบูรณ์ของแบบสอบถาม ลงรหัสแบบสอบถามที่เป็นปลายเปิด (Open-ended question) ได้นำมาจัดกลุ่มคำ (Regrouping) นำกลุ่มคำนั้นมากำหนดรหัส (Coding) นำแบบสอบถามไปดำเนินการ ประมวลผล

สถิติที่ใช้ในการวิจัย ข้อมูลทั่วไปนำเสนอในรูปของจำนวนความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ข้อมูลที่นำมาเปรียบเทียบ ใช้สถิติร้อยละ

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล และอภิปรายผล

ผลการศึกษาพฤติกรรมการเลือกซื้อสินค้าที่ระลึกของประชาชนที่ มาเที่ยวจังหวัดลพบุรี สรุปได้ดังนี้ ประชาชนที่ซื้อสินค้าที่ระลึกเป็นเพศ หญิงมากกว่าชาย เป็นวัยหนุ่มสาวอายุระหว่าง 26-45 ปี ร้อยละ 49.7 มี อายุต่ำสุด 15 ปี สูงสุด 70 ปี มีการศึกษาระดับปริญญาตรี ร้อยละ 36.4 รองลงมาในระดับมัธยมศึกษา และอาชีวศึกษา เป็นนักเรียนนักศึกษา ร้อยละ 25.0 รองลงมาคืออาชีพค้าขายและลูกจ้างเอกชน จำนวนครั้งที่มาเที่ยว ลพบุรี 1-5 ครั้ง จำนวนครั้งหนึ่ง รองลงมา 5 -10 ครั้ง จำนวนครั้งที่มาน้อย

ที่สุดคือ 1 ครั้ง และสูงสุด 50 ครั้ง มีวัตถุประสงค์ในการซื้อสินค้าที่ระลึก เพื่อตนเองและฝากผู้อื่นมากกว่าครึ่ง ส่วนที่ซื้อเพื่อฝากผู้อื่นและซื้อเพื่อ ตัวเอง ร้อยละ 22.5 และ 21.0 ตามลำดับ

พฤติกรรมการเลือกซื้อสินค้าที่ระลึก มีความสนใจเลือกซื้อสินค้า ที่ระลึกแตกต่างกัน เมื่อศึกษาประเภทของกิน พบว่า ส้มพัก มีผู้ซื้อร้อยละ 27 ส่วนใหญ่ซื้อเพราะเป็นสินค้าที่มีชื่อเสียง รองลงมาซื้อเพราะมีขนาดพอ เหมาะ และมีห่อสวย ปลาต้ม หมูต้ม มีผู้ซื้อร้อยละ 22 ผู้ซื้อส่วนใหญ่ซื้อ เพราะห่อสวย รองลงมาเพราะสินค้ามีขนาดพอเหมาะ ไข่เค็มดินสอพอง เป็นสินค้าที่คนส่วนใหญ่นิยมซื้อ โดยร้อยละ 45.3 ซื้อเพราะกล่องที่บรรจุมี ขนาดพอเหมาะ รองลงมาเพราะความมีชื่อเสียง วันน้ำมะพร้าว คนจำนวน ครั้งหนึ่งซื้อสินค้านี้ โดยร้อยละ 48.9 ซื้อเพราะขวดบรรจุสวย รองลงมาซื้อ เพราะมีขนาดพอเหมาะ สินค้าประเภทของใช้ ซึ่งได้แก่ ผ้าพื้นเมือง ผู้ซื้อ ส่วนใหญ่ซื้อเพราะสีและลวดลายสวยงาม รองลงมาคือฝีมือทอประณีต ผลิตภัณฑ์จากผ้าพื้นเมือง มีผู้สนใจซื้อเหมือนกัน ส่วนใหญ่ซื้อเพราะสี และลวดลายสวยงามร้อยละ 48.0 และซื้อเพราะรูปทรงสวยร้อยละ 33.0 ดินสอพอง เป็นสินค้าที่ระลึกที่ผู้ซื้อเกือบทั้งหมดซื้อเพราะเห็นว่าเป็นวัสดุ ธรรมชาติ มีเพียงไม่มากนักที่ซื้อเพราะเหตุผลอื่น ๆ เครื่องจักสาน มีคน สนใจไม่มากนัก ผู้ซื้อร้อยละ 40.5 ซื้อเพราะรูปทรงสวยงาม รองลงมาคือ มีฝีมือประณีตและมีขนาดพอเหมาะ สินค้าประเภทของตกแต่ง ซึ่งได้แก่ เครื่องทองเหลืองมีผู้สนใจค่อนข้างน้อย ส่วนใหญ่ซื้อเพราะรูปทรงสวยงาม

ร้อยละ 53.4 และซื้อเพราะฝีมือประณีตร้อยละ 32.8 พระปรางค์สามยอด จำลอง ผู้ซื้อกว่าครึ่งซื้อเพราะเห็นว่ามีรูปทรงสวยงาม รองลงมาคือชอบวัสดุที่ใช้ทำ และสีสวยงามตามลำดับ ถึงจำลอง ผู้ซื้อชอบด้วยเหตุผลใกล้เคียงกันได้แก่ รูปทรงสวยงาม สีสวยงาม และชอบวัสดุที่ใช้ทำ

เปรียบเทียบพฤติกรรมในการเลือกซื้อสินค้าที่ระลึก โดยจำแนกตามเพศ อายุ และจำนวนครั้งที่มาเที่ยว ประเภทของกิน พบว่าส่วนใหญ่ผู้ซื้อสินค้าทุกชนิดเป็นบุคคลในกลุ่มเดียวกันคือ เป็นเพศหญิง อยู่ในวัยหนุ่มสาว มีอายุระหว่าง 26 - 45 ปี มาเที่ยวลพบุรีระหว่าง 1 - 5 ครั้ง ประเภทของใช้ ผู้ซื้อสินค้าส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง อยู่ในวัยหนุ่มสาว มาเที่ยวระหว่าง 1 - 5 ครั้ง ประเภทของตกแต่ง ได้แก่ เครื่องทองเหลือง พระปรางค์สามยอด จำลอง และถึงจำลอง ผู้ซื้อส่วนใหญ่เป็นหญิง อยู่ในวัยหนุ่มสาว และมาเที่ยวระหว่าง 1-5 ครั้ง มีเครื่องทองเหลืองเพียงอย่างเดียวที่ผู้ซื้อเป็นเพศชายมากกว่า

เปรียบเทียบพฤติกรรมในการเลือกซื้อสินค้าที่ระลึก โดยจำแนกตามเหตุผลในการเลือกซื้อ ประเภทของกิน ได้แก่ ส้มผัก พบว่าส่วนใหญ่เพศชายซื้อเพราะสินค้ามีขนาดพอเหมาะ เพศหญิงซื้อเพราะสินค้ามีชื่อเสียง ผู้ซื้อวัยรุ่นและวัยหนุ่มสาวซื้อเพราะสินค้ามีชื่อเสียง ส่วนวัยผู้ใหญ่ซื้อเพราะสินค้ามีขนาดพอเหมาะ ปลาต้ม หมูต้ม พบว่าส่วนใหญ่เพศชายซื้อเพราะสินค้ามีขนาดพอเหมาะ เพศหญิงซื้อเพราะสินค้ามีรสอร่อย ผู้ซื้อวัยรุ่นซื้อเพราะสินค้ามีขนาดพอเหมาะ วัยหนุ่มสาวซื้อเพราะมีรสอร่อย

ส่วนวัยผู้ใหญ่ซื้อเพราะความมีชื่อเสียง ไข่เค็มดินสอพอง ส่วนใหญ่ผู้ซื้อทุกกลุ่มซื้อเพราะสินค้ามีขนาดพอเหมาะมากกว่าเหตุผลอื่น ๆ วุ้นน้ำมะพร้าว ส่วนใหญ่ผู้ซื้อทุกกลุ่มซื้อเพราะสินค้ามีขวดบรรจุสวย ประเภทของใช้ ได้แก่ ผ้าพื้นเมือง และผลิตภัณฑ์จากผ้าพื้นเมือง พบว่าส่วนใหญ่ผู้ซื้อทุกกลุ่มซื้อเพราะสินค้ามีสีและลวดลายสวยงามมากกว่าเหตุผลอื่น ๆ ดินสอพอง ส่วนใหญ่ทุกกลุ่มซื้อ เพราะความเป็นวัสดุจากธรรมชาติมากกว่าเหตุผลอื่น ๆ เครื่องจักสาน พบว่าส่วนใหญ่เพศชายซื้อเพราะสินค้ามีขนาดพอเหมาะ เพศหญิงซื้อเพราะรูปทรงสวยงาม เมื่อศึกษาวิจัยพบว่า วัยรุ่นและวัยหนุ่มสาวซื้อเพราะรูปทรงสวยงาม ส่วนวัยผู้ใหญ่ซื้อเพราะสินค้ามีฝีมือประณีต ประเภทของตกแต่ง ได้แก่ เครื่องทองเหลือง พบว่าส่วนใหญ่ผู้ซื้อทุกกลุ่มซื้อเพราะสินค้ามีรูปทรงสวยงาม พระปรางค์สามยอด จำลอง ส่วนใหญ่ผู้ซื้อทุกกลุ่มซื้อเพราะสินค้ามีรูปทรงสวยงาม ถึงจำลอง ส่วนใหญ่ผู้ซื้อเพศชายซื้อเพราะรูปทรงสวยงาม ส่วนเพศหญิงซื้อเพราะสีสวยงามและชอบวัสดุที่ใช้ทำ เมื่อศึกษาวิจัยพบว่า วัยรุ่นซื้อเพราะชอบวัสดุที่ใช้ทำ วัยหนุ่มสาวซื้อเพราะรูปทรงสวยงามและสีสวยงาม ส่วนวัยผู้ใหญ่ซื้อเพราะสีสวยงาม

ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบสินค้าที่ระลึก ประเภทของกิน สินค้าควรมีความแปลกใหม่ มีความหลากหลาย มีเอกลักษณ์ของจังหวัด ควรเป็นสินค้าที่ผลิตใหม่ มีการตรวจสอบคุณภาพ สีไม่ควรฉูดฉาด และไม่เป็นอันตรายต่อผู้บริโภค เป็นของชิ้นเล็ก ๆ สะดวกในการ

พกพา ราคาไม่แพง บรรจุภัณฑ์ควรทันสมัย ควรออกแบบสีและรูปทรง ให้นำสนใจเหมาะสมกับสินค้า มีชื่อและรายการต่าง ๆ บอกวันผลิต วันหมดอายุ สามารถมองเห็นผลิตภัณฑ์ภายในได้ แหล่งจำหน่ายควรอยู่ร่วมกันและควรมีในทุกแหล่งท่องเที่ยว ประเภทของใช้ ผลิตภัณฑ์ควรมี ความแปลกใหม่ มีสีสันน่าสนใจ มีขนาดที่เหมาะสมในการพกพา ราคาไม่แพง ฝ่าพื้นเมืองควรมีสีและลวดลายที่เหมาะสมกับผู้ใช้ทุกเพศวัยและใช้ได้ในชีวิตประจำวัน บรรจุภัณฑ์ของดินสอพองควรออกแบบให้มีความแข็งแรงเพื่อสินค้าจะได้ไม่ชำรุดง่าย ดินสอพองควรเน้นเรื่องความสะดวกมีกลิ่นหอมและมีหลายรูปแบบ ประเภทของตกแต่ง สินค้าควรมีความแปลกใหม่หลายรูปแบบและการใช้สอย ฝีมือในการผลิตควรประณีต มีคุณภาพคงทน ราคาไม่แพง ขนาดพกพาได้ง่าย มีบรรจุภัณฑ์ที่เหมาะสมกับสินค้า รูปแบบสินค้าควรแสดงความเป็นไทยมีเอกลักษณ์ของจังหวัด วัสดุและเทคนิคการทำที่หลากหลาย ควรมีการประชาสัมพันธ์สินค้าและแหล่งขาย

อภิปรายผล

ผู้วิจัยเห็นว่าประเด็นที่เห็นสมควรนำมาอภิปรายเพื่อเกิดความเข้าใจยิ่งขึ้น ดังต่อไปนี้ ผลการวิจัยพบว่า ประชาชนที่มาเที่ยวจังหวัดลพบุรีและเลือกซื้อสินค้าที่ระลึกเป็นเพศหญิงมากกว่าชาย ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าเพศหญิงเป็นเพศที่มีลักษณะนิสัยในการซื้อของอุปโภคบริโภค

และมีความพึงพอใจในเรื่องการซื้อ เป็นเพศที่รักสวยรักงามชอบการตกแต่งประดับประดา ความประณีต ความสะดวก ความเป็นระเบียบเรียบร้อย ชอบแสวงหาสิ่งของเครื่องใช้เพื่อตนเองและผู้อื่น รวมทั้งชอบสะสมของที่มีคุณค่าและความงามมากกว่าเพศชาย

ผลการวิจัยพบว่า ผู้ที่มาเที่ยวและเลือกซื้อสินค้าที่ระลึกส่วนใหญ่เป็นวัยหนุ่มสาว มีอายุระหว่าง 26-45 ปี ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าวัยนี้สภาพด้านร่างกายและจิตใจมีความพร้อมในการเดินทางท่องเที่ยว พ้นจากภาระด้านการศึกษา มีความเป็นผู้ใหญ่ มีอำนาจในการตัดสินใจซื้อสูงอีกทั้งยังอยู่ในวัยที่เสาะแสวงหาสินค้าอุปโภคบริโภค เนื่องจากอยู่ในระยะมีครอบครัว มีงานทำ มีอาชีพเป็นหลักแหล่ง จึงมีรายได้พร้อมที่จะใช้จ่ายเพื่อซื้อหาสิ่งที่มีความจำเป็นหรือสนองตอบตามความต้องการของตน

ผลการวิจัยพบว่า ผู้ที่มาเที่ยวมากกว่าครึ่งเลือกซื้อสินค้าที่ระลึกเพื่อจะนำไปใช้เองและซื้อฝากผู้อื่นด้วย ทั้งนี้อาจเป็นเพราะเมื่อมาพบเห็นสินค้าที่ระลึกของท้องถิ่นก็อยากทดลองบริโภค บางคนอาจเคยได้รับทราบชื่อเสียงของสินค้านั้น ๆ เมื่อมาพบเห็นสินค้าที่ถูกใจ มีรูปทรงที่ชอบ มีขนาดที่พอเหมาะ ก็ตัดสินใจเลือกซื้อ บางคนต้องการหาซื้อสินค้าที่ระลึกที่เป็นเอกลักษณ์ของจังหวัดเพื่อเป็นการสะสม หรือนำไปให้ผู้อื่นเพื่อเป็นของฝากแสดงให้รู้ว่าตนได้มาเที่ยวจังหวัดลพบุรี หรือซื้อหาของที่มีคุณค่าและเป็นสัญลักษณ์ของจังหวัดลพบุรีไปมอบให้ผู้อื่นเป็นการแสดงความคารวะและเป็นการแสดงความมีน้ำใจต่อผู้อื่นเป็นค่านิยมของคนไทย

ผลการวิจัยพบว่า ในการเลือกซื้อสินค้าที่ระลึกประเภทของกิน ส่วนใหญ่เลือกซื้อ ถู่น้ำมะพร้าวมากเป็นอันดับหนึ่ง ซื่อไข่เค็มดินสอพอง ปลาสัมหมูส้ม และ ส้มปัก ตามลำดับ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ ถู่น้ำมะพร้าว เป็นอาหารหวานที่รับประทานได้ง่ายและเป็นที่ยุ้จักกันโดยทั่วไป ขวดบรรจุมีขนาดพอเหมาะฉลากสวย ส่วนไข่เค็มดินสอพองก็เป็นสินค้าที่รู้จักกันดี สามารถนำไปทำอาหารได้หลายอย่างเก็บไว้ได้นานและเป็นเอกลักษณ์ของจังหวัด ส่วนปลาสัมหมูส้ม และส้มปัก มีผู้สนใจเลือกซื้อพอสมควร โดยส่วนใหญ่เลือกซื้อเพราะเป็นสินค้าที่มีชื่อเสียง เนื่องจากสินค้านี้ดั่งกล่าว เป็นอาหารพื้นเมือง มีรสชาติอมเปรี้ยวคล้ายแหนม จึงมีกลุ่มหนึ่งที่ทำให้ความสนใจและอยากทดลอง ประเภทของไข่ มีผู้เลือกซื้อในจำนวนใกล้เคียงกัน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะสินค้านี้เป็นที่รู้จักกันโดยทั่วไปบางอย่างก็มีลักษณะใกล้เคียงกับแหล่งอื่นๆ ส่วนดินสอพองซึ่งเป็นเอกลักษณ์ของจังหวัดมีผู้สนใจเลือกซื้อพอสมควรทั้งนี้เนื่องจากเป็นวัสดุธรรมชาติ ประเภทของตกแต่ง ส่วนใหญ่เลือกซื้อพระปรางค์สามยอดจำลองและลิงจำลองมากกว่าเครื่องทองเหลือง อาจเป็นเพราะสินค้าสองอย่างแรกเป็นสัญลักษณ์ของจังหวัด มีขนาดที่สะดวกในการพกพา มีรูปแบบและวัสดุที่หลากหลายให้เลือก ราคาไม่แพง ส่วนผลิตภัณฑ์เครื่องทองเหลือง เป็นสินค้าที่สวยงาม มีหลายรูปแบบและหลายขนาด ราคาค่อนข้างแพงและมีน้ำหนัก ผู้ซื้อมักเป็นคนที่มีความชอบและต้องการสินค้านี้จริง ๆ

ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยทางด้านสินค้า ได้แก่ รูปทรง วัสดุ ขนาด สี และบรรจุภัณฑ์ ที่มีผลต่อพฤติกรรมการเลือกซื้อสินค้าที่ระลึก มีดังนี้ ประเภทของกิน ปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อการเลือกซื้อคือ ความน่าสนใจของบรรจุภัณฑ์ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะบรรจุภัณฑ์ที่สวยงาม มีขนาดพอเหมาะ ย่อมดึงดูดความสนใจให้อยากซื้อเป็นประการแรก และถ้าหากผลิตภัณฑ์มีชื่อเสียงหรือมีตรารับรองคุณภาพ มีเครื่องหมายเลขทะเบียนอาหาร ยิ่งจะทำให้ผู้ซื้อมีความมั่นใจในคุณภาพและตัดสินใจเลือกซื้อได้ดียิ่งขึ้น ประเภทของใช้ ผลการวิจัยพบว่า ผ้าพื้นเมืองและผลิตภัณฑ์จากผ้าพื้นเมือง สีของผ้ามีผลต่อการเลือกซื้ออย่างมากทั้งนี้เพราะสีที่สวยงามและตรงตามรสนิยมของลูกค้าย่อมโน้มน้าวให้ตัดสินใจซื้อได้มาก ส่วนเครื่องจักสานพบว่า รูปทรงมีผลมากต่อการเลือกซื้อ ทั้งนี้เพราะรูปทรงย่อมเป็นที่ดึงดูดความสนใจ อีกทั้งรูปทรงของเครื่องจักสานยังมีส่วนสัมพันธ์กับหน้าที่ใช้สอยอีกด้วย ประเภทของตกแต่ง พบว่ารูปทรงของสินค้านี้มีผลต่อการเลือกซื้อ มากเช่นกัน รองลงมาได้แก่วัสดุที่ใช้ทำ และสี ทั้งนี้เพราะสินค้าประเภทนี้ ต้องเน้นการออกแบบให้มีความงามเป็นประการสำคัญ รูปทรงที่สวยงามจึงสร้างความสนใจให้อยากซื้อ

การเปรียบเทียบพฤติกรรมการเลือกซื้อสินค้าที่ระลึกของประชาชน ที่มาเที่ยวแต่ละวัย ผลการวิจัยพบว่า ในการเลือกซื้อสินค้าที่ระลึกเกือบทุกประเภท กลุ่มผู้ซื้อมากที่สุดอยู่ในวัยหนุ่มสาวซึ่งอยู่ในช่วงอายุ 26-45 ปี ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะวัยนี้มั่งงานทำมีรายได้และมีประสบการณ์ในการเลือก

ซื้อสินค้า จึงทำให้มีการตัดสินใจดีกว่ากลุ่มอื่น อีกทั้งวัยนี้ส่วนใหญ่มีครอบครัวแล้ว การตัดสินใจซื้อของกินของใช้และของตกแต่งเพื่อใช้ในครัวเรือนจึงเป็นสิ่งจำเป็น เมื่อศึกษาในส่วนละเอียดของพฤติกรรมการซื้อสินค้าประเภทของกิน พบว่าผู้ซื้อทั้ง 3 กลุ่มส่วนใหญ่เลือกซื้อไข่เค็มดินสอพองและวุ้นน้ำมะพร้าวด้วยเหตุผลเดียวกันคือ มีขนาดพอเหมาะและขวดบรรจุสวย ทั้งนี้คงเป็นเพราะสินค้านี้มีส่วนประกอบและคุณภาพเป็นที่รู้จักและยอมรับกันทั่วไป ส่วนการเลือกซื้อส้มฟัก กลุ่มวัยรุ่นและวัยหนุ่มสาวเลือกเพราะความมีชื่อเสียงของสินค้า แต่วัยผู้ใหญ่เลือกซื้อเพราะขนาดของสินค้าเหมาะสม ส่วนปลาต้มหมูส้ม ซึ่งเป็นสินค้าประเภทเดียวกันพบว่าแต่ละกลุ่มเลือกซื้อด้วยเหตุผลที่แตกต่างออกไป อาจเป็นเพราะสินค้านี้ถูกกล่าวเป็นอาหารพื้นเมืองที่ยังไม่แพร่หลาย ผู้คนยังไม่ค่อยรู้จักและยังไม่คุ้นเคยกับรสชาติ ดังนั้นผู้ซื้อแต่ละกลุ่มจึงมีประสบการณ์ในสินค้าที่แตกต่างกัน จึงมีเหตุผลการเลือกซื้อแตกต่างกันไป สินค้าที่ระลึกประเภทของใช้ ซึ่งได้แก่ ผ้า ผลิตภัณฑ์จากผ้า และดินสอพอง พบว่าแต่ละกลุ่มเลือกซื้อด้วยเหตุผลที่ไม่แตกต่างกัน แต่พบว่าเครื่องจักสานวัยหนุ่มสาวเลือกซื้อเพราะรูปทรงสวยงาม แต่วัยผู้ใหญ่เลือกซื้อเพราะฝีมือประณีต ทั้งนี้คงเป็นเพราะวัยผู้ใหญ่มีประสบการณ์ได้พบเห็นมามาก จึงพิจารณาในเรื่องความละเอียดประณีตของผลงานเพิ่มเติมขึ้นมาอีกไม่เพียงแค่อารมณ์ชอบอย่างเดียว สินค้าที่ระลึกประเภทของตกแต่ง ซึ่งได้แก่เครื่องทองเหลือง และพระปรางค์สามยอดจำลอง แต่ละกลุ่มอายุมีเหตุผล

ในการเลือกซื้อไม่แตกต่างกัน ส่วนสิ่งจำลอง แต่ละกลุ่มเลือกซื้อด้วยเหตุผลที่แตกต่างกัน คือวัยรุ่นเลือกซื้อเพราะชอบวัสดุที่ใช้ทำ วัยหนุ่มสาวเลือกเพราะชอบรูปทรงและสี ส่วนวัยผู้ใหญ่เลือกเพราะชอบสี ทั้งนี้คงเป็นเพราะสินค้าประเภทนี้มีรูปแบบที่หลากหลาย ผู้ซื้อแต่ละวัยจึงมีอิสระในการเลือกตามความชอบและตามจุดประสงค์ของตน

สรุป และข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาพฤติกรรมการเลือกซื้อสินค้าที่ระลึกของประชาชน ศึกษาปัจจัยทางด้านสินค้าที่มีผลต่อพฤติกรรมการเลือกซื้อสินค้าที่ระลึก และศึกษาเปรียบเทียบพฤติกรรมการเลือกซื้อสินค้าที่ระลึกของผู้ซื้อแต่ละวัย รวมทั้งข้อเสนอแนะในการพัฒนารูปแบบของสินค้าที่ระลึก เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ โดยสุ่มตัวอย่างประชาชนที่มาเที่ยวและเลือกซื้อสินค้าที่ระลึก 3 ประเภท จำนวน 352 คน และดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า เพศหญิงซื้อของที่ระลึกมากกว่าชาย ผู้ซื้ออายุเฉลี่ย 32 ปี วัตถุประสงค์ในการซื้อเพื่อตนเองและฝากให้ผู้อื่นมากกว่าวัตถุประสงค์อื่นๆ พฤติกรรมการเลือกซื้อสินค้าที่ระลึกของประชาชนมีความสนใจแตกต่างกัน โดยซื้อ ส้มฟัก เพราะเห็นว่าเป็นสินค้าที่มีชื่อเสียงซื้อปลาต้ม หมูส้ม ไข่เค็มดินสอพองและวุ้นน้ำมะพร้าว เพราะมีความพอใจกับขนาดและรูปแบบของบรรจุภัณฑ์ เลือกซื้อผ้าพื้นเมืองและผลิตภัณฑ์

จากผ้าพื้นเมือง เพราะสีและลวดลายสวยงาม ดินสอพอง ซ็อเพราะเป็น วัสดุธรรมชาติ ส่วนเครื่องจักสาน เครื่องทองเหลือง พระปรางค์สามยอด จำลองและลึงจำลอง ซ็อเพราะเห็นว่ามีรูปทรงสวยงาม เปรียบเทียบ พฤติกรรมการเลือกซื้อสินค้าที่ระลึกของแต่ละวัย พบว่าวัยรุ่นและวัยหนุ่มสาวเลือกซื้อส้มพริก เพราะสินค้ามีชื่อเสียง ส่วนวัยผู้ใหญ่ซ็อเพราะสินค้ามี ขนาดพอเหมาะ วัยรุ่นซ็อปลาซั้ม หมูซั้ม เพราะสินค้ามีขนาดพอเหมาะ วัยหนุ่มสาวซ็อเพราะมีห่อสวย ส่วนวัยผู้ใหญ่ซ็อเพราะความมีชื่อเสียง ไข่ เค็มดินสอพอง ผู้ซื้อทุกวัยเลือกซ็อเพราะสินค้ามีขนาด

พอเหมาะ ประเภทของใช้ ได้แก่ผ้าพื้นเมือง และผลิตภัณฑ์จากผ้าพื้นเมือง พบว่าส่วนใหญ่ทุกวัยซ็อเพราะสินค้ามีสีและลวดลายสวยงาม ดินสอพอง ทุกวัยซ็อเพราะความเป็นวัสดุจากธรรมชาติ เครื่องจักสาน พบว่าวัยรุ่น และวัยหนุ่มสาวซ็อเพราะรูปทรงสวยงาม ส่วนวัยผู้ใหญ่ซ็อเพราะสินค้ามีฝีมือประณีต ประเภทของตกแต่ง พบว่าทุกวัยซ็อเครื่องทองเหลือง เพราะ สินค้ามีรูปทรงสวยงาม ส่วนพระปรางค์สามยอดจำลองและลึงจำลอง พบ ว่าวัยรุ่นซ็อเพราะชอบวัสดุที่ใช้ทำ วัยหนุ่มสาวซ็อเพราะรูปทรงและสีสวย งาม ส่วนวัยผู้ใหญ่ซ็อเพราะรูปทรงสวยงาม

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะสำหรับผู้บริหาร

1.1 จังหวัดลพบุรี ควรส่งเสริมสนับสนุนให้มีการผลิตสินค้าที่

ระลึกหลากหลายชนิด ควรมีการประดิษฐ์คิดค้นหาสินค้าแปลกใหม่โดย พยายามให้เป็นเอกลักษณ์ของจังหวัด พร้อมกับมีบรรจุภัณฑ์ที่สวยงามทันสมัยเหมาะสมกับสินค้า เพื่อให้สินค้าที่ระลึกมีความน่าสนใจตรงกับ ความต้องการของผู้ซื้อ ควรกำหนดจุดจำหน่ายสินค้าที่ระลึกทุกประเภท ให้อยู่ในแหล่งเดียวกันและมีทุกสถานที่ท่องเที่ยว และควรมีการประชาสัมพันธ์สินค้าที่ระลึกและแหล่งขายสินค้าที่ระลึกให้ทราบโดยทั่วกัน

1.2 การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานภาคกลาง เขต 7 ควรมีนโยบายเพื่อปรับปรุงสถานที่ท่องเที่ยวและจัดกิจกรรมส่งเสริม การท่องเที่ยว เพื่อดึงดูดประชาชนให้มาเที่ยวและซื้อสินค้าที่ระลึกของ จังหวัดลพบุรีเพิ่มมากขึ้น ควรเป็นศูนย์ข้อมูลเรื่องสินค้าที่ระลึกและเป็น ศูนย์ประสานงานระหว่างนักท่องเที่ยวกับแหล่งขาย แหล่งผลิต เพื่อควบคุม คุณภาพและรูปแบบของสินค้าที่ระลึกให้มีความน่าสนใจเพิ่มมากขึ้น

1.3 ผู้นำระดับท้องถิ่น ควรส่งเสริมสนับสนุนให้ผลิตภัณฑ์ ของท้องถิ่นมีคุณภาพทั้งตัวสินค้า บรรจุภัณฑ์ การกำหนดราคา ช่องทาง การจำหน่ายและการประชาสัมพันธ์สินค้าของท้องถิ่น ควรหาผู้เชี่ยวชาญ เฉพาะสาขาในสินค้าที่ระลึกมาให้คำแนะนำเพื่อจะปรับปรุง พัฒนาและ สร้างสรรค์ให้ดียิ่งขึ้น

1.4 กลุ่มแม่บ้าน ควรพัฒนาปรับปรุงฝีมือ เพื่อผลิตสินค้าที่ ระลึกให้มีคุณภาพคงที่ หรือพัฒนาให้ดียิ่งขึ้น ควรคิดพัฒนาหาสินค้า แปลกใหม่เพื่อขยายตลาด มีการรวมกลุ่มกันผลิตสินค้าเพื่อให้มีปริมาณ

เพียงพอกับการจำหน่าย และควรได้มีการไปศึกษาดูแหล่งขายแหล่งผลิต
สินค้าที่ระลึกในท้องถิ่นอื่น ๆ เพื่อจะได้แนวคิดและเปรียบเทียบในการพัฒนา
สินค้าของท้องถิ่นให้ก้าวหน้าต่อไป

1.5 สถาบันการศึกษา ควรกำหนดนโยบายมีการปรับปรุงหลักสูตร
และจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับกิจกรรมของท้องถิ่น ควร
จัดให้นักเรียนนักศึกษาได้มีประสบการณ์ตรงในการเข้าร่วมกิจกรรมการ
ผลิตและการจำหน่ายสินค้าที่ระลึกของท้องถิ่น

2. ข้อเสนอแนะสำหรับผู้ปฏิบัติ

2.1 ผู้ขาย ควรเลือกสรรสินค้าที่มีคุณภาพ มีความหลากหลาย
มีความแปลกใหม่ สินค้ามีความงามน่าสนใจมาจำหน่าย จากงานวิจัย
พบว่า ผู้ซื้อส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงและอยู่ในวัยหนุ่มสาว ดังนั้นควรหา
สินค้าที่สอดคล้องกับความต้องการของผู้ซื้อมาจำหน่าย นอกจากนี้
แหล่งจำหน่ายสินค้าที่ระลึกควรอยู่รวมกันเป็นกลุ่ม เพื่อสะดวกในการซื้อ
และควรมีการประชาสัมพันธ์สินค้าที่ระลึกให้ทราบอย่างกว้างขวาง

2.2 ผู้ผลิต ควรนำข้อมูลความต้องการต่างๆ ของผู้ซื้อไปพัฒนา
ปรับปรุงสินค้าที่ระลึกของตน เพื่อให้มีความน่าสนใจเพิ่มขึ้น ควรพัฒนา
สินค้าที่ระลึกให้มีความเป็นเอกลักษณ์ของจังหวัดลพบุรี พัฒนابรรจุภัณฑ์
ให้มีความน่าสนใจเหมาะสมกับสินค้าและบรรจุภัณฑ์ควรแสดงรายละเอียด
บอกวันที่ผลิต วันหมดอายุของสินค้าด้วย

2.3 ผู้สอน ควรนำข้อมูลต่างๆที่ได้จากงานวิจัยไปพัฒนาการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับสภาพความจริงทางการตลาด รวมทั้งควรให้นักศึกษาได้เรียนรู้และฝึกปฏิบัติจากของจริง เพื่อเตรียมตัวออกไปสู่การสร้างงานในภายหน้า

3. ข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษาวิจัยต่อไป

3.1 ควรมีการศึกษาศึกษาพฤติกรรมกรรมการเลือกซื้อสินค้าที่ระลึกของประชาชนที่มาเที่ยวจังหวัดลพบุรี ทุก 2 ปี

3.2 ควรมีการศึกษาศึกษาพฤติกรรมกรรมการเลือกซื้อสินค้าที่ระลึกของประชาชนที่มาเที่ยวในพื้นที่อื่น ๆ

3.3 ควรศึกษาเปรียบเทียบพฤติกรรมกรรมการเลือกซื้อสินค้าที่ระลึก ระหว่างคนภาคกลางกับคนภาคอื่น ๆ

3.4 ควรมีการศึกษาวิจัยด้านอื่น ๆ ที่มีผลต่อการเลือกซื้อสินค้าที่ระลึกของประชาชน ที่มาเที่ยวจังหวัดลพบุรี

สรุปผลการวิจัยเรื่อง
การจัดเก็บเอกสารขององค์การบริหารส่วนตำบล
ในจังหวัดลพบุรี ปี พ.ศ. 2544

Documentation Classification System of Sub-district
Administration Organisations in Lopburi Province in 2001

ดวงใจ อมิตรพ่าย *

ความสำคัญและที่มาของปัญหาการวิจัย

องค์การบริหารส่วนตำบล เกิดขึ้นมาด้วยนโยบายของ จอมพล
แปลก พิบูลสงคราม ในฐานะหัวหน้ารัฐบาล และรัฐมนตรีว่าการกระทรวง

* อาจารย์ปรแกรมวิชาบรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์ คณะ
มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ สถาบันราชภัฏเทพสตรี

มหาดไทยได้ดำเนินการขั้นตอนแรก โดยออกคำสั่งกระทรวงมหาดไทย ที่ 222/2499 เรื่องระเบียบบริหารราชการส่วนตำบลและหมู่บ้าน และขั้นตอนที่สอง ประกาศใช้พระราชบัญญัติบริหารราชการส่วนตำบล พ.ศ. 2499 มีผลบังคับใช้ ในปี พ.ศ. 2500 คือการให้กำเนิดองค์กรบริหารส่วนตำบล สามารถปกครองตนเองได้มากขึ้น และองค์การบริหารส่วนตำบลมีฐานะเป็นนิติบุคคล ต่อมาได้มีการเปลี่ยนแปลงแก้ไขพระราชบัญญัติมาจนกระทั่งมีการตราพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 ที่ใช้อยู่ในปัจจุบัน

องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) เป็นหน่วยการปกครองท้องถิ่น จัดตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติสภาตำบล และองค์การบริหารส่วนตำบล มีฐานะเป็นนิติบุคคล และเป็นราชการส่วนท้องถิ่น มีสิทธิและอำนาจหน้าที่ขององค์กรปกครองท้องถิ่น รัฐธรรมนูญ ระบุว่า**มีสิทธิที่จะจัดการศึกษาอบรม และฝึกอาชีพ และเข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาอบรมของรัฐ มีหน้าที่บำรุงรักษาศิลปะ จารีต ประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น หรือวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่น และมีอำนาจหน้าที่ตามบทบัญญัติของกฎหมายในการส่งเสริม และรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม** (ถุณันท์ พานิชโยทัย 2540 : 5) เพื่อประโยชน์ในการปฏิบัติหน้าที่ตามพระราชบัญญัตินี้ให้้องค์การบริหารส่วนตำบลมีสิทธิได้รับทราบข้อมูลและข่าวสารจากทางราชการในเรื่องที่เกี่ยวกับการดำเนินกิจการของทาง

ราชการในตำบล เว้นแต่ข้อมูลหรือข่าวสารที่ทางราชการถือว่าเป็นความลับ เกี่ยวกับการรักษาความมั่นคงแห่งชาติ

องค์การบริหารส่วนตำบล มีอำนาจหน้าที่ครอบคลุมงานหลายด้าน ย่อมต้องมีการติดต่อสื่อสารทั้งภายในและภายนอก ทำให้มีหรือใช้เอกสารเป็นจำนวนมาก ทั้งหนังสือภายนอก หนังสือภายใน หนังสือประทับตรา หนังสือสั่งการ หนังสือประชาสัมพันธ์ และหนังสือที่เจ้าหน้าที่จัดทำขึ้น หรือรับไว้เป็นหลักฐานในราชการ เพราะงานเอกสารเป็นจุดเริ่มต้นของการดำเนินงานทั้งหลายทั้งปวง ซึ่งเอกสารเหล่านี้ ฝ่ายงานสารบรรณจะเป็นหน่วยงานที่รับผิดชอบงานด้านเอกสารทั้งหมด หากงานสารบรรณปฏิบัติงานด้วยความล่าช้า ผิดพลาด และสับสน จะทำให้การดำเนินงานตามพันธกิจขององค์การบริหารส่วนตำบลดำเนินไปอย่างไม่มีประสิทธิภาพ อันส่งผลให้การดำเนินงานไม่สามารถสัมฤทธิ์ผลตามวัตถุประสงค์ได้ดีเท่าที่ควร

จากปัญหาและผลกระทบที่กล่าวมาแล้ว ผู้วิจัยจึงคิดทำวิจัยเรื่อง “การจัดเก็บเอกสารขององค์การบริหารส่วนตำบล ในจังหวัดลพบุรีปี พ.ศ. 2544” ว่ามีปัญหาอะไรบ้าง มีลักษณะการจัดเก็บอย่างไร รวมทั้งจะได้ทราบข้อคิดเห็น และข้อเสนอแนะต่าง ๆ ในการจัดเก็บเอกสาร เพื่อนำผลการวิจัยมาแก้ไข ปรับปรุง และพัฒนา การจัดเก็บเอกสารขององค์การบริหารส่วนตำบล ในจังหวัดลพบุรีให้มีประสิทธิภาพต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

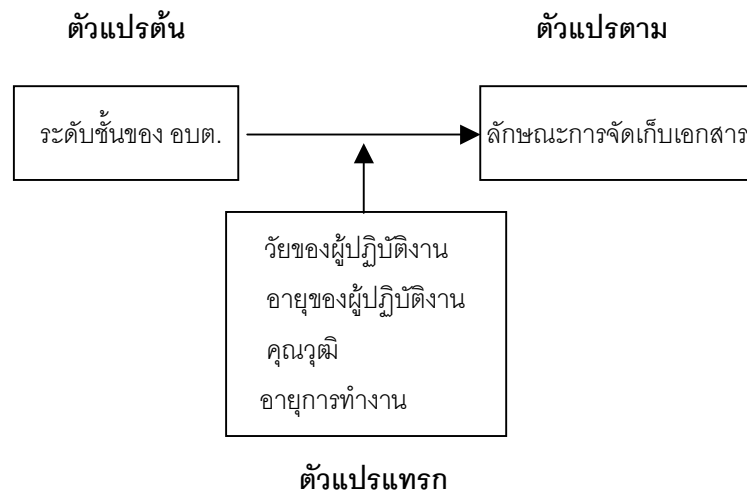
1. เพื่อศึกษาลักษณะการจัดเก็บเอกสารขององค์การบริหารส่วนตำบล ในจังหวัดลพบุรี ปี พ.ศ. 2544
2. เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการจัดเก็บเอกสาร ขององค์การบริหารส่วนตำบล ในจังหวัดลพบุรี ปี พ.ศ. 2544
3. เพื่อทราบข้อคิดเห็น และข้อเสนอแนะ ในการจัดเก็บเอกสาร ขององค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดลพบุรี

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. จะทราบถึงลักษณะการจัดเก็บเอกสารขององค์การบริหารส่วนตำบล
2. จะทราบถึงปัญหาและอุปสรรคในการจัดเก็บเอกสารขององค์การบริหารส่วนตำบล
3. ผู้บริหารขององค์การบริหารส่วนตำบลจะได้นำผลการวิจัยที่ได้ไปแนะนำผู้ปฏิบัติงานด้านการจัดเก็บเอกสารให้ถูกต้องเหมาะสมต่อไป
4. สถาบันการศึกษาที่สอนวิชาที่เกี่ยวข้องกับการจัดเก็บเอกสารจะได้นำผลการวิจัยไปพัฒนาการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับการปฏิบัติจริง
5. สถาบันจะนำผลการวิจัยเผยแพร่ให้ผู้เกี่ยวข้องได้ทราบตามความเหมาะสม

ขอบเขตการวิจัย

- 1 ประชากรที่ศึกษา ได้แก่ ผู้ปฏิบัติงานจัดเก็บเอกสารขององค์การบริหารส่วนตำบลทั้งหมดจำนวน 114 แห่ง ในจังหวัดลพบุรี แห่งละ 1 คน รวมประชากรในการวิจัยครั้งนี้ทั้งหมดจำนวน 114 คน
- 2 กลุ่มตัวอย่าง ใช้วิธีการสุ่มแบบโดยใช้วิธีแบ่งแบบชั้นภูมิ แล้วแต่ละชั้นสุ่มอย่างง่าย ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 67 คน
- 3 ตัวแปรที่ศึกษาในการวิจัยมี ดังนี้
 - ตัวแปรต้น ได้แก่ ระดับชั้นขององค์การบริหารส่วนตำบล
 - ตัวแปรตาม ได้แก่ ลักษณะการจัดเก็บหนังสือราชการ โดยกำหนดกรอบแนวคิดและตัวแปร ดังนี้

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่แบบสอบถาม ที่ผู้วิจัยได้สร้างขึ้นโดยอาศัยแนวคิดและทฤษฎี ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องตามปัญหาวิจัย และวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่กำหนดไว้ แล้วจึงนำไปทดลองใช้ (try out) กับกลุ่มประชากรที่มีคุณลักษณะเหมือนกับกลุ่มที่จะใช้ทำการวิจัยจริง ๆ จำนวน 30 ตัวอย่าง แล้วนำข้อมูลนั้นมาหาความเชื่อมั่น (reliability) ซึ่งมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ ตั้งแต่ .71 ขึ้นไป ซึ่งแบบสอบถามแบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

- 1) ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม
- 2) ลักษณะการจัดเก็บเอกสาร ปัญหา และอุปสรรคในการจัดเก็บเอกสารราชการ
- 3) ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง การจัดเก็บเอกสารขององค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดลพบุรี ปี พ.ศ. 2544 มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา ลักษณะการจัดเก็บเอกสาร ศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการจัดเก็บเอกสาร และเพื่อทราบข้อคิดเห็น และข้อเสนอแนะ ในการจัดเก็บเอกสารขององค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดลพบุรี กลุ่มตัวอย่างที่ใช้เป็นองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดลพบุรีชั้นที่ 2 จำนวน 4 อบต. ชั้นที่ 3 จำนวน 4 อบต. ชั้นที่ 4 จำนวน 3 อบต. และชั้นที่ 5 จำนวน 56 อบต. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม ที่ผู้วิจัยจัดทำขึ้นเอง ซึ่ง

ประกอบด้วย 3 ตอน คือ ตอนที่ 1 เป็นสถานภาพของผู้ตอบ ตอนที่ 2 เป็นลักษณะการจัดเก็บเอกสาร และตอนที่ 3 เป็นข้อเสนอแนะเพิ่มเติม เมื่อรวบรวมแบบสอบถามจนครบจำนวนแล้ว ได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป SPSS for Windows สถิติที่ใช้ ใช้การแจกแจงความถี่และหาค่าร้อยละในส่วนของสถานภาพและข้อเสนอแนะเพิ่มเติม ใช้ค่าเฉลี่ย (\bar{x}) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ในส่วนของลักษณะการจัดเก็บเอกสาร ผลการวิเคราะห์ข้อมูลสรุปได้ดังนี้

สรุปผลการวิจัย

1. **สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม** ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีอายุระหว่าง 26 – 30 ปี มีระดับการศึกษาระดับปริญญาตรี มีประสบการณ์การทำงานอยู่ระหว่าง 3 – 4 ปี และมีประสบการณ์ในด้านการจัดเก็บเอกสารอยู่ระหว่าง 3 – 4 ปี

2. **ลักษณะการจัดเก็บเอกสารขององค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดลพบุรี**

2.1 **การจัดเก็บเอกสารระหว่างปฏิบัติงาน** องค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดลพบุรี มีการจัดเก็บเอกสารระหว่างปฏิบัติงานอยู่ในระดับมาก และเมื่อจำแนกแต่ละชั้น อบต. พบว่า อบต. ชั้น 3 ชั้น 4 และชั้น 5 มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ส่วน อบต. ชั้น 2 มีการจัดเก็บเอกสารระหว่างปฏิบัติงานในระดับมากที่สุด

2.2 การจัดเก็บเอกสารที่ปฏิบัติงานเสร็จแล้ว

2.2.1 การจัดเก็บเอกสารระหว่างปีปฏิทิน องค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดลพบุรีมีการจัดเก็บเอกสารระหว่างปีปฏิทินอยู่ในระดับปานกลาง และเมื่อจำแนกแต่ละชั้น อบต. พบว่า อบต. ชั้น 3 ชั้น 4 และชั้น 5 มีการจัดเก็บเอกสารอยู่ในระดับปานกลาง ส่วน อบต. ชั้น 2 มีการจัดเก็บเอกสารระหว่างปฏิบัติงานในระดับมาก

2.2.2 การจัดเก็บเอกสารเมื่อสิ้นปีปฏิทิน องค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดลพบุรีมีการจัดเก็บเอกสารเมื่อสิ้นปีปฏิทินอยู่ในระดับปานกลาง และเมื่อจำแนกตามระดับชั้น อบต. พบว่า อบต. ชั้น 3 มีการจัดเก็บระดับน้อย อบต. ชั้น 5 มีการจัดเก็บในระดับปานกลาง อบต. ชั้น 2 และชั้น 4 มีการจัดเก็บอยู่ในระดับมาก

2.2.3 การยืมเอกสาร องค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดลพบุรีมีการปฏิบัติในการยืมเอกสารอยู่ในระดับปานกลาง และเมื่อจำแนกตามระดับชั้น อบต. พบว่า อบต. ชั้น 3 ชั้น 4 และชั้น 5 มีการปฏิบัติอยู่ในระดับน้อย ส่วน อบต. ชั้น 2 มีการปฏิบัติในระดับมาก

2.2.4 การทำลายเอกสาร องค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดลพบุรีมีการปฏิบัติในการทำลายเอกสารอยู่ในระดับน้อย และเมื่อจำแนกตามระดับชั้น อบต. พบว่า อบต. ชั้น 3 มีการปฏิบัติในระดับน้อยที่สุด อบต. 5 มีการปฏิบัติในระดับน้อย และ อบต. ชั้น 4 และชั้น 2 มีการปฏิบัติในระดับปานกลาง

2.2.5 การปฏิบัติงานกับเอกสาร องค์การบริหารส่วน

ตำบลในจังหวัดลพบุรีมีการปฏิบัติงานกับเอกสารอยู่ในระดับปานกลาง และเมื่อจำแนกตามระดับชั้น อบต. พบว่า อบต. ชั้น 3 ชั้น 4 และชั้น 5 มีการปฏิบัติงานกับเอกสารอยู่ในระดับปานกลาง ส่วน อบต. ชั้น 2 มีการปฏิบัติงานกับเอกสารในระดับมาก

สรุปลักษณะการจัดเก็บเอกสารขององค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดลพบุรี

การจัดเก็บ	อบต.ชั้น 2	อบต.ชั้น 3	อบต.ชั้น 4	อบต.ชั้น 5	สรุป
การจัดเก็บเอกสารระหว่างปฏิบัติงาน	มากที่สุด	มาก	มาก	มาก	มาก
การจัดเก็บเอกสารที่ปฏิบัติงานเสร็จแล้ว					
การจัดเก็บเอกสารระหว่างปีปฏิทิน	มาก	ปานกลาง	ปานกลาง	ปานกลาง	ปานกลาง
การจัดเก็บเอกสารเมื่อสิ้นปีปฏิทิน	มาก		มาก	ปานกลาง	ปานกลาง
การยืมเอกสาร	มาก	น้อย	น้อย	น้อย	ปานกลาง
การทำลายเอกสาร	ปานกลาง	น้อยที่สุด	ปานกลาง	น้อย	น้อย
การปฏิบัติงานกับเอกสาร	มาก	ปานกลาง	ปานกลาง	ปานกลาง	ปานกลาง

ปัญหา อุปสรรค

องค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดลพบุรี มีปัญหาในการจัดเก็บเอกสารเรียงตามลำดับ ดังนี้

1. บุคลากรยังขาดความรู้ความเข้าใจในการจัดเก็บเอกสาร
2. วัสดุ อุปกรณ์ ในการจัดเก็บเอกสารยังมีไม่เพียงพอ
3. ขาดแคลนบุคลากรที่ทำหน้าที่จัดเก็บเอกสาร
4. พื้นที่ในหน่วยงานมีจำกัด และคับแคบ จึงไม่สะดวกในการ

จัดที่เก็บเอกสาร

5. วิธีการจัดเก็บเอกสารไม่มีการจัดเก็บที่เป็นระบบ
6. ไม่มีเจ้าหน้าที่ดำเนินงานด้านจัดเก็บเอกสารที่ชัดเจน

ข้อเสนอแนะ

องค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดลพบุรีมีข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการจัดเก็บเอกสารเรียงตามลำดับ ดังนี้

1. ต้องการให้มีการจัดอบรมหลักสูตรการจัดเก็บเอกสารให้บุคลากร เพื่อให้บุคลากร มีความรู้ที่ถูกต้อง และเป็นในแนวทางเดียวกัน
2. ผู้รับผิดชอบต้องจัดหางบประมาณในการจัดซื้อวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ ในการจัดเก็บเอกสารให้กับหน่วยงานอย่างเพียงพอ
3. ควรมีการมอบหมายงานด้านการจัดเก็บเอกสารให้ตรงตำแหน่งหน้าที่
4. จัดทำคู่มือการจัดเก็บเอกสารประจำ แต่ละ อบต.

บรรณานุกรม

กองบรรณธิการ “สดง. ขึ้นบัญชีดำ 38 อบต. หมกเม็ดจัดซื้อ-ฮั่วประมูลเตรียมลงดาบเร็ว ๆ นี้” **ฐานท้องถิ่น** 1,11 (15 กรกฎาคม – 15 สิงหาคม 2544), 12 – 21.

โกวิท พวงงาม. **การปกครองท้องถิ่นไทยหลักการและมติใหม่ในอนาคต**. กรุงเทพฯ : มูลนิธิส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น, 2542.

โกวิท พวงงาม และปรีดี โชติช่วง. **อะไร ทำไม อย่างไร อบต.**

ประชาธิปไตยของประชาชนในชนบท. พิมพ์ครั้งที่ 11.

กรุงเทพฯ : วิทยุชน, 2543.

จีระเกียรติ ภูมิสวัสดิ์. ปัจจัยที่มีผลต่อความพร้อมของสภาตำบลในการปกครองตนเองในฐานะองค์กรท้องถิ่น. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต รัฐศาสตร์ (การปกครอง) จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2537.

ชูชาติ กีฬาแปง. ทศนะของผู้นำท้องถิ่นต่อองค์การบริหารส่วนตำบล :

กรณีศึกษาจังหวัดเชียงราย. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต สังคมศาสตร์ (การเมืองและการปกครอง) มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2539.

เชษฐา โมสิกรัตน์. องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) ในฐานะการปกครองท้องถิ่นขั้นพื้นฐาน. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต รัฐศาสตร์ (การปกครอง) จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2539.

ดิลก พัฒนวิชัยโชติ. **คู่มือการจัดเก็บหนังสือราชการ**. กรุงเทพฯ : บรรณกิจเทรดดิ้ง, 2535.

โดมอนต์, ซี ชูซาน. **เทคนิคการจัดระบบเอกสาร** เรียบเรียงโดย ประภาวดี สืบสนธิ์. กรุงเทพฯ : ซีเอ็ดดูเคชั่น, 2534.

คุณันท์ พานิชโยทัย. **รายงานการศึกษาการปฏิบัติงานของเกษตร ตำบลที่เกี่ยวข้องกับองค์การบริหารส่วนตำบล**. กรุงเทพฯ : กองแผนงาน กรมส่งเสริมการเกษตร, 2540.

นิรันดร์ คำเสมานันท์. **บทบาทการควบคุมฝ่ายบริหารของฝ่ายนิติบัญญัติ ในองค์การบริหารส่วนตำบล ในอำเภอสูงเม่นจังหวัดแพร่. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต สังคมศาสตร์ (การเมืองและการปกครอง) มหาวิทยาลัยแม่โจ้, 2540.**

ประภัสสร ชมถาวร. **บทบาท อบต. ในการพัฒนาชุมชน ศึกษากรณี : อบต. ในเขต อำเภอบางค้อ จังหวัดฉะเชิงเทรา. วิทยานิพนธ์ ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (รัฐศาสตร์) มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2542.**

ประภาวดี สืบสนธิ์. **สารสนเทศในบริบทสังคม**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : สมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทย, 2543.

มนตรี เขียมวรกุล. **การเก็บเอกสาร**. กรุงเทพฯ : แม็ค, 2533.

ฝ่ายวิชาการสำนักพิมพ์พัฒนาศึกษา. **ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่า ด้วยงานสารบรรณและการปฏิบัติงานสำนักงาน ตามระบบ ใหม่**. กรุงเทพฯ : พัฒนาศึกษา, ม.ป.ป.

พี. สุวรรณ, นามแฝง. **ไขปัญหา อบต.** กรุงเทพฯ : วิญญูชน, 2543.

สงวน ช่างฉัตร และคนอื่น ๆ. **การปกครองท้องถิ่นไทย**. กรุงเทพฯ : นิสิตปริญญาโท ภาควิชาบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัย ศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2518.

สถาพร ทองไทย. **การศึกษาสภาพและปัญหาการบริหารงานธุรการใน โรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็กสังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 6. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย, 2538.**

สถาบันราชภัฏเทพสตรี. **“สารสนเทศท้องถิ่น”**. [ออนไลน์]. เข้าถึงได้

จาก : <http://library.rits.ac.th/il/lop/plop.html> [10 กันยายน 2545].

สมพันธ์ เตชะอธิก, บรรณาธิการ. **อบต. ในอุดมคติ**. พิมพ์ครั้งที่ 2.

ขอนแก่น : สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2543.

สุพิน อินทวัชร. **แนวทางพัฒนางานธุรการโรงเรียนนวมินทราชูทิศ พายัพ. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัย เชียงใหม่, 2541.**

สุวรรณนา ชัยดินดาสุด. การบริหารงานเอกสารของกระทรวงการต่างประเทศ. วิทยานิพนธ์ อักษรศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2534.

สุวิทย์ ยิ่งวรพันธุ์. **ยุทธศาสตร์การบริหารงานของสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.).** พิมพ์ครั้งที่ 3 ปรับปรุงเพิ่มเติม. กรุงเทพฯ : เท็กซ์ แอนด์ เจอร์นัล พับลิเคชั่น, [2542]. “เสียงจาก อบต. ถึงรัฐบาลใหม่.” **ฐานท้องถิ่น** 1,9 (ธันวาคม 2543 – มกราคม 2544), 58.

อรวรรณ ไอนีเยว. คณะกรรมการบริหารและการดำเนินงานของ อบต. : กรณีศึกษาของจังหวัดนนทบุรี. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต ศิลปศาสตร์ (รัฐศาสตร์) มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2541.

เอกเขาว์ เดชะ. ทักษะของประชาชนต่อการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองผึ้ง อำเภอสารภี จังหวัดเชียงใหม่. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต สังคมศาสตร์ (การเมืองและการปกครอง) มหาวิทยาลัยแม่โจ้, 2540.

4 วันในปักกิ่ง-กำแพงเมืองจีน

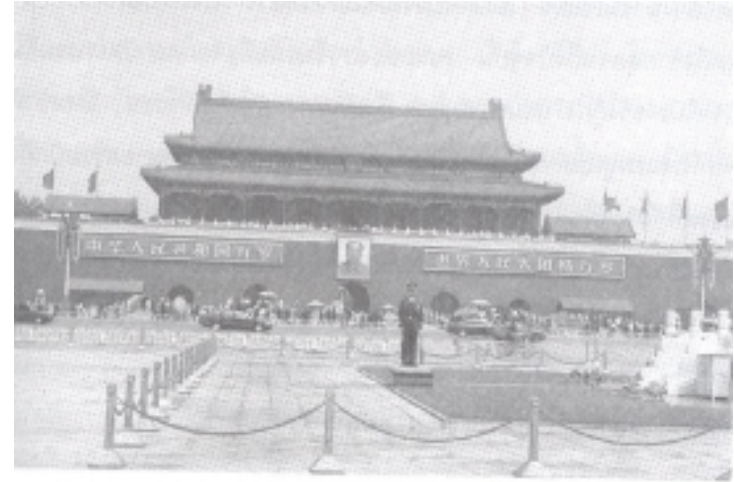
อุทัยวรรณ ตันหยง

เรารู้จักหรือใช้คำว่าคุ่นเคยก็น่าจะได้ว่า ปักกิ่ง นครหลวงอันยิ่งใหญ่ ยาวนานกว่า 600 ปีของประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน (People's Republic of China) เป็นเมืองหลวงของประเทศที่ยังปกครองด้วยระบอบคอมมิวนิสต์ที่มีพื้นที่กว้างใหญ่ไพศาลเป็นอันดับต้น ๆ ของโลก ปัจจุบันจีนมีประชากรมากกว่า 1,264 ล้านคน แบ่งเขตการปกครองเป็นมณฑล ใช้ภาษาจีนแมนดาริน หรือเรียกกันทั่วไปในภาษาไทยว่า ภาษาจีนกลาง เป็นภาษาราชการ

มีคำกล่าวว่า “ประสบการณ์ครั้งหนึ่งมีค่ามากกว่าถ้อยคำนับหมื่นนับพันคำ” จึงเป็นความตั้งใจมานานแล้วที่เดินทางไปทัศนศึกษา ประเทศจีนด้วยตนเองสักครั้ง นอกเหนือไปจากการที่ได้อ่านและศึกษาวัฒนธรรม

จีนจากหนังสือต่าง ๆ และโอกาสที่เหมาะสม ก็มาถึงจริง ๆ ในปัจจุบันนี้ (พ.ศ.2545) การเดินทางท่องเที่ยวไปยังส่วนต่าง ๆ ของประเทศจีน ไม่ใช่เรื่องยากหรือลำบากเสี่ยงอันตราย หรือต้องเป็นทางการอย่างน่าเกรงขามอีกต่อไป แม้ว่าจะมีคำเล่าลือว่าถนนหนทางหรือห้องน้ำยังไม่สะดวก สะอาดปลอดภัยเหมาะสมสำหรับการท่องเที่ยวพักผ่อนมากนัก ถ้าหากเดินทางไปตามชนบทของประเทศจีนบางแห่งซึ่งเป็นเมืองที่ยังไม่พร้อมสำหรับการท่องเที่ยว

วันแรกของการท่องเที่ยว เริ่มตั้งแต่เดินทางจากสนามบินดอนเมือง เวลาประมาณ 2 นาฬิกา ด้วยสายการบิน แอร์ไชน่าใช้เวลา 4 ชั่วโมงเศษ ถึงนครปักกิ่ง หลังจากรับประทานอาหารเช้าแบบจีนแล้วก็ได้เที่ยวชมจัตุรัสเทียนอันเหมิน (จัตุรัสสวรรค์สันติ มีเนื้อที่ประมาณ 250 ไร่) อันยิ่งใหญ่ ซึ่งรายรอบประกอบด้วย มหาศาลาประชาชน อนุสาวรีย์วีรชน อนุสรณ์สถานของเหมาเจ๋อตง อันเป็นภาพแรกของความสำเร็จ ความภาคภูมิใจของการพัฒนาประเทศจีนด้วยลัทธิคอมมิวนิสต์ ท่ามกลางแสงแดดจ้าแต่อบอุ่นใจ ลมพัดเย็นสบาย แม้จะต้องเดินทางไกลจากลี้มีความกระตือรือร้นที่จะเร่งฝีเท้า เดินตามไกด์ชาวจีนที่มีชื่อภาษาไทยว่า คุณณัฐมนตรี ไปอย่างกระชั้นชิด ผู้นำทางคนนี้พูดภาษาไทยได้ถูกต้องชัดเจนและมีความรู้ดีมาก ส่วนหนึ่งลึก ๆ ที่รู้สึกร่วมภูมิใจกับเขาก็คือ คุณณัฐมนตรีเป็นผลพวงของความสำเร็จ จากความร่วมมือแลกเปลี่ยนทางการศึกษาระหว่างสถาบันราชภัฏเชียงใหม่กับมหาวิทยาลัยปักกิ่ง เขาสำเร็จปริญญาตรี วิชา

เอกภษาไทย นับเป็นล่ามที่เป็นลูกศิษย์สถาบันราชภัฏ ที่ครั้งหนึ่งเราชาวสถาบันราชภัฏเทพสตรี ก็เคยมีส่วนร่วมเล็กน้อย ในการต้อนรับนักศึกษาเอกภษาไทยจากประเทศจีนที่ได้เดินทางมาทัศนศึกษาวัฒนธรรมไทย ก่อนจะสำเร็จการศึกษา ซึ่งได้มาเที่ยวจังหวัดลพบุรีด้วย

หลังจากชมและถ่ายภาพเป็นที่ระลึกกันแล้ว จากนั้นเราก็เดินเท้าตามไกด์มินทร์จากจัตุรัสเทียนอันเหมิน โดยลดอุณหภูมิได้ถนนไปโผล่ขึ้นที่ ประตูเทียนอันเหมิน เพื่อที่จะผ่านเข้าไปเยี่ยมชมพระราชวังกู้กง (พระราชวังต้องห้าม) หรือพระราชวังที่จักรพรรดิหย่งเล่อแห่งราชวงศ์หมิง ได้ทรงสร้างขึ้น ในราวต้นศตวรรษที่ 15 ซึ่งได้รับการดูแลบูรณะซ่อมแซมให้อยู่ในสภาพที่งดงาม และทรงคุณค่าในทางประวัติศาสตร์-โบราณคดี

ได้อย่างน่าชมเชยยิ่ง แม้ว่าจะผ่านร้อนผ่านหนาว ทางการเมืองจากขวา สุดถึงซ้ายสุดจนถึงปัจจุบัน คณะของเราขึ้นชมอดีตจากสถาปัตยกรรมจีน ภายในราชวังกู้กง นานพอสมควร จึงเดินทางกลับเพื่อพักผ่อน โดยเข้าที่พักที่โรงแรมหุเป่ย์ ก่อนที่จะได้มีโอกาสได้ไปชมการแสดงกายกรรมปักกิ่งของแท้ ในค่ำคืนแรกที่น่าดู แสนสนุกและสวยงามยิ่ง แต่สำหรับเราค่อนข้างเหน็ดเหนื่อยเพราะได้เที่ยวมาทั้งวันเสียแล้ว

การเดินทางเที่ยวปักกิ่งครั้งนี้เราใช้บริการของการท่องเที่ยวจีนคือ บริษัท CTS (China Travel Services) ซึ่งให้บริการคณะเล็กๆ (18 คน) ด้วยรถโดยสารมินิบัสปรับอากาศ ที่มีพนักงานขับรถซึ่งมีความเคร่งครัดในเรื่องความสะอาด เขาจะแจกถุงสำหรับใส่ขยะของทุกคน ไว้ประจำที่นั่ง ไม่นอญญาติให้รับประทานอาหาร ซึ่งจะมีกลิ่นหรือก่อให้เกิดความสกปรกเลอะเทอะ เช่น มันเผา ลูกชิ้นปิ้ง และทุกคนรวมทั้งไกด์จะต้องนั่งให้เรียบร้อย ขณะที่รถกำลังวิ่งมีฉะนั้นพนักงานขับรถจะถูกจับ เขาเล่าผ่านไกด์ว่า ทุกวันรถของเขาจะต้องผ่านการตรวจเรื่องความสะอาดและความปลอดภัยจากเจ้าหน้าที่การท่องเที่ยว ก่อนมาให้บริการเสมอ ก็ดูดีมาก ถ้าเราไม่พบว่า เขามักจะกวดตรวจเชิงตำหนิรถคันอื่นๆที่ไม่ปฏิบัติตามกฎจราจร เช่น ขับแข่งหรือขับรถพร้อมเลน หรือขับช้ากว่าความเร็วที่กำหนด บนถนนขนาด 10 ช่องทาง นอกเมืองปักกิ่ง เป็นต้น ทำให้มีบรรยากาศเคร่งเครียดมากไปสักนิด สำหรับคนไทยที่ชอบทำอะไรตามใจคือไทยแท้ อย่างเรา ๆ

สำหรับข้อสะกิดใจที่ไกด์ชวนให้เราตระหนักถึงความแตกต่างทางวัฒนธรรมความเป็นอยู่ในชีวิตประจำวันของคนปักกิ่ง ก็คือ ไกด์บอกว่าเราจะเป็นผู้โชคดีมากๆถ้าเราพบสิ่งต่าง ๆ 5 อย่างในกรุงปักกิ่ง อย่างแรกคือ สุนัข เพราะที่นี้สุนัขเป็นสัตว์เลี้ยงที่ต้องมีเจ้าของทั้งหมด มิฉะนั้นจะถูกจับหมดแต่จะจับไปกักขังหรือจับเอาไปเลี้ยงดู หรือเอาไปทำเป็นเมนูอาหารโอชารสหรือเปล่าก็ไม่ได้เล่าให้เดาเอาเอง อย่างที่สอง คือ รถมอเตอร์ไซด์ หายากมากเพราะประชาชนส่วนใหญ่ใช้รถจักรยานสองล้อ ทุกถนนมีเลนเฉพาะรถจักรยานและแม้จะมีสะพานลอยข้ามถนน บนสะพานด้านข้าง ๆ จะมีพื้นที่เรียบ ๆ ไว้สำหรับจูงรถจักรยานไปบนสะพานที่คนเดินข้ามได้ อย่างที่สามคือ สตรีตั้งครรภ์หรือคนท้อง ก็เพราะว่า รัฐบาลจีนมีนโยบายไว้ว่า ครอบครัวหนึ่งให้มีลูกได้ครอบครัวละ 1 คนเท่านั้น ยกเว้นปัจจุบันนี้ลดหย่อนลงบ้างหากสามีและภรรยาเป็นลูกคนเดียวจะอนุญาตให้มีลูกได้ 2 คนแต่ก็ต้องใช้ค่าใช้จ่ายสำหรับเลี้ยงดูค่อนข้างแพง จึงเป็นเหตุให้หาคนที่ตั้งครรภ์ได้ยาก อย่างที่สี่คือ ขบวนแห่พิธีแต่งงาน ซึ่งแน่นอนเป็นเรื่องที่หรูหรา ฟุ่มเฟือย ไม่ประหยัด และอย่างที่ห้าคือ บิ๊มน้ำมัน จริงอยู่ที่เดี๋ยวนี้มีรถราแน่นขนัดไปหมดในกรุงปักกิ่ง แต่จะหาบิ๊มน้ำมันที่เรียงรายตามถนนเหมือนเมืองไทยนั้นยากมากเพราะรถที่แล่นบนถนนล้วนแต่มีสังกัด เช่น รถแท็กซี่ ซึ่งเป็นรถยี่ห้อ โฟล์คสวาเกนรุ่นใหม่ล่าสุดสีแดง ที่สำคัญมีลูกกรงกั้นระหว่างคนขับกับผู้โดยสารทุกคน (ไม่ต้องรอประชาพิจารณาอย่างเราอยู่) ก็สังกัดกับบริษัท รถยนต์ป้ายทะเบียน

สีชาวก็น่าจะเป็นของทางการทหาร รถยนต์ป้ายสีเหลืองก็เป็นรถโดยสาร รถยนต์ป้ายสีน้ำเงินก็เป็นของบริษัทเอกชนต่างชาติ เพราะฉะนั้นรถทุกคันก่อนจะออกจากที่ตั้งต้องเติมน้ำมันให้เต็มถังก่อน หรือมีน้ำมันสำรองไว้แล้วอย่างไรก็ดี คณะท่องเที่ยวของเรา ก็ถือว่าเป็นกลุ่มที่โชคดี (จริงนะไม่ได้คุยหรอก) เพราะว่าพวกเราซอกแซกไปนอกโปรแกรมที่เขาจัดไว้ให้ในบางวันจึงได้พบสุนัขปักกิ่งสวย ๆ น่ารัก รถมอเตอริไซด์ทั้งที่มีคนนั่งข้าง ๆ ได้ หรือได้พบมอเตอริไซด์สวยๆอย่างรถมอเตอริไซด์ยี่ห้อฮาร์เลย์ เดวิดสัน ที่หนุ่มจีนขับไปพักผ่อนในวันหยุดสำหรับคนท้อง พบที่ห้างคาร์ฟูร์กลางกรุงปักกิ่ง ยังสาว ๆ อยู่เลย ส่วนบิมน้ำมันนั้นพบแถบชานกรุงปักกิ่งระหว่างเดินทางไปนอกเมือง แต่สภาพทรุดโทรมเหมือนบิมนของไทยเมื่อ 20 กว่าปีที่แล้ว ที่มีแต่จุดสำหรับเติมน้ำมันเท่านั้นไม่มีห้องน้ำและร้านอาหารบริการ ถึงเราจะไม่พบขบวนแห่งงานแต่งงานแต่เราได้สวนทางกับขบวนแห่ศพ แทน โกดี้หนุ่มก็รีบอธิบายว่าที่จริงแล้ว คนจีนถือว่าเราโชคดีมากเพราะคนกลุ่มนั้นได้แย่งความโชคร้ายไปแล้วเหลือแต่ความโชคดีไว้ให้กับเรา เห็นไหมล่ะว่าคณะของพวกเขา นั้นโชคดีจริง ๆ นะจะบอกให้

เช้าวันที่สอง เมื่อเราได้รับประทานอาหารเช้าแบบบุฟเฟต์ ประกอบด้วย ข้าวต้ม ก๋วยเตี๋ยว สลัดและอเมริกันเบอร์คฟาสต์ ด้วยตะเกียบตามแต่ถนัด ที่ห้องอาหารของโรงแรมแล้ว เราก็ได้ไปชมวัดลามะ (หย่งเหอกง) เป็นวัดพระพุทธศาสนาหนานิกาย เดิมเป็นวังที่ประทับขององค์ชายสี่ซึ่งเป็นรัชทายาทของจักรพรรดิคังซี เมื่อองค์ชายสี่ขึ้นเป็นจักรพรรดิ จึงถวาย

วังประธานสันติแห่งนี้ให้เป็นวัดพระพุทธศาสนา ตามวัฒนธรรมลามะของชาวทิเบต แต่เดิมจะมีพระชาวมองโกเลีย ชาวแมนจูเรีย ชาวทิเบต จำพรรษาอยู่ร่วมกันดูได้จากป้ายบอกชื่อสถานที่ต่าง ๆ จะใช้ถึง 4 ภาษา คือ มองโกเลีย จีนกลาง ทิเบต และแมนจูเรีย ปัจจุบันยังมีภิกษุจำพรรษาอยู่ แต่รัฐบาลจะจำกัดจำนวนโดยมีการกลั่นกรองว่า ผู้ที่บวชเป็นพระต้องสำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี สาขาปรัชญาพระพุทธศาสนา สามารถสอบผ่านตามขั้นตอนโดยมีรายละเอียด และกำหนดคุณสมบัติไว้เป็นพิเศษ ผู้เขียนได้มีโอกาสฟังพระสวดมนต์ทำพิธีทางศาสนาด้วยภาษาบาลี โดยพระจะอ่านเป็นทำนองจากหนังสือคล้ายสมุดข่อย แต่พระองค์จะต้องอ่านโดยใช้คอมพิวเตอร์ เพราะภายในอุโบสถค่อนข้างมืด และห้ามถ่ายรูปเด็ดขาด ศาลาต่างๆภายในวัดลามะได้รับการบูรณะให้สวยงามในระยะเวลา 20 กว่าปีมานี้เอง ศาลาว่านฟูเก้อ (หมื่นสุข) ที่ประดิษฐานพระพุทธรูปสูง 25 เมตร (พระอริยมุตไตรย) นับว่าเป็นจุดเด่นมากที่สุดของวัดนี้เพราะประดิษฐานพระพุทธรูปแกะสลักจากซุงไม้จันทร์ขาวทั้งท่อน ซึ่งทำนวดาไลลามะที่ 7 ได้ถวายเป็นอภินันทนาการแด่จักรพรรดิเงินหลุงที่ได้ส่งกองทัพไปช่วยทิเบตปราบปรามกบฏ

และเป็นธรรมเนียมของการท่องเที่ยวจีน ก็ต้องพานักท่องเที่ยวต่างชาติไปเยี่ยมชมผลิตภัณฑ์พื้นเมืองตลอดจนผลงานของแพทย์แผนจีนอันเป็นภูมิปัญญาของชาวจีน หากสนใจเป็นพิเศษก็สามารถอุดหนุนผลิตภัณฑ์นั้น ๆ ได้ โดยรัฐบาลรับรองว่าเป็นสินค้าที่มีมาตรฐาน แต่ราคา

ยุติธรรม โดยต้องพยายามต่อราคาด้วยความสามารถพิเศษเฉพาะตัวห้ามเลียนแบบ ซึ่งในวันนี้ก็ได้พาไปฟังการบรรยายเรื่องการดูแลสุขภาพแผนจีนและจำหน่ายยาสมุนไพรจีน การสาธิตการชงชาแบบจีนแท้ ๆ ของสาวน้อยชาวปักกิ่งหน้าตาจิ้มลิ้ม และร้านไข่มุกเลี้ยงที่มีเครื่องประดับสวย ๆ ราคาเยียมเยาไปจนถึงเครื่องประดับมุกงดงามเป็นพิเศษ วันต่อมาซึ่งเป็นวันที่สามก็พาไปชมการแกะสลักหยก โดยช่างฝีมือที่มีประสบการณ์ที่ได้ถ่ายทอดกันมานานหลายชั่วคน และพาไปร้านจำหน่ายยาบัวหิมะที่มีชื่อเสียงของจีน ที่เคยส่งมาช่วยรักษาบาดแผลผู้ป่วยชาวไทยจากเหตุการณ์แก๊สระเบิดบนถนนเพชรบุรีตัดใหม่เมื่อหลายปีก่อน จนถึงวันสุดท้าย ก็ยังพาไปชมงานหัตถกรรมเขียนสีบนแจกันทองแดง และจำหน่ายเครื่องทองแดงที่เป็นงานฝีมือ เช่น กำไล พวงกุญแจ ฯลฯ นับเป็นกุศโลบายในการส่งเสริมด้านการตลาดให้ผลิตภัณฑ์พื้นเมืองที่ดีเป็นอย่างยิ่ง ที่รัฐบาลจีนกำหนดไว้ตายตัวมีประโยชน์ทั่วไป ในแง่การให้บริการสินค้าที่มีมาตรฐานแก่นักท่องเที่ยว และสนับสนุนให้มีตลาดจำหน่ายผลิตภัณฑ์พื้นเมืองที่สามารถจำหน่ายสินค้าได้ในราคายุติธรรมอย่างเป็นล่ำเป็นสันหรือเรียกได้ว่า เป็นระบบเดียวกันทั่วทั้งประเทศ

ต่อมาคณะท่องเที่ยวของเราได้เดินทางชมพระราชวังฤดูร้อน (Summer Palace) ในตอนบ่ายของวันที่สอง ที่จริงแล้วคนจีนจะเรียกสถานที่นี้ว่า "อ๋อเหอหยวน" (อุทยานสันติพิพัฒน์) ตั้งอยู่บนฝั่งทะเลสาบคุนหมิง (ทางทิศตะวันตกเฉียงเหนือของปักกิ่งราว 11 กิโลเมตร) อุทยาน

นี้ จักรพรรดิเฉียนหลง ทรงโปรดให้สร้างทะเลสาบคุนหมิงให้มีความงดงามเฉกเช่นทะเลสาบตะวันตกของเมืองหังโจว เพื่อถวายให้แก่พระมารดาของพระองค์ ต่อมาถูกทำลายจากทหารพันธมิตรชาวตะวันตก ในปี ค.ศ.1860 พระนางซูสีก็ได้โปรดให้บูรณะซ่อมแซมขึ้นมาใหม่ และเสด็จมาประทับเมื่อตอนบั้นปลายของชีวิต ณ ตำหนักเหอริ่นโช่วเตี้ยน นอกจากนี้ทางทิศตะวันตกเฉียงเหนือของตำหนักยังเป็นที่ตั้งของตำหนักวุ่ลันถิง ซึ่งพระนางซูสีจับจักรพรรดิกวังสู(หลานชาย)ขังไว้เป็นเวลานานถึง 10 ปี เพราะจักรพรรดิกวังสูทรงพยายามที่จะเปลี่ยนแปลงการปกครอง ซึ่งอยู่ในอำนาจของพระนางซูสี (ซึ่งออกกว่าราชการหลังมาน)และในที่สุดจักรพรรดิกวังสูได้สวรรคต ก่อนพระนางซูสี 1 วันในปี ค.ศ.1908

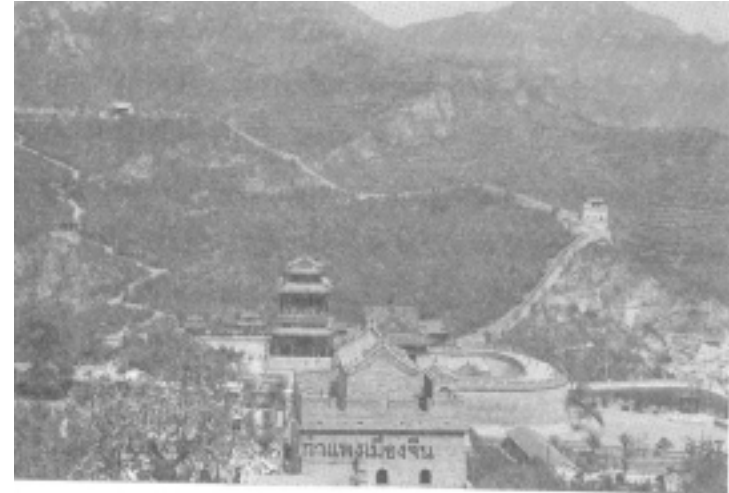
เราได้เดินเที่ยวชมสถาปัตยกรรมเก่าแก่ และภูมิสถาปัตยกรรมช่างฝีมือชาวจีนไปตามระเบียงยาว 728 เมตร ท่ามกลางบรรยากาศที่หมอกลงจัด แต่ก็ยังเป็นวิวทิวทัศน์ของอุทยานที่มีความวิจิตรสวยงามล้อมรอบทะเลสาบคุนหมิงและได้ถ่ายภาพสะพาน 17 โค้ง สัญลักษณ์สำคัญของอุทยานไว้เป็นที่ระลึก ก่อนที่จะชวนกันลงเรือชมทิวทัศน์ของทะเลสาบคุนหมิงและเดินทางกลับด้วยความประทับใจในบรรยากาศอันแสนรื่นรมย์ของอุทยานแห่งนี้

สำหรับสุสาน 13 กษัตริย์ของราชวงศ์หมิงคณะของเราได้มีโอกาสไปเยี่ยมชมในภาคเช้าของวันที่ 3 โดยเดินทางออกจากปักกิ่งไปทางเหนือประมาณ 50 กิโลเมตร เข้าชมสุสานของจักรพรรดิวันลี่ที่มีชื่อว่าสุสาน

ตั้งหลังอยู่ในหุบเขาลึกลงไปใต้ดิน แต่ได้ปรับปรุงทำเป็นบันไดเวียนและติดตั้งระบบปรับอากาศ เพื่อให้นักท่องเที่ยวจำนวนมากสามารถเข้าไปชมโดยไม่แออัด ภายในสุสานได้สร้างห้องโถงใหญ่ไว้ 5 ห้อง สันนิษฐานว่าคงจะเตรียมไว้สำหรับฮ่องเต้และมเหสี แต่นักโบราณคดีพบว่าในห้องที่ 5 มีหีบศพของจักรพรรดิและมเหสีทั้งหลายบรรจุอยู่รวมกัน ปัจจุบันคงตั้งแสดงไว้แต่หีบพระศพจำลองและมีนิทรรศการภาพการขุดค้นตลอดจนข้าวของเครื่องประดับเกียรติยศแสดงไว้ให้นักท่องเที่ยวชม ณ อาคารด้านนอกสุสาน

ในตอนบ่ายเราได้เดินทางต่อไปยังกำแพงเมืองจีน หรือที่เรียกในภาษาจีนว่า “ว่านหลี่ฉางเฉิง” (กำแพงหมื่นลี้) ซึ่งอยู่ไม่ไกลจากสุสานตั้งหลังมากนัก ความจริงในระยะแรกจีนซีฮ่องเต้ ได้ทรงเชื่อมกำแพงเมืองต่าง ๆ เข้าด้วยกันยาวถึง 6,000 ก.ม. และในสมัยราชวงศ์ฮั่นได้สร้างกำแพงที่ยาวที่สุดถึง 10,000 กิโลเมตรทางเหนือ แต่ก็ชำรุดไปเกือบหมด ต่อมาราชวงศ์หมิงก็ได้สร้างกำแพงไปจรดแนวเขตแดนตะวันออกติดกับเกาหลีจึงทำให้เกิดกำแพงเมืองจีนที่ยิ่งใหญ่นับเป็น 1 ใน 7 สิ่งมหัศจรรย์ของโลกครอบคลุมพื้นที่กว้างขวางถึง 5 มณฑล และสามารถมองเห็นภาพกำแพงเมืองจีนนี้ได้เมื่อนักบินอวกาศออกไปนอกโลก

ประมาณเวลา 14.00 น. รถมินิบัสได้นำคณะของเรามาถึงป้อมจู้หยงกวาน ซึ่งเป็น 1 ใน 9 ด่านในอดีต ที่ปัจจุบันได้รับการบูรณะซ่อมแซมให้อยู่ในสภาพที่ดี โดดได้แนะนำให้เราเดินชมกำแพงเมืองจีน

กำแพงเมืองจีน

ตามอัธยาศัย หากเดินชมไกล ๆ ไม้ไหว บริเวณใกล้ ๆ จะมี แผงลอยขายของที่ระลึก มีเครื่องดื่มและมีที่นั่งที่พักผ่อนไว้บริการ ให้นักท่องเที่ยวนั่งชมวิวของกำแพงเมืองจีน ที่โอบล้อม คล้ายพญามังกรที่กำลังเลื้อยไปตามยอดเขาด้วยท่าทางที่สง่างาม ในบรรยากาศที่เย็นสบาย หากบางคนที่อยากมีประสบการณ์พิเศษ ที่ได้มีโอกาสปีนป่ายไปตามกำแพงเมืองจีนไปหลาย ๆ ป้อมก็พบว่า แม้ว่าจะเหนื่อยแต่ก็มีลมพัดเย็นสบายไม่ร้อนแดดเลย คล้าย ๆ กับได้กำลังออกกำลังกายในห้องปรับอากาศจึงทำให้สามารถเดินได้ไกลมากกว่าที่คาดหมายไว้เยอะทีเดียวเมื่อได้เวลานัดหมาย คณะของเราก็ลาจากกำแพงเมืองจีน สิ่งมหัศจรรย์ของโลก ที่บรรพบุรุษ

ของชาวจีนร่วมใจกันสร้างไว้เพื่อความมั่นคง ปลอดภัยจากผู้รุกราน และเพื่อความสงบสุขของชาวจีนมานานนับพันปีมาแล้ว ด้วยรอยยิ้มกันทุกคน มาถึงวันที่สี่ของการเดินทางทัศนศึกษาเมืองปักกิ่ง - กำแพงเมืองจีน ตอนเช้าเราได้ไปเยี่ยมชม Under Water World ซึ่งอยู่บริเวณเดียวกับ CCTV สถานีโทรทัศน์ของรัฐบาลจีน เป็นสถานที่แสดงชีวิตความเป็นอยู่ของสัตว์ทะเลที่หาชมได้ยาก โดยทำให้ผู้ชมอยู่ในสภาพที่เหมือนอยู่ใต้ทะเลด้วย แต่มีขนาดไม่ใหญ่โตเท่าพิพิธภัณฑ์สัตว์ทะเลของมหาวิทยาลัยบูรพาที่ผู้เขียนเคยไปชมมา จากนั้นพวกเราก็ได้ไปเยือนหอเทียนถานซึ่งเป็นสถานที่ที่จักรพรรดิจีนทรงสร้างขึ้นพร้อม ๆ กับพระราชวังกู้กง โดยทรงใช้สำหรับบวงสรวง เทวดาฟ้าดินเพื่อความอุดมสมบูรณ์ของการปลูกพืชพันธุ์ธัญญาหารอันเป็นอาชีพหลักของประชาชนพลเมืองจีนมาแต่บรรพกาล แต่หลังจากได้มีการเปลี่ยนระบอบการปกครองมาเป็นระบอบคอมมิวนิสต์ หอเทียนถานก็กลายเป็นสวนสาธารณะที่มีเนื้อที่กว้างขวางมากประมาณ 1,700 ไร่ การดูแลสภาพโดยทั่วไปดีมาก ต้นไม้เก่าแก่ร่มรื่นสวยงาม ไม่มีการทิ้งเศษขยะเกลื่อนกลาด ห้องน้ำสาธารณะที่มีบริการบริเวณประตูทางเข้าหรือทางออกมีผู้ดูแลบริการรักษาความสะอาดตลอดเวลาอย่างขมขื่นมากกว่าที่อื่น ๆ อย่างไรก็ตามก็ดีเป็นที่น่าสังเกตว่าสถานที่ของทางราชการที่เข้าเยี่ยมชมทุกแห่งยังคงอยู่ในความดูแลของทหารทั้งสิ้น มีการเฝ้าเวรยามผลัดเวรเปลี่ยนเป็นกะ ซึ่งพบบ่อยแทบทุกที่ที่เราไป และเราได้ทราบว่าเป็นเมืองจีนทุกวันนี้ ทหารยังคงมีอิทธิพลอยู่มากเพราะตำรวจจะไม่มี

อำนาจจับทหาร ท่ามกลางการเปิดบ้านเมืองให้ชาวต่างชาติเข้ามาลงทุน ทำการค้าแบบเสรี มีส่งเสริมการท่องเที่ยวเพิ่มขึ้น รัฐบาลจีนก็ยังคงพยายามให้ประชาชนมีความเท่าเทียมกัน ในสภาพความเป็นอยู่แบบคอมมิวนิสต์ ฉะนั้นแม้จะมีร้านจำหน่ายอาหารแบบจานด่วน เช่น KFC หรือแมคโดนัลด์ เกือบทั่วไปในกรุงปักกิ่ง มีห้างสรรพสินค้าใหญ่ ๆ แต่ราคาสินค้าที่ดูแล้วพุ่มเพอຍเกินไปเหล่านี้ จะแพงมากถ้าเปรียบเทียบกับค่าเงินหยวน หรือบาทของเรา ทำให้คนจีนไม่สามารถเข้าไปอุดหนุนได้มากนัก แต่คนต่างชาติหรือนักท่องเที่ยวจะรู้สึกพอใจว่าไม่ขาดแคลน สามารถเข้าไปจับจ่ายใช้สอยได้ตามอัธยาศัยของตน

ทั้งหมดนี้ก็คือ **สี่วันในปักกิ่ง-กำแพงเมืองจีน** ประสบการณ์ครั้งหนึ่ง ที่เราได้ตระหนักว่า มีค่ากว่าถ้อยคำนับหมื่นนับพันคำจริง ๆ และเราทั้งหมดก็เดินทางกลับประเทศไทยโดยสวัสดิภาพ หลังจากได้รับประทานอาหารเย็นที่ตามด้วยการสาธิตการรับประทานอาหารเปิดปักกิ่ง เราทุกคนมีโอกาสได้ลิ้มลองชิมเปิดปักกิ่งตามตำรับดั้งเดิมสมราคาคุยอย่างเอร็ดอร่อยกันถ้วนหน้า

ลาก่อนปักกิ่งนครแห่งความหลังที่ยังทรงพลังอันยิ่งใหญ่ในอนาคตของสาธารณรัฐประชาชนจีน

หนังสืออ้างอิง

จิตรา ก่อนนทเกียรติ. **กระจ่างใจจีน**. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์
จิตรา, 2545.

ชนิดา ศักดิ์ศิริสัมพันธ์. **หน้าต่างสู่โลกกว้าง ประเทศจีน**.
กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์หน้าต่างสู่โลกกว้าง, 2544.

รายงานการเดินทางร่วมกิจกรรม
การท่องเที่ยวเส้นทางสายไหม
เน้นเรื่องชาติพันธุ์ในมณฑลซินเจียง

ภูธร ภูมะธน

๒๓ มิถุนายน ๒๕๕๕

ออกจากบ้านเรือนพระลพ อำเภอพระพุทธรบาท จังหวัดสระบุรี เวลา ๗.๐๐ น. คุณพิพัฒน์ บุญยกาญจนพล ขับรถไปส่งที่ดอนเมือง เพื่อออกเดินทางไปยังเมืองเฉิ่นตู มณฑลเสฉวน สาธารณรัฐประชาชนจีน ก่อนหน้านี้ได้รับการประสานงานจากเจ้าหน้าที่ของจีนชื่อ Mu Li Ping ผู้ร่วมจัดกิจกรรม การท่องเที่ยวเส้นทางสายไหมเน้นเรื่องชาติพันธุ์ในมณฑลซินเจียงคราวนี้ และเป็นผู้เชิญมาว่าจะมีคนมารับที่สนามบินเฉิ่นตู จากนั้นจะนำเดินทางต่อไปยังเมืองอูรูมชี ซึ่งเป็นเมืองหลวงของมณฑลซินเจียง

อันเป็นสถานที่จัดกิจกรรมแนะนำความน่าสนใจของชาติพันธุ์ต่าง ๆ ในครั้งนี้ เครื่องบริหารการบินไทยออกเดินทางจากดอนเมืองในเวลา ๑๐.๔๕ น. กับต้นประกาศว่าใช้เวลาเดินทางราว ๒.๔๕ ชั่วโมง ก็จะถึงเมืองเฉินตู ในเครื่องบินผู้โดยสารเต็ม ส่วนใหญ่เป็นนักท่องเที่ยวจีน ได้อ่านเอกสารแนะนำเมืองเฉินตูในเครื่อง พบข้อมูลว่าเป็นเมืองที่มีหิมะปีละหลายเดือน เป็นบ้านของหมีแพนด้า เส้นทางการบินผ่านเมืองเซียงราย ลาว เมืองคุนหมิงและตรงไปเมืองเฉินตู

การบริการบนสายการบินไทยเยี่ยมมาก เวลาผ่านไปราว ๒.๔๕ ชั่วโมง เครื่องเริ่มลดระดับ มองผ่านหน้าต่างลงไปเห็นทิวเขาเลือนรางท่ามกลางหมอกเมฆ เห็นนาขั้นบันไดและอ่างเก็บน้ำขนาดเล็กตามเชิงเขากระจายทั่วไปซึ่งคงเป็นระบบชลประทานหมู่บ้าน พื้นที่ที่เห็นเขียวชอุ่มหมดทั้ง ๆ ที่ในฤดูกาลนี้คือฤดูร้อนของพื้นที่แถบนั้น จากนั้นได้ผ่านด่านตรวจคนเข้าเมืองซึ่งไม่มีปัญหาอะไร เมื่อเดินออกไปจากด่านได้พบสาวหนุ่มคนหนึ่งชูป้ายชื่อผม ซึ่งก็รู้ได้ทันทีว่าเป็นผู้ที่ทางผู้จัดกิจกรรมคราวนี้ส่งมารับ ได้แนะนำตัวซึ่งกันและกันทำให้ทราบว่าฝ่ายหญิงสาวอายุราว ๒๐ ปีนั้นมีชื่อว่า วิกกี เป็นพนักงานในบริษัททัวร์แห่งหนึ่งในเมืองเฉินตูได้รับมอบหมายจากผู้จัดการชื่อเซ่ง ไฮ เต่า (Cheng Hai Tao) ส่งมารับเธอพูดภาษาอังกฤษได้ดี ส่วนหนุ่มน้อยนั้นเป็นเพื่อนชายกำลังเรียนกฎหมายในมหาวิทยาลัย ได้นั่งรถแท็กซี่เข้าไปในเมือง ต้องตั้งเวลากันใหม่ เวลาในประเทศจีนเร็วกว่าบ้านเราหนึ่งชั่วโมง

เมืองเฉินตูนี้ผมได้เคยมาแล้วครั้งหนึ่งเมื่อหลายปีก่อนครั้งศาสตราจารย์ตวน ลี เซิง แห่งมหาวิทยาลัยจงซานเซี่ยงมา แต่ก็ลืมเลือนไปหมดแล้ว ตัวเมืองวันนี้ดูทันสมัยประหนึ่งเมืองในยุโรปและอเมริกา ถนนกว้างขวาง สะอาด มีรถเมล์สองชั้นเหมือนในลอนดอน ต้นไม้ขึ้นร่มครึ้มสองข้างคือตึกสูง ๆ ตามวงเวียนและสี่แยกมีการปลูกไม้ดอกไม้ประดับประเภทพืชมุขี ไม้ประดับอย่างสวยงาม ผมพยายามสอดส่ายตาดูความเป็นคุณสมบัติจีน ๆ ของเมือง เช่น ความอึกทึกโกลาหลเหมือนย่านคนจีนแถวเยาวราชของบ้านเรา หรือตึกแถวเตี้ย ๆ แบบเก้งจิ้น แต่เพิ่งสังเกตดูเท่าไรก็ไม่เห็น ยกเว้นเห็นคนจีนถีบจักรยาน และต้นไม้ที่ปลูกเป็นกอประดับสองข้างถนนและอักษรจีนที่ติดตามที่ต่าง ๆ ซึ่งค่อยเตือนให้รู้ว่านี่คือเมืองจีน

เข้าที่พักที่โรงแรมชื่อ Garden City ตรงกับเวลาราว ๔ โมงเย็นของท้องถิ่น และทราบต่อมาอีกว่า ในวันพรุ่งนี้ราวเที่ยงวันจะต้องเตรียมตัวเดินทางต่อไปยังเมืองอู๋มู่ชี่ ดินแดนที่อยู่ไกลสุดทางทิศตะวันตกของประเทศติดกับยุโรปตะวันออก เมื่อรู้ว่ามียุทธยาน้อยผมจึงรีบชวนวิกกีไปชมสถานที่ทางประวัติศาสตร์ที่น่าสนใจของเมืองเฉินตู ซึ่งพอจะรู้มาบ้างว่านี่คือดินแดนอันเป็นศูนย์กลางวรรณกรรมจีนที่ลือเลื่องในเมืองไทย ตั้งแต่ครั้งกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้น นั่นคือเรื่อง**สามก๊ก** วิกกีนำผมไปยังสถานที่ดูเหมือนเป็นทั้งวัดและสถานที่ระลึกนั่นคือ บ้าน Marquis Wu นั่งแท็กซี่ไป เมื่อถึงหน้าวัดต้องเสียค่าเข้าชมคนละ ๓๐ หยวน ซึ่งเป็นเงินไทยประมาณคนละ

๑๖๐ บาท อัตราเดียวกันทั้งชาวจีนและชาวต่างประเทศซึ่งเป็นเงินไม่น้อยเลย เพื่อนชายของวิกก็รีบแย่งออกเงินจ่ายให้ทั้ง ๓ คน เริ่มเห็นอุปนิสัยคนจีนว่ามีจิตใจต้อนรับขับสู้ไม่ต่างจากคนไทยทั้ง ๆ เด็กหนุ่มคนนี้ยังเป็นนักศึกษา ซึ่งแน่นอนเราต้องไม่ยอมให้เขาทำเช่นนั้น เพราะรู้ว่านี่ไม่ใช่เงินของบริษัทที่ส่งมาให้เขาจ่ายให้ ได้ชมวัดแห่งนี้ด้วยความประทับใจในการใช้ก่อไฟหลายชนิดปลูกประดับ รั้วต้นไม้ตัดเตี้ยเป็นแนวสองข้างทางเดิน สวนแบบจีนที่มีสะพานโค้ง ลำธาร สระบัว รวมทั้งหลุมศพเล่าปี ณ โบราณสถานแห่งนี้ผมได้พบกรุ๊ปทัวร์ที่เป็นคนไทยกรุ๊ปหนึ่ง โดยมีผู้อธิบายนำชมเป็นภาษาไทยแสดงว่าเมืองจินตูคงเป็นเมืองที่คนไทยนิยมไปท่องเที่ยวด้วยเช่นกัน

จากนั้นได้ขอให้วิกก็นำไปดูย่านเก่าของเมือง ได้นั่งแท็กซี่ต่อไปอีกปรากฏว่าเมื่อไปถึงได้เห็นอาคารจำลองรูปแบบบ้านเรือนของชาวเมืองครั้งยังไม่ถูกรื้อสร้างให้ทันสมัยเป็นปัจจุบัน ตั้งอยู่ได้สะพานลอยฟ้าข้ามทางแยก ดูแล้วไม่ตรงกับที่ต้องการจึงบอกให้นำไปดูสถานที่ใหม่ คราวนี้นั่งรถเมล์กลับเข้าไปในเมืองนั่งรถสองต่อ รถเมล์แน่นมาก เป็นรถเมล์ที่มีกระเปาะเก็บสตาจ์บ้างรวมทั้งผู้โดยสารซื้อตั๋วจากคนขับบ้าง ไปถึงย่าน ๆ หนึ่งทั้งสองขบวนลงจากรถเมล์นำไปเดินดูในตรอกแคบ ๆ ที่มีเรือนก่อด้วยอิฐเตี้ย ๆ ชั้นเดียวอยู่ทั้งสองข้าง แอบมองเข้าไปในเรือนดูค่อนข้างสะอาดในอาคารบางหลังทั้ง ๆ ที่เล็กและแคบแต่เขาได้ปรับปรุงให้เป็นร้านอาหารขนาดเล็กได้ เดินดูอยู่ครู่หนึ่งก็ได้แสดงความขอบคุณทั้งสองคนที่

ได้ช่วยนำมาให้รู้แจ้งเห็นจริง วิกก็ตอบว่าเรือนชาวจีนแบบนี้จะหาดูได้ยากขึ้นทุกวันเพราะจะถูกรื้อทิ้งหมด เราก็ได้แต่บอกว่าน่าเสียดาย เพราะในอนาคตเอกลักษณ์ของการอยู่อาศัยในเรือนแบบจีนคงหาดูได้ยาก นำที่ทางการจีนจัดแบ่งแยกเมืองเก่าและเมืองใหม่ให้เห็นชัดจากกันเหมือนกับที่ชาวยุโรปได้พยายามทำกัน แนะนำเขาไปก็ดูจะขัดเขินในใจตัวเองเช่นกัน เพราะในบ้านเมืองเราก็มีพฤติกรรมไม่ต่างกับจีน แต่เราก็ไม่สามารถช่วยคิดช่วยทำอะไรได้ ว่ากันไปแล้วเรื่องดังกล่าวนี้คนเอเชียที่รุดร่งพัฒนาเศรษฐกิจกันยกใหญ่มักจะนึกไม่ออก พวกเขาเหล่านี้มักคิดว่าเรื่องสุนทรียภาพ เรื่องประวัติศาสตร์เก่าแก่ในอดีตล้วนเป็นเรื่องรุงรังไม่จำเป็น ไม่มีก็ไม่ตาย ด้วยเป็นโลกของคนวัตถุนิยมสุดโต่ง ยากที่จะแก้ไข

ดูห้องแถวเก่า ๆ แล้วเสร็จก็ขอให้วิกก็นำไปที่ร้านขายหนังสือที่ใหญ่ที่สุดในเมือง พบว่าร้านขายหนังสือเป็นร้านใหญ่มาก สูงสี่ชั้นมีหนังสือแบ่งขายเป็นหมวด ๆ เช่น ท่องเที่ยว การแพทย์แผนใหม่ การแพทย์แผนจีน นวนิยาย คอมพิวเตอร์ เกษตร สถาปัตยกรรม ศิลปะ ผมได้เลือกเดินดูทุกชั้นพบว่าหนังสือส่วนใหญ่เป็นหนังสือภาษาจีน มีลูกค้ายากโดยเฉพาะวัยรุ่น เข้าใจว่าสังคมจีนยังคงเป็นสังคมวิชาการ ผู้คนยังคงฝึกฝนหาความรู้ พยายามเลือกหาหนังสือเรื่องไผ่ที่ตัวเองสนใจแต่หาไม่ได้ คงหาได้แต่การวาดรูปสีน้ำเป็นรูปไผ่จึงได้ซื้อมาหลายเล่ม เดินดูหนังสือจนหิวข้าว จึงขอให้ทั้งสองพาไปทานอาหารค่ำแบบพื้นบ้านพื้นเมืองเสฉวนซึ่งสื่อเลื่องลือกว่าเป็นอาหารจีนที่เผ็ด วิกก็พาข้ามถนนไปที่ร้านตรง

ข้ามร้านขายหนังสือ เป็นภัตตาคารแบบชื้อคูปอง แลกกับอาหารเป็นชุด อาหารที่ได้มานั้นแต่ละคนจะได้หนึ่งชุด ประกอบด้วยอาหารจานเล็กหลายจานรวมทั้งซูชิอีกสองถ้วย จ่ายไปเพียงไม่กี่สิบบาท แต่ได้อาหารมากมายจนรับประทานไม่หมด อาหารจีนเผ็ดมีจริงตามคำเล่าลือแต่ไม่เผ็ดมากเท่าน้ำพริกหรือแกงเหลืองของไทย

รับประทานอาหารเสร็จแล้ว เานำไปเดินถนนคนเดินที่อยู่หน้าภัตตาคารนั่นเอง เป็นถนนสายยาวไม่เกินหนึ่งกิโลเมตร แต่กว้างมาก ห้ามรถวิ่งผ่านและสะอาด พื้นถนนปูด้วยหินแกรนิตเป็นลวดลาย ตกแต่งด้วยประติมากรรมสัมฤทธิ์อีกมากมาย มีคอมไฟ และเก้าอี้ให้นั่งพักเป็นระยะ ๆ สองฝากถนนมีร้านค้าประเภทของนอกชั้นดี ภัตตาคาร โรงแรมหรูฟอสไฟดูบวบสว่างไสว ดูเหมือนได้กอบกู้ถนนบางสายที่เคยเห็นในฝรั่งเศสและเยอรมนี นี่แหละคือถนนคนเดินอย่างแท้จริง เกือบห้าทุ่มจึงขอตัวกลับโรงแรมและนัดหมายว่าขอพบอีกครั้งในวันรุ่งขึ้น เพื่อขอให้นำไปชมพิพิธภัณฑ์เมืองเฉินตู

ก่อนนอนได้เปิดดูโทรทัศน์จีนพบว่า เป็นรายการภาษาจีนทั้งหมด ฟังไม่รู้เรื่อง แต่มาสะดุดที่มีตอนหนึ่งมีคำบรรยายเป็นภาษาอังกฤษ กล่าวถึงวาทะอมตะของท่านรัฐบุรุษเติ้งเสี่ยวผิงว่า **จีนนั้นจะต้องไม่ปกครองโดยคนแต่จะปกครองด้วยกฎหมาย** ผมรีบนำสมุดมาจดทันที เพราะเห็นด้วยกับวาทะนี้สุดซึ้งหัวใจและอยากให้คนไทยทุกคนคิดและปฏิบัติตามหลักการนี้เช่นกัน เพราะสังคมปกครองโดยคนนั้นมักจะ

ลงท้ายด้วยการคอร์รัปชัน เผด็จการและอภิสิทธิ์ชนซึ่งไม่เป็นผลดีอะไรในระยะยาว และอยากให้สังคมไทยได้มีอุดมคติในการปกครองแบบนี้อย่างแท้จริงเช่นกัน จากนั้นนอนหลับฝันดี

๒๔ มิถุนายน ๒๕๔๕

ตื่นแต่เช้าเพื่อเตรียมตัวเก็บดูสถานที่ทางประวัติศาสตร์ของเมืองเฉินตูให้มากที่สุดเท่าที่จะมากได้ก่อนจะเดินทางไปเมืองอูรูมชีในตอนบ่าย

หลังอาหารเช้าได้ออกไปเดินเล่นบริเวณหน้าโรงแรม พบว่ามีห้องแถวเก่า ๆ สร้างด้วยไม้ หลังมุงด้วยกระเบื้องกาบเก่าแก่น่าสนใจได้ถ่ายรูปเก็บไว้ ด้วยคิดว่าอีกสองสามปีข้างหน้าห้องแถวเหล่านี้คงไม่เหลือให้เห็นอีกแล้ว จากนั้นจึงกลับไปโรงแรม ได้พบกับวิกกีและหัวหน้าของเธอคือ Cheng Hai Tao ซึ่งผมจะขอเรียกง่าย ๆ ว่าคุณเซ็ง ที่ลอบบี้ของโรงแรมคุณเซ็งนั้นเป็นชายหนุ่มอายุไม่เกิน ๓๕ ปี พูดภาษาอังกฤษได้ดี วิกกีบอกว่าคุณเซ็งเคยเป็นครูสอนภาษาอังกฤษ แต่ต่อมาตัดสินใจลาออกมาประกอบธุรกิจท่องเที่ยว วันนี้ธุรกิจประสบความสำเร็จพอควรจนสามารถซื้อรถยนต์ส่วนตัวใช้แล้ว ตัวเธอเองก็ตั้งใจว่าวันหนึ่งโอกาสดังกล่าวจะมาถึงตัวเธอเช่นกัน สัมผัสไม่สัมผัสมือกันแล้ว คุณเซ็งได้บอกกับผมว่าเรียกเขาว่า แอริก็ได้ ผมยินดีรับข้อเสนอดังกล่าวเพราะรู้สึกว่าคุณเซ็งง่ายดี คุณแอริยังได้แนะนำผมให้รู้จักกับบุคคลอีกสองคนที่ยืนอยู่ใกล้ ๆ คนหนึ่งเป็นผู้ชายชื่อว่าลีโอ อีกคนเป็นหญิงสาวชื่อจิน่า ทั้งสองเป็นตัวแทนมาดูงาน

ครั้งนี้จากเมืองเมดาน เกาะสุมาตรา ประเทศอินโดนีเซีย และบอกต่อไปอีกว่าวันนี้ตอนบ่ายทั้งคุณแฮร์รี่ คุณลิโอ และคุณจิน่าและผมด้วยจะต้องเดินทางไปเมืองอูรูมชีด้วยกันทั้งหมด ผมเห็นว่ายังมีเวลาอีกหลายชั่วโมง จึงขอแยกตัวเพื่อไปดูพิพิธภัณฑ์เมืองเฉินตูโดยนัดหมายว่าจะไปร่วมสพบปะกับคณะที่สนามบินเมืองเฉินตูในเวลา ๑๒.๐๐ น. ผมและวิกกีนั่งรถแท็กซี่ไปยังพิพิธภัณฑ์ เสียเงินไป ๑๐ หยวน เมื่อไปถึงพบว่าพิพิธภัณฑ์ปิดด้วยเหตุผลของการปรับปรุงการจัดแสดงใหม่ และปิดมานานเป็นปี ๆ แล้ว วิกกีผู้นำไปรีบขอโทษขอโพยผมใหญ่ ผมก็บอกว่าเป็นไร เพราะถึงแม้พิพิธภัณฑ์จะเปิดแต่ก็มีเวลาดูเพียง ๑ ชั่วโมงซึ่งนับว่าน้อยมาก และอาจจะรู้สึกเสียตายมากยิ่งขึ้นหากพบว่ามีการแสดงที่น่าสนใจให้ติดตาม ผมจึงขอให้เธอพากลับโรงแรมด้วยการนั่งรถเมล์สองชั้นชมเมือง เมื่อถึงโรงแรมได้เก็บของและนั่งรถแท็กซี่ต่อไปยังสนามบิน

สนามบินภายในประเทศเมืองเฉินตู สร้างได้โอ่างดงามมาก ดูคล้าย ๆ กับรูปวาดของสนามบินนานาชาติใหม่ของเรา คือ สนามบินสุวรรณภูมิทีเดียว ผมได้รับคำอธิบายจากคุณแฮร์รี่ว่าเป็นเพราะทางราชการจีนมีนโยบายให้เอาใจพลเมืองของตนเอง มากกว่าจะเอาใจคนต่างชาติ ฉะนั้นสนามบินภายในประเทศจึงสร้างให้ใหญ่โตโอ่างกว่าสนามบินนานาชาติซึ่งอยู่ติดกัน คุณลิโอจากอินโดนีเซียเสริมว่าที่อินโดนีเซียก็มีนโยบายนี้ด้วยเช่นกัน ทุกคนผ่านการตรวจเข้ม แม้กระทั่งรองเท้าต้องถอดออกมาเคาะให้เจ้าหน้าที่ดูกันจะจะ ผมคิดว่าที่เป็นเช่นนั้นเพราะเรากำลัง

เดินทางไปยังแคว้นที่มีข่าวว่ามีผู้กำลังต้องการแบ่งแยกดินแดน เพราะเป็นที่ทราบกันดีว่าในแคว้นซินเจียงนั้นเป็นถิ่นฐานของผู้คนที่มีเชื้อชาติวัฒนธรรมต่างกับคนจีนโดยสิ้นเชิงนั่นคือชาวอูร์กูร์ และแคว้นนี้เองก็มีชื่อเรียกอย่างเป็นทางการว่าเขตการปกครองตนเองซินเจียงและอูร์กูร์ (The Xinjiang and Uygur Autonomous)

เราใช้สายการบินซินเจียงแอร์ไลน์ เดินทางออกจากเมืองเฉินตู เวลา ๑๓.๑๐ น. ผู้โดยสารไม่เต็มลำ มีพนักงานบริการบนเครื่องบินเพียง ๓ คน ซึ่งเทียบกันไม่ได้เลยกับจำนวนพนักงานบริการบนเครื่องบินของสายการบินไทย ผมเริ่มได้กลิ่นอายเจ๊กปนแซกด้วยมีผู้โดยสารหน้าตาแขกแต่พูดภาษาจีนแมนดารินได้นั่งอยู่ใกล้ ๆ นั่งแสร้งมาได้ราว ๑.๓๐ ชั่วโมงกับต้นประกาศชี้ชวนให้ชมทะเลสาบ ทะเลทราย ภูเขาสูงที่มีหิมะปกคลุม บรรดาผู้โดยสารต่างเฮโลกระเือ่กระแย่งกันชม ตามคำเชื้อเชิญของคุณกับต้นผู้ปรารถนาดีที่แถมทำหน้าที่เป็นทัวร์ลีดเดอร์ ผมเคยแอบได้ยินแอร์โฮสเตสของสายการบินไทยคนหนึ่งวิจารณ์ว่า เธอแข่งกับพฤติกรรมของกับต้นประเภทนี้ เพราะทำให้เธอต้องทำหน้าที่ตรวจการรัดเข็มขัดของผู้โดยสารบ่อย ๆ และการฮือกันผุดยีนลูกนั่งในเครื่องบินไม่ใช่เรื่องที่ดีเลย นั่งมาได้ทั้งหมดราว ๓.๑๐ ชั่วโมงเครื่องก็มาถึงเมืองอูรูมชี อากาศที่สนามบินในตอนบ่ายวันนั้นคือ ๒๘ องศาเซลเซียส มีคนมารับพวกเราไปโรงแรม

เริ่มเห็นอักษรอาหรับ อักษรจีนเขียนควบคู่กันไปตามป้ายเล็ก ป้ายน้อยในเมืองอูรูมชี ผู้คนที่เห็นส่วนหนึ่งคือคนหน้าตาจีน ๆ ทั่วไป แต่อีกส่วนมีผิวขาว จมูกโด่ง ดูเป็นจีนผสมแขก หรือที่เรียกว่าพวก**ยูเรเชีย** คนหน้าตาแบบนี้มีหลายเชื้อชาติ แต่ที่มีมากที่สุดคือพวกอูร์กูร์ เมืองอูรูมชีมีถนนกว้างขวาง ต้นไม้ร่มครึ้มทั้ง ๆ ที่ว่ากันว่าเป็นเมืองโอเอซิสกลางทะเลทรายโกบี อาคารบ้านเรือนมีทั้งตึกระฟ้าปานประหนึ่งจะประชันกับนครนิวยอร์ก แต่ทว่าตามซอก ๆ ยังเห็นเรือนก่อด้วยดินดิบชั้นเดียวหลังคาตัดแบนราบแบบบ้านพื้นเมืองทะเลทรายแทรกตัวอยู่ด้วย เมืองนี้กำลังอยู่ในระหว่างการถูกปฏิวัติรูปแบบเช่นเดียวกับเมืองอื่น ๆ เกือบทุกเมืองในประเทศจีนด้วยอาคารแบบพื้นบ้านพื้นเมืองกำลังถูกรื้อทิ้ง ในราวครึ่งชั่วโมงรถพาเราไปถึงโรงแรมในเมืองชื่อ World Plaza ที่ลอบบี้โรงแรมผมเห็นข้อความอักษรสีทองติดอยู่บนผ้าสีแดงซึ่งเป็นสีมงคลของจีนว่า “Warm Welcome to Xinjiang Travel Festival Representative” มีการตกแต่งเฟอร์นิเจอร์ในโรงแรมเป็นแบบแขก ๆ

เข้าที่พักเรียบร้อยแล้วในเวลาต่อมาได้รับโทรศัพท์จาก Mu Li Ping ผู้มีธุรกิจการท่องเที่ยวอยู่ที่เมืองนี้และเป็นผู้ประสานงานให้การท่องเที่ยว มณฑลซินเจียงเชิญผมมาร่วมกิจกรรมคราวนี้ เธอนัดหมายจะมารับไปรับประทานอาหารเช้าแบบพื้นเมืองอูรูมชี ผมรีบรับนัดทันที ด้วยได้อ่านหนังสือพระราชนิพนธ์ของสมเด็จพระมหาลงนราธิวาสราชนครินทร์ คราวเสด็จมายังเมืองนี้เมื่อ พ.ศ.๒๕๓๕ ว่ามีอาหารทำจากแกะหลากหลาย

ชนิดที่น่าสนใจสำหรับเราผู้ยังไม่เคยเรียนรู้อาหารตระกูลนี้มากนัก เวลา ย่ำค่ำแต่แดดยังสว่างจ้าราว ๑๙.๐๐ น. Mu Li Ping ส่งรถคันโตมารับ ครั้นถึงภัตตาคารจึงได้พบผู้ประสานงานในการเชิญเรามาคือ Mu Li Ping เป็นครั้งแรก เธอเป็นชาวเมืองเซียงไฮ้ซึ่งอยู่กับคนละมุมประเทศกับเมืองอูรูมชีที่เธอมาทำงาน เป็นหญิงสาวที่มีอายุราว ๓๕ ปี แต่งตัวทันสมัย พูดภาษาอังกฤษคล่องแคล่วและพูดตรงไปตรงมา ได้แนะนำตัวกันแล้ว เธอบอกว่าพวกเราต้องยื่นคอยจนกว่าโต๊ะในร้านจะว่างเพราะภัตตาคารนี้มีชื่อเสียง ลูกค้าต้องเข้าคิวกันรับประทาน ฝนเริ่มตกปรอย ๆ ยืนคุยหน้าร้านราวครึ่งชั่วโมงแล้วก็ไม่มีแววว่าจะได้โต๊ะนั่ง เธอจึงแนะนำให้ผมลองไปเดินดูถนนสายใกล้ ๆ ที่มีแสงไฟนีออนวูบวาบหลากสีไปหมดโดยเธอบอกว่านั่นคือถนนที่มีภัตตาคารนับร้อยและหลายเกรด เป็นภัตตาคารบริการอาหารทุกภูมิภาคในประเทศจีนให้เลือกรับประทาน เข้าทำนองถนนสายเดียวแต่มีอาหารเหนือ ได้ ตะวันออก อีสาน ตะวันตกบริการลูกค้า แนวคิดนี้น่าจะมีการทำกันบ้างในบ้านเราโดยเฉพาะในเมืองท่องเที่ยว เช่น กรุงเทพฯ หาดใหญ่ เชียงใหม่ จะเป็นการท่องเที่ยวที่สอดคล้องกับค่านิยมไทยคือท่องเที่ยวเพื่อซื้อและรับประทาน

อาหารที่สั่งมารับประทาน เป็นอาหารที่ประกอบด้วยเนื้อแกะหลายอย่างตามความคาดหมาย เป็นการรับประทานเนื้อแกะที่น้อยครั้งในชีวิตของผม อาหารส่วนใหญ่มีกลิ่นแกะยกเว้นแกะต้มกับมันฝรั่ง ไม่มีอะไรที่ติดอกติดใจเป็นพิเศษ ได้คุยกับ Mu Li Ping ในประเด็นการท่องเที่ยว

ระหว่างจีน-ไทยหลายเรื่อง สำหรับประเด็นคนไทยเดินทางทัศนศึกษา ณ พื้นที่ด้านนี้ของจีนมีน้อย เพราะไกลและเป็นเรื่องทางวิชาการเช่นเส้นทางสายไหม กลุ่มชาติพันธุ์ อากาศร้อนและหนาวด้วยมีทะเลทรายและภูเขาสูงซึ่งคนไทยไม่คุ้นเคย ที่เคยเดินทางมาคือกลุ่มสยามสมาคม Mu Li Ping เคยนำคณะดังกล่าวนี้เดินทางไปทัศนศึกษาตามเส้นทางสายไหมและไปยังภูเขาอัลไต (Altai) ซึ่งเป็นภูเขาที่มีชื่อเสียงในประวัติศาสตร์ไทย ส่วนเรื่องนำคนจีนไปเมืองไทยนั้น Mu Li Ping กล่าวว่าไม่มีเป้าหมายธุรกิจนี้ เพราะเมืองไทยไม่ใช่ตลาดสำหรับเขาที่จะนำคนจีนไปทัศนศึกษา ผมถามว่าทำไม? เธอตอบว่าเคยจัดนำคนจีนมาเมืองไทยแล้วเซ็ด ด้วยถูกเรียกเก็บเงินพิเศษเพิ่มเติมอีกมากมาย หากไม่ให้ก็จะมีการกีดกันแกล้งเช่นทำให้รถเสีย นำไปรับประทานอาหารแพง ๆ เช่น เนื้อจะเซ็ซึ่งมีเพียงไม่กี่ชิ้นในถ้วยแต่ต้องจ่ายเงินเพิ่มอีกหลายร้อยบาท ไกด์ไทยนิยมพาไปจับจ่ายซื้อของเพื่อหวังได้ค่าคอมมิชชั่นแทนการนำไปดูสิ่งที่น่าสนใจของไทย และที่สำคัญคือนิยมพาไปพืดยาเพื่อไปดูสิ่งที่ไม่ดีงามต่าง ๆ เช่น การโชว์การผสมสุระระหว่างหญิงและชาย ซึ่ง Mu Li Ping ระบุว่าการจัดให้มีการท่องเที่ยวในลักษณะนี้ให้กับคนจีน ทำให้เมืองไทยมีภาพพจน์เสียหายในหมู่คนจีนมาก ผมก็ได้แต่รับฟังและโต้แย้งไปเล็ก ๆ ว่า เมื่อคนไทยมาเที่ยวจีนก็มีการปฏิบัติในทำนองนี้เช่นกัน เช่น ไกด์จีนนำไปจับจ่ายซื้อของจนเสียเวลาพลาดการชมสิ่งน่าสนใจของจีน Mu Li Ping ได้ว่าสำหรับจีนแล้วสามารถระบุว่าไม่ต้องการซื้อของแล้วเราจะไม่พาไปเลย ครับ โดย

มารยาทและความถูกต้องแล้วเราควรรับฟังข้อคิดเห็นของเขามากกว่าจะพยายามไปหยุดให้เขาพูด ผมจึงตอบเธอไปว่าสิ่งที่เธอให้ความเห็นมาทั้งหมดนี้จะนำไปสะท้อนให้ผู้เกี่ยวข้องในเมืองไทยได้รับรู้

รับประทานไป คุยไป จนถึงเวลาราว ๒๓.๐๐ น. จึงยุติอาหารมื้อค่ำ Mu Li Ping จัดให้รถคันสีดำไต่อาโน่กลับมาส่งผมที่โรงแรม ที่โรงแรมได้เหลือบดูป้ายอุณภูมิปรากฏว่าอยู่ที่ ๒๐ องศาเซลเซียส

๒๕ มิถุนายน ๒๕๔๕

วันนี้เป็นวันแรกของกิจกรรมการส่งเสริมการท่องเที่ยวเรื่องชาติพันธุ์ ในมณฑลซินเจียงที่เป็นทางการ โดยจะมีพิธีเปิดงานในตอนค่ำพร้อมการรับประทานอาหารค่ำ ผมจึงมีเวลาทั้งวันเพื่อหาดูสิ่งที่น่าสนใจของเมืองอูรูมชี ซึ่งก็หนีไม่พ้นเรื่องร้านขายหนังสือ พิพิธภัณฑ์ และสวนพฤกษศาสตร์ ได้ขอแผนที่เมืองอูรูมชีจากแผนกต้อนรับของโรงแรม พร้อมขอให้ระบุตำแหน่งสถานที่เหล่านั้น ซึ่งก็ได้คำตอบครบว่ามีร้านขายหนังสือใหญ่ ๒ แห่ง พิพิธภัณฑ์ ๑ แห่ง และสวนพฤกษศาสตร์ ๑ แห่ง จึงขอเริ่มรายการค้นหาสิ่งเหล่านี้ด้วยตนเองโดยไม่ขอให้ใครมาดูแล เพราะต้องการใช้เวลาเท่าที่เราสงสัยซึ่งจะไม่ใช่เป็นการรบกวนเวลาของผู้อื่นให้มารอคอย รวมทั้งไม่ทำให้เราต้องกังวลใจตลอดเวลามีผู้กำลังคอยเราอยู่ ทั้ง ๆ ที่รู้อยู่แกล้งใจดีว่าจะไปตามสถานที่ต่าง ๆ นั้นไม่ใช่เรื่องง่าย เพราะผู้คนแถบนี้จะ

พูดภาษาอังกฤษไม่ได้ แต่เราก็มีแผนที่อยู่ในมือแล้ว รวมทั้งเห็นรถแท็กซี่วิ่งขวักไขว่ไปหมด

ไปที่พิพิธภัณฑ์มณฑลชินเจียงก่อน เพราะอยู่ใกล้โรงแรมมากที่สุด พบว่าอาคารกำลังก่อสร้างยังไม่แล้วเสร็จ แต่ยังคงเปิดให้เข้าชมได้ด้วยการจัดพื้นที่ด้านหลังให้เป็นที่จัดแสดงชั่วคราว ตัวอาคารจัดแสดงเป็นอาคารชั้นเดียว ประกอบด้วยห้องโถงขนาดใหญ่ ๑ ห้อง ในส่วนนี้มีร้านขายหนังสือและของที่ระลึกอยู่มุมหนึ่งของห้องด้วย การเข้าชมนั้นจะต้องเสียค่าเข้าชม ๒๕ หยวน เป็นเงินไทยประมาณ ๑๒๐ บาท ซึ่งนับว่าเป็นราคาที่สูงมากหากได้เปรียบเทียบกับพื้นที่จัดแสดงซึ่งมีขนาดเล็กมาก

พนักงานประจำห้องนั้นดูเหมือนว่าไม่สนใจผู้เข้าชม คงจับกลุ่มคุยกันอย่างเหนียวแน่น ผมเดินชมพิพิธภัณฑ์ตามสูตรที่เขานิยามทำกันคือการจัดแสดงเริ่มเดินเวียนจากซ้ายมือ ซึ่งเป็นเนื้อหาอันเก่าแก่มากที่สุดคือยุคหิน จากนั้นวิวัฒนาการมาเป็นยุคต่าง ๆ จนถึงยุคปัจจุบันซึ่งปกติจะอยู่ที่ริมประตูทางออก เป็นอันว่าจบการแสดง ที่พิพิธภัณฑ์แห่งนี้ก็เช่นกันเริ่มนำเสนอยุคเก่าแก่สุดพบที่มณฑลชินเจียงคือยุคหิน จากนั้นวิวัฒนาการมาเป็นสมัยราชวงศ์ฮั่น ราชวงศ์จิ้นและราชวงศ์ของจีนยุคหลัง ๆ ตามลำดับอายุสมัย พิพิธภัณฑ์แห่งนี้ห้ามถ่ายรูปแต่ในเวลาเดียวกันก็ไม่มีหนังสือนำชมการจัดแสดงในพิพิธภัณฑ์แต่อย่างใด โบราณวัตถุที่จัดแสดงที่น่าสนใจคือมัมมี่มีอายุเก่าแก่ตั้งแต่ครั้งราชวงศ์ฮั่น คือราวสองพันปีก่อนโดยมีเครื่องแต่งกายซึ่งทำด้วยไหมบ้าง ฝ้ายบ้าง หรือขนสัตว์บ้าง ยังคงสมบูรณ์ดี

ที่เรียกว่ามัมมี่นั้นคือซากศพที่เนื้อแห้งสนิทติดกับกระดูก ผมยังคงติดอยู่ตามหนังศีรษะ ที่มีผมและเส้นผ้ายังคงอยู่ได้ทั้ง ๆ ที่กาลเวลาผ่านไปนับพันปีก็เพราะเป็นศพที่ฝังอยู่ในทะเลทรายและอากาศแถบนี้ร้อนแห้ง ไม่มีความชื้นที่ทำให้เชื้อราใด ๆ เจริญงอกงามเข้าไปทำลายหลักฐานเหล่านี้ ผมยังติดใจหลักฐานอีกสองสิ่งในพิพิธภัณฑ์คือลูกบิดแก้วสีฟ้า - เขียว ซึ่งมีรูปแบบคล้ายกับที่พบตามแหล่งโบราณคดียุคกึ่งประวัติศาสตร์ (Proto History) ในประเทศไทย เช่น พบที่แหล่งโบราณคดีควนลูกบิด จังหวัดกระบี่ ที่แหล่งโบราณคดีในจังหวัดลพบุรี เป็นต้น โบราณวัตถุอีกชิ้นที่ประทับใจเขาเขียนคำบรรยายว่า รูปอนารยชน (The Barbarian) สมัยราชวงศ์ถัง คือมีอายุราว ๑,๓๐๐ ปีมาแล้ว คือรูปปั้นดินเผาระบายสีเป็นรูปผู้ชายสวมรองเท้าบู๊ต สวมเสื้อคลุมและสวมหมวกยอดแหลม ประติมากรรมรูปแบบคล้าย ๆ กันนี้ในบ้านเมืองเราก็เคยพบเช่นกัน แต่ทำด้วยปูนปั้นและดินเผาใช้ตกแต่งประดับศาสนสถานเช่น พบที่เมืองอุทอง เมืองนครปฐม เมืองคูบัว เป็นต้น มีการศึกษาประติมากรรมแบบนี้และมีข้อสรุปว่าเป็นรูปชาวเซมิติกที่มีบทบาทการค้าขายทางทะเล ระหว่างโลกตะวันออกและโลกตะวันตก และมีโอกาสแวะเข้ามาติดต่อกับดินแดนสุวรรณภูมิที่ลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยาเมื่อราว ๑,๓๐๐ ปีก่อนเช่นกัน แถบมณฑลชินเจียงคือหลักฐานการติดต่อระหว่างโลกตะวันตกและโลกตะวันออกที่รู้จักกันดีคือเส้นทางสายไหม (Silk roads) ทางบก แต่สำหรับหลักฐานแบบคล้าย ๆ กันพบในบ้านเราสามารถเรียกได้ว่าคือ เส้นทาง

สายไหมทางทะเล ชมโบราณวัตถุแล้วได้ซื้อหนังสือในพิพิธภัณฑ์ จากนั้นได้เดินทางต่อไปชมสวนพฤกษศาสตร์

ตั้งใจไปชมสวนพฤกษศาสตร์แต่ปรากฏว่าสวนที่ไปเห็น ซึ่งตั้งอยู่กลางใจเมืองเป็นสวนสาธารณะไม่ใช่สวนพฤกษศาสตร์ ดังที่ต้องการชมจึงต้องผ่านเลยไป จากนั้นแวะไปยังร้านขายหนังสือ ร้านแรกตั้งอยู่ใกล้ ๆ สวนสาธารณะเป็นร้านขายหนังสือภาษาต่างประเทศแต่ส่วนใหญ่ คือหนังสือเรียนภาษาอังกฤษ พยายามถามหาหนังสือประวัติศาสตร์ โบราณคดี และศิลปะของมณฑลซินเจียงก็ได้รับคำแนะนำว่าอยู่ชั้นบนจึงต้องตามไปเลือกดูปรากฏว่ามีแต่เรื่องการวาดรูปแบบจีน แต่ปรากฏว่าพบหนังสือที่ไม่คาดว่าจะพบ ๒ เล่ม คือหนังสือชื่อจิตรกรรมชาดกและจิตรกรรมรูปสัตว์ในถ้ำที่กิลซิด เป็นถ้ำที่มีภาพวาดเรื่องราวในพุทธศาสนาหินยาน ภาพดังกล่าวนั้น เทียบเคียงได้กับประติมากรรมที่ระดับฐานเจดีย์จุลปะโทน เมืองนครปฐม ผมรีบซื้อหนังสือดังกล่าวทันที จากนั้นก็รีบไปร้านขายหนังสือแห่งที่สอง ที่ร้านแห่งนี้ใหญ่โตกว่าร้านแรกมาก แต่แทบจะหาหนังสือที่เป็นภาษาอังกฤษไม่ได้ และเป็นที่น่าสังเกตว่ามีคนวัยหนุ่มวัยสาวเดินเลือกซื้อหาหนังสือกันเป็นจำนวนมาก

ครั้งถึงเวลา ๒๐.๐๐ น. มีพิธีเปิดงานการท่องเที่ยวชาติพันธุ์ในแคว้นซินเจียงด้วยการกล่าวของผู้อำนวยการการท่องเที่ยวจีน และรัฐมนตรีการท่องเที่ยวของจีนที่ห้องคอนเวนชันในโรงแรมนั่นเอง จากนั้นรับประทานอาหารโดยมีอาหารพิเศษ คือ แกะย่างทั้งตัวเข็นมาบนรถเข็นและเฉือนให้

ถ้ำกิลซิด ซึ่งมีจิตรกรรมฝาผนัง

แขกรับประทาน บนเวทีมีการแสดงพื้นเมืองต่าง ๆ เช่น การแสดงดนตรีของพวกอูร์กูร์ มีครบทั้งเครื่องตี เครื่องเป่า รวมทั้งระบำต่าง ๆ ไม่มีการแสดงบนเวทีใด ๆ บ่งบอกความเป็นจีนแท้แม้แต่น้อย ที่ได้ะอาหารได้นั่งคุยกับผู้จัดการธุรกิจทัวร์จีน ๒ คน อิ่มแล้วกลับขึ้นนอน

๒๖ มิถุนายน ๒๕๔๕

ตื่นเช้าลงมาพบกับคณะที่ลอบบี้โรงแรมตามเวลากำหนด คือ ๘.๐๐ น. ได้พบกับผู้ดูแล กลุ่มของเราเป็นสุภาพสตรีชาวอูร์กูร์อายุราว ๓๕-๔๐ ปี ทำทางคล่องแคล่วมาก พูดภาษาอังกฤษเก่ง และนับถือศาสนา

อิสลามชื่อปาริดา (Parida) กลุ่มของเรามี ๖ คน ประกอบด้วยชาวอินโดนีเซียจากเมืองเมดาน ๒ คน ฮองกง ๒ คน ได้วัน ๑ คน รวมทั้งผมเองจากไทย ๑ คน เธอได้นัดหมายนำเราไปที่รถเพื่อจะไปร่วมเปิดงานอันเป็นพิธีการที่ Exhibition Hall ของเมืองอูรัมชี ที่อยู่ใกล้ ๆ

พิธีเปิดงานหรูหรามาก ขั้นตอนแรกเขานำพวกเราไปชมการแสดงนิทรรศการต่าง ๆ ภายในอาคาร ซึ่งมีหลายห้อง เช่น นิทรรศการของโรงแรมต่าง ๆ บริษัทท่องเที่ยว ของที่ระลึก ผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ เช่น ไวน์ เครื่องครัว เมื่อเวลาเกือบ ๑๑.๐๐ น. จึงนำคณะเราไปยืนหน้าอาคารร่วมพิธีเปิดงาน อากาศร้อนมากแต่พวกเราต้องยืนตากแดดฟังคำกล่าวอันยืดยาวของบุคคลสำคัญของจีนคนแล้วคนเล่า มีการแสดงพื้นเมืองของพวกเขาเผ่าอูร์กูร์ มีผู้ชายบรรเลงดนตรีซึ่งประกอบด้วยกลองและปี่ และมีผู้เดินประกอบเสียงดนตรีทั้งผู้หญิงและผู้ชาย ออกทำด้วยการกระโดดและกางแขนหุดเข้ายึดออกตลอดเวลา จบพิธีเปิดแล้วคุณปาริดานำคณะเราไปยังรถหมายเลข ๔ ซึ่งเป็นรถโตโยต้าบัสขนาดเล็กจุคนราว ๒๐ คน แต่เขาให้เราเรานั่งเพียง ๖ คน รวมทั้งคุณปาริดาผู้จะเป็นมัคคุเทศก์ตลอดทางอีก ๑ คน รวมเป็น ๗ คน นับว่าโหดเหี้ยมมาก แต่ก็โปร่งดี คุณปาริดาประกาศว่านับแต่นี้ไปเราจะมุ่งนำพวกเราไปยังเมืองต่าง ๆ ที่มีกลุ่มชาติพันธุ์ที่น่าสนใจในแคว้นซินเจียง ให้เราได้ชื่นชมศึกษา เป็นเส้นทางผ่านทะเลทรายสองแห่ง คือ ทะเลทรายโกบีและทะเลทรายตากลามารวมระยะทางเกือบห้าพันกิโลเมตร ใช้เวลาทั้งสิ้น ๑๓ วัน สมาชิกใน

คณะของเราหลายคนทำหน้าที่แปลก ๆ โดยเฉพาะหญิงสาวสองคนที่มาจากฮองกง สำหรับผมขอผู้ตาย ทั้ง ๆ ที่ลองเปรียบเทียบเส้นทางแล้วเท่ากับว่าประมาณเดินทางจากปัตตานีไปเชียงใหม่สามครั้ง

นั่งไปในรถ คุณปาริดาได้อธิบายเรื่องชนชาติต่าง ๆ ในซินเจียงซึ่งเป็นเผ่าพันธุ์ที่เกี่ยวข้องกับชาวยุโรปตะวันออก เช่น อุเบกิซ เตอร์กังการ์ รัสเซีย รวมทั้งมีชาวมองโกลเลียอาศัยปะปนอยู่ด้วย

ออกนอกเมืองอูรัมชีมาไม่นาน เริ่มเห็นเทือกเขาเทียนชาน ซึ่งมียอดสูงหลายยอดที่มีหิมะปกคลุมขาวโพลน เอกสารระบุว่ายอดสูง ๆ เหล่านี้ล้วนสูงกว่า ๕,๐๐๐ เมตร ภูเขาลูกนี้อยู่ตอนกลางของแคว้นซินเจียง โดยมีเทือกเขาอัลไตอยู่ข้างบนและเทือกเขาคุนลุนอยู่ทางใต้ของแคว้นรถวิ่งผ่านแนวถนนคดโค้งไปมาโดยที่รอบ ๆ ตัวนั้นเห็นแต่ภูเขาเตี้ย ๆ และไม่มีต้นไม้ นี่คือนิวทะเลทรายโกบี คำว่า โกบี เป็นภาษามองโกลเลียแปลว่า หิน คุณปาริดาเล่าว่าพื้นที่แถบนี้สามารถปรับเป็นที่เพาะปลูกได้หากมีน้ำเพียงพอ

หลังจากนั่งรถมานานพอควร ถึงเวลาบ่ายคล้อย ท้องเริ่มหิว ผู้จัดได้พวกเราไปยังรีสอร์ตแห่งหนึ่ง ให้พวกเราแวะพักที่นั่น ได้กินน้ำ กินผลไม้ซึ่งมีแตงโม แตงแคนตาลูปซึ่งมีรสหวานดีมาก เป็นครั้งแรกที่เราได้ชิมรสผลไม้ทะเลทราย ไม่ผิดหวัง รีสอร์ตดังกล่าวนี้สร้างขึ้นในทะเลทรายแต่อยู่ริมทะเลสาบน้ำจืดขนาดใหญ่ซึ่งคุณปาริดาอธิบายว่าเป็นทะเลสาบน้ำจืดที่กว้างใหญ่ที่สุดของประเทศจีน อาคารในรีสอร์ตแห่งนี้สร้างได้

อย่างน่าเกลียดน่ากลัว ส่วนใหญ่ลอกรูปแบบปราสาทยุโรป ดูแล้วคล้ายเมืองดิสนีย์แลนด์ ผมได้ปรารภกับคุณปาริดาว่าสถานที่หน้าตาแบบนี้คงไม่มีนักท่องเที่ยวประเภทสนิยมดีมาพัก คุณปาริดาพยักหน้าเห็นด้วยและบอกว่ารีสอร์ทแห่งนี้มีลูกค้าเฉพาะคนจีนในประเทศ ผู้คนในท้องถิ่นนี้เป็นชาวมองโกเลีย จากนั้นเขาได้พาเดินไปยังพิธีเปิดงานที่ริมทะเลสาบซึ่งเห็นเมฆกำลังเคลื่อนตัวจากทะเลสาบเข้ามายังฝั่งบริเวณงาน พิธีเปิดงานเริ่มด้วยเจ้าภาพผลัดเปลี่ยนกันกล่าวอะไรต่อกันหลายคน ลมก็เริ่มกรรโชก จากนั้นมีการแสดงพื้นเมืองของชาวมองโกเลีย จบแล้วมีเด็กผู้หญิงในชุดประจำชาติมองโกเลียนำผ้าไหมสีขาวมาคล้องคอให้แขกแต่ละคนรวมทั้งตัวเราด้วยได้รับคำอธิบายว่านี่คือพิธีต้อนรับของชาวมองโกเลีย จบพิธีเปิดแล้วลมดูเหมือนยิ่งพัดแรงมากขึ้น เรารีบเดินไปดูทะเลสาบเห็นชาวจีนเล่นน้ำกันหลายคน จากนั้นเดินกลับมาขึ้นรถ ฝนเริ่มตก ใครว่าในทะเลทรายหาน้ำยากผมเริ่มไม่เชื่อ

รถแล่นในทะเลทรายอีกหลายชั่วโมงจึงมาถึงเมืองกอလာ (Korla) ได้เข้าพักที่โรงแรมใหญ่ เขาจัดให้พักห้องละคน ราวสองทุ่มถึงเวลาอาหารค่ำ ณ ห้องอาหารในตึกใกล้ ๆ กับโรงแรมซึ่งมีเวทีขนาดใหญ่ภายในห้องอาหารด้วย อีกเช่นเคย มีการกล่าวต้อนรับอย่างยืดเยื้อ และมีการแสดงประจำชาติมองโกเลียให้ชม ท่าทางก็กระโดดโลดเต้นอีกเช่นเคย แต่ดูเหมือนว่าต่างกับท่าทางต้นของพวกอูร์กัวร์ คือดูเหมือนเลียนแบบท่าทางการเคลื่อนไหวของม้าและการรีดนมวัว มีการจัดเด็ก ๆ หญิงตัว

น้อย ๆ มาเต้นหงส์ให้ชม น่ารักมาก รับประทานอาหารค่ำแล้วคณะกลุ่มพวกเราได้ชวนกันเดินไปดู Night Market นั่นก็คือตลาดโต้รุ่งนั่นเอง เขาได้จัดย่านหนึ่งริมถนนให้คนมาขายอาหารและผลไม้ มีคนท้องถิ่นมาอุดหนุนกันพอสมควร เราไม่ได้ซื้อและกินอะไรเพราะอึดมากพอแล้ว ดึกราวห้าทุ่มจึงเดินกลับโรงแรม อากาศกลางคืนในเมืองกลางทะเลทรายเย็นสบาย อุณหภูมิราว ๒๕ องศาเซลเซียส

๒๗ มิถุนายน ๒๕๔๕

เวลานัดหมายออกจากโรงแรมเพื่อพร้อมเดินทางคือ ๘.๐๐ น. รถขบวนนำคณะพวกเราไปยังพิธีเปิดงาน รถแล่นผ่านตึกกรมบ้านช่องของเมือง Korla ซึ่งดูทันสมัยเป็นเมืองแบบยุโรป อเมริกา คือ ผู้คนอยู่บนห้องชุดซึ่งเป็นตึกสูง ส่วนชั้นล่างของตึกเป็นร้านค้าเช่นร้านอาหารที่ดูสะอาด และทันสมัย หน้าตึกสูงคือสวนสาธารณะ ไม่เห็นสายไฟพาดแะกะระ ต้นไม้เขียวชอุ่มด้วยเมืองนี้มีแม่น้ำชื่อไข่มุกไหลผ่าน พอดีเป็นเวลาเช้าเห็นผู้คนสูงอายุซึ่งคงอาศัยในตึกสูง ๆ แถบนี้ลงมาออกกำลังกาย เล่นเครื่องเล่นต่าง ๆ ที่จัดวางไว้ในสวนสาธารณะริมแม่น้ำ ดูแล้วรู้สึกว่าคุณภาพชีวิตคนจีนวันนี้จะเจดีเอามาก ๆ ถึงสถานที่เปิดงานคงเป็นถนนคนเดิน สองข้างถนนคือร้านค้าขายของหรรษา ทางการเมือง Korla ได้จัดให้นักเรียนนับร้อยแต่งกายในชุดประจำเผ่าพันธุ์ ซึ่งแน่นอนคือชาวอูร์กัวร์ออกมาต้อนรับพวกเรา เมื่อลงจากรถก็มีเด็กหญิงสาวนำหมวกแบบ

อูร์กูร์มาให้พวกเราซึ่งเป็นผู้ชาย ส่วนผู้หญิงในกลุ่มพวกเราก็มีเด็กผู้ชาย อูร์กูร์นำหมวกมามอบให้เช่นเดียวกัน หมวกผู้หญิงและผู้ชายแตกต่างกัน ตรงที่หมวกผู้ชายปักด้วยด้ายเป็นลวดลายแบบง่าย ๆ ส่วนหมวกผู้หญิงปักด้วยเลื่อมสีสันดูฉลาด เห็นพิธีต้อนรับด้วยการมอบหมวกประจำเผ่า แล้วทำให้นึกถึงว่าหากมีนักท่องเที่ยวต่างชาติมาเมืองไทย อาจจะทำให้มีการมอบของและหมวกโบราณแบบสามล้อสวมแจกแก่แขก อาจจะทำให้เกิดความประทับใจได้เช่นกัน อีกทั้งหมวกในรูปแบบเอกลักษณ์ไทยดังกล่าวจะได้แพร่หลายมีอายุยืนยาวต่อไป คนทำโบราณ ทำหมวกก็จะได้มีอาชีพ อยู่ร่วมพิธีปิดสักครู่ก็ออกเดินทางต่อไป โดยมีรถนำเป็นรถเที่ยวมล่อที่บรรทุกนักดนตรีบรรเลงดนตรีพื้นเมือง ออกไปส่งที่วงเวียนกลางเมือง

เดินทางออกจากเมืองโอเอซิสแห่งนี้โดยผ่านทะเลทรายอีก เช่นเคย และเป็นทะเลทรายจริง ๆ ใช้เวลาครู่ใหญ่รถได้หยุดแวะพักให้หมวกกลุ่มต้นไม้ในทะเลทราย เป็นต้นไม้ที่มีอายุนานนับร้อย ๆ ปีมาแล้ว มีนักข่าวโทรทัศน์จีนมาสัมภาษณ์ เราว่ารู้สึกกับเส้นทางท่องเที่ยวครั้งนี้ อย่างไรก็ตาม เราตอบเป็นภาษาอังกฤษโดยมีคุณปาริดาแปลกลับเป็นภาษาจีนว่า เรื่องเส้นทางสายไหมเป็นเรื่องที่น่าสนใจในเรื่องปฏิสัมพันธ์ของมนุษย นานาชาติในการติดต่อค้าขายซึ่งกันและกันนานนับพันปีมาแล้ว เราเป็นนักวิชาการเห็นว่าเรื่องนี้เป็นเรื่องสำคัญยิ่งและคิดว่านักวิชาการในโลกคนอื่น ๆ คงสนใจอยากรู้อยากเห็นด้วยเช่นเดียวกัน และที่ผ่านมาวันสอง

วันนี้ก็พิสูจน์ได้ชัดว่า เรื่องผู้คนในท้องถิ่นนี้มีเอกลักษณ์น่าตื่นตาตื่นใจ ทว่าน่าเป็นห่วงว่าสิ่งที่เป็นเอกลักษณ์นี้ จะอยู่ได้นานมั่นคงแค่ไหนหากต้องนำสิ่งเหล่านี้เสนอขายเป็นทรัพยากรท่องเที่ยว

แวะกินข้าวกลางวันที่พักตาการในหมู่บ้านริมถนน เป็นชุมชนจุดแวะพักรถ อาหารเป็นแบบพื้นเมืองก็คือแกะต้ม แกะย่าง แกะบั้งอีก เช่นเคย กินกับนานซึ่งเป็นโรตีสานขนาดใหญ่ ผกกกลับชอบมะเขือเทศที่มีขนาดใหญ่เนื้อแน่นหวาน ได้ฉลองศรัทธาไปหลายลูก กินเสร็จได้ออกเดินถ่ายรูปผู้คน ห้องแถวสองข้างทางหลวงของชุมชนจุดแวะพักรถแห่งนี้ จากนั้นได้เดินทางต่อไปอีกจนถึงราวสองทุ่ม จึงได้หยุดแวะพักที่เมืองโอเอซิสเล็ก ๆ ชื่อเมือง Minfeng

เวลาสองทุ่มยังมีแดดจ้า เช็ดอินเรียบร้อยแล้วรีบคว้ากล่องออกเดินถ่ายรูปที่หมู่บ้านใกล้ ๆ โรงแรม เห็นบ้านก่อด้วยอิฐหลังคาแบนราบ คล้ายกล่อง มีกำแพงล้อมรอบมิดชิด ส่วนที่สะดุดตาของบ้านแต่ละหลังคือประตูของกำแพงล้อมรอบบ้าน มีการแกะสลักบานไม้ บางครั้งทำเป็นประตูโค้งแหลมพร้อมทาสีหลากหลายตามแบบศิลปะมุสลิม ดูแล้วสวยแต่ไม่ใช่สวยดูฉลาด เดินผ่านบ้านหลังหนึ่งมีเด็กผู้หญิงน่ารักอายุราว ๔ ขวบเดินมาทักทาย พ่อแม่เธอรีบเชียร์ให้เธอเข้าไปใกล้ ๆ ผมขอให้เธอตั้งทำการเดินแบบชาวอูร์กูร์ หนูน้อยผู้นี้รีบแสดงท่าให้ผมถ่ายรูปทันทีอย่างไม่เคอะเขิน เห็นบรรยากาศดังกล่าวนี้ก็ทึ่งให้หนักกว่าที่ไหน ๆ ในโลกที่ผู้คนยังเป็นสังคมกสิกรรม ลัทธิบริโภคนิยมยังไม่มีอิทธิพลต่อความคิดและ

ชีวิตประจำวันของพวกเขา เป็นสังคมลัทธิบริสุทธิที่ใสอย่างนี้แหละ แต่จะ
อยู่ได้นานเท่าไรหนอ

กินข้าวเย็นในห้องอาหารซึ่งปิดมิดชิดและร้อนมาก ไม่มีอะไรทำ
ในเมืองเล็กมาก ๆ อย่างนี้ก็ต้องขึ้นนอน ห้องนอนไม่มีแอร์ เปิดพัดลมและ
เปิดหน้าต่างให้อากาศเข้าในเวลาเดียวกันยุงก็บินเข้ามาด้วย ในเมือง
ทะเลทรายก็มียุงนะครับ

๒๘ มิถุนายน ๒๕๔๕

เมือง Minfeng เดิมชื่อเนียร์ ได้ขุดพบหลักฐานโบราณคดีที่เมือง
นี้มาก แต่คณะผู้จัดไม่ได้นำคณะของพวกเราชมด้วยบอกว่าไกลจากตัว
เมืองพอควร และทราบจากคุณปาริตาว่า การเข้าชมเมืองเนียร์โบราณนี้
ต้องเสียค่าเข้าชมแพงมาก ด้วยทางการจีนต้องการสงวนไว้สำหรับผู้
ต้องการศึกษาอย่างแท้จริงเท่านั้น มาตรการนี้น่าสนใจเช่นกัน ด้วยเป็น
วิธีการอนุรักษ์โบราณสถานอีกวิธีหนึ่ง พื้นที่แถบนี้อยู่ใกล้กับอินเดียและ
ปากีสถานมาก ว่ากันว่าห่างจากชายแดนเพียง ๒๐๐ กิโลเมตร คณะพวก
เรานั่งรถผ่านทะเลทรายอันกว้างอีกเช่นเคย เห็นธารน้ำตื้น ๆ ซึ่งเกิดจาก
หิมะของยอดเขาใกล้เคียงละลายไหลผ่ากลางทะเลทรายบ่อย ๆ เรื่องนี้
ตรงกันข้ามกับที่เราคิดมาก่อนโดยสิ้นเชิง โดยคิดว่าในทะเลทรายนั้นหา
น้ำได้ยาก และความคิดว่าโอเอซิสคือตาน้ำนั้นก็ไม่ใช่ เพราะแท้จริงแล้ว
โอเอซิสเป็นเมืองขนาดใหญ่กลางทะเลทรายก็ได้

เขาได้นำไปแะที่เมืองเล็ก ๆ ให้เข้าห้องน้ำ ในขณะที่เดียวกันที่
หน้าโรงแรมนั้นมีแผงขายของที่ระลึกตั้งเรียงรายหลายแผง ได้เลือกซื้อ
หมวกอูร์กูร์แบบหนึ่ง เป็นหมวกสตรีที่ว่ากันว่าเล็กที่สุดในโลก มีดเหน็บ
แบบมุสลิม จากนั้นเดินทางต่อไปยังเมืองHotan

เมื่อถึงเมือง Hotan เขาได้นำไปชมโรงงานทอผ้าไหม พบว่าผู้ชาย
ทอผ้า ผู้หญิงเตรียมไหม เรื่องนี้ผู้ชายเมืองไทยไม่ทำกัน ด้วยการทอผ้า
นั้นถูกแบ่งให้เป็นหน้าที่ของผู้หญิง เรื่องผู้ชายทอผ้าในอินเดียก็มีด้วย
เช่นกัน เคยไปที่เมืองโอรังกาบัด ใกล้ ๆ กับเมืองมุมไบในอินเดียเคยเห็น
ปู่อินเดียแก่ ๆ นั่งทอผ้าไหมยกดอกด้วยดวงตาฟุ้งมองแล้วรู้สึกสงสาร
จับใจ แก่แล้วและตามองไม่เห็นแต่ก็ต้องทำงานหาเลี้ยงชีพ จากนั้นเขา
พาไปดูการทอพรหมด้วยมือ ซึ่งเป็นครั้งแรกของผมอีกเช่นกันที่ได้เห็นการ
ทอพรหมด้วยมือและอยากสรุปว่าไม่ใช่เรื่องที่ย่ายเลย เมือง Hotan นี้มี
แม่น้ำไหลผ่านชื่อแม่น้ำหยกขาว กล่าวกันว่าแหล่งหยกขาวชั้นดีของจีน
อยู่ที่เทือกเขาคุนลุน และสามารถพบหินหยกขาวได้เสมอ ด้วยกระแส
น้ำจะพัดพามา ฉะนั้นเมื่อนั่งรถผ่านแม่น้ำสายนี้จะเห็นเด็ก ๆ มหาหยกชนิด
นี้ซึ่งคุณปาริตาบอกว่าหาได้ไม่ยาก และให้ข้อมูลเพิ่มเติมอีกว่าหยกขาว
นั้นหาได้ยากกว่าหยกเขียว จึงมีราคาแพงกว่า และเป็นหยกสำหรับ
กษัตริย์และชนชั้นสูงเท่านั้น เมืองนี้ยังมีชื่อเสียงในฐานะเป็นเมืองผลิต
ฝ้ายสีธรรมชาติคือสีเหลืองและสีเขียว ซึ่งผมไม่เคยรู้มาก่อนในชีวิตว่า

พันธุ์ฝ้ายสีก็มีอยู่ในโลก ยังถามกลับไปยังคุณปาริตาว่าจริงหรือ เธอ ยืนยันว่าเป็นเรื่องจริงและรับปากว่าจะจัดหาส่งมาให้

การต้อนรับคณะของพวกเราในเมือง Hotan นั้นยิ่งใหญ่เกรียงไกรไม่แพ้ทุก ๆ ที่ที่ผ่านมา คือปิดถนนห้ามการสัญจรโดยสิ้นเชิง ผู้คนเรียงรายคอยดูพวกเราทั้งสองข้างถนน มีสีหน้ายิ้มแย้มดูไม่เห็นมีใครหงุดหงิดและโวยวาย ผมได้ยกเรื่องนี้ขึ้นมาคุยกับคุณลีโอชาวอินโดนีเซียว่า ทำไมคนพื้นเมืองแถบนี้ถึงว่านอนสอนง่ายเช่นนี้ คณะพวกเราไม่ใช่คนบุญหนักศักดิ์ใหญ่แต่อย่างใด หากทำอย่างนี้ในบ้านเราคงถูกบ่นเป็นหมื่นกึ่ง คุณลีโอเห็นด้วยว่าการต้อนรับแบบนี้ดูมากเกินไป หากเป็นที่เมืองเชียงใหม่ก็คงไม่กล้าทำเช่นนี้ แต่นี้เป็นเพราะเป็นดินแดนไกลปืนเที่ยง คนพื้นเมืองก็มีจิตใจบริสุทธิ์ธรรมชาติ ใครสั่งให้ทำอะไรก็ทำโดยไม่ขัดขืน

วิทยุแคว้นซินเจียงได้สัมภาษณ์ผมว่า มีข้อเสนอแนะอย่างไรที่จะให้แคว้นซินเจียงมีชื่อเสียงในฐานะแหล่งท่องเที่ยว ผมได้ตอบว่าการเดินทางจากแหล่งท่องเที่ยวหนึ่งไปยังอีกที่หนึ่งนั้นต้องใช้เวลาและไกลมาก ถนนก็ไม่ค่อยดี นักท่องเที่ยวอาจจะไม่มีเวลามากพอและคิดว่าเป็นเรื่องเสียเวลา ฉะนั้นควรปรับปรุงถนนและจัดกลุ่มแหล่งท่องเที่ยวให้เดินทางศึกษาเที่ยวชมสิ่งน่าสนใจหลาย ๆ แห่งในวันเดียว นักท่องเที่ยวจะได้คิดว่าคุ้มค่าและไม่เสียเวลา ผมพูดไปเช่นนั้นอย่างจริงใจหลังจากเริ่มเบื่อกับการตะลอน ๆ นั่งบนรถเป็นวัน ๆ และมีสิ่งน่าสนใจทุก ๆ ที่ ที่ซ้ำกัน คือ ชาว

ชาวอุรดูร์ (ยูเรเชีย) ที่เมืองคัชการ์

อุรดูร์ เสียงดนตรีเปรี๊ด ๆ และท่ากระโดดโลดเต้น เมื่อตอบไปแล้วกลับมานึกได้ว่าไม่ควรตอบเช่นนั้น แต่ควรตอบว่าชาวพื้นเมืองอุรดูร์ของแคว้นซินเจียงดูเป็นธรรมชาติ สงบ น่ารัก ผู้มีหน้าที่ส่งเสริมการท่องเที่ยวของแคว้นนี้ควรประชาสัมพันธ์เรื่องนี้ให้มาก ๆ เพราะเป็นเรื่องจริง น่าประทับใจและแตกต่างจากที่ได้เห็น ณ ที่อื่น ๆ ในประเทศจีน พูดได้อย่างนี้คงได้คะแนนเยอะเชียว แต่ก็เอาเถอะ เมื่อพลาดไปแล้วก็ให้คอยคิดว่าหากต้องตอบผู้สื่อข่าวอีกในครั้งต่อไปควรคิดให้มากกว่าก่อนจะตอบ

เย็นวันนั้นเขาได้นำเราไปยังสวนขนาดใหญ่ ที่มีต้นวอลนัต องุ่นอาบรีคอต ต้นองุ่นนั้นเขาปลูกให้เลื้อยบนร้านที่เตรียมไว้ง่าย ๆ ทำด้วยไม้

แต่สูงพอให้รถแล่นลอดผ่านได้ อุ่นกำลังแตกช่อออกผลดกมากมาย อย่างน่าอัศจรรย์ เขาบอกว่าปลายเดือนกรกฎาคมคือเวลาที่อุ่นสุก น่าเสียดายที่ยังไม่ถึงวันนั้น อย่างไรก็ตามฤดูที่พวกเราไปถึงนั้นเป็นฤดู ของอาปริคอตซึ่งออกผลดกร่วงหล่นได้ต้นมากมาย เก็บกินกันไม่หวาด ไหว ก็ไม่เสียเที่ยวด้วยเช่นกัน ในสวนแห่งนี้มีต้นวอลนัตโบราณอายุกว่า ๘๐๐ ปี สำหรับร้านอุ่นนั้นนิยมปลูกไว้เสมือนเป็นรั้วชั้นนอกสุดของสวน ด้วยหวังให้เกิดประโยชน์เป็นแนวกันลมให้กับพันธุ์พืชอื่น ๆ ในสวน

คณะพวกเรากินอาหารค่ำกันในสวนโดยเจ้าภาพปูพรมพื้นเมืองสี่ สันลุดลาดไว้ทั่วบริเวณ มีการเล่นดนตรีพื้นเมืองและการแสดงชาวอุรุกรูร์ ประกอบ จากนั้นกลับโรงแรมนอน ถึงโรงแรมมีลมพัดแรงมาก พัดพาเอา ทรายจากทะเลทรายเข้ามาเต็ม หากไม่นอนก็ไมรู้จะทำอะไร

๒๙ มิถุนายน ๒๕๔๕

วันนี้ออกเดินทางช้าหน่อยคือ ๘.๓๐ น. ก่อนออกเดินทางได้ถ่าย รูปอาคารของโรงแรม ซึ่งมีโดมยอดเป็นรูปหัวหอมเหมือนกับสถาปัตยกรรม สุเหร่าอิสลาม เห็นแล้วให้หวนนึกว่าหากใครสร้างโรงแรมให้มีรูปแบบ สถาปัตยกรรมแบบนี้ในบ้านเราเข้าใจว่าคงมีปัญหาแน่ แต่คนบ้านเรา เขาคงไม่อุตริทำกัน เรื่องสามัญสำนักในเรื่องใจเขาใจเราในหมู่คนไทย นั้นผมคิดว่าเราค่อนข้างตระหนักกันเป็นอย่างดี รถออกจากเมือง Hotan และวิ่งผ่านทะเลทรายอีกเช่นเคย แต่วันนี้ต่างกับวันก่อน ๆ ตรงที่มีพายุ

ทรายพัดกรรโชกตลอดเวลา บรรยากาศรอบ ๆ ตัวจึงสลัว ๆ เทา ๆ วันนี้ ต้องเดินทางไกลอีกไม่น้อยกว่า ๕๐๐ กิโลเมตร ไกลเพียงวันรถหยุดแวะ พักที่เมือง Yerkan ซึ่งคุณปาริตาบอกว่ามีทางแยกไปยังอิหร่านและ แคชเมียร์ของปากีสถาน ในอดีตเป็นเมืองศูนย์กลางการค้าชาและหยกที่ พอค้านานาชาติต่างมาพบกันที่เมืองนี้ เขาพาพวกเราไปยังศูนย์ศิลปะ ทัศนกรรมอะไรทำนองนั้น เป็นสถานที่ที่มีชื่อเสียงในการทำมีดคุณภาพดี มี โรงงานทำอยู่ด้านหลังแสดงขั้นตอนการทำมีด บริเวณริมถนนหน้าสถานที่ แห่งนี้เขาเปิดการจราจรมีคนมาเย็นมุงดูพวกเราเต็มไปหมด และมีตลาด พื้นเมืองอยู่ตรงกันข้าม โอกาสดีสำหรับเราที่ได้เลือกถ่ายรูปผู้คนซึ่งมีแต่ คนหน้าตาดีทั้งผู้ใหญ่และเด็ก ด้วยเป็นที่พบบันระหว่างคนหน้าตาแบบ ตะวันออกผสมกับคนตะวันตก ได้ถ่ายรูปร้านขายพรม ร้านขายเตาและ ร้านขายเนื้อแกะสด จากนั้นเขาได้นำพวกเราไปยังสถานที่น่าสนใจของ เมืองที่อยู่ใกล้ ๆ คือหลุมฝังศพ และสุเหร่าทอง (Golden Mosque) พอรถ จอดเราก็เห็นร้านขายเครื่องปั้นดินเผาซึ่งมีรูปแบบและลวดลายตกแต่งผิว ภาชนะไปละม้ายคล้ายเครื่องปั้นดินเผาของผู้คนแถบทะเลเมดิเตอร์เรเนียน มากกว่าแบบจีน เช่น ไหมมีพวย โองมีตีน เป็นต้น อยากรซื้อและหิ้วกลับมา เก็บเป็นตัวอย่างสะสมที่เราได้อยู่ที่บ้าน แต่ไม่สามารถทำได้เพราะมีขนาด ใหญ่และยังต้องร่อนเร่ไปในทะเลทรายอีกหลายวัน สำหรับสถาปัตยกรรม สุเหร่าซึ่งมีประวัติว่าสร้างขึ้นนานเกือบห้าร้อยปีแล้ว แต่ได้รับการบูรณะ หลายครั้งจวบจนเมื่อเร็ว ๆ นี้มันมีรูปแบบและสีสันไม่เลวเลย ผมชอบการ

ตกแต่งเพดานดูเป็นการผสมผสานระหว่างศิลปกรรมทิเบต จีน และ อินเดีย แต่ให้สีสันตกแต่งด้วยสีเขียว เหลือง แดง ฟ้าแบบมุสลิม

ชมกันอย่างรวดเร็ว ได้ยินเสียงแตรรถนำเรียกก็ให้รู้ทันทีว่าหมดเวลา ถึงเวลาออกเดินทางต่อไปยังเมือง Kashgar บางครั้งเรียกว่าเมือง Kashi ซึ่งเป็นเมืองเอกของแคว้นซินเจียงในเรื่องเส้นทางสายไหม เมื่อเดินทางไปถึงใกล้ ๆ เมืองได้เห็นอุฐูเทียมรถลากซึ่งไม่สามารถถ่ายรูปทัน

ถึงโรงแรมที่พักแล้วต้องลงมาร่วมงานเลี้ยง ซึ่งในวันนี้มีเพื่อนร่วมโต๊ะมาจากปากีสถานสามคน ได้คุยเรื่องการท่องเที่ยวในปากีสถาน ได้ข้อมูลว่าการเดินทางจากเมืองคาซการ์ไปยังชายแดนปากีสถานโดยรถโดยสารไปได้ไม่ยาก มีด่านตรวจคนเข้าเมืองอนุญาตให้ผ่านได้ด้วยความสัมพันธ์ระหว่างจีนกับปากีสถานเป็นไปด้วยดี สถานการณ์บ้านเมืองในปากีสถานไม่มีอะไรรุนแรงดังที่คนภายนอกรับรู้ สถานที่น่าศึกษาในปากีสถานได้แก่ตักศิลา คันทารา หากต้องการท่องเที่ยวสิ่งน่าสนใจเรื่องพุทธศาสนาในปากีสถานนั้นควรใช้เวลา ๗ วันจึงจะดูได้หมดและทั่วถึง การคุยกับชาวปากีสถานเริ่มออกกรซชาติ แต่พลันมาถูกขัดจังหวะจากคนจีนร่วมโต๊ะคนหนึ่งที่ได้แนะนำตัวเองว่าเป็นผู้จัดการอะไรสักอย่าง เจ้าหมอนี่ชอบรินเหล้าทำให้คนร่วมโต๊ะแก้วแล้วแก้วเล่าตลอดเวลา ตอนเริ่มต้นเราก็รักษามารยาทด้วยการยอมตามคำขอ พอหลายครั้งเข้าก็รู้สึกว่าการปฏิบัติแต่หมอกก็ไม่ยอมเพราะน้ำเมาออกฤทธิ์แล้ว เราต้องยอมเสียมารยาทโดยบอกว่า No Thank you และยืนยันคำนี้ด้วยการจ้องตา

หญิงมุสลิมอุร์ดูร์ ที่เมืองคัชการ์ กับบ้านดินของเธอ

ในที่สุดหมอกก็เงยบไป รู้สึกว่าการกินเริ่มไม่สนุกจึงได้ปลีกตัวออกไปเดินดูบ้านเมืองข้าง ๆ โรงแรม เป็นบ้านเรือนสร้างด้วยดินดิบรูปร่างเหมือนกล่องเช่นเคย และเน้นประตูทางเข้าซึ่งแกะสลักทาสีอย่างสวยงาม ภายในรั้วบ้านมีลานขนาดเล็กไว้พักผ่อน เรือนแบบนี้เหมาะกับสิ่งแวดล้อมทะเลทราย โดยเฉพาะเมื่อลมพายุพัดทรายเข้ามา เดินจนตึกจึงกลับเข้านอน

๓๐ มิถุนายน ๒๕๕๕

วันนี้เป็นวันเปิดงาน Ethnic Tour ในเมืองคาซการ์ เขาพาพวกเราไปยังลานประชาชนซึ่งอยู่กลางเมือง ที่นั่นมีรูปอนุสาวรีย์เมฆเตงยีนตระหง่านเสมือนประกาศว่าอุดมการณ์คอมมิวนิสต์ต้องไม่ตาย ครั้นนั่งเสร็จเรียบร้อยแล้วเป็นเวลากล่าวรายงาน กล่าวตอบกันเป็นทางการ มีการใช้ภาษาอูรดูร์เป็นหลักและแปลเป็นภาษาจีนแมนดาริน จากนั้นมีขบวนแห่ผ่านหน้าพวกเรานับแต่ขบวนธงชาติ ขบวนแห่ฮีโร่ชาอูรดูร์ ซึ่งเป็นนักไต่ลวดระดับโลก ขบวนเด็กผู้ชายเดินเคาะลูกฟุตบอล ขบวนเด็กหญิงตีกลองจีน ขบวนเต้นของชาอูรดูร์ ขบวนพระดังซัมจิ้ง จากนั้นเป็นการโชว์การไต่ลวดซึ่งแขวนไว้สูงจากพื้นประมาณ ๒๕ เมตร ในขณะที่เดินไต่ไปมาบางครั้งมีลีลาประกอบให้เร้าใจเช่นหกคะเมน เทินของ แกล้งตกจากลวด เขาใช้เสียงดนตรีพื้นเมืองประกอบทำให้น่าสนใจมากขึ้น นั่งตากแดดร้อนชมขบวนและการแสดงตั้งแต่ ๘.๓๐ - ๑๑.๐๐ น. แต่ก็ตื่นตาตื่นใจ โดยเฉพาะได้ข้คิดที่ผู้ใหญ่จีนพยายามปลุกฝังและให้โอกาสเด็ก ๆ เรียนรู้และมีส่วนรวมในความภาคภูมิใจในวัฒนธรรมของตน ทำให้ได้ข้คิดต่อไปอีกว่าแล้วสังคมเราละ ให้โอกาสและปลุกฝังเด็กในเรื่องดังกล่าวหรือไม่ ที่เห็นเป็นส่วนใหญ่คือเรื่องของผู้ใหญ่เล่นกันเพื่อผู้ใหญ่ เช่น โขว์แบบเสื่อ ร้องเพลงหาสตางค์เพื่อการกุศล งานแสดงแสงเสียงเมื่อการแสดงจบเขาจัดรถเทียบรับจากอัมฉังจันทร์ได้อย่างเรียบร้อย และ

ทรงประสิทธิภาพมาก รับพวกเราไปชมสถานที่ประวัติศาสตร์ที่สำคัญของเมืองคาซการ์ต่อไป

ไปกันที่สุสาน Hoja ก่อน สุสานแห่งนี้มีประวัติว่าเป็นที่ฝังศพเจ้าจอมของจักรพรรดิเฉียนหลงแห่งราชวงศ์หมิงของจีน กษัตริย์พระองค์นี้ปกครองจีนตรงกับรัชสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราชของไทยเรา ร่างของเธอดูฝังร่วมกับบุคคลในตระกูลคนอื่น ๆ อีกหลายสิบคน อาคารสุสานสร้างแบบสถาปัตยกรรมมุสลิม กรุผนังภายนอกด้วยกระเบื้องเคลือบสีต่าง ๆ แต่สีที่นิยมคือสีเขียว ใกล้เคียง กัน คือ อาคารสำหรับใช้อ่านคัมภีร์กุรอาน และสุเหร่า ใครอยากอ่านรายละเอียดของสถานที่แห่งนี้ไปเปิดดูได้ในพระนิพนธ์ของสมเด็จพระมหาลงนราธิวาสราชนครินทร์ ครั้งเสด็จมายังสถานที่นี้

จากนั้นไปที่ตลาดนัดวันอาทิตย์ หรือที่รู้จักกันในคำว่า**บาซาร์** รถจอดที่ประตูทางเข้าตลาดนัดที่สร้างเป็นรูปโดมสูง เห็นแผ่นป้ายเขียนด้วยรูปแบบอักษรต่าง ๆ ถึง ๔ ภาษาคืออูรดูร์ (เขียนด้วยอักษรอาหรับ) จีน อังกฤษ และรัสเซีย ติดไว้เห็นได้แต่ไกลว่า **ตลาดการค้านานาชาติระหว่างตะวันออกและตะวันตกคาซการ์** (Kashgar International Trade Market of Central and Western Asia) มีแผงสินค้านับร้อย ๆ แผง โดยมีหลังคาคลุมตลอด หน้าตาคล้ายตลาดจั๊กกรในบ้านเรา สินค้าที่ขายเช่นพรม เสื้อผ้า หมวก มีด ผลไม้แห้ง เครื่องประดับ ผู้คนเดินซื้อของให้ชักไขว้ไปหมด ราคาที่บอกนั้นสามารถต่อรองได้ ผมเองไม่ใช่คน

ช่างซื้อช่างต่อจึงคอยดูคนอื่น ๆ ที่เขาซื้อกัน นำพิศวงในราคาสินค้าชนิดหนึ่งที่อยู่อยากจะทำเพื่อน ๆ นั้นคือมีดพก เมื่อถามราคาก็ได้รับคำตอบว่าอันละ ๕๐ หยวน บวกค่าบริการเป็นเงินไทยแล้วก็ซื้อได้ คิดในใจว่าน่าจะต่อสัก ๓๐ หยวน ทันใดนั้นมีสมาชิกในกลุ่มชาวปากีสถานเห็นบ้างก็อยากได้จึงหยิบมาครึ่งโหลและถามราคา ผู้ชายบอกว่า ๓๐๐ หยวน หมอนั้นต่อคำเดียวว่า ๑๐๐ หยวน พ่อค้าก็ให้ ผมจึงเดินรอยตามขอซื้อมา ๖ อันบ้าง ผมเดินเตร็ดเตร่ไปเรื่อยพบคนแก่ชายลูกบิดกำลังนั่งงีบหลับ ลองแหวะดูพบว่ามียูกบิดชนิดหนึ่งซึ่งมักพบในบ้านเราตามแหล่งโบราณคดียุคกึ่งประวัติศาสตร์ (Proto History) เสมอ เช่นที่ คลองท่อม (จังหวัดกระบี่) เกาะคอเขา (จังหวัดพังงา) แหลมโพธิ์ (จังหวัดสุราษฎร์ธานี) เรียกว่าลูกบิดมีตา (Eye Bead) ลูกบิดแบบนี้นักโบราณคดีลงความเห็นว่า เป็นของที่ผลิตจากแถบทะเลเมดิเตอร์เรเนียน บางครั้งเรียกว่าลูกบิดโรมัน วางขายปะปนอยู่ด้วยแต่เป็นของใหม่ ผมปลุกแก็งเพื่อถามราคาก็ได้รับคำตอบว่าเม็ดละ ๑๐ หยวน ได้เลือกมา ๒๐ เม็ด ก็ลองต่อรองราคาเหลือ ๘๐ หยวน ปรากฏว่าแก่ก็ขายให้อย่างง่ายดาย เข้าใจว่าคงแพงไปด้วยซ้ำ ผมจึงได้ข้อสรุปว่ามาที่ตลาดโบราณแห่งนี้ให้ต่อเข้าใจผลอ ๆ ราคาที่ต่อนั้นให้ได้เพียง ๒๐ เปอร์เซ็นต์ของราคาที่บอกก็คงจะพอ

จากนั้นเดินทางกันต่อไปยังหลุมศพของมหาภิกษุชาวอูร์กูร์ชื่อ Yusup Khas Hajib เป็นคนเขียนวรรณกรรมชื่อ Wisdom of Royal

Glory วรรณกรรมเรื่องนี้ได้แปลเป็นหลายภาษา ตัวอาคารสร้างขึ้นใหม่แทนที่เดิมที่อยู่ไกลออกไปและมักถูกน้ำท่วม

ตอนบ่ายวันนั้นผมปลีกตัวจากคณะรีบไปคูพิพิภรณ์เมืองคาซการ์ ซึ่งไม่อยู่ในโปรแกรมของคณะผู้จัดด้วยการชี้แผนที่ให้กับรถแท็กซี่นำไป ได้ตรวจสอบกับทางโรงแรมก่อนแล้วยืนยันว่าพิพิภรณ์เปิดครั้งไปถึงเห็นประตูปิด ไม่มีใครเลย มองไปข้าง ๆ พิพิภรณ์เห็นบ้านเล็ก ๆ ทำนองบ้านคนงาน จึงลองเรียกดู มีคนเดินออกมาใส่กางขาสั้นและเสื้อกล้าม ผมจึงชี้แจงไปว่าต้องการชมพิพิภรณ์เขาก็ชี้ให้ไปที่ป้อมชายตัว เสียเงินไป ๒๕ หยวน จากนั้นเขานำกุญแจออกไขประตูพิพิภรณ์และเปิดไฟ ห้องจัดแสดงมีเพียงชั้นเดียวดูสลิมสลือชอบกลการจัดแสดงได้เสนอเนื้อหาโบราณคดียุคก่อนประวัติศาสตร์ตั้งแต่ยุคหินยุคหินใหม่ ยุคสัมฤทธิ์ (ซึ่งมีอายุ ๒๐๐๐ ปีก่อนคริสตกาล) ข้อที่น่าสนใจของหลักฐานยุคนี้คือได้พบมัมมี่สวมเสื้อขนสัตว์และสวมบูตหนังการเดินทางเรื่องเนื้อหาแสดงยุคต่อมาคือเรื่องเส้นทางสายไหมในสมัยราชวงศ์ฮั่น พบอักษรรูปแบบต่าง ๆ ของสมัยราชวงศ์ฮั่น-จีน เช่น อักษรจีน Agnean Kucuan Kharosthi Suki และ Ancient Tibet สังเกตว่าการแสดงได้พยายามเสนอหลักฐานเรื่องผ้ามาก เช่น เสนอตัวอย่างผ้าไหมโบราณว่ามีหลายชนิดคือ brocade, thin silk, damask, gauze, voile และ tapestry of cut silk นอกจากนี้ยังมีตัวอย่างผ้าขนสัตว์โบราณเช่นเข็มขัดขนสัตว์ นอกจากนี้ยังมีพระพุทธรูปและพิมพ์พุทธลักษณะแบบศิลปะ

คันธารราษฎร์ ข้อสรุปในเรื่องเส้นทางสายไหมที่เสนอในพิพิธภัณฑสถานคือ แคว้นซินเจียง คือ สถานที่ที่ตะวันออกและตะวันตกมาพบกันในเรื่องการค้าและวัฒนธรรม และในฐานะผมเองเกี่ยวข้องกับวงการพิพิธภัณฑสถานก็อยากจะวิจารณ์ในที่นี้ว่า พิพิธภัณฑสถานเมืองคาซการ์ดูแล้วไม่น่าสนใจทั้งในเรื่องการจัดแสดงที่มีเนื้อหาน้อย คร่ำครึ โบราณวัตถุที่แสดงอันเป็นประจักษ์พยานถึงความมีชื่อเสียงของเส้นทางสายไหมนั้นไม่สามารถพิสูจน์เนื้อหานั้นได้เลย เพราะมีน้อยชิ้นและคุณค่าพื้น ๆ

เดินทางต่อไปที่สุเหร่าที่อยู่ใกล้ ๆ ซึ่งว่ากันว่าเป็นสุเหร่าที่ใหญ่ที่สุดแห่งหนึ่งในประเทศจีน สิ่งที่แปลกไปจากบ้านเราคือที่นี่ย้อนญาติให้คนนับถือศาสนาอื่นเดินเข้าไปในสุเหร่าได้โดยถอดรองเท้าไว้ข้างนอก เพื่อแสดงความเคารพและรักษาความสะอาดให้กับสถานที่ ข้อที่ผมสังเกตเห็นความแปลกของสุเหร่าในย่านนี้คือมีประตูทางเข้าใหญ่โตสง่างามและตกแต่งผนังด้วยกระเบื้องเคลือบสีต่าง ๆ แต่ตัวอาคารที่เป็นที่ประกอบพิธีกรรมกลับมีขนาดเล็ก ได้เห็นธรรมาสน์เทศน์ในสุเหร่าพลันให้หวนคิดถึงธรรมาสน์เทศน์ในวัดของไทยเรา คุณจะเป็นคนละเรื่องเดียวกันมุสลิมที่นี้เป็นนิกายสุหนี่

เขานำพวกเราเดินทางต่อไปชมหมู่บ้านชาวอุยกูร์ ซึ่งน่าจะเป็นหมู่บ้านที่คงสภาพดั้งเดิมที่ดีที่สุดที่เหลืออยู่ในเมืองคาซการ์ ผมได้รับคำบอกเล่าว่าหมู่บ้านในลักษณะนี้กำลังถูกรื้อทำลายเรื่อย ๆ ในที่สุดอาจจะไม่เหลือให้เห็น ทางเข้าหมู่บ้านมีข้อความต้อนรับพวกเรา วงดนตรีง่าย ๆ

ชาวอุยกูร์และเครื่องดนตรีที่เมืองคซการ์

ของชาวอุยกูร์คือกลอง ๓ ใบและ เป่า ๑ เล่า บรรเลงโดยเด็ก ๒ คน ผู้ใหญ่ ๑ คนอยู่ที่ปากทางเข้าหมู่บ้าน บ้านเรือนก่อด้วยอิฐบ้าง ดินดิบบ้าง มีลักษณะเป็นกล่องสี่เหลี่ยมเช่นเคยโดยมีกำแพงล้อมรอบ พื้นที่ภายในกำแพงจะเว้นเป็นลานขนาดเล็กหน้าบ้าน ในบริเวณลานแห่งนี้มีไม้กระถางปลูกประดับ ส่วนด้านบนเป็นร้านให้เถาถองเนื้อนุ่มคุ่มบังแดด บ้านชุดแบบนี้บางหลังสูง ๒ ชั้นหรือ ๓ ชั้น ในบ้านเป็นห้องโถงยกพื้นบางส่วนใช้เป็นที่นั่งที่นอน ส่วนนี้มักจะแต่งให้งดงามด้วยการปูพรมหรือแขวนผ้าสีล้วนสดสวย คราวอยู่ที่มูมหนึ่งของบ้าน สังเกตเท่าไร ๆ ก็ไม่เห็นห้องน้ำ

ซึ่งเข้าใจว่าต้องไปใช้ห้องน้ำสาธารณะรวมของหมู่บ้าน ได้สอบถามข้อนี้ก็ได้รับคำตอบว่าบางครั้งมีทุกข์เบา ก็ป็นขึ้นบนหลังคา ซึ่งราบเรียบสามารถถ่ายทุกข์เบาบนหลังคาได้ ความแห้งและแสงแดดกล้าก็จะเผาผลาญร่องรอยนั้นให้หายไปโดยเร็ว ประตูบ้านเป็นไม้สลักทาสีดูเท่เหมือนกับที่เคยเห็นมาก่อน มีบ้านหลังหนึ่งปลูกต้นโหระพาใส่กระถางวางประดับไว้หน้าประตู ผมถามว่าต้นไม้นี้เขาใช้กินหรือใช้ประดับ ได้คำตอบว่าใช้ประดับ ผู้คนที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านนี้ต่างโอภาปราศรัย ยิ้มต้อนรับและเชื้อเชิญให้เข้าในบ้าน ผมเสนอแนะคุณปาริตาว่าหมู่บ้านแห่งนี้ทรงคุณค่ามากพอที่น่าจะประกาศเป็นมรดกโลกได้ เทียวดูจนเย็นเขาจึงนำพวกเราไปกินอาหารค่ำในสวนแห่งหนึ่งที่อยู่นอกเมือง

สองทุ่มแล้วแต่พระอาทิตย์ยังสว่างจ้า อาหารค่ำที่เขานำมาเสิร์ฟไม่ต่างกับอาหารวันอื่น ๆ เพียงแต่บรรยากาศเป็นพื้นบ้านพื้นเมืองด้วยมีศาลาโถงอยู่กลางบริเวณ ในศาลามีการแสดงพื้นเมืองต่าง ๆ ส่วนรายการคือวงอาหารของพวกเราที่มีหลายวงโดยนั่งบนเบาะและมีหมอนพียงวันนี้เจ้าภาพเสิร์ฟเหล้าอาร์คไม่อื่น เพื่อนร่วมเดินทางชาวใต้หัววันไม่รู้จักว่าอาร์คคืออะไร เราจึงต้องอธิบายว่าเป็นเหล้ากลั่นที่ได้วัตถุดิบจากน้ำหวานทะเลายพืชตระกูลอินทผลัม มะพร้าวหรือตาล เป็นเหล้าที่มีชื่อเสียงมากครั้งโบราณกาลโดยเฉพาะจากแหล่งผลิตแถบอาหรับ ศรีลังกา คณะพวกเรากินอาหารไปและกัมเปยด้วยเหล้าอาร์คกับเจ้าภาพที่แวะเวียนมาทักหลายออกได้ข้อพิสูจน์ว่าแท้จริงแล้วคุณค่าของเหล้าอาร์คคือ

ยานอนหลับวิเศษที่สุด ถึงสี่ทุ่มจึงเสร็จสิ้นการกินอาหารค่ำ กลับถึงโรงแรมกระโจนขึ้นเตียงและม่อยหลับโดยไม่อาบน้ำ

๑ กรกฎาคม ๒๕๔๕

ออกเดินทางตั้งแต่เวลา ๘.๓๐ น. เช่นเคย วันนี้ได้รับคำบอกเล่าว่าจะต้องเดินทางเป็นระยะทางประมาณ ๕๐๐ กิโลเมตร (อีกแล้ว) เพื่อไปยังเมืองอักซู (Aksu) เป็นการเดินทางที่ต้องผ่านทะเลทรายตลอดทาง คุยแซวกันในรถว่างานนี้มีแต่รายการโทรทัศน์การแสดงพื้นบ้านพื้นเมืองทุกวัน ฉะนั้นควรเปลี่ยนชื่อว่า Show Tour มากกว่า Ethnic Tour เดินทางมาได้ราว ๓๐ นาที เจ้าภาพได้นำวะไปที่ไร่แห่งหนึ่ง ทางเข้าเต็มไปด้วยนั่งร้านเถาองุ่น เมื่อลงจากรถมีเด็กนักเรียนเข้าแถวรับและตะโกนพร้อม ๆ กันซ้ำ ๆ ด้วยภาษาจีนซึ่งผมไม่เข้าใจและไม่ได้ถาม เข้าใจว่าคงแปลว่ายินดีต้อนรับ แต่ในตอนขากลับเด็ก ๆ กลุ่มเดิมตะโกนซ้ำ ๆ เป็นภาษาจีนตลอดเวลาด้วยคำ ๆ ใหม่ออกเสียงว่า **หวายหญิงเจี่ยหลาย** ซึ่งผมได้ถามคุณปาริตาแกบอกว่าแปลว่า Welcome back เสียงภาษาจีนจากเด็ก ๆ ผู้นำรักดังกล่าวสะท้อนก้องในหูอยู่นานถึงแม้ว่ารถจะวิ่งออกจากสวนแห่งนั้นมาเป็นระยะทางไกล ในสวนเต็มไปด้วยต้นองุ่นต้นแอปเปิล ต้นอาปริโก ต้นไม้ทั้งหมดต่างกำลังออกลูกเต็มแต่ยังไม่สุก ยกเว้นอาปริโกซึ่งมีผลดกติดตามกิ่งก้านและร่วงหล่นมากมาย ได้รับความรู้จากคุณปาริตาว่าลูกอาปริโกมีคุณสมบัติมีสารต้านมะเร็ง เมื่อถึง

เขตเมืองอัคซุ เขาได้นำไปจุดสถานที่สำคัญของเมืองก่อนซึ่งอยู่ห่างจากเมืองประมาณ ๗๐ กิโลเมตรนั่นคือต้นไม้ใหญ่รวมหมู่เป็นปายขนาดเล็ก ต้นไม้แต่ละต้นสูงใหญ่มีอายุเก่าแก่อายุเกือบพันปี ได้แก่ ต้นวอลนัต อาบริโก ที่นี้เป็นป่าเขียวจุดเล็กกลางทะเลทรายและอยู่เชิงภูเขาสูงที่มีเส้นทางต่อไปได้ถึงประเทศอุสเบกิสถาน (แต่เดิมคือเขตของประเทศโซเวียตรัสเซีย) ซึ่งห่างออกไปเพียง ๖๐ กิโลเมตร การเข้ามายังที่นี่ต้องได้รับอนุมัติจากด่านเฝ้าระวังชายแดนเป็นพิเศษ ในบริเวณใกล้ ๆ กันนั้นมีสุสาน (มาร์ซาร์) ของพวกมุสลิม ซึ่งมีประวัติว่าเป็นชาวซาอูดีอาระเบียได้เดินทางมาเผยแพร่ศาสนาแถบนี้และได้ต่อสู้กับชาวพื้นเมืองและล้มตายเกือบหมด แต่ในที่สุดคนพวกนี้หันไปนิยมนับถือศาสนาอิสลามทั้ง ๆ ที่ก่อนหน้านี้นับถือพุทธศาสนา

เมืองอัคซุนี้มีชื่อเสียงในเรื่องแหล่งผลิตฝ้ายโดยเฉพาะฝ้ายสีบอกว่ามีสีเทียว เหลือง ผมได้ยืนแล้วหุบผีมบอกคุณปาริดาให้หาเมล็ดให้หน่อยจะได้นำมาแพร่พันธุ์ที่เมืองไทย ปรากฏว่าได้รับคำตอบในวันรุ่งขึ้นว่าหาไม่ได้ หากหาได้แล้วจะส่งมาให้ กลางเมืองนี้มีวงเวียนซึ่งเขาได้ทำประติมากรรมเมล็ดฝ้ายสีไว้กลางวงเวียน

หลังจากรับประทานอาหารในโรงแรมแล้วเสร็จเขาได้นำไปยังโรงละครประจำเมือง เมื่อไปถึงมีคนนั่งคอยอยู่แล้วเต็มโรงละคร การแสดงคงเป็นในรูปแบบเดิมคือกระโดดโลดเต้นประกอบเสียงดนตรี ซึ่งในคราวนี้มีมากขึ้นกว่าทุก ๆ ครั้งทีเดียว โรงละครประจำเมืองชายแดนเล็ก ๆ แห่งนี้ดูดี

มาก ๆ โอ้อ่าเขวอนโคมแก้วเจียรระโนช่อใหญ่ เก้าอี้นั่งบุวมระฮาด เวทีใหญ่แสงสีเสียงสมบุรณ์แสดงถึงความเป็นสากลของโรงละครแห่งนี้ คนสนใจเข้าชมแน่นอน ประเด็นดังกล่าวนี้เป็นเรื่องที่คนไทยควรหันมาพิจารณา เราไม่มีโรงละครดี ๆ ประจำเมือง ถึงมีผู้คนก็ไม่ค่อยสนใจ เพราะประเทศเราไม่ปลูกฝังให้ผู้คนเข้าใจซึมซับในเรื่องสุนทรียภาพ ด้วยคิดว่าไม่ใช่เรื่องที่สามารถสร้างเงินสร้างทองได้ ในที่สุดคนไม่มีพื้นฐานของสุนทรียภาพก็เห็นดัง ๆ ที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน คือมกง่าย ไม่มีรสนิยม ใจร้อน มักได้ เป็นต้น ดูการแสดงไปก็ให้รู้สึกอิจฉาคนจีนไป

๒ กรกฎาคม ๒๕๔๕

ชื่อเมืองอัคซุนี้คุณปาริดาบอกผมว่าเป็นภาษาอูร์กูร์ แปลว่า น้ำขาวหรือน้ำท่วม เป็นเมืองโอเอซิสอยู่กลางทะเลทราย โรงแรมที่พวกเราพักในเมืองอัคซุอยู่ชานเมือง เป็นโรงแรมชั้นเดียวและสะอาด วันนี้กำหนดการเดินทางสายกว่าทุกวันเพราะจุดหมายต่อไปอยู่ไม่ไกลมากนัก ประมาณ ๓๐๐ กิโลเมตรนั่นคือเมือง Kuqa เข้านี้ผมจึงมีเวลามากพอเดินชมสวนในบริเวณโรงแรม ถึงเวลานัดหมายรถได้ออกเดินทางเพื่อนำไปยังแหล่งโบราณคดีที่มีชื่อเสียงยิ่งในเส้นทางสายไหมคือถ้ำกิซิล (Kizil Caves) ซึ่งอยู่กลางทางจากเมืองอัคซุไปยังเมืองคูคา ในถ้ำต่าง ๆ ที่กิซิลนั้นมีภาพวาดเรื่องชาดกมากมายหลายถ้ำ

ผมเคยได้ยินชื่อเสียงของถ้ำแห่งนี้มานานเป็นสิบปีแล้ว เมื่อครั้งได้อ่านหนังสือเรื่องการวิเคราะห์ภาพประติมากรรมชาดกตกแต่งสถูปจุลปะโทน เมืองนครปฐมของ ดร.พิริยะ ไกรฤกษ์ ได้ข้อสรุปว่าภาพประติมากรรมชาดกดังกล่าวนั้น เป็นภาพเรื่องอวทานเนื่องในพุทธศาสนา หินยานใช้ภาษาสันสกฤตมีชื่อเรียกว่านิกายสรรพาวาสตีวาท ซึ่งแพร่หลายอยู่ทางภาคตะวันตกเฉียงเหนือของอินเดีย ปกติพุทธศาสนาหินยานนั้น เลือกลงใช้ภาษาบาลี การวิเคราะห์ภาพและนำไปสู่ข้อสรุปดังกล่าวนี้เป็น ความรู้ใหม่ที่น่าสนใจยิ่งนัก เพราะแสดงว่าอิทธิพลอารยธรรมอินเดีย จากพื้นที่แถบนั้นได้บำไหลมายังดินแดนสุวรรณภูมิด้วยเช่นกัน ดร.พิริยะ ไกรฤกษ์ได้ให้หลักฐานในการช่วยวิเคราะห์ภาพประติมากรรมที่สถูปจุลปะโทนโดยใช้ภาพวาดชาดกจากถ้ำที่กิชิลนี้เปรียบเทียบ

ข้อมูลระบุว่าถ้ำที่พบหลักฐานรูปวาด หรือประดิษฐานพระพุทธรูปในแคว้นซินเจียงมากราว ๑๐๐๐ ถ้ำ และมีโอกาสพบถ้ำใหม่ ๆ อยู่เสมอ สำหรับประติมากรรมพระพุทธรูปส่วนใหญ่ถูกทำลายเกือบหมด คงเหลือเพียงซากชิ้นส่วนเล็ก ๆ น้อย ๆ เหลือไว้เป็นหลักฐานเท่านั้น ส่วนภาพวาดนั้นถูกทำลายบ้างด้วยการถูกลบและขีดให้เลอะเลือน แต่ที่เหลืออยู่นั้นก็พอจะเป็นหลักฐานให้ศึกษาได้ดีพอสมควร การถูกทำลายนั้นมิใช่สาเหตุสำคัญสองประการคือการทำลายโดยชาวมุสลิมซึ่งมามีอิทธิพลต่อชุมชนแถบนี้ในเวลาต่อมา รวมทั้งถูกทำลายโดยชาวตะวันตกที่เห็นคุณค่า

อยากครอบครองเป็นสมบัติของตนเมื่อราวหนึ่งศตวรรษก่อน โดยได้เคลื่อนย้ายนำไปเก็บไว้ในพิพิธภัณฑสถานต่าง ๆ ในยุโรป

เฉพาะที่กิชิลมีถ้ำที่สำรวจพบแล้ว ๒๓๖ ถ้ำ กิชิลเป็นภาษาอูรดูร์ แปลว่าสีแดง ถ้ำเหล่านี้เป็นถ้ำที่มนุษย์สร้างขึ้นโดยเจาะลึกเข้าไปในภูเขา บางถ้ำมีเพดานโค้ง บางถ้ำมีเพดานตัดตรง ภายในถ้ำใช้เป็นห้องสวดมนต์ บ้างหรือเป็นห้องที่พำนักของพระสงฆ์ อายุของถ้ำเก่าแก่ตั้งแต่ครั้งคริสต์ศตวรรษที่ ๓ - ๗ หน้าภูเขาที่เจาะเป็นถ้ำมีแม่น้ำไหลผ่านชื่อแม่น้ำเย็น เป็นแม่น้ำที่เกิดจากหิมะละลายซึ่งก็เย็นจริงสมชื่อ

มีมัคคุเทศก์ได้บรรยายเรื่องราวของภาพวาดในถ้ำต่าง ๆ ซึ่งเขาได้ให้หมายเลขไว้ การเข้าชมภาพวาดนี้ไม่สามารถชมได้ตามอัธยาศัยแต่ต้องมีเจ้าหน้าที่ไขกุญแจนำเข้าชม และที่สำคัญเป็นอย่างยิ่งคือห้ามเด็ดขาดไม่ให้ถ่ายภาพ แม้กระทั่งถ่ายภาพหน้าถ้ำก็ไม่อนุญาต คงอนุญาตให้ถ่ายภาพถ้ำต่าง ๆ ได้จากเชิงภูเขาเท่านั้น แต่โชคดีที่เขามีเอกสารและหนังสือเรื่องภาพวาดต่าง ๆ เหล่านี้ไว้จำหน่ายจึงทำให้ไม่ขาดใจมากนัก

ดังที่ได้กล่าวแล้วว่า ภาพเหล่านี้เป็นภาพพระพุทธเจ้าและภาพอวทานเรื่องชาดกซึ่งเป็นเรื่องราวในอดีตชาติของพระพุทธเจ้า คำว่าอวทานนี้คุณมัคคุเทศก์ได้อธิบายว่าเป็นเรื่องของเหตุอันนำไปสู่ผลและเรื่องอภินิหารของพระพุทธเจ้า (cause and effect, magic power of the Buddha) ตัวอย่างของเรื่องดังกล่าวเช่นครั้งพระพุทธเจ้าเสวยพระชาติเป็นพญาลิง คราวหนึ่งได้เกิดน้ำท่วมจนทำให้บรรดาสัตว์ทั้งหลายเดือดร้อน พญาลิงได้

สำแดงความเสียสละด้วยการทอดตัวขวางธารน้ำอันเชี่ยวกรากเสมือนสะพานเพื่อให้สัตว์ป่าต่าง ๆ ได้เดินข้ามได้สะดวกปลอดภัยเป็นการอุทิศตนเพื่อรักษาชีวิตผู้อื่น ผมได้ขอร้องให้มัคคุเทศก์นำชมภาพในถ้ำเหล่านี้ให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ โดยบอกว่าไม่จำเป็นต้องรับประทานอาหารกลางวัน ซึ่งเธอก็สนองตอบคำขอร้องด้วยดี ได้เห็นภาพอาภัสราซึ่งเป็นได้ทั้งหญิงและชาย บางภาพได้เขียนอักษรประกอบกำกับไว้ด้วย รูปแบบอักษรคล้าย ๆ อักษรวิเบต คุณมัคคุเทศก์บอกว่าอักษรดังกล่าวเขียนเป็นภาษา Torcharian ซึ่งในวันนี้ภาษาดังกล่าวเกือบไม่มีใครรู้เรื่องแล้ว

จากการขอมถ้ำให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ ในคราวนี้นั้นผมสามารถทำสถิติได้เพียง ๔ ถ้ำจาก ๒๓๖ ถ้ำ ก็ได้ยินเสียงเรียกว่าหมดเวลาจึงต้องเดินกลับไปที่รถ โชคดีที่รถจอดหน้าร้านขายหนังสือจึงได้มีโอกาสขอแถมเวลาเล็ก ๆ ด้วยการเลือกซื้อหนังสือ เป็นเรื่องที่น่าสังเกตว่าในประเทศจีนนั้นจะมีหนังสือวิชาการแนะนำสถานที่ที่ไปเขียนเป็นภาษาอังกฤษสำหรับชาวต่างประเทศได้อ่าน มีรูปภาพประกอบสวยงาม เนื้อหาประเภทเจาะลึกหรือธรรมดา ๆ มิให้เลือกซื้อได้ทุกหนทุกแห่ง

บ่ายวันนี้เขาได้นำต่อไปยัง Grand Canyon ของแคว้นซินเจียง เป็นสถานที่น่าดูมาก เขาได้กำหนดชื่อรูปลักษณะแปลก ๆ ของภูเขาที่ถูกกัดกร่อนให้เป็นชื่อพิเศษต่าง ๆ ตามที่ดวงตาเห็นและคิดฝัน ในบริเวณดังกล่าวนี้เขาได้พบถ้ำมีรูปวาดพระพุทธรูปเจ้าในปางประทานธรรมบนดินดิบที่มีส่วนผสมของเศษฟางที่ฉาบผนังถ้ำ เป็นภาพที่สวยงามมาก โดยเฉพาะ

Grand Canyon

วาดนิ้วพระหัตถ์ที่จับเป็นวง ภาพวาดนี้มีอายุอยู่ในสมัยราชวงศ์ถังคือมีอายุกว่าหนึ่งพันปีก่อน

อาหารเย็นในสวนที่เมืองคูคา พร้อมการแสดงพื้นเมืองของชาวอุยกูร์ซึ่งผมดูไม่ออกว่าต่างกับชาวอูร์กูร์อย่างไร เมื่อเลิกทานอาหารค่ำเกิดลมแรงพอดี รีบเดินทางกลับโรงแรม เห็นลมพัดทรายปลิวว่อนแต่ดูเหมือนว่าชาวเมืองไม่เดือดร้อนเพราะคงจะชินกับพายุทราย

๓ กรกฎาคม ๒๕๔๕

อากาศที่เมืองคูคาเข้านี้ค่อนข้างหนาวประมาณ ๑๕ องศาเซลเซียส เดินทางออกจากเมืองราว ๘.๓๐ น. ตามปกติ วันนี้อากาศมีดีครึ้ม รดแล่นผ่านทะเลทรายพบกับฝนตกหนักต้องเปิดไฟหน้า คุณปารีดาบอกว่าปรากฏการณ์แบบนี้ไม่เคยเห็น ผ่านเมืองโอเอซิสเล็ก ๆ หลายแห่ง เห็นแต่ต้นอุนเติ่มไปหมด อุนเติ่มเป็นผลผลิตเกษตรกรรมที่มีชื่อเสียงรวมทั้งถาอุนเติ่มเป็นแนวกันพายุทรายเข้าไปในเรือกสวนไร่นาได้เป็นอย่างดี เดินทางทั้งวันเพื่อไปยังเมืองเตอร์ปาน (Turpan) จนบ่ายคล้อยรถจึงแล่นถึงพื้นที่เห็นเป็นแอ่งแต่ไกลและเขียวขจี คุณปารีดาออกว่านั่นคือเมืองเตอร์ปาน ซึ่งเป็นเมืองที่ตั้งอยู่ต่ำกว่าระดับน้ำทะเล เขานำเข้าพักที่โรงแรมโอเอซิส เห็นนักท่องเที่ยวญี่ปุ่นที่โรงแรมนี้มาก ในโรงแรมแห่งนี้มีห้องพักหลายเกรด สำหรับชาวต่างชาติในขณะนี้เขาจัดให้พักในตึกที่เรียกว่าโอพีซึ่งสะอาดสะอาดมาก

ถึงเวลาอาหารค่ำเขาได้เชิญผมให้นั่งโต๊ะโอพีติดกับผู้ว่าราชการเมือง ผู้ว่าคนนี้นัยงหนุ่มและพูดภาษาอังกฤษได้ เล่าให้ฟังว่าตนเองเป็นคนมณฑลกวางสี แต่ได้มาทำงานที่เมืองนี้ซึ่งว่ากันไปแล้วเป็นคนละมุมประเทศ ผลัดกันกระดกเหล้าแสดงมิตรไมตรีต่อกันและกันหลายจอก บนเวทีในห้องจัดเลี้ยงนั้นมีการแสดงพื้นเมืองให้ชม

เสร็จจากการรับประทานอาหารค่ำอย่างเป็นทางการแล้ว ได้เดินออกไปดูตลาดโต้รุ่งของเมืองเตอร์ปาน ซึ่งอยู่ไม่ห่างจากโรงแรมมากนัก

ตลาดดังกล่าวนี้แบ่งเป็นสองส่วน ส่วนแรก คือ ตลาดเครื่องดื่มและอีกส่วน คือ ตลาดอาหาร ทั้งสองตลาดตั้งอยู่รอบ ๆ สวนสาธารณะและสเตเดียมซึ่งสามารถใช้แข่งกีฬา เปิดงานพิธีและแสดงวัฒนธรรมกลางแจ้งได้ ผังตรงข้ามกับตลาดโต้รุ่งดังกล่าวคือ โรงแรมชั้นหนึ่งและดีพาร์ตเมนต์สตรีทหู ๆ ดู ๆ แล้วที่นี้จัดความเป็นระเบียบและความสวยงามของเมืองได้ในระดับนครปารีสทีเดียวทั้ง ๆ ที่เป็นดินแดนชายแดนจีนและอยู่กลางทะเลทราย

๔ กรกฎาคม ๒๕๔๕

เช้าวันนี้อากาศมีดีครึ้ม และฝนลงเม็ดตลอด ได้ฝากมัดกุเทศก์ท้องถิ่นให้ซื้อเมล็ดพริกมาให้ตั้งแต่วันวาน โดยคิดจะนำพันธุ์มาปลูกที่เมืองลพบุรี วันนี้เรอนำเมล็ดพริกมาให้ตั้งแต่เช้าโดยบอกว่าซื้อให้โดยไม่คิดเงินนี้แหละน้ำใจผู้คนแถบนั้น แต่ผมไม่ยอมรับของฟรี ในที่สุดเธอบอกราคาว่าแค่ ๑๐ หยวน จึงได้มอบให้เธอไป

ผู้จัดได้นำพวกเราไปยังโรงแรมห้าดาวใหม่ของเมืองเตอร์ปาน เพื่อไปฟังบรรยายสรุปเรื่องความเก่าแก่ของเมืองนี้ โดยมีศาสตราจารย์ประวัติศาสตร์มานั่งบรรยายให้ฟัง เมื่อพวกเราเข้าไปนั่งในห้องประชุมของโรงแรมเรียบร้อยแล้ว ท่านศาสตราจารย์ผู้นั้นก็บรรยายอย่างยาวเหยียดเป็นภาษาจีนโดยมีผู้แปลเป็นภาษาอังกฤษให้โดยใช้นูฟง เริ่มตั้งแต่ยุคก่อนประวัติศาสตร์เรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน ใช้เวลานานเป็นชั่วโมง ผมแอบ

มองสมาชิกที่นั่งข้าง ๆ ต่างหลับกันเป็นแถวทั้ง ๆ ที่เป็นเวลาเช้า ทำให้นึกถึงบทบาทของตัวเอง ซึ่งในบางครั้งต้องบรรยายประวัติศาสตร์เมืองลพบุรีเหยียดยาวดังกล่าวก่อนให้อาคันตุกะฟังเช่นกัน คนฟังทุกคนเชื่อว่าจะสนใจบางคนแอบหลับหรือแอบคิดเรื่องอื่นก็มีเหมือนกัน

จากนั้นเดินทางกันต่อทั้ง ๆ ที่ฝนยังตกพรำ ๆ กลางทะเลทราย พวกเราจึงต้องเดินทางตามกำหนดการไปยังถ้ำที่มีภาพวาดเก่าแก่มากมีชื่อเรียกว่า Bezerik Thousand – Buddha Caves ถ้ำแห่งนี้อยู่ห่างจากเมืองเตอร์ปานไปทางตะวันออกประมาณ ๕๐ กิโลเมตร เป็นถ้ำที่เจาะไปในภูเขาอุยุมลำน้ำ บริเวณนี้มีถ้ำ ๘๓ ถ้ำ โดยเริ่มก่อสร้างตั้งแต่คริสต์ศตวรรษที่ ๕ และสร้างเพิ่มเติมเรื่อยมาจนถึงคริสต์ศตวรรษที่ ๑๔ ศิลปกรรมที่ปรากฏที่ผนังถ้ำชี้ให้เห็นอิทธิพลจีนหลายราชวงศ์ เช่น ราชวงศ์ฮั่น ราชวงศ์ถัง ราชวงศ์ซ้อง ภาพที่วาดเป็นเรื่องชาดกบ้าง พระโพธิสัตว์บ้าง ชาวพื้นเมืองคืออูรูกูร์ปรากฏในภาพวาดในฐานะชนชั้นปกครองท้องถิ่นและนับถือพุทธศาสนา ภาพดี ๆ ส่วนใหญ่ถูกทำลายโดยนักนิยมศิลปะจากตะวันตกตัดนำไปแสดงในพิพิธภัณฑ์ เช่น ที่พิพิธภัณฑ์เบอร์ลิน ในการชมถ้ำต่าง ๆ นี้เขาไม่อนุญาตให้ถ่ายรูปภายใน ในเวลานั้นผมได้แวะเดินดูบริเวณรอบ ๆ เห็นอนุสาวรีย์พระถังซัมจั๋ง ตั้งอยู่ ณ มุมหนึ่งของบริเวณนี้ พระถังซัมจั๋งนั้นมีชื่อเสียงในฐานะเป็นสงฆ์ที่เดินทางตามเส้นทางสายไหมจากเมืองซีอาน เพื่อไปสืบศาสนาในอินเดียในสมัยราชวงศ์ถังและได้เดินทางผ่านมาตามเส้นทางนี้ น่าสนใจในเรื่อง

พระถังซัมจั๋งอีกคือท่านมีลิงที่เรารู้จักชื่อกันดีว่าหงเจียเป็นสมุน การมีหมูหรือสัตว์อื่นเป็นสมุนของพระถังซัมจั๋งไม่ใช่เรื่องแปลก แต่แปลกที่มีสมุนเป็นลิงซึ่งไม่ใช่สัตว์ในพื้นที่ใด ๆ ของจีน ฉะนั้นจินตนาการในเรื่องดังกล่าวนี้ น่าจะมาจากแรงบันดาลใจจากอินเดียเช่นกัน เพราะพระรามมีสมุนหรือทหารเอกคือหนุมาน

เสียงแตรรถนำเรียกพวกเราให้ขึ้นรถซึ่งทุกคนตรงเวลาดี จากนั้นเดินทางไปกันต่อยังสถานที่ที่ชาวจีนยกย่องว่าเป็นภูเขาที่สวยงามด้วยมีสีแดงเพลิงเป็นเทือกยาว เขาให้ชื่อว่าภูเขาเพลิงหรือในชื่อภาษาอังกฤษว่า Flaming Mountains บริเวณดังกล่าวนี้มีจุดชมวิว เขาได้นำพวกเราไปหยุด ณ ที่นั่น ซึ่งมีชาวจีนหัวการค้านำอุฐมาเทียบรอให้นักท่องเที่ยวได้ขึ้นนั่งตั้งท่าถ่ายรูปโดยคิดเงิน ๕ หยวน อุฐที่นี่เป็นอุฐสองโหนด ดูสงบเสงี่ยมเรียบร้อยดี มั่นยืนเคี้ยวเอื้องโดยไม่สนใจใคร เดินทางกันต่อไปยังเมืองโบราณใกล้ ๆ ตอร์ปานชื่อเมืองเจียวเฮอ (Jiaohe Ancient City) เป็นเมืองที่ตั้งอยู่บนพื้นที่สูงกว่าพื้นที่โดยรอบประมาณ ๓๐ เมตร ที่ลำน้ำสองสายไหลเรียบตรงขอบเมืองและมาบรรจบกันตรงประตูทางเข้าเมือง ตัวเมืองมีกำแพงดินล้อมรอบ ในเมืองแบ่งเป็นย่านต่าง ๆ เช่นย่านสถานที่ราชการ ย่านที่อยู่อาศัยและย่านศาสนสถาน ซึ่งเป็นศาสนสถานเนื่องในพุทธศาสนา เมืองโบราณแห่งนี้สร้างขึ้น เพื่อเป็นเมืองป้อมตั้งแต่ครั้งสมัยราชวงศ์ฮั่น และเป็นเมืองที่มีผู้คนอยู่อาศัยโดยตลอดจนถึงสมัยราชวงศ์หยวน ซากสิ่งก่อสร้างที่เห็นในปัจจุบันสร้างด้วยดินดิบส่วนใหญ่มีอายุในสมัยราชวงศ์ถัง

และสมัยต่อ ๆ มา ได้เดินชมเมืองนี้แล้วให้รู้สึกว่ามันของสิ่งก่อสร้างต่าง ๆ ที่เห็นนั้นน่าจะถูกพอกถูกแต่งให้ดูเป็นรูปเป็นร่างเมื่อไม่นานมานี้ ได้ซื้อเอกสารเรื่องของเมืองนี้ที่ได้พิมพ์ภาพคร่าวชุดแต่งสถาปัตยกรรมบ้างองค์ เขาได้พบสถาปัตยกรรม และพระพิมพ์แบบที่เคยพบแถบภาคใต้ประเทศไทย ในการชุดแต่งด้วย อยากรู้อยากดูของจริงแต่ไม่ทราบว่าจะหาดูได้ที่ไหน เขาให้เวลาน้อยในการเดินชม แต่ผมมีความสนใจในเมืองแบบนี้เป็นอย่างยิ่ง เพราะดูแล้วให้นึกถึงเมืองโบราณแบบคล้าย ๆ กันที่เมืองลพบุรี คือเมืองดงมะรุ้ม และเมืองชัยจำปา ซึ่งมีอายุใกล้เคียงกันเป็นเมืองสมัยทวารวดี ซึ่งตรงกับสมัยราชวงศ์ถังของจีน เมืองทั้งสองของไทยนั้นหากได้รับการดูแลรักษาและชุดแต่งก็ไม่น่าจะน้อยกว่าเมืองโบราณของจีนแห่งนี้แต่อย่างใด ผมวิ่งดูอย่างลวก ๆ กลัวดูไม่ได้ทั้งหมดเพราะเป็นเมืองที่ยาวกว่าหนึ่งกิโลเมตร เหลือบมองไปข้างหลังเห็นทุกคนเดินกลับไปขึ้นรถ จึงต้องบ่ายหน้ากลับรีบวิ่งแซงขึ้นหน้า เพื่อจะไปขอแวะชมพิพิธภัณฑ์ที่ได้จัดแสดงสิ่งของที่พบ ณ เมืองนี้ที่ตั้งอยู่ที่ปากทางเข้าซึ่งผมไม่ได้แวะชมตั้งแต่แรกด้วย เห็นว่ามีคนชมแน่นห้อง เข้าไปในห้องแสดงเห็นมีของวางแสดงไม่มากนัก เช่น ภาชนะดินเผา และไม่มีสิ่งใดน่าสนใจเป็นพิเศษ จากนั้นต้องรีบวิ่งไปขึ้นรถเพื่อเดินทางต่อไป

โปรแกรมสุดท้ายในการอยู่ที่เมืองเตอร์ปานในวันนี้คือ ไปชมระบบชลประทานโบราณของเมืองนี้มีชื่อเรียกว่าคาเรซ (Karez Wells) ระบบดังกล่าวนี้เป็นเรื่องน่าอัศจรรย์ในการเอาชนะธรรมชาติอันแห้งแล้งของผู้คน

แถบนี้โดยการขุดคลองระบายน้ำใต้ดิน และเจาะช่องทุก ๆ ระยะที่ห่างประมาณ ๒๐ - ๓๐ เมตรจากผิวดินลงไปสู่คลองที่อยู่ด้านล่าง คลองนี้มีความยาวเป็นสิบกิโลเมตรนำน้ำจากที่ห่างไกลนำมาใช้ในเมือง สาเหตุที่ขุดคลองใต้ดินก็เพื่อไม่ให้น้ำซึมหายไปหมด ในคลองใต้ดินจะมีประตูสำหรับเก็บกักน้ำในคลองใต้ดินเป็นระยะ ๆ ฉะนั้นผู้คนจะสามารถใช้น้ำนี้ได้ด้วยการหย่อนถังลงตักจากปากบ่อ ในเมืองนี้มีพิพิธภัณฑ์จัดแสดงภูมิปัญญาดังกล่าวให้นักท่องเที่ยวชม ซึ่งบริเวณด้านหน้ามีร้านขายผลไม้แห้งมากมายโดยเฉพาะองุ่นแห้งซึ่งมีหลายชนิดเช่นหวานมาก หวานน้อย หวานอมเปรี้ยว เป็นต้น

เย็นวันนี้เดินทางต่อไปยังเมืองอูรัมชีซึ่งอยู่ไม่ห่างมากนัก ถึงเมืองอูรัมชีแล้วเข้าพักที่โรงแรมเดิม วันนี้จึงเป็นวันสิ้นสุดการเดินทางนานถึง ๑๐ วันเลาะเลียบบไปตามชายแดนของแคว้นซินเจียง มีระยะทางรวมกันเกือบห้าพันกิโลเมตร จะว่าดีใจก็ได้เพราะเป็นการเดินทางที่ทรหดมากครั้งหนึ่งในชีวิต ที่ว่าทรหดเพราะเป็นการเดินทางตามกำหนดเวลาที่แน่นอนเด็ดขาด ขบวนใหญ่ มีรถนำ ฉะนั้นจะมีปัญหาส่วนตัวใด ๆ เช่นปวดหัว อยากรักนาน แวะเข้าห้องน้ำหรือแวะหาอะไรทานแก้หิวนั้นทำไม่ได้ หากอยู่ในเงื่อนไขดังกล่าวสักวันสองวันก็พอทนได้ แต่นี่ใช้เวลานานถึง ๑๐ วัน ต้องเครียดพอสมควร โดยเฉพาะการควบคุมเรื่องท้องไส้ของตนเองอย่าให้มีปัญหาระหว่างการเดินทางเด็ดขาด เป็นเรื่องเครียดมากผมยังแปลกใจที่คนนับสิบในขบวนเดินทางคราวนี้ไม่มีปัญหาเรื่องนี้เลย

ไม่มีใครบ่นให้แวะหยุดรถกลางทางเพื่อเข้าห้องน้ำ ซึ่งในความจริงแล้วก็แวะไม่ได้เพราะเป็นรถขบวนยาวและเขาปิดถนนให้เราวิ่ง นอกจากนี้คุณภาพของถนนตามพื้นที่ชายแดนนั้นมีดีบ้างไม่ดีบ้าง ที่ไม่ดีขึ้นยิ่งกว่าบ้านเรามาก รถกระดอนกระโดดตลอดเวลา และการเลี้ยงต้อนรับทุกเย็นก็เป็นทุกขลาภ เพราะต้องแสดงมรรยาทด้วยการกระดกแก้วเหล้าซึ่งกันและกันตลอดเวลา เจอเจ้าภาพรุกรมมาก ๆ บางวันถึงหัวทิ่ม แต่โดยภาพรวม ๆ แล้วต้องขอขอบคุณแคว้นชินเจียงและคุณ Mu Li Ping ที่ได้ให้โอกาสเราได้เดินทางศึกษาเรื่องเส้นทางสายไหมในคราวนี้ ซึ่งยืนยันได้ว่าผู้คนแถบนี้นิสัยดี มีมิตรภาพ แปลกตา น่าศึกษาอย่างแท้จริง

๕ กรกฎาคม ๒๕๔๕

เช้านี้ออกเดินทางตั้งแต่เข้าไปยังสนามบินอุรุมชีเพื่อไปขึ้นเครื่องบินกลับเมืองเฉิ่นตู ขากลับคราวนี้เครื่องว่างมาก ๆ หาที่นั่งนอนได้สบาย เดินทางราวสามชั่วโมงก็ถึงเมืองเฉิ่นตู จากนั้นได้เซ็นรถสัมภาระของตนเองต่อไปยังสนามบินนานาชาติเฉิ่นตู ซึ่งค่อนข้างลำสมัยหากได้เปรียบเทียบกับสนามบินภายในประเทศ เพื่อต่อเครื่องสายการบินไทยเดินทางกลับดอนเมือง ทันทีที่ได้นั่งเครื่องบินไทยมีความรู้สึกอบอุ่นยิ่งโขอบกมลแล้วเราก็เดินทางมาถึงดอนเมืองในราว ๑๘.๐๐ น. ของเวลาในประเทศไทย หากผู้คนครั้งยุคเส้นทางสายไหมได้มีโอกาสรับรู้ว่าคุณคนในอีกราวพันกว่าปีข้างหน้า นั้น เขาเดินทางระหว่างประเทศด้วยเวลาเพียงงีบหนึ่งก็

ถึงแล้ว เขาคงจะไม่เชื่อว่าเป็นเรื่องจริง จะเอาเขาไปฆ่าไปแกงเขาก็คงไม่ยอมเชื่อ นี่เป็นข้อพิสูจน์ว่าสำหรับเรื่องบางเรื่องนั้นอาจเป็นเรื่องเหลือเชื่อ แต่แท้จริงแล้วเป็นเรื่องจริงได้

หมายเหตุ

การเดินทางไปศึกษาเส้นทางสายไหมคราวนี้ผมได้ข้อคิดต่าง ๆ ดังนี้

๑. คนจีนมีความสามารถในการจัดกิจกรรมได้พร้อมเพียงสมบูรณ์และยิ่งใหญ่ ความสามัคคีและร่วมมือร่วมแรงในการประกอบกิจกรรมสาธารณะประโยชน์ของคนจีนที่ดีได้นั้นคงเกิดจากวัฒนธรรมจีนที่ยึดมั่นในอุดมการณ์ประชาชน อากูโส และสาธารณะประโยชน์
๒. กิจกรรมวัฒนธรรมเป็นเรื่องที่คนจีนให้ความสำคัญและผลักดันให้ผู้คนทุกวัยเกี่ยวข้องตั้งแต่ผู้สูงอายุถึงเด็ก ๆ
๓. ผู้คนแถบเส้นทางสายไหม ดูแล้วเป็นธรรมชาติและใสบริสุทธิ์ในเวลาเดียวกันคนจีนกำลังเห่อกระแสการท่องเที่ยว โดยอาจจะไม่คาดคิดว่าการเชิญชวนให้ผู้คนมาท่องเที่ยว ณ ย่านนี้มาก ๆ อาจจะเป็นอันตรายต่อวิถีชีวิตอันแสนบริสุทธิ์ของคนพื้นเมืองในอนาคต เช่นการนำพาพวกเขาเข้าสู่สู่โลกวัตถุนิยมได้ง่ายและอันตรายอื่น ๆ ก็ตามมาเป็นปัญหาสังคม

๔. มรดกวัฒนธรรมไทยที่มีใช้ว่าจะน้อยกว่าจีน แต่การจัด
การมรดกวัฒนธรรมของไทยดูยังตื่นเงินเกินไป เช่น เราสนใจบูรณะ
โบราณสถานเพื่อการท่องเที่ยว แต่จะไม่นิยมศึกษาค้นคว้าเรื่องราวอดีต
ทั้งหมดนำมาตีแผ่และเชื่อมโยงกับประเด็นอันหลากหลายอื่น ๆ เช่น เมื่อ
บูรณะโบราณสถานอยุธยาจะได้โบราณวัตถุมากมาย ควรนำหลักฐาน
ดังกล่าวจัดแสดงในพิพิธภัณฑ์ สร้างสาระให้หลากหลายนำศึกษา เช่น
ความสัมพันธ์กับต่างประเทศ เรื่องการหล่อปืนใหญ่ และเรื่องเวนิส
ตะวันออก เป็นต้น ควรมีเอกสารนำชมเรื่องโบราณสถาน โบราณวัตถุ
ผู้คนและสถานที่ใกล้เคียงเป็นภาษาไทยและภาษาต่างประเทศ ซึ่งใน
เรื่องทำนองนี้ในประเทศจีนนั้นเขาตั้งใจทำกันมาก เช่น เมื่อมีการบูรณะ
โบราณสถาน ก็จะจัดให้มีความสะดวกในการเที่ยวชมศึกษา จัดทำ
เอกสารคู่มือของสถานที่ดังกล่าวนั้นให้เลือกซื้ออย่างหลากหลายนับตั้งแต่
เป็นเรื่องผิวเผินจนถึงงานระดับศึกษาวิจัย และพิมพ์เผยแพร่เอกสารนั้น
เป็นภาษาตนเองและภาษาต่างประเทศ

บทเรียนจากโครงการเพิ่มประสิทธิภาพ
การบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

มานิตา ศรีสาคร

ระหว่างเดือนธันวาคม 2544 ถึงกันยายน 2545 เป็นช่วงเวลาที่สถาบันอุดมศึกษากว่า 50 แห่ง ต้องรับภารกิจเร่งด่วนเพื่อสนองนโยบายของรัฐบาล ในการจัดการศึกษาระดับประกาศนียบัตรบัณฑิตการจัดการและการประเมินโครงการ สถาบันราชภัฏเทพสตรีเป็นสถาบันหนึ่ง ซึ่งต้องรับภารกิจนี้โดยมีอาจปฏิเสธได้ ทั้ง ๆ ที่เป็นช่วงรอยต่อของการเปลี่ยนแปลงผู้บริหารสูงสุดของสถาบัน แต่ด้วยหน้าที่และพันธกิจอันมีอาจปฏิเสธได้ คณะกรรมการบริหารโครงการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองที่สถาบันแต่งตั้งขึ้น จึงได้มีโอกาสเรียนรู้การบริหารจัดการโครงการระดับชาติด้วยการลงมือปฏิบัติ ซึ่งก่อให้เกิด

เกิดประสบการณ์ที่หลากหลาย บทความนี้จึงมีจุดประสงค์ที่จะบันทึกบทเรียนนอกตำราไว้เพื่อประโยชน์แก่ผู้อ่านต่อไป

ความเป็นมา

รัฐบาลของพันตำรวจโท ดร. ทักษิณ ชินวัตร ได้ประกาศนโยบายเร่งด่วน 9 ประการต่อรัฐสภาเมื่อวันที่ 26 กุมภาพันธ์ 2544 ซึ่งนโยบายเร่งด่วนประการหนึ่งได้แก่ การส่งเสริมให้มีการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง แห่งละ 1 ล้านบาท ขึ้นในทุกหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งละ 1 ล้านบาท เพื่อเป็นแหล่งเงินหมุนเวียนในการลงทุนสร้างอาชีพเสริมและสร้างรายได้ให้แก่ประชาชนในชุมชนและวิสาหกิจขนาดเล็กรวมทั้งเรือนสำหรับแนวทางการพัฒนานโยบายนี้มี 3 ระยะเวลา คือ

ระยะที่ 1 การจัดตั้งกองทุนที่มีเป้าหมายที่จะจัดตั้งรวมทั้งสิ้น 74,881 กองทุน สำหรับในจังหวัดลพบุรี สิงห์บุรี และสระบุรี มีจำนวนรวมทั้งสิ้น 2,520 กองทุน

ระยะที่ 2 การเพิ่มประสิทธิภาพของคณะกรรมการและการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ซึ่งมีโครงการที่สนับสนุนการดำเนินการงานในระยะนี้ ในปีงบประมาณ 2545 ได้แก่

1. 2.1 โครงการ เพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ซึ่งมีสาระสำคัญ คือ การให้ทุนการศึกษาแก่

บัณฑิตว่างงานที่จะพัฒนาตนให้มีศักยภาพสูงขึ้น โดยผ่านกระบวนการเรียนรู้ในชุมชนและจัดเก็บข้อมูลการบริหารจัดการของกองทุนหมู่บ้านหรือชุมชนเมืองแต่ละกองทุน

1.2.2 โครงการเพิ่มศักยภาพคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ที่มีสาระสำคัญเพื่อเพิ่มความรู้ความเข้าใจในการบริหารจัดการกองทุนและการทำบัญชี

ระยะที่ 3 การเพิ่มและสร้างความเข้มแข็งของกองทุนและชุมชนอย่างต่อเนื่อง ซึ่งกำหนดว่าจะดำเนินการในปีงบประมาณ 2546

ความเป็นไป

สถาบันราชภัฏเทพสตรีเป็นสถาบันอุดมศึกษาเพื่อพัฒนาท้องถิ่นในสังกัดสำนักงานสภาสถาบันราชภัฏได้ขานรับนโยบายดังกล่าว ด้วยการจัดการศึกษาระดับประกาศนียบัตรบัณฑิตการจัดการและการประเมินโครงการให้แก่บัณฑิต กทบ. ในเขตจังหวัดลพบุรี สระบุรี และสิงห์บุรี โดยได้รับงบประมาณในการดำเนินการประมาณ 169 ล้านบาท ในงบนี้จัดสรรเป็นเงินทุนนักศึกษาประมาณ 160 ล้านบาท ส่วนงบประมาณที่เหลือสถาบันได้นำมาจัดกิจกรรมที่จำเป็น อาทิ การปฐมนิเทศ การสอนเสริม การนิเทศ การติดตามประเมินผล การปัจฉิมนิเทศ

สำหรับนักศึกษานั้นสถาบันต้องจัดการศึกษาให้นักศึกษาตามแผนที่กำหนดไว้ คือ 2,520 คน ซึ่งจัดเป็นลำดับที่ 4 ของสถาบันการศึกษา

ทั้ง 53 แห่ง แต่ถ้าพิจารณาจากอัตรากำลังคืออาจารย์ประจำแล้วสถาบัน อยู่ในลำดับที่ 26 จึงนับว่าสถาบันต้องรับภาระหนักเมื่อเทียบกับสถาบันอื่น ๆ ฉะนั้นสถาบันจึงต้องกำหนดกลยุทธ์ในการบริหารจัดการเรื่องการเรียนการสอนโดยจัดการสอนเสริมเป็นกลุ่มใหญ่ และสอนตามศูนย์การเรียนเสริมรวม 11 แห่ง

แนวคิดในการจัดสอนเสริมตามศูนย์ต่าง ๆ นั้น เนื่องจากสถาบันต้องการกระจายสถานที่สอนเสริมให้ใกล้เคียงกับสถานที่ปฏิบัติงานของนักศึกษา โดยคำนึงถึงความสะดวกในการเดินทาง สภาพแวดล้อม และสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ สถาบันจึงจำเป็นต้องจัดการสอนกลุ่มใหญ่กลุ่มละประมาณ 150 - 250 คน โดยรวมนักศึกษาที่ปฏิบัติงานในอำเภอใกล้เคียงมาเรียนเสริมร่วมกัน การจัดการสอนเสริมในวันอังคาร เนื่องจากเป็นวันกิจกรรมของนักศึกษาภาคปกติ เพื่อให้ไม่ไปกระทบกระเทือนการเรียนการสอนปกติ

สถาบันจัดศูนย์การเรียนเสริมสำหรับนักศึกษาจังหวัดลพบุรีรวม 5 ศูนย์ ในสถาบัน 2 ศูนย์ ที่ห้องประชุมโรงพยาบาลชัยบาดาล ห้องประชุมโรงพยาบาลบ้านหมี่ และหอประชุมโรงเรียนโคกสำโรง ซึ่งต่อมาต้องย้ายมาเรียนที่สถาบันในวันพุธ เพื่อให้นักศึกษาจะได้เรียนในห้องปรับอากาศ และสามารถใช้อาคารเรียนการสอนที่เหมาะสมได้ ส่วนศูนย์การเรียนเสริมสำหรับนักศึกษาจังหวัดสระบุรีมี 4 ศูนย์ คือ ห้องประชุมโรงพยาบาลศูนย์สระบุรีซึ่งมีจำนวนนักศึกษาสูงสุด คือ 270 คน มีคณะอาจารย์

สอนเสริม 4 คน ห้องประชุมโรงเรียนหนองแคสรีกษิพิทยา ห้องประชุมโรงเรียนเทศบาลบ้านม่วง และห้องประชุมโรงเรียนอนุบาลพระพุทธรบาท ซึ่งต่อมาต้องย้ายมาเรียนที่สถาบันด้วยเหตุผลเช่นเดียวกันศูนย์โคกสำโรง ส่วนจังหวัดสิงห์บุรีมี 2 ศูนย์คือ ที่ห้องประชุมสามัญศึกษาจังหวัดสิงห์บุรี และโรงเรียนอินทร์บุรีซึ่งเคยมีปัญหาเรื่องห้องปรับอากาศและสื่อการสอน แต่ผู้บริหารของโรงเรียนได้ช่วยแก้ไขปัญหานี้จนลุล่วง

การจัดอาจารย์ผู้สอนเป็นปัญหาใหญ่ตรงที่อัตรากำลังของสถาบันนั้นมีน้อยถ้าเทียบสัดส่วนกับจำนวนนักศึกษาที่ต้องรับผิดชอบ และยังสถาบันกำหนดให้มีคุณวุฒิต่ำกว่า คือ ระดับปริญญาโทที่ตรงหรือใกล้เคียงกับวิชาที่สอน ก็ยิ่งทำให้การสรรหาอาจารย์ประจำมาสอนยากยิ่งขึ้น แต่สถาบันสามารถแก้ไขปัญหาให้ลุล่วงได้ด้วยการเชิญบุคลากรที่มีคุณวุฒิ ความรู้ความสามารถจากหน่วยงานอื่น ๆ เช่น กรมการปกครอง กรมพัฒนาชุมชน กรมอาชีวศึกษา ร่วมเป็นอาจารย์สอนเสริม คิดเป็นร้อยละ 43.79 ของอาจารย์ผู้สอน ทำให้นักศึกษาได้รับทั้งความรู้และประสบการณ์ตรงจากอาจารย์ที่หลากหลาย และยังเอื้อถึงการปฏิบัติงานในพื้นที่ เพราะอาจารย์พิเศษหลายคนปฏิบัติงานในส่วนราชการที่เกี่ยวข้องกับกองทุนหมู่บ้านอยู่แล้ว

ในเรื่องการควบคุมคุณภาพการเรียนการสอนนั้นสถาบันตระหนักและให้ความสำคัญในเรื่องนี้อย่างมาก แต่ละชุดวิชาจะมีประธานชุดวิชาทำหน้าที่ประสานงาน เตรียมแผนการสอนและสื่อการสอนล่วงหน้า มี

การประชุมปรึกษากันอย่างสม่ำเสมอ ถึงแม้อาจารย์พิเศษอาจติดราชการ ไม่สามารถมาร่วมประชุมในบางครั้งได้ ก็สามารถสอนตามแผนการสอน ที่วางไว้ เนื่องจากสถาบันจัดอาจารย์ผู้สอนเป็นทีม ทีมละ 3 คน แต่ละทีมจะมีอาจารย์ประจำของสถาบันอย่างน้อย 1 คนทำหน้าที่ประสานงาน ฉะนั้น การสอนเสริมและการเก็บคะแนนในแต่ละครั้งจะมีความใกล้เคียงกัน ไม่เสียเปรียบได้เปรียบกันมากนัก

สำหรับเรื่องที่เป็นปัญหาในการจัดการเรียนการสอนโครงการนี้ก็คือเอกสารประกอบการสอน ซึ่งเป็นเอกสารหลักที่สำนักงานสภาสถาบันราชภัฏรับผิดชอบประสานงาน โดยเฉพาะ 2 ชุดวิชาแรก คือ ชุดวิชาการวิจัยชุมชน และชุดวิชาการจัดการและการวางแผนธุรกิจ ส่วนชุดวิชาการประเมินเพื่อพัฒนานั้นในภาคแรกจัดสอนเสริมเพียง 2 ครั้ง จึงสามารถใช้เอกสารที่ส่งตามมาทีหลังได้ สถาบันได้แก้ไขปัญหารื่องเอกสารด้วยความร่วมมือของคณะอาจารย์ผู้สอน คือ จัดทำเอกสารสอนเสริมและสิ่งพิมพ์ที่โรงพิมพ์ 4 ชุด และได้ขยายผลมาจัดทำข้อสอบปลายภาคด้วยวิธีการเดียวกัน ซึ่งช่วยลดภาระในการจัดพิมพ์และประหยัดค่าใช้จ่ายได้มากกว่าการจัดทำเอง

การปฏิบัติงานในพื้นที่ของนักศึกษาเป็นหัวใจสำคัญของการจัดการเรียนการสอนหลักสูตรนี้ เพราะนักศึกษาต้องปฏิบัติงานในพื้นที่ถึงร้อยละ 80 สถาบันได้จัดระบบอาจารย์นิเทศก์เพื่อให้คำแนะนำ ดูแลและตรวจแบบรายงาน (ปร.1-12) ของนักศึกษาโดยจัดอาจารย์นิเทศก์ 1 คน

ดูแลนักศึกษา 7-10 คน การจัดจะยึดหลักให้เป็นบุคลากรที่ปฏิบัติงานในพื้นที่ มีเวลาดูแลนักศึกษาได้อย่างใกล้ชิด สถาบันจึงมีอาจารย์นิเทศก์จากหลากหลายหน่วยงาน โดยเฉพาะจากกรมพัฒนาชุมชนคิดเป็นร้อยละ 36.24 จากสำนักงานคณะกรรมการประถมศึกษาแห่งชาติ ร้อยละ 24.83 กรรมการศึกษานอกโรงเรียนร้อยละ 11.75 กรมสามัญศึกษา ร้อยละ 6.04 หน่วยงานอื่น ๆ ร้อยละ 20.13 มีอาจารย์นิเทศก์ที่เป็นอาจารย์ของสถาบันเพียง 3 คนหรือร้อยละ 1 เท่านั้น

ระบบการบริหารจัดการเกี่ยวกับอาจารย์นิเทศก์นั้นเลียนแบบการขายตรง คือ มีผู้ประสานงานในระดับจังหวัด ในจังหวัดลพบุรีและสระบุรี มีอาจารย์นิเทศก์เป็นจำนวนมาก ได้จัดผู้ประสานงานระดับอำเภอไว้ด้วย โดยสถาบันคาดหวังเรื่องการสื่อสารที่เป็นระบบ และถึงตัวอาจารย์นิเทศก์ได้รวดเร็วกว่าการติดต่อจากศูนย์กลางคือสถาบันแต่เพียงฝ่ายเดียว

สำหรับการจัดทำสารนิพนธ์ ซึ่งเป็นเป้าหมายสำคัญของโครงการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง และเป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตการจัดการและการประเมินโครงการนั้น สถาบันได้จัดให้มีคณะกรรมการชุดวิชาสารนิพนธ์ มีหน้าที่กำหนดแนวทางการสอนเสริม จัดอาจารย์ให้คำปรึกษา และแนวทางการวัดผลประเมินผล สำหรับอาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์เน้นที่อาจารย์ผู้สอนทุกคนต้องเป็นอาจารย์ที่ปรึกษา และได้เชิญชวนคณาจารย์ของสถาบันทุกคณะที่สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาโท และมีประสบการณ์

เกี่ยวกับการทำวิทยานิพนธ์ หรือการวิจัยร่วมเป็นอาจารย์ที่ปรึกษาด้วย เพราะสถาบันกำหนดให้อาจารย์ที่ปรึกษา 1 คนดูแลนักศึกษาไม่เกิน 15 คน จึงจำเป็นต้องใช้อาจารย์ถึง 159 คน ซึ่งก็ได้รับความร่วมมืออย่างดี จากอาจารย์ที่คุณสมบัติดังกล่าวถึงร้อยละ 70.06 ส่วนที่เหลืออีกร้อยละ 29.94 เป็นบุคลากรภายนอก ซึ่งสถาบันได้เชิญอาจารย์นิเทศก์ อาจารย์พิเศษ ที่มีคุณสมบัติตรงตามกำหนด และมีภูมิสำเนาหรือสถานที่ปฏิบัติงานใกล้เคียงกับพื้นที่ทำงานของนักศึกษา รวมเป็นอาจารย์ที่ปรึกษา สถาบันจัดแบ่งอาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์ออกเป็น 11 กลุ่มตามระบบ การสอนเสริม แต่ละกลุ่มจะมีอาจารย์ของสถาบันทำหน้าที่ประสานงาน 1 คน

ในการเตรียมความพร้อมเรื่องการจัดทำสารนิพนธ์ สถาบันได้ส่งบุคลากรหลักในการให้คำแนะนำอาจารย์ที่ปรึกษาและการชี้แจงนักศึกษา ไปเข้ารับการอบรมจากผู้เขียนชุดวิชาดังกล่าวที่สถาบันราชภัฏเพชรบุรี จากนั้นได้จัดการประชุมสัมมนาอาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์และประชุม แนะนำแนวทางการเขียนสารนิพนธ์ให้แก่นักศึกษา และยังได้จัดพิมพ์แบบ ประมวลข้อมูล จาก บรร. ชุดต่าง ๆ ซึ่ง ศาสตราจารย์ ดร.เจสสิยา บุรีภักดี และคณะ จัดพิมพ์เผยแพร่ และยังแจกติดสเก็ทซึ่งพิมพ์เค้าโครงรูปแบบ ของสารนิพนธ์ และตัวอย่างการเขียนอ้างอิงบางส่วนให้นักศึกษาอีกด้วย

นอกจากนั้นสถาบันยังได้สนับสนุนการจัดทำสารนิพนธ์ โดยให้ สำนักวิทยบริการให้บริการการค้นคว้าเอกสารแก่นักศึกษา รวมทั้งจัด

บริการการใช้คอมพิวเตอร์เพื่อพิมพ์สารนิพนธ์ทั้งที่สถาบันและโรงเรียนใน อำเภอซึ่งเป็นที่ตั้งศูนย์การสอนเสริมรวม 8 แห่ง มีนักศึกษามาใช้ บริการมากพอสมควร โดยเฉพาะที่ห้องปฏิบัติการคอมพิวเตอร์ของคณะ วิทยาการจัดการซึ่งสถาบันกำหนดให้ใช้เป็นศูนย์บริการ

สำหรับการควบคุมคุณภาพของสารนิพนธ์นั้น นอกจากอาจารย์ ที่ปรึกษาจะต้องทำการประเมินผลการจัดทำสารนิพนธ์ของนักศึกษาเป็น ระยะ ๆ รวม 4 ครั้ง ตามวัน เวลาที่กำหนดไว้แล้ว สถาบันยังจัดการ สอบปากเปล่าเป็นรายบุคคล โดยมีคณะกรรมการซึ่งประกอบด้วยอาจารย์ ที่ปรึกษาสารนิพนธ์ อาจารย์นิเทศก์ และอาจารย์ของสถาบันที่ได้รับ แต่งตั้งเป็นประธานกรรมการ ใช้เวลาสอบทั้งหมด 5 วัน มีกรรมการ สอบรวม 172 ชุด มีนักศึกษาเข้าสอบตามกำหนดเวลาถึงร้อยละ 98.14

การบริหารจัดการโครงการ กทบ. : มุมมองที่หลากหลาย

จากมุมมองของผู้ที่ได้มีโอกาสเป็นส่วนหนึ่งในการบริหารจัดการ โครงการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชน เมืองนั้น มองเห็นว่าโครงการนี้ได้ให้บทเรียนที่ดีแก่ผู้ปฏิบัติงานในหลาย เรื่อง ดังนี้

การใช้งบประมาณที่มีเม็ดเงินเกือบ 170 ล้านบาท จำเป็นต้องมีการวางแผนการใช้งบประมาณอย่างมีระบบ เมื่อได้รับโครงการนี้มาบริหาร

เรื่องแรกที่คณะกรรมการบริหารโครงการเร่งดำเนินการ คือ การวางแผนการบริหารงบประมาณให้ครอบคลุมกิจกรรมการเรียนการสอน และกิจกรรมอื่น ๆ ที่สำนักงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติต้องการ สถาบันได้ร่างระเบียบการใช้จ่ายงบประมาณนี้ และนำเสนอสภาประจำสถาบัน ฯ เพื่อให้ความเห็นชอบ ทุกครั้งที่มีการเปลี่ยนแปลงแตกต่างไปจากระเบียบการใช้จ่ายที่กำหนดไว้ก็จะนำเสนอสภาประจำสถาบันเพื่อพิจารณาเสมอ อีกทั้งยังมีแผนการใช้งบประมาณจำแนกตามกิจกรรมให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้ใช้เป็นคู่มือในการเบิกจ่าย และได้ปรับรูปแบบการเบิกจ่ายให้มีความสะดวก รวดเร็วและคล่องตัวมากขึ้น ทำให้สามารถเบิกจ่ายได้รวดเร็วและบางครั้งยังช่วยให้ซื้อวัสดุ ครุภัณฑ์ได้ในราคาที่ย่อมเยากว่าซื้อในระบบราชการ เพราะความคล่องตัวในการใช้งบประมาณ แต่ผู้ปฏิบัติงานในสวนนี้ ก็ตระหนักในระเบียบการใช้จ่ายเงินราชการและระมัดระวังให้ถูกต้อง โปร่งใสและตรวจสอบได้ จากการบริหารจัดการงบประมาณอย่างระมัดระวัง และมีประสิทธิภาพทำให้สถาบันสามารถใช้งบประมาณในการจัดกิจกรรมทางการศึกษาได้อย่างเต็มที่ และยังสามารถนำงบประมาณอีกส่วนหนึ่งไปใช้ในการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาของสถาบันได้อีกด้วย

การบริหารจัดการโครงการในรูปของคณะกรรมการ ซึ่งประกอบด้วยบุคลากรจากหลายหน่วยงาน นอกจากจะมีความคล่องตัว รวดเร็วแล้ว ยังมีความเข้มแข็งและมีประสิทธิภาพเพราะบุคลากรมีประสบการณ์

ที่แตกต่างและหลากหลาย แต่กรรมการไม่จำเป็นต้องมีจำนวนมากเพควรคำนึงถึงคุณภาพและความรับผิดชอบของบุคลากรมากกว่า

การประสานงานกับบุคลากรที่มาจากหลากหลายหน่วยงาน มีวัฒนธรรมองค์กรที่แตกต่างกันถึงแม้สถาบันจะพยายามสื่อสารด้วยสารพัดวิธี ทั้งการตั้งผู้ประสานงาน โทรศัพท์ โทรสาร จดหมายข่าว จดหมายราชการ และเพื่อนแล้วก็ตาม บางที่ยังไม่ได้ผลเลยสักวิธีเดียว เพราะขณะนี้สิ้นสุดงานไป 2 เดือนแล้ว ยังคงมีอาจารย์นิเทศก์จำนวนหนึ่งที่ค้างส่งใบสำคัญรับเงินยังไม่มารับเช็คค่าสอน ทำให้ผู้รับผิดชอบกังวลใจอยู่ลึก ๆ

สำหรับการเบิกจ่ายทุนนักศึกษา 3 จังหวัด จำนวน 2,000 กว่าคน ใช้วิธีการโอนเงินเข้าบัญชีของนักศึกษาทุกสิ้นเดือน เดิมใช้การตรวจสอบจากใบลงเวลาแต่พบว่าวิธีการนี้ใช้ไม่ได้ผล เพราะนักศึกษาไม่ส่งใบลงเวลาหรือส่งไม่ตรงเวลา หรือส่งอาจารย์นิเทศก์แล้วแต่อาจารย์ไม่ส่งต่อมาที่สถาบัน อาจารย์นิเทศก์ส่งมาที่ผู้ประสานงาน แต่ผู้ประสานงานไม่ส่งต่อมาที่สถาบัน กลายเป็นปัญหาที่โยงโยกกันจนดูยุ่งยาก สถาบันจึงต้องเปลี่ยนกลยุทธ์ใหม่ คือ ใช้ระบบการตรวจสอบการเข้ารับการสอนเสริม การเข้าสอบปลายภาค การร่วมประชุมสัมมนาเป็นหลัก จึงไม่ปรากฏปัญหาในการเบิกจ่าย นักศึกษาทุกคนจะได้รับเงินโอนเข้าบัญชีภายในวันที่ 30 ของทุกเดือน หรือช้าที่สุดคือทุนเดือนกันยายนได้รับตอนต้นเดือนตุลาคม ปัญหาเกี่ยวกับเงินที่พบคือนักศึกษาไม่ปฏิบัติตามเงื่อนไข

ที่กำหนด เช่น ไม่เข้ารับการสอนเสริมติดต่อกันหลายครั้ง ไม่ติดต่อสำนักงานเมื่อพบว่าเงินเดือนของตนไม่เข้าบัญชี (เพราะไม่ได้อยู่ในพื้นที่) ไม่ส่งรายงานอาจารย์นิเทศก์

มีผู้ตั้งข้อสงสัยว่าการจัดการศึกษาให้คนจำนวนมากเช่นนี้ จะมีผลต่อคุณภาพการจัดการศึกษาหรือไม่ สถาบันคิดว่าสำหรับทรัพยากรและระยะเวลาที่จำกัด คงไม่สามารถจัดการศึกษาที่มีคุณภาพได้ตามความฝัน เพราะความจริงโครงการนี้มีวัตถุประสงค์รวมอยู่ด้วย คือนอกจากการจัดการศึกษาแล้ว ยังมุ่งให้นักศึกษา กทป. ช่วยกระตุ้นและรายงานผลการดำเนินงานของกองทุน นอกเหนือจากการลดอัตราว่างงานในช่วงระยะเวลาหนึ่งอีกด้วย เรื่องของคุณภาพนี้แม้ไม่ได้ “เลิศ” แต่ก็ถือได้ว่าอยู่ในระดับ “ดี” เพราะระบบดี อาจมีปัญหาบ้างเพราะผู้ร่วมโครงการที่มีจำนวนมาก

การจัดการสอนเสริมจึงมีปัญหาในระยะแรก เพราะอาจารย์ส่วนใหญ่ไม่คุ้นเคยกับแนวการสอนแบบใหม่ที่ต้องการให้อาจารย์สรุปเฉพาะสาระสำคัญและอธิบายเพิ่มเติมในส่วนที่นักศึกษาข้องใจ และเอกสารของแต่ละชุดวิชา ซึ่งสำนักงานสภาสถาบันราชภัฏรับผิดชอบประสานงานอยู่ก็ยังไม่จัดส่งมา ถึงแม้สถาบันจะประวิงเวลาการสอนเสริมให้ไปเริ่มต้นที่ปลายเดือนมกราคมแล้วก็ตาม คณะทำงานจึงต้องร่วมกันแก้ปัญหาด้วยการประชุมอาจารย์แต่ละชุดวิชา ร่วมกันตีความคำอธิบายรายวิชา วางแผนการสอน เขียนเอกสารคำสอน จัดทำใบงาน เพื่อให้

นักศึกษาได้มีโอกาสทำกิจกรรมมากกว่าการนั่งฟังคำบรรยายจากอาจารย์ โดยสำนักงานรับภาระการจัดพิมพ์และเตรียมสื่อที่ต้องการทั้งหมด เพื่อลดภาระของอาจารย์และการสอนทุกศูนย์จะได้ตรงกันหรือใกล้เคียงกันมากที่สุด

ปัญหาใหม่ที่ตามมาคือการสอนเป็นทีม (Team Teaching) แกรมเป็นทีมที่ไม่รู้จัก ไม่คุ้นเคยกันมาก่อนก็มีความไม่เข้าใจเกิดขึ้น อาจารย์พิเศษอยากจะช่วยสอนแต่ไม่ได้รับมอบหมาย บางศูนย์ต้องการให้อาจารย์พิเศษช่วยสอนแต่อาจารย์ก็เผอิญติดราชการในวันนั้น ทั้ง ๆ ที่รับรู้วันเวลาที่สอนไปล่วงหน้าแล้ว บางศูนย์อาจารย์พิเศษแย่งบรรยายคนเดียวจนหมดเวลา ก็ต้องใช้วิทยายุทธ์แก้ปัญหาเฉพาะหน้า และนำปัญหาบางเรื่องมาสัมมนาร่วมคิดร่วมแก้ปัญหากันในสถาบัน สุดท้ายของโครงการคือความสนิทสนมคุ้นเคย อาจารย์หลาย ๆ คนยังคงติดต่อกันอยู่แม้โครงการจะสิ้นสุดลงแล้ว อาจารย์พิเศษหลายคนได้รับเชิญจากคณะมาสอนในรายวิชาอื่น ๆ ทำให้สถาบันเกิดความเข้มแข็งและเกิดเครือข่ายทางวิชาการเพิ่มมากขึ้น

การจัดการสอนเสริมตามศูนย์ต่าง ๆ ทั้ง 3 จังหวัด คือวัฒนธรรมใหม่ของสถาบันราชภัฏเทพสตรี นับว่าเป็นครั้งแรกที่อาจารย์ส่วนใหญ่ต้องออกไปสอนนอกสถานที่อย่างจริงจัง (ยกเว้นโปรแกรมวิชาพระพุทธศาสนาที่สถาบันจัดสอนที่วัดพระพุทธบาท ซึ่งเป็นโครงการร่วมระหว่างสถาบันกับวัดพระพุทธบาท) แต่สิ่งที่น่าชื่นชมคืออาจารย์สามารถปรับตัว

ได้รวดเร็วหลังจากมีการประชุมแนะนำโครงการ และสัมมนาเรื่องความรู้เกี่ยวกับชุมชนและการพัฒนาชุมชน ตลอดจนการที่สำนักงานของโครงการจัดเตรียมเอกสารและสื่อการสอนต่าง ๆ ไว้อย่างพร้อมพรั่ง ประกอบกับแผนการสอนที่ชัดเจน จึงทำให้ผู้สอนเกิดความมั่นใจขึ้นในระดับหนึ่ง ปัญหาเรื่องนี้จึงคลี่คลายไป อาจารย์หลายคนนำความรู้และประสบการณ์จากชุมชนที่ได้ไปสัมผัสมาประยุกต์กับทฤษฎีที่ร่ำเรียนมา ถ่ายทอดให้ลูกศิษย์ในรายวิชาอื่น เชื่อแน่ว่าถ้าสถาบันให้ความสนใจสนับสนุนเรื่องศูนย์การสอนอย่างจริงจังและเป็นรูปธรรม มีการวางแผนการดำเนินงานอย่างรัดกุมและมีมาตรฐาน ก็จะเป็นแนวทางการพัฒนาทางวิชาการอีกทางหนึ่ง

สำหรับอาจารย์นิเทศก์ ซึ่งสถาบันคาดหวังว่าจะเป็นบุคคลที่ใกล้ชิดนักศึกษามากที่สุด ในระยะเวลา 10 เดือนที่ผ่านมา อาจารย์นิเทศก์หลายท่านได้ปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างดีเยี่ยม น่าประทับใจ ทั้ง ๆ ที่ต้องปฏิบัติหน้าที่ราชการอยู่เต็มกำลังก็ยังไม่ปลีกเวลาช่วงกลางวันหรือวันหยุดพักผ่อนให้นักศึกษาได้มีโอกาสปรึกษาและส่งแบบรายงานที่มีมากจริง ๆ และยังคงจัดทำแบบรายงานบริบทกองทุน (สร.1) สภาพกองทุนปัจจุบัน (สร.2) ส่งสถาบันเป็นประจำทุกเดือน จากความร่วมมือร่วมใจของอาจารย์นิเทศก์ส่วนใหญ่นี้ ทำให้สถาบันสามารถรายงานข้อมูลผ่านระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ต ไปยังสำนักงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติได้อย่างสม่ำเสมอ เมื่อเทียบกับสถาบันการศึกษาทั่วประเทศทั้ง 53 แห่ง

แล้ว สถาบันราชภัฏเทพสตรีมีรายงานบริบทกองทุน (สร.1) มากเป็นลำดับที่ 3 ในการประเมินครั้งแรก และเป็นลำดับที่ 2 ในครั้งที่สอง ส่วนรายงานสภาพกองทุนปัจจุบัน (สร.2) นั้น ในครั้งแรกรายงานของเดือนมกราคมได้เป็นลำดับที่ 3 ส่วนรายงานเดือนกันยายนขณะเขียนบทความนี้ (ธ.ค.) อยู่ในลำดับที่ 8 คือ รายงานได้ร้อยละ 74.69

แต่จากการที่สถาบันมีอาจารย์นิเทศก์ที่เป็นเครือข่ายทั้งหมดถึง 300 คน ก็ย่อมมีอาจารย์นิเทศก์บางคนที่เกิดความรำคาญและท้อถอยกับภาระที่เพิ่มขึ้น ถึงกับลาออกหรือเลิกปฏิบัติงานโดยไม่แจ้งสถาบันส่งแต่ใบสำคัญรับเงิน แต่ไม่ส่งแบบรายงานสภาพกองทุนประจำเดือนเมื่อได้รับการติดตามแถมขอร้องจากเจ้าหน้าที่กองทุน ก็แจ้งว่าเหมือนเดือนที่แล้ว ! บางคนหงุดหงิดกับการโอนเงินซึ่งสถาบันจะดำเนินการโอนครั้งละ 2 เดือน โดยขอให้ส่งใบสำคัญรับเงินมาล่วงหน้าเพื่อทำเรื่องเบิกจ่ายจากส่วนงานคลัง อาจารย์ส่งมาอย่างหลากหลายวิธี บางคนมาส่งด้วยตนเอง บางคนส่งทางไปรษณีย์ บางคนส่งผ่านผู้ประสานงาน บางคนฝากนักศึกษามาส่ง กว่าที่จะถึงสำนักงานก็ล่วงเลยเวลาที่กำหนด และเจ้าหน้าที่ก็ต้องใช้เวลาตรวจสอบพอสมควร เพราะบางฉบับนักศึกษายื่นใบลาออกไปนานแล้ว ยังส่งเบิกอยู่ก็ต้องขอให้เปลี่ยนแปลงใหม่บางฉบับรวมเงินผิด บางฉบับลืมนามผู้รับเงิน ทำให้คนตรงเวลาหงุดหงิดคนไม่เป็นไปตามกติกาไมโหว่ ประท้วงไม่ส่งทั้งใบสำคัญรับเงิน และแบบรายงานสภาพกองทุน กลายเป็นงูกินหาง หวังว่าโครงการยุติแล้วความ

โมโหคงยุติตามโครงการด้วย บทเรียนนี้ยังนึกถึงวิธีการแก้ไขไม่สำเร็จ จะโทษระบบก็ไม่เชิง จะแก้ไขที่บุคคลก็ยาก ไม่จำเป็นต้องคิดดีกว่า เพราะเป็นปัญหาส่วนน้อยแต่ชวนหงุดหงิดสำหรับผู้เสียประโยชน์

เรื่องของการจัดทำสารนิพนธ์เป็นบทเรียนที่ให้ข้อคิดดี ๆ หลายเรื่อง สถาบันราชภัฏเทพสตรีเป็นสถาบันการศึกษาเพียงไม่กี่แห่งที่ให้บริการนักศึกษาในเรื่องการจัดทำสารนิพนธ์อย่างเต็มที่ ตั้งแต่การจัดประชุมชี้แนะแนวทางการจัดทำสารนิพนธ์ การแจกเอกสารประมวลข้อมูลจากแบบรายงานต่าง ๆ การแจกดิสเก็ตพร้อมพิมพ์สาระบางบทบางตอนที่เหมือนกันเพื่อประหยัดเวลาของนักศึกษา เพราะสถาบันเริ่มต้นการทำสารนิพนธ์ช้ากว่าอีกหลาย ๆ แห่ง การจัดบริการห้องปฏิบัติการคอมพิวเตอร์ให้ตามสถานศึกษาในหลาย ๆ อำเภอ ทั้งหมดนี้กลายเป็นข้อเรียกร้องเพิ่มเติมจากนักศึกษา อาทิ ดิสเก็ตเสียเปิดไม่ได้ ฟรึนเอาที่ไม่ออก พิมพ์ที่ศูนย์นั้นพอใช้กับศูนย์นี้ข้อมูลหายไป เจ้าหน้าที่ที่ให้บริการหน้าจอ รอนาน กรอกข้อมูลในระบบประมวลข้อมูลที่แจกให้ไม่เป็น กรอกข้อมูลไม่ได้เพราะเก็บข้อมูลสะสมไว้ไม่ครบ ทำให้ต้องเข้าไปเก็บที่หมู่บ้านใหม่ ปัญหาเหล่านี้จะไม่เกิดเลยถ้าสถาบันจะลดบริการเหล่านี้ลง คงแจกแค่เอกสารแนะแนวการทำสารนิพนธ์ที่ส่วนกลางพิมพ์มาให้เท่านั้น ฉะนั้นการให้บริการใด ๆ แก่ใครคงต้องคำนึงถึงความเหมาะสม ความพอดี และความต้องการของผู้รับเป็นเกณฑ์ มากกว่าการให้จนผู้รับไม่เห็นคุณค่าของสิ่งที่ให้

บทส่งท้ายโครงการ กทบ.

แม้ว่าโครงการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมืองซึ่งเป็นโครงการเร่งด่วนชนิดสายฟ้าแลบ ไม่มีโอกาสตั้งตัวหรือวางแผนการดำเนินงานอย่างรัดกุม ได้แต่เผชิญปัญหาและหาหนทางแก้ไขปัญหาไปทีละเรื่องทีละตอนก็ตามที ซึ่งกว่าจะตั้งหลักได้ก็สิ้นสุดโครงการพอดี แต่เป็นการสิ้นสุดเฉพาะในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา สิ่งนี้อาจเป็นจุดเริ่มต้นของสถาบันการศึกษาหลาย ๆ แห่ง ก็คือการได้มีโอกาสสัมผัสกับชุมชนอย่างแท้จริง ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของการติดต่อสื่อสาร สายการบังคับบัญชาของหน่วยงานอื่นที่มีใช้สถาบันการศึกษา วิถีชีวิตของชาวบ้านในชุมชนต่าง ๆ ข้อมูลเกี่ยวกับบริบทของชุมชน บทเรียนจากการบริหารจัดการกองทุนแต่ละกองทุน ปัญหาอุปสรรคในการบริหารโครงการที่ได้เผชิญและแนวทางแก้ไขที่ได้ทดลองใช้ ซึ่งมีทั้งผิดและถูก เป็นบทเรียนที่น่าศึกษาและพัฒนาไปสู่หลักทฤษฎีหรือแนวปฏิบัติในอนาคตต่อไป

สำหรับกรรมการบริหารโครงการย่อมได้รับบทเรียนมากกว่าใคร ๆ เพราะได้ประสบการณ์เกี่ยวกับการบริหารจัดการว่า แม้เงิน วัสดุอุปกรณ์ และระบบการจัดการที่ดีเป็นเรื่องสำคัญ แต่ปัจจัยด้านบุคคลก็มีความสำคัญยิ่งกว่า การปฏิเสธข้อมูลข่าวสาร การไม่เข้าร่วมประชุม การไม่ทำตามข้อกำหนด ไม่ทำตามเวลา ขาดความรับผิดชอบ ฯลฯ ก็จะต้องรู้ถึงความเจริญก้าวหน้าขององค์กรในทุก ๆ ด้าน

บทเรียนทั้งในด้านบวกด้านลบเช่นนี้ ล้วนเป็นสิ่งที่มีความค่า หากผู้ร่วมโครงการทุกฝ่ายไม่ว่าจะเป็นกรรมการอำนวยการ ผู้บริหารโครงการ อาจารย์นิเทศก์ อาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์ ผู้ประสานงาน อาจารย์ผู้สอน นักศึกษา รวมทั้งผู้ที่เกี่ยวข้องกับโครงการทุกคน ตระหนักถึงที่มาที่ไป ตระหนักถึงการลงทุนที่มี “ราคา” แพง ประการสำคัญคือ ทุนทุกบาททุกสตางค์นั้น ทุกคนต้องร่วมรับผิดชอบโดยตรงอยู่แล้ว

หรือเราจะปล่อยให้ “ผ่านเลย” ซ้ำแล้วซ้ำเล่าเหมือนดังที่เคยผ่านมา อนาคตของสังคมไทยก็คงจะได้รับ “บทเรียน” ซ้ำแล้วซ้ำเล่าเหมือนเดิม

แนะนำผู้เขียน

- กาสัก เตชะชั้นหมาก** ครุศาสตรบัณฑิต (คณิตศาสตร์) วิทยาลัยครูเทพสตรี ค.ม. (การวิจัยการศึกษา) และ ค.ด.พัฒนศึกษา (สังคมวิทยา) เน้นการพัฒนาชนบท จากจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ปัจจุบันดำรงตำแหน่งนักวิชาการวัฒนธรรม 8 ว. ผู้อำนวยการกลุ่มพัฒนาคุณภาพ และมาตรฐานทางวัฒนธรรม สำนักส่งเสริมและเผยแพร่วัฒนธรรม สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ มีผลงานวิจัยสำคัญ คือ การวัดการศึกษาเพื่อสืบสานอาชีพของชุมชนกรณีชุมชนวัดมะค่า ต.หัวสำโรง อ.ท่าม่วง จ.ลพบุรี
- ชนิกา วัฒนาศิริ** ค.บ.ภาษาไทย มศว.พิษณุโลก ศศ.ม. (มานุษยวิทยา) มหาวิทยาลัยศิลปากร ข้าราชการบำนาญ อดีตอาจารย์ภาควิชานาฏศิลป์ สถาบันราชภัฏเทพสตรี
- ดวงใจ อมิตรพ่าย** ศศ.บ. (บรรณารักษศาสตร์) มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ น.ม. กศ.ม. (บรรณารักษศาสตร์) มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ประธานโปรแกรมวิชาบรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์ สถาบันราชภัฏเทพสตรี
- ประพันธ์ สุวรรณมณี** ปธ.6 ศน.บ. อ.ม. (ศาสนาเปรียบเทียบ) มหาวิทยาลัยมหิดล อาจารย์โปรแกรมวิชาพระพุทธศาสนา สถาบันราชภัฏเทพสตรี

- ภูธร ภูมะธน** ศศ.บ.(ประวัติศาสตร์) มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ อ.ม. (ประวัติศาสตร์) จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย นักวิชาการด้านประวัติศาสตร์ โบราณคดีและวัฒนธรรม อาจารย์คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ สถาบันราชภัฏเทพสตรี
- มัทนา ศุภนคร** กศ.บ. กศ.ม. (ภาษาและวรรณคดีอังกฤษ) ประธานโปรแกรมวิชาภาษาอังกฤษ (หลักสูตรนานาชาติ) คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ สถาบันราชภัฏเทพสตรี
- มานิตา ศรีสาคร** กศ.บ. (ภาษาไทย) นศ.บ. ค.ม. (การสอนภาษาไทย) จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ผู้อำนวยการโครงการเพิ่มประสิทธิภาพกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง สถาบันราชภัฏเทพสตรี (1 ธ.ค.44 ถึง 30 พ.ย.45) ผู้ช่วยศาสตราจารย์ประธานโปรแกรมวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ สถาบันราชภัฏเทพสตรี อดีตรองอธิการบดีฝ่ายวิชาการ สถาบันราชภัฏเทพสตรี
- ยุพา ยิ้มพงษ์** กศ.บ. (ภาษาไทย) ศศ.ม. (การสอนภาษาไทย) มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ โปรแกรมวิชาภาษาไทย สถาบันราชภัฏเทพสตรี อดีตรองผู้อำนวยการสำนักงานอธิการบดี
- วิบูล จันท์แย้ม** กศ.บ. กศ.ม.(ศิลปกรรม) มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร อาจารย์ประจำโปรแกรมวิชาศิลปกรรม และตัวแทนคณาจารย์ สถาบันราชภัฏเทพสตรี

สุภิตรา อนุศาสน์ กศ.บ. กศ.ม. (ภาษาและวรรณคดีไทย) มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร ผู้ช่วยศาสตราจารย์ คณบดีคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ สถาบันราชภัฏเทพสตรี

ไสว บุญมา อดีตเศรษฐกรอาวุโส ธนาकारโลก นักเขียนอิสระที่มีผลงานอย่างสม่ำเสมอ ขณะนี้คือคณบดีประจำในเนชั่นสุดสัปดาห์

อุทัยวรรณ ตันหยง กศ.บ. (เกียรตินิยม) ศศ.ม. (จารึกภาษาไทย) มหาวิทยาลัยศิลปากร เลขานุการโปรแกรมวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ สถาบันราชภัฏเทพสตรี อดีตผู้อำนวยการสำนักงานอธิการบดี สถาบันราชภัฏเทพสตรี

ไอลดา ศราทหัตต์ ศศ.บ. ศศ.ม. (ภาษาญี่ปุ่น) มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ประธานโปรแกรมวิชาภาษาญี่ปุ่น คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ สถาบันราชภัฏเทพสตรี

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ สถาบันราชภัฏเทพสตรี

ปรัชญา

สร้างคนให้มีคุณภาพ คุณธรรม นำความเจริญสู่ท้องถิ่น

วิสัยทัศน์

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ สถาบันราชภัฏเทพสตรี จะมุ่งไปสู่ความเป็นผู้นำทางวิชาการด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ เป็นศูนย์กลางการบริการทางวิชาการ การวิจัยเพื่อพัฒนาท้องถิ่น โดยจะเน้นภารกิจการพัฒนาบุคลากร เทคโนโลยีและการบริหารงานเพื่อจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาอย่างเต็มศักยภาพ

พันธกิจ

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ จะปฏิบัติพันธกิจด้านการผลิตบัณฑิต การให้บริการทางวิชาการแก่สังคม การวิจัย การส่งเสริมและพัฒนาการศึกษาด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ การส่งเสริมประชาธิปไตยและการปกครองส่วนท้องถิ่น การอนุรักษ์ พัฒนาสิ่งแวดล้อม เผยแพร่ศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น

วัตถุประสงค์

1. เพื่อผลิตบัณฑิตที่มีความรู้ ความสามารถและคุณธรรมในสาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ในปริมาณและคุณภาพที่สอดคล้องกับความต้องการในการพัฒนาของประเทศ และเพิ่มโอกาสทางการศึกษาแก่ประชากรในท้องถิ่น

2. เพื่อเป็นศูนย์กลางทางวิชาการ การบริหารทางวิชาการ และการวิจัยในท้องถิ่นรวบรวมพัฒนาภูมิปัญญาชาวบ้าน และศิลปวัฒนธรรมเพื่อประโยชน์ในการดำรงชีวิตของบุคคลในท้องถิ่น

3. เพื่อให้มีผลงานทางวิชาการที่พร้อมด้วยคุณภาพตามมาตรฐานสากล